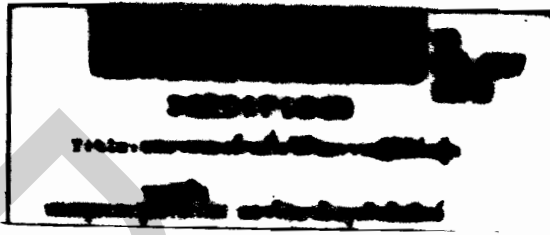

บทบาทของบ้านกึ่งวิถีในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด

ร้อยโท มงคล วีระศิริ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2547

ISBN 974 - 9745 - 20 - 5

**A ROLE OF HALF WAY HOUSE FOR TREATING THE
OFFENDER**

LIEUTENANT MONGKOL WEERASIRI

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws
Department of Law
Graduate School, Dhurakijpundit University
2004**

ISBN 974 - 9745 - 20 - 5

เลขทะเบียน.....	0171846
วันลงทะเบียน.....	23 พ.ย. 2547
เลขเรียกหนังสือ.....	345-0527
	811521
	(2547)

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต

ชื่อวิทยานิพนธ์ บทบาทของบ้านกึ่งวิถีในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด

เสนอโดย ร.ท.มงคล วีระศิริ

สาขาวิชา นิติศาสตร์ หมวดวิชา กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดร.อุทัย อาทิวา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

ประธานกรรมการ

(ศ.ดร.คณิต ฉนกร)

กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ดร.อุทัย อาทิวา)

กรรมการ

(รศ.ประธาน วัฒนวาณิชย์)

กรรมการ

(น.ส.เพลินใจ แต่เกษม)

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ดร.พิรพันธุ์ พาลุสุข)

วันที่ 26 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2547

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ ดร.อุทัย อาทิวาห์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้เขียนต้องขอกราบพระคุณท่านอย่างสูง ที่ให้ความดูแลเอาใจใส่ให้คำแนะนำ วางรูปแบบและแนวทางในการเขียน ตลอดจนตรวจทาน แก้ไขวิทยานิพนธ์ ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งเสร็จสมบูรณ์

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฌ นคร เป็นอย่างสูงที่กรุณา รับเป็นประธานในการสอบวิทยานิพนธ์ รศ.ประธาน วัฒนวาณิช และอาจารย์ เพ็ญใจ แต่เกษม ที่ได้ให้คำแนะนำเอาใจใส่ ตลอดจนรับเป็นกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่าน ดร.อายุตย์ สนิธพพันธุ์ ผู้ซึ่งให้คำแนะนำ ทำให้ผู้เขียนมีความมุ่งมั่นในการทำวิทยานิพนธ์นี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และเป็นกำลังใจให้แก่ผู้เขียนตลอดมา

หากวิทยานิพนธ์นี้มีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียวและสุดท้ายนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดาที่ได้เป็นแรงบันดาลใจและช่วยส่งเสริมให้ผู้เขียนมีความมุมานะและพากเพียรในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จ พร้อมนี้ขอมอบความดีความสำเร็จ และความภาคภูมิใจให้แก่บิดามารดาผู้ที่เป็นที่รักยิ่ง

ร้อยโท มงคล วีระศิริ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
สารบัญตาราง.....	๘

บทที่

1. บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. สมมติฐานของการวิจัย.....	2
3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
4. ขอบเขตของการวิจัย.....	3
5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
2. การบังคับคดีอาญาโดยใช้ระบบบ้านกึ่งวิถี.....	4
1. มาตรการที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีอาญา.....	4
1.1 มาตรการบังคับทางอาญา.....	4
1.2 มาตรการบังคับโทษ.....	6
2. มาตรการบังคับโทษ ตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ.....	8
2.1 มาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ขององค์การสหประชาชาติ.....	9
2.2.1 การบังคับโทษ ตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ สำหรับปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด (Standard Minimum Rules for Treatment of Offenders).....	9
2.2.2 กติการะหว่างประเทศว่า ด้วยสิทธิพลเมือง และ สิทธิทางการเมือง.....	11
(International Covenant of Civil and Political Rights)	
2.2.3 มาตรการไม่ควบคุมตัวอย่างเป็นทางการ แห่งข้อกำหนดโตเกียว.....	13
(Non- Custodial Measures : The Tokyo Rules)	
2.2 ความสัมพันธ์ของมาตรการบ้านกึ่งวิถี ในการไม่ควบคุมตัวอย่างเป็นทางการ.....	23
2.2.1 ทางเลือกแทนการกักขังหรือจำคุก.....	25

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

	(Alternative to Incarceration)	
2.2.2	ศูนย์เฝ้าระวังก่อนการปลดปล่อย.....	27
	(Pre Release Center)	
2.2.3	การอาศัยทรัพยากรในชุมชน.....	30
	(Community Resource)	
3.	บทบาทของบ้านกึ่งวิถี ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด.....	34
3.1	การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ในระบบของบ้านกึ่งวิถีขาเข้า.....	35
	(Half Way in House)	
3.2	การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ในระบบของบ้านกึ่งวิถีขาออก.....	37
	(Half Way out House)	
3.	บทบาทของบ้านกึ่งวิถีในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดและป้องกันการกระทำผิดซ้ำ	
	ในต่างประเทศ.....	39
1.	ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	40
1.1	การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในระหว่างพิจารณาคดี.....	40
1.2	การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ภายหลังมีคำพิพากษาคดี.....	50
1.3	การป้องกันการกระทำผิดซ้ำภายหลังพ้นโทษ.....	56
2.	ประเทศอังกฤษ.....	60
2.1	การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในระหว่างพิจารณาคดี.....	60
2.2	การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดภายหลังมีคำพิพากษาคดี.....	64
2.3	การป้องกันการกระทำผิดซ้ำภายหลังพ้นโทษ.....	67
3.	ประเทศญี่ปุ่น.....	70
3.1	การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในระหว่างพิจารณาคดี.....	70
3.2	การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดภายหลังมีคำพิพากษาคดี.....	73
3.3	การป้องกันการกระทำผิดซ้ำภายหลังพ้นโทษ.....	75
4.	วิเคราะห์บทบาทของบ้านกึ่งวิถี ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ในประเทศไทย.....	79
1.	ประเภทของบ้านกึ่งวิถี.....	79
2.	การดำเนินงานของบ้านกึ่งวิถี.....	82

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3. ขอบเขตและ อำนาจหน้าที่ของบ้านกึ่งวิถี.....	83
4. สภาพปัญหาการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดของบ้านกึ่งวิถี	84
4.1 การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในระหว่างการพิจารณาคดี.....	87
4.2 การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดภายหลังจากศาลมีคำพิพากษาคดี.....	92
4.2.1 รูปแบบเรือนจำเปิด.....	94
4.2.2 การอาศัยทรัพยากรในชุมชน รูปแบบโครงการต่างๆ.....	96
4.2.3 สถิติผู้พักการลงโทษ.....	97
4.3 ปัญหาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิด ภายหลังกักขังในในประเทศไทย.....	102
4.3.1 การพิจารณากลุ่มเป้าหมายผู้กระทำผิด.....	104
4.3.2 การติดตามประเมินผล ผู้กระทำผิด.....	106
4.3.3 สถิติผู้ได้รับการสงเคราะห์ภายหลังกักขังในไทย.....	109
5. ปัญหาการขาดสภาพบังคับทางกฎหมาย ในประเทศไทย.....	110
5.1 การขาดสภาพบังคับทางกฎหมาย.....	111
5.2 ร่างพระราชบัญญัติสงเคราะห์บุคคลผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ ผู้พ้นโทษ และเด็กผู้พ้นการฝึกอบรม พ.ศ.	116
6. เปรียบเทียบบทบาทของบ้านกึ่งวิถี ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด.....	118
6.1 เปรียบเทียบบทบาทของบ้านกึ่งวิถี ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ของประเทศสหรัฐอเมริกา กับประเทศไทย.....	119
6.2 เปรียบเทียบบทบาทของบ้านกึ่งวิถี ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ของประเทศอังกฤษ กับประเทศไทย.....	124
6.3 เปรียบเทียบบทบาทของบ้านกึ่งวิถี ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ของประเทศญี่ปุ่น กับประเทศไทย.....	130
7. ผลที่ได้รับหากนำบ้านกึ่งวิถีมาใช้ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในประเทศไทย.....	135
7.1 ผลดีของบ้านกึ่งวิถี ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด.....	136
7.2 ผลเสียที่อาจได้รับหากมีการนำบ้านกึ่งวิถี มาใช้กับผู้กระทำผิด.....	137
5. สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ.....	138
บรรณานุกรม.....	145
ภาคผนวก.....	155

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1.	สถิติผู้ถูกคุมประพฤติ.....	98
2.	สถิติเปรียบเทียบการใช้งบประมาณ.....	99
3.	สถิติผู้ได้รับการสงเคราะห์ภายหลังพ้นโทษ.....	109

DPU

ชื่อวิทยานิพนธ์	บทบาทของบ้านกึ่งวิถี ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด
ชื่อนักศึกษา	ร.ท.มงคล วีระศิริ
อาจารย์ที่ปรึกษา	ดร.อุทัย อาทิวะช
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2547

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามาตรการบ้านกึ่งวิถีในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด โดยมุ่งศึกษารายละเอียดของมาตรการบ้านกึ่งวิถีในประเทศไทยเปรียบเทียบกับระบบที่ใช้กันเป็นสากลเพื่อหาจุดบกพร่องของกฎหมายไทยและมาตรการที่เหมาะสม ซึ่งอาจนำมาปรับปรุงใช้กับประเทศไทย โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลต่างๆเช่นตำราคำอธิบายกฎหมาย ความหมาย แนวความคิด แนวคำพิพากษาศาลฎีกา บทความจากวารสาร นิตยสารทางกฎหมาย สถิติจากทางปฏิบัติจริง ปัญหาและหนทางแก้ไขของประเทศไทยศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษและประเทศญี่ปุ่น

ผลการศึกษาพบว่า บ้านกึ่งวิถีของประเทศไทยยังมีข้อบกพร่อง ยังไม่ได้ขยายขอบเขตถึงผู้กระทำผิดที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และไม่มีกฎหมายรองรับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนหนทางที่ผู้เขียนศึกษาพบในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้คือ การนำมาตรการบ้านกึ่งวิถีมาใช้ในการลงโทษระดับกลางต่อผู้กระทำผิด ที่พิจารณาถึงระดับความต่อเนื่องที่อยู่ระหว่างการคุมประพฤติแบบเดิมกับการจำคุกที่ใช้กันอยู่ตามปกติ ศาลจะสั่งให้ใช้วิธีการนี้หากเห็นว่าการคุมประพฤติแบบเดิมเบาเกินไป แต่การจำคุกก็ยังไม่มีความจำเป็นหรืออาจจะมีความรุนแรงเกินไปต่อผู้กระทำผิด อีกทั้งมีมาตรการบ้านกึ่งวิถีขาออก ที่นำทรัพยากรในชุมชนมาแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดอย่างรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งจะคำนึงถึงสิทธิของผู้กระทำผิด สิทธิของผู้เสียหาย รวมทั้งความปลอดภัยของสังคมได้อย่างกลมกลืน เป็นมาตรการในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำได้และเป็นรูปแบบหนึ่งของการบริหารกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในปัจจุบัน

ผู้เขียนเสนอแนะแนวทาง ให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย กรณีคดีอาญาที่ผู้กระทำผิดไม่สมควรที่จะระอการลงโทษ แต่ไม่ถึงขนาดที่จะต้องจำคุกในเรือนจำ หรือทัณฑสถาน สมควรให้ผู้กระทำผิดเข้ารับการแก้ไขฟื้นฟูในระบบบ้านกึ่งวิถีและสามารถใช้กับผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษเพื่อเป็นสะพานเชื่อมระหว่างเรือนจำกับสังคม ซึ่งได้มีการเสนอแนะ ร่าง

พระราชบัญญัติสงเคราะห์บุคคลผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ ผู้พ้นโทษ และเด็กผู้พ้นจากการ
ฝึกอบรม พ.ศ..... เพื่อรองรับบทบาทของบ้านกึ่งวิถี ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเพื่อที่จะช่วยให้ผู้
กระทำผิดสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้และเป็นการป้องกัน ไม่ให้ผู้กระทำผิดหวนกลับไปสู่
สภาพแวดล้อมเดิม ซึ่งเป็นสาเหตุอย่างหนึ่งในการกระทำผิดซ้ำขึ้นอีก

D
P
U

Thesis Title   A Role of Half Way House for Treating the Offenders
Name   Lieutenant Mongkol Weerasiri
Thesis Advisor   Dr.Uthai Arthiwech
Department   Law
Academic Year   2004

ABSTRACT

The objective of this thesis is to study the measure of Half Way House for treating the offenders by studying the details of the criterion of Half Way House in Thailand compared with the international systems. It is to find the problem of Thai Law and make the appropriate criterion which may be applied to Thailand. It is done by studying from various information sources, such as textbooks, explanation of Law, meaning, concept, the supreme court ruling, article of the legal journals, statistics, problems and the way to solve the problems in Thailand by comparing with the laws of the United States, United Kingdom and Japan.

The result of this research is that Half Way House in Thailand still has some problems. It doesn't cover those offenders who are in the criminal proceedings and there is no law to treat the offenders in community. The way which the author found in this thesis is that the Half Way in House criterion is used for the Intermediate Sanctions with the offenders. It is considered of the continuity between the traditional probation and the current imprisonment system. The judge will order to use this measure when it seems that the traditional probation is too lenient and the imprisonment is not necessary yet or may be too severe for the offender. Moreover, there is Half Way out House criterion which uses the resources in the community to correct and rehabilitate the offender with mutual responsibility. It is concerned with the right of the offenders, the victims, and the safety of the society simultaneously. The criterion can help prevent the re-offending and is a type of the present criminal justice management.

The author would like to suggest that the criminal justice management in Thailand in the criminal case which the offender is not supposed to wait for the conviction but not serious enough to put in prison or penitentiary. It is good for the offender to be rehabilitated in the Half Way House system. It is also good for the offender who is the parolee. It seems like a bridge connecting the prison and the society. There is a suggestion to make a bill for relieving an offender who is the parolee, ex-convict, and the child who has been trained B.E. ... to support the role of Half Way

House on treating the offenders. It is to help the offenders to adjust themselves to the society and prevent the offenders to return to their former environment , which is one cause of recidivist.

DRU

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาของปัญหาและความสำคัญของปัญหา

การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในเรือนจำเป็นประเด็นในการที่มีผู้วิพากษ์วิจารณ์มากที่สุด รวมทั้งเสนอให้ยกเลิกโครงการแก้ไขบำบัด เพื่อให้เรือนจำได้ทำหน้าที่ควบคุมบุคคลที่เป็นอันตรายต่อสังคมอย่างมีประสิทธิภาพแต่เพียงอย่างเดียว แทนการทำหลายหน้าที่ซึ่งอาจขัดแย้งกัน หรือขัดแย้งกันอย่างไรก็ตามการยกเลิกการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในเรือนจำเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก เพราะการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในเรือนจำมีวัตถุประสงค์หลายประการ ตั้งแต่การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องโทษจนถึงการบริหารจัดการเรือนจำ¹

งานราชทัณฑ์เป็นส่วนท้ายสุดของกระบวนการยุติธรรมคือ การลงโทษผู้กระทำผิดและเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกระบวนการยุติธรรมที่สำคัญมาก เพราะหากการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดไม่สามารถบรรลุเป้าหมายในการป้องกันให้สังคมได้อย่างเหมาะสมแล้ว งานของกระบวนการยุติธรรมก็ไม่สามารถบรรลุเป้าหมาย ในการป้องกันให้สังคมมีความสุขและมีความยุติธรรมได้ หากมิได้นำเอาแนวคิดในการบริหารงานยุติธรรมมาจัดการอย่างสมดุลทั้งระบบ ย่อมทำให้สังคมได้รับผลกระทบโดยตรง และจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นอันส่งผลไปถึงความล้มเหลวของกระบวนการยุติธรรมได้ และเหตุการณ์ในปัจจุบันขณะนี้ได้เกิดขึ้นแล้ว คือ ปริมาณผู้ถูกคุมขังในเรือนจำทวีจำนวนมากขึ้นอย่างรวดเร็ว จนทำให้เกิดปัญหานักโทษล้นเรือนจำ

ทำให้เห็นได้ว่า งานราชทัณฑ์จึงเปรียบเสมือนรูรั่วของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งไม่สามารถเปลี่ยนแปลงผู้ต้องขังให้กลับคืนสู่สังคมได้ เนื่องจากมิได้มีการจำแนกผู้กระทำผิดออกจากกันอย่างชัดเจน โดยนำผู้กระทำผิดเล็กน้อยที่เป็นการกระทำผิดครั้งแรกรวมเข้ากับผู้กระทำผิด โดยสันดาน แต่ก็ยังสามารถที่จะนำมาตรการอื่นมาแทนการลงโทษจำคุกโดยไม่ใช้เรือนจำ เพื่อเป็นการแก้ไขผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษก่อนกลับเข้าไปอยู่ร่วมกับชุมชนและต้องได้รับความร่วมมือจากชุมชนเพื่อให้ผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษมีโอกาสเป็นคนมีคุณค่าต่อสังคม ประพฤติด้วกลับเป็นพลเมืองดีเป็นผู้ที่

---

¹ ประธาน วัฒนวาณิชย์. "การปฏิรูประบบการลงโทษแนวทางสหวิทยาการ โดยเน้นทางด้านอาชญวิทยา" บทบัญญัติ. เล่ม 54 , ตอน 4. ธันวาคม 2541, หน้า 18.

ทำประโยชน์ต่อสังคมและชุมชน สามารถช่วยลดภาระของงานราชทัณฑ์ โดยทำให้ประชาสังคม เกิดจิตสำนึกในการร่วมรับผิดชอบต่อปัญหาสังคมที่ตนอยู่อาศัยอย่างมีความรับผิดชอบต่อกัน

การศึกษาบทบาทของบ้านกึ่งวิถี ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด เป็นมาตรการหนึ่งโดยไม่ใช่ เรือนจำและเป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด โดยใช้บ้านกึ่งวิถีเข้ามามีส่วนในการแก้ไขฟื้นฟูภายใต้ เงื่อนไขการพักการลงโทษ และจะทำให้ผู้กระทำผิดสามารถปรับตัวเป็นพลเมืองดี โดยสามารถแก้ไข การกระทำผิดซ้ำอย่างได้ผลดี และเป็นมาตรการในการสงเคราะห์ภายหลังพ้นโทษแก่ผู้พ้นโทษ เพื่อ เป็นแนวทางหนึ่งที่จะสามารถแก้ปัญหาอาชญากรรมให้ลดลงได้อย่างเป็นระบบ เพื่อหาแนวทางใหม่ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่มีแนวทางที่จะปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า หากมีการศึกษาอย่างจริงจังและศึกษาข้อมูลทางวิชาการ และชุมชนอย่าง ชัดเจนแล้วขอมก่ให้เกิดประโยชน์แก่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่นำมาเป็นแนวทางปฏิบัติได้ อย่างแท้จริง

2. สมมติฐานการวิจัย

1. การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนของประเทศไทยสามารถดำเนินการได้อย่างสอดคล้องกับมาตรการไม่ควบคุมตัวอย่างเป็นทางการ ตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติแห่ง ข้อกำหนด โตเกียว

2. บ้านกึ่งวิถีสามารถแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีกฎหมาย สงเคราะห์ผู้พ้นโทษจากการพักการลงโทษเพื่อรองรับการดำเนินงานในบ้านกึ่งวิถีของประเทศไทย

3. บ้านกึ่งวิถีมีบทบาทสำคัญในการพักการลงโทษ และสามารถป้องกันการกระทำผิด ซ้ำอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นศูนย์เตรียมพร้อมก่อนปล่อยสามารถประหยัคงบประมาณในการดูแลผู้ ต้องขังโดยสังคมให้การยอมรับผู้กระทำผิดมากขึ้น

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการที่เหมาะสมที่จะปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด โดยไม่ใช่เรือนจำ
2. เพื่อศึกษาบทบาทของบ้านกึ่งวิถี ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ตามมาตรฐานขั้นต่ำ ขององค์การสหประชาชาติ
3. เพื่อศึกษาการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน ให้มีความสอดคล้อง กับบทบาท ของบ้านกึ่งวิถี

4. เพื่อศึกษาระบบของบ้านกึ่งวิถี เปรียบเทียบกับระบบกฎหมายว่า จะสามารถแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดอย่างได้ผลมากกว่าการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในเรือนจำ และลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำได้เพียงใด

5. เพื่อศึกษาว่าการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดภายหลังพ้นโทษจะได้รับแก้ไขตรงตามความต้องการผู้พ้นโทษมากขึ้น

6. เพื่อศึกษาว่า บ้านกึ่งวิถีของประเทศไทย จะสามารถเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารงานยุติธรรมไทยในอนาคตได้อย่างไร

7. เพื่อศึกษาว่า กฎหมายสงเคราะห์ผู้พ้นโทษจะมีประโยชน์ต่อผู้พ้นโทษเพียงใด

4. ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะใช้วิธีการค้นคว้าจากเอกสาร(Documentary research) ที่เกี่ยวกับนิติศาสตร์และอาชญาวิทยาทั้งในและต่างประเทศ และอ้างอิงสถิติการพักการลงโทษ และสถิติการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษของบ้านกึ่งวิถี แล้วนำมาวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ในการนำระบบของบ้านกึ่งวิถีมาปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่ได้รับการพักการลงโทษในประเทศไทย โดยเน้นเฉพาะมาตรการไม่ควบคุมตัวอย่างเป็นทางการ เฉพาะบ้านกึ่งวิถี (Half way House) ตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ เพื่อนำมาปรับใช้อย่างเหมาะสม กับบ้านกึ่งวิถีของประเทศไทยต่อไป

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นการกำหนดบทบาทของบ้านกึ่งวิถี ในการแก้ไขผู้กระทำผิด แทนการลงโทษจำคุกโดยใช้เรือนจำ และให้ชุมชนเข้ามาส่วนร่วมแก้ไขผู้กระทำผิดอย่างมีระบบ

2. เจือจางการพักการลงโทษ ได้พัฒนาไปสู่ระบบการแก้ไขผู้กระทำผิดในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

3. จะสามารถผลักดันให้มีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในบ้านกึ่งวิถีมากยิ่งขึ้น และเสนอแนะให้มีกฎหมายสงเคราะห์ผู้พ้นโทษจากการพักการลงโทษในอนาคตต่อไป

4. ทำให้สังคมรู้สึกมีความปลอดภัยและยอมรับผู้พ้นโทษมากยิ่งขึ้น

5. แก้ปัญหานักโทษต้นเรือนจำ และลดการกระทำผิดซ้ำอย่างได้ผลดี

6. บ้านกึ่งวิถีจะเป็นทางเลือกหนึ่งในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ในอนาคตต่อไป

บทที่ 2

การบังคับคดีอาญาและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน โดยการไม่ควบคุมตัวอย่างเป็นทางการของบ้านกึ่งวิถี

กฎหมายอาญา คือ กฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์ว่า การกระทำใดเป็นการกระทำที่ต้องระวางโทษ หรือต้องใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย หรือต้องใช้มาตรการบังคับทางอาญาอื่น

กฎหมายอาญามีภารกิจในการคุ้มครองสังคม ภารกิจในการปราบปราม และการป้องกันการกระทำผิด การดำเนินการทั้งหลายของเจ้าพนักงานเป็นการกระทำเพื่อยืนยันข้อกล่าวหา ซึ่งถ้าฟังได้ โดยปกติเจ้าพนักงานก็จะฟ้องเพื่อให้ศาลพิจารณาพิพากษาต่อไป และเมื่อได้มีการยื่นฟ้องแล้ว การดำเนินการทั้งหลายในศาลในคดีที่เจ้าพนักงานได้ฟ้องแล้วนั้น รวมทั้งคดีที่ผู้เสียหายฟ้องก็เป็น การกระทำเพื่อยืนยันข้อกล่าวหาเช่นเดียวกับการดำเนินการในชั้นเจ้าพนักงาน และถ้าฟังได้ว่าได้มีการกระทำผิดจริง ศาลก็จะกำหนด “มาตรการบังคับทางอาญา” อันได้แก่ โทษ, วิธีการเพื่อความ ปลอดภัย และมาตรการบังคับทางอาญาอื่น¹

1. มาตรการที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีอาญา

การบังคับคดีเป็นกระบวนการที่กระทำไปเพื่อให้มีการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษา ที่ถึงที่สุด รวมตลอดทั้งการวินิจฉัยสั่งการ อันเกี่ยวเนื่องกับการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาที่ถึง ที่สุดนั้นด้วย เมื่อศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด ไม่ว่าจะถึงที่สุดศาลชั้นใด และคำพิพากษานั้น ได้ตัดสิน ให้ลงโทษจำเลยในคดีนั้น ต้องบังคับคดีโดยไม่ชักช้า แล้วจึงมีการบังคับโทษทางอาญา

1.1 มาตรการบังคับทางอาญา

การบังคับคดีจะต้องกระทำโดยไม่ชักช้า ศาลหรือเจ้าหน้าที่ใด จะรั้งรอการบังคับคดีไว้ไม่ได้เพราะจะเป็นการไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๔๕ ตาม วิธีปฏิบัติที่ศาลกระทำ ก็คือเมื่อปรากฏว่าคดีใดถึงที่สุดลง และจำเลยต้องโทษจำคุกถ้าจำเลยเป็น ผู้ต้องขังอยู่แล้วในระหว่างพิจารณาศาลก็ออกหมายแดงแจ้งโทษเด็ดขาดไปยังเจ้าหน้าที่เรือน และ ถ้าหากเป็นปรับหรืออย่างอื่น ศาลก็ดำเนินบังคับไปโดยมิชักช้า ถ้าจำเลยเป็นผู้ที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวอยู่ ศาลก็เรียกตัวจำเลยมาฟังคำพิพากษาและบังคับคดีลงโทษไป ถ้าเป็นคำพิพากษาที่ยกฟ้อง ปล่อยจำเลย ศาลก็ย่อมออกหมายปล่อยทันทีเว้นแต่เมื่อจำเลยมีประกันอยู่แล้วก็ไม่ต้องออกหมาย

¹ คณิต ณ นคร . กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา . พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2546, หน้า 35.

ปล่อยเป็นแต่อ่านคำพิพากษาให้คู่ความฟัง²

โทษประหารชีวิต เมื่อคดีถึงที่สุดให้ประหารชีวิต จะดำเนินการประหารชีวิตผู้ต้องโทษทันทีไม่ได้ต้องรอไว้ให้มีการขอพระราชทานอภัยโทษก่อน แต่ถ้าพระมหากษัตริย์ไม่พระราชทานอภัยโทษให้นำไปประหารชีวิต³ แต่ไม่ให้ใช้กับผู้กระทำผิดที่อายุต่ำกว่า 18 ปี และหากระวางโทษประหารชีวิตให้เปลี่ยนโทษดังกล่าวเป็นจำคุก 50 ปี

โทษจำคุกตลอดชีวิต ให้นำไปจำคุกในเรือนจำโดยมีเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์เป็นผู้ควบคุมดูแลจนกว่าจะตายถ้าไม่ได้รับการอภัยโทษ

โทษจำคุกมีกำหนดเวลา ให้นำไปจำคุกในเรือนจำ ตามที่คำพิพากษากำหนด ถ้าครบวันใดก็ให้ปล่อยตัวผู้นั้นออกจากเรือนจำ

โทษกักขัง ให้นำไปกักขังในที่อื่นซึ่งมิใช่เรือนจำ ซึ่งอาจเป็นบ้านของบุคคลซึ่งยอมให้เป็นสถานที่กักขังได้

โทษปรับ เจ้าหน้าที่ศาลจะบังคับเอาเงินค่าปรับจากผู้ต้องคำพิพากษตามจำนวนที่ระบุไว้ในคำพิพากษาทันทีไม่มีการทะเลาะการบังคับ

โทษริบทรัพย์สิน เจ้าหน้าที่ศาลจะริบทรัพย์สินของกลางตามคำพิพากษา ถ้าไม่ได้ก็จะจัดการติดตามหามาให้ได้

กรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินในคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญาการบังคับให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาคบังคับคดี⁴

ส่วนการทะเลาะการบังคับคดี เพราะเหตุที่กฎหมายให้ทะเลาะการบังคับคดี ซึ่งโทษที่จะทะเลาะได้คือ โทษประหารชีวิต จะมีการทะเลาะการประหารชีวิตระหว่างรอผลการอภัยโทษ หรือจำเลยมีครรภ์หรือวิกลจริตก่อนประหารและโทษจำคุก จะมีการทะเลาะจำคุกไว้ เพราะเหตุจำเลยวิกลจริต หรือเกรงว่าจะมีอันตรายแก่ชีวิตถ้าต้องจำคุก หรือมีครรภ์ตั้งแต่เจ็ดเดือนขึ้นไป หรือคลอดบุตรแล้วยังไม่ถึงเดือน ซึ่งในระหว่างนี้ให้พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจควบคุมให้อยู่ในสถานที่อันควร

² ศ.จ.สัญญา ธรรมศักดิ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักศึกษาอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตสภา, 2526, หน้า 947.

³ มาตรา 19 “ผู้ใดต้องโทษประหารชีวิต ให้ดำเนินการฉีดยาหรือสารพิษให้ตาย” พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 16) มีผลบังคับใช้ ตั้งแต่ 9 ตุลาคม 2546

⁴ ธรรมนูญ ใจหาญ. หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. เล่มที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2541, หน้า 66-67.

เดือน ซึ่งในระหว่างนี้ให้พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจควบคุมให้อยู่ในสถานที่อันควร

1.2 มาตรการบังคับโทษ

การบังคับโทษ เป็นมาตรการในการดำเนินการเกี่ยวกับโทษจำคุกและโทษ หรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่เป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคล⁵ มีอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๖ บัญญัติว่า “ถ้าผู้ต้องโทษกักขังถูกกักขังในที่อยู่อาศัยของผู้นั่นเอง หรือ ของผู้อื่นที่ยินยอมรับผู้นั้นไว้ ผู้ต้องโทษกักขังนั้นมีสิทธิที่จะดำเนินการในวิชาชีพ หรืออาชีพของคนในสถานที่ดังกล่าวได้ในการนี้ ศาลจะกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ต้องโทษกักขังปฏิบัติอย่างหนึ่งอย่างใดหรือไม่ก็ได้ แล้วแต่ศาลจะเห็นสมควร”จะเห็นได้ว่า การบังคับโทษ เป็นกระบวนการในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หลังจากศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว หรือโทษกักขังที่อยู่ในประมวลกฎหมายอาญา อีกด้วย

นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษของประเทศไทยที่สำคัญ คือ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.๒๔๗๕ และกฎกระทรวงซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจแห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว อาทิ เช่น การที่จะจำคุกผู้ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดไว้ ณ ที่ใด การที่จะปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างไร การพักการลงโทษ การปล่อยก่อนกำหนดเหล่านี้เป็นกฎหมายว่า ด้วยการบังคับโทษ เป็นต้น และเป็นกระบวนการใช้มาตรการทางกฎหมายทางกฎหมายบังคับโทษและแก้ไขผู้กระทำผิด พร้อมๆกันไป จำเป็นต้องอาศัยกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง และหนังสือสั่งการ ที่ใช้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเกี่ยวเนื่องหลายฉบับที่สำคัญได้แก่

1. กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
2. ประมวลกฎหมายอาญา พุทธศักราช ๒๔๗๕
3. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช ๒๔๗๗
4. พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๕
5. คำสั่งของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ กฎหมาย พระราชบัญญัติ และพระราชกฤษฎีกาที่เกี่ยวข้องกับการราชทัณฑ์
6. ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง และหนังสือสั่งการกรมราชทัณฑ์ ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานราชทัณฑ์และผู้ต้องขัง
7. การปฏิบัติตามระเบียบคำสั่งที่ได้มีมติคณะรัฐมนตรีกำหนดแนวทางปฏิบัติ เป็น
8. การทั่วไปตลอดจนระเบียบคำสั่ง หรือกฎหมายอื่นใดที่วางระเบียบปฏิบัติว่า ด้วยการประสานงานกับส่วนราชการอื่น

⁵ คณิต ณ นคร . เรื่องเดียวกัน , หน้า 36.

8. การอนุโลมปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง กับข้อเสนอแนะในส่วนที่เกี่ยวข้องของสหประชาชาติ

ในบรรดากฎหมาย กฎ ระเบียบข้อบังคับ หรือคำสั่งที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการราชทัณฑ์ที่ได้กล่าวมานับได้ว่า พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นกฎหมายหลักที่มีความสำคัญอันเป็นพื้นฐานสำหรับปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดและการบริหารงานเรือนจำหรือทัณฑสถานในปัจจุบัน^๖

ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์พุทธศักราช ๒๔๗๕ มาตรา ๔(๒) ถึง (๖) ซึ่งบัญญัติว่า

“ผู้ต้องขัง” หมายความว่า รวมตลอดถึงนักโทษเด็ดขาด คนต้องขัง และคนฝาก

“นักโทษเด็ดขาด” หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามหมายจำคุกภายหลังคำพิพากษาถึงที่สุด และหมายความรวมถึงบุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายให้ลงโทษด้วย

“คนต้องขัง” หมายความว่า บุคคลที่ถูกขังไว้ตามหมายขัง

“คนฝาก” หมายความว่า บุคคลที่ถูกฝากให้ควบคุมไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือกฎหมายอื่น โดยไม่มีหมายอาญา

“นักโทษพิเศษ” หมายความว่า นักโทษเด็ดขาด ซึ่งส่งไปอยู่ทัณฑนิคม

นอกจากนี้ กรมราชทัณฑ์ได้กล่าวอ้างอยู่เสมอคือ คำว่า “ผู้ต้องราชทัณฑ์” หรือ “ผู้กระทำผิด” ซึ่งเป็นคำที่มีได้บัญญัติไว้ในกฎหมายราชทัณฑ์แต่ก็ข้อมหมายถึง ผู้ต้องขัง ผู้ต้องกักขัง ผู้ถูกกักกัน หรือบุคคลที่ถูกควบคุมอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกรมราชทัณฑ์ หรือผู้ต้องขัง ซึ่งได้รับการปลดปล่อยพ้นโทษไปแล้วด้วย และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังมีทั้งภายในเรือนจำและภายนอกเรือนจำและทัณฑสถาน รวมตลอดจนการสงเคราะห์และติดตามควบคุมความประพฤติผู้พ้นโทษ จึงเป็นการเหมาะสมที่จะใช้คำว่า “ผู้กระทำผิด” แทนคำว่า “ผู้ต้องขัง” ทั้งนี้ เว้นเสียแต่ว่า คำใดที่กฎหมายราชทัณฑ์ได้บัญญัติหลักการเรียกชื่อผู้ต้องขังแต่ละประเภทไว้ ก็คงคำเรียกชื่อนั้นๆ ไว้เช่นเดิม เมื่อศาลได้กำหนดมาตรการบังคับอาศัยในคดีใดและคดีนั้นถึงที่สุดแล้ว ก็จะต้องมีการจัดการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดนั้น เว้นแต่จะได้มีการลดโทษ เปลี่ยนโทษหรือยกโทษ หรืออื่นๆ การดำเนินการหลังจากกำหนดมาตรการบังคับทางอาญา เมื่อคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วนี้ เรียกว่า “การดำเนินคดีอาญาชั้นบังคับคดี”

การดำเนินคดีอาญาชั้นบังคับคดีของประเทศไทย กำหนดให้ศาลเป็นผู้มีอำนาจกำหนดมาตรการบังคับทางอาญา เท่านั้นการบังคับคดีอาญายังมีการแบ่งขอบเขตอำนาจหน้าที่โดยกฎหมายมีการกำหนดอำนาจและหน้าที่เฉพาะหน่วยงานของตนเองอย่างเด็ดขาด แตกต่างจากการดำเนินคดี

^๖ ประเสริฐ เมฆมณี . คำอธิบายเปรียบเทียบพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ เรียงมาตรากับกฎกระทรวง และมาตรฐานทั่วไปในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง . กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์ , 2525 , หน้า 34.

อาญาชั้นบังคับคดีในภาคพื้นยุโรป ที่ได้มอบหมายให้พนักงานอัยการเป็นเจ้าพนักงานบังคับคดี⁷

การดำเนินคดีอาญาชั้นกำหนดคดีและการดำเนินคดีอาญาชั้นบังคับคดี มีสิ่งที่เกี่ยวข้อง การดำเนินคดีอาญาทั้งสองชั้นให้ติดต่อกันคือ คำพิพากษาถึงที่สุด และประเด็นเกี่ยวกับการบังคับคดี คือ มาตรา ๒๔๕วรรคหนึ่งโดยกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยมีบัญญัติในประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค ๖ หมวด ๑ การบังคับคดีคำพิพากษา ซึ่งประกอบด้วย บทบัญญัติ มาตรา ๒๔๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๒๔๖ , ๒๔๗ และ ๒๔๘ เมื่อคดีถึงที่สุดแล้วให้บังคับคดีโดยไม่ชักช้า” การบังคับคดีต้องกระทำโดยไม่ชักช้า ตามมาตรา ๒๔๕ วรรคหนึ่ง เมื่อคดีถึงที่สุดแล้วศาลต้องออกหมายบังคับคดีในทันที โดยศาลจะออกหมายจำคุกส่ง ไปยังเจ้าพนักงานราชทัณฑ์

ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยในคดีหนึ่งโดยที่ประชุมใหญ่ว่า ในคดีที่มีจำเลยหลายคนในความผิด ฐานเดียวกันหรือต่อเนื่องกันก็ตามถ้าความผิดสำหรับจำเลยคนใดเค็ดขาดถึงที่สุด ก็ออกหมายแดง แจ่งโทษสำหรับจำเลยคนนั้นได้ ในเมื่อจำเลยนั้นร้องขอ⁸

อาจกล่าวได้ว่า การบังคับคดี เป็นกระบวนการพิจารณาที่กระทำไปเพื่อให้มีการบังคับให้เป็น ไปตามคำพิพากษาที่ถึงที่สุดนั้นด้วย รวมตลอดทั้งการวินิจฉัยสั่งการอันเนื่องเนื่องกับการบังคับ ให้ เป็นไปตามคำพิพากษาที่ถึงที่สุดนั้นด้วย การบังคับคดี เช่น การออกหมายจำคุก การสั่งปรับ เป็นต้น และการวินิจฉัยว่า ควรทุเลาการลงโทษหรือไม่ เหล่านี้เป็นกระบวนการพิจารณา ในการบังคับคดีทั้งสิ้น

สำหรับมาตรการบังคับโทษ เป็นมาตรการลงโทษผู้กระทำผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษา ของศาล ซึ่งเน้นหนักไปในด้านการลงโทษ การควบคุมมิให้หลบหนี การให้การศึกษอบรม การ จัดสวัสดิการ และการสงเคราะห์แก่ผู้ต้องขังภายใต้กฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่สอดคล้อง กับ วิธีการราชทัณฑ์ โดยมีความมุ่งหมายที่จะให้สังคมได้รับความปลอดภัย ทั้งในระหว่างผู้กระทำผิด ถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานที่ควบคุม และภายหลังการปลดปล่อย หรือพ้นโทษ ไปแล้วภายใต้หลักการ ปฏิบัติที่สำคัญที่สอดคล้องหลักการบริหารกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

2. มาตรการบังคับโทษ ตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ

เป็นมาตรการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดใน มาตรการไม่ควบคุม ตัวผู้กระทำผิด ในขณะที่จำนวนผู้กระทำผิดมากขึ้น มีความแออัดในเรือนจำ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ การใช้เกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดมีอุปสรรคมากขึ้น จึงจำเป็นที่จะต้องแสวงหามาตรการทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน และถือ

⁷ คณิต ฃ นคร. เรื่องเดียวกัน , หน้า 36.

⁸ คำสั่งคำร้องที่ ๘๖/๒๕๐๐

ตามเจตนารมณ์ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ว่าด้วย สิทธิทางการเมือง และสิทธิพลเมือง ในการลดจำนวนผู้ต้องขังซึ่งมาตรการบ้านกึ่งวิถี เป็นทางเลือกหนึ่งในการไม่ใช้โทษจำคุก และบูรณาการทางสังคมของผู้ต้องขัง เป็นประโยชน์สูงสุดต่อผู้ต้องขังและสังคมการให้ผู้กระทำความผิดอยู่ในสังคม ได้อย่างเป็นอันหนึ่งเดียวกันจำเป็นต้องมีสมดุลในระบบ โดยจะต้องมีวิธีที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง เป็นประโยชน์สูงสุดทั้งต่อผู้ต้องขัง ขณะที่ชุมชนยังมีความปลอดภัยอยู่และสามารถป้องกัน ภัยจากการเกิดอาชญากรรมได้

2.1 มาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด ขององค์การสหประชาชาติ

การในปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด ได้มีนักทฤษฎีวิทยาได้กำหนด หลักวินิจัย การลงโทษ ผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลของศาล เพื่อประโยชน์ต่อการบังคับโทษ ประกอบด้วย กระบวนการปฏิบัติที่สำคัญดังนี้⁹ คือ

1. การวินิจฉัยพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดของศาล จำเป็นต้องพิจารณา อย่างรอบคอบในข้อกฎหมาย กับข้อเท็จจริงในแง่พฤติกรรม อันเป็นสาเหตุของใจให้กระทำความผิด เพื่อจะได้เป็นข้อมูลทั้งสองฝ่าย ประสานประโยชน์กำหนดโทษแก่ผู้กระทำความผิด ตามหลักดุลยภาพ ระหว่างการลงโทษเพื่อพิทักษ์ความปลอดภัยแก่ชุมชน กับการแก้ไขผู้กระทำความผิด เป็นรายบุคคล
2. การวินิจฉัยลงโทษของศาล ต้องยึดมั่น ในระบบมาตรฐาน โดยมีการจัดให้มีคณะกรรมการพิจารณากำหนดบรรทัดฐานแห่งพิพากษาลงโทษ ทั้งจำเป็นต้องใช้ประโยชน์ จากรายงานสืบเสาะก่อนพิพากษา (Presentence Investigations Report) ซึ่งจัดรวบรวม โดยพนักงานคุมประพฤติ หรือนักจิตวิทยาประกอบดุลยพินิจการพิพากษาเสมอไป
3. การลงโทษผู้กระทำความผิดในทุกกรณีจำเป็นต้องหลีกเลี่ยงวิธีการ หรือ การกระทำใดๆ ที่ขัดต่อหลักมนุษยธรรมและสิทธิมนุษยชนหรือไม่เป็นการทำลายคุณลักษณะประจำตัวของผู้กระทำความผิดให้ลดน้อยเสื่อมถอยไป ซึ่งหลักปฏิบัติดังกล่าวนี้ ก็ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนในปฏิญญาสากล ว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ ข้อ 5 ซึ่งได้บัญญัติว่า “บุคคลใดๆจะถูกทรมานหรือได้รับผลปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ฝืดคนมนุษยธรรมหรือด่าซ้ำไม่ได้”

2.1.1 การบังคับโทษตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด

(Standard Minimum Rules For Treatment offender)

สหประชาชาติได้มีมติรับรองให้ใช้¹⁰ ตั้งแต่วันที่ 30 สิงหาคม 2498 ดังนี้

⁹ Paul Weston and Kenneth Well , *The Administration of Justice* . 2 nd Ed. Englewood Cliffs N.J. :Prentice- Hall , 1973, p.1 , ประเสริฐ มณีฉาย. เอกสารการสอนชุดวิชา การบริหารงานยุติธรรม หน่วยที่ 9 - 15. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , 2529

ส่วนที่ ๒ ข้อกำหนดที่ใช้แก่ผู้ต้องขังประเภทพิเศษ (Rules Applicable to Special Categories)

ผู้ต้องคำพิพากษาให้จำคุก (Prisoner undersentence)

ข้อ 60 (2) ก่อนครบกำหนดโทษ ก็ใครจะดำเนินการเป็นขั้นๆตามจำนวนเพื่อให้เป็นที่มั่นใจว่า ผู้ต้องขังได้ค่อยๆเคยชินชีวิตที่จะขึ้นไปสู่สังคมตามลำดับ ความมุ่งหวังนี้จะบรรลุผลก็อยู่ที่วิธีการปลดปล่อย ซึ่งจัดทำ ณ ทัณฑสถานนั้น หรือแห่งอื่นที่เลือกดีแล้ว หรือทดลองปล่อย โดยให้มีการสอดส่องความประพฤติ (under supervision) อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งมีใช้เป็นการมอบหมายให้เป็นภาระของตำรวจ แต่จะต้องรวมถึงการสังคมสงเคราะห์ที่ได้ผล

ข้อ 61 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังนั้นควรเน้นให้เห็นว่า เขาไม่ถูกกีดกันไว้นอกสังคม แต่ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเรื่อยไป ฉะนั้น องค์การทางสังคมต่างๆควรพร้อมที่จะสนับสนุนช่วยเหลือเจ้าพนักงานเรือนจำ ในการฟื้นฟูให้ผู้ต้องขังได้กลับเข้าสู่สังคมตามปกติ (Social rehabilitation) ทั้งนี้ควรจะได้มีการติดต่อกับนักสังคมสงเคราะห์แห่งสถาบันทุกแห่ง ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในการช่วยธำรงรักษา หรือส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ต้องขังและครอบครัวของเขา และกับองค์การทางสังคมต่างๆซึ่งอำนวยความสะดวกให้ได้ ควรจะได้ดำเนินการเป็นขั้นๆอย่างเต็มขนาด โดยสอดคล้องต้องกับกฎหมายและคำพิพากษาเพื่อป้องกันรักษาไว้ซึ่งสิทธิส่วนได้เสียทางแพ่ง (Rights relating to civil interest) สิทธิแห่งความมั่นคงในสังคม (Social Security rights) และประโยชน์ในทางสังคมอย่างอื่นของผู้ต้องขัง

ข้อ 64 ภาระของสังคมมิได้ยุติลงไปทันทีที่ผู้ต้องขังพ้นโทษ ฉะนั้น การมีองค์การรัฐบาลหรือเอกชนที่สามารถหาทางช่วยเหลือปลดปล่อยอย่างมีประสิทธิภาพ ในทางที่จะลดความรังเกียจผู้ต้องขัง และในทางฟื้นฟูให้เขากลับเข้าสังคมได้โดยปกติ

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Treatment)

ข้อ 65 การปฏิบัติต่อบุคคลซึ่งต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก หรือมาตรการ (measure) อื่นที่คล้ายคลึงกัน ย่อมมีวัตถุประสงค์เท่าที่ระยะกำหนดโทษอำนวยความสะดวกเพื่อปลูกฝังบุคคลดังกล่าวให้มีความตั้งใจที่จะปฏิบัติตามกฎหมาย และประกอบอาชีพเลี้ยงตัวได้เมื่อปล่อย และเตรียมเขาให้พร้อมที่จะกระทำได้คั่งงำนี้ การปฏิบัติจึงควรดำเนินไปในแนวทางส่งเสริมให้เขาเกิดรู้สึกเคารพตนเอง และเพิ่มความสำนึกในความรับผิดชอบให้มากขึ้น

¹⁰ ชาย เสวีกุล. อาชญวิทยา และทัณฑวิทยา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2517, หน้า

ข้อ 66 (1) เพื่อบรรลุจุดประสงค์นี้ ควรใช้วิธีการที่เหมาะสมทุกอย่าง ซึ่งทั้งการเอาใจใส่ทางศาสนาเท่าที่จะทำได้ ในประเทศนั้นๆ การศึกษาวิชาสามัญ การฝึกและการแนะนำวิชาชีพ การสอนประวัติทางสังคม (Social casework) ให้คำปรึกษาเรื่องอาชีพ ทุนบำรุงร่างกายให้แข็งแรง และอบรมนิสัยให้ยึดมั่นในจรรยา สิ่งดังกล่าวนี้จะต้องปฏิบัติให้ตรงตามความต้องการของผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล โดยรวบรวมประวัติทางสังคมและการประกอบอาชญากรรม ความสามารถ และท่าทีทางกายและจิตใจ (Mental capacity aptitude) อารมณ์ประจำตัว (Personal temperament) กำหนดโทษ ตลอดจนความคาดหวังจะดำเนินชีวิตหลังปลดปล่อยมาประกอบการพิจารณา

ความสัมพันธ์ทางสังคมและการสงเคราะห์เมื่อพ้นโทษ (Social Relations and After-Care)

ข้อ 80 นับแต่แรกต้องคำพิพากษา ควรจะได้พิจารณาล่วงหน้าไปถึงอนาคตของผู้ต้องขังภายหลังจากพ้นโทษ และควรส่งเสริมช่วยเหลือให้เขาได้ธำรงรักษาหรือสถาปนาความสัมพันธ์กับบุคคล หรือองค์การภายนอกเรือนจำ เพื่อช่วยพยุงขยายให้เกิดผลประโยชน์มากที่สุดแก่ครอบครัวของเขากับการฟื้นฟูให้เขากลับสู่สังคม

ข้อ 81 (1) หน่วยราชการหรือองค์การอื่นๆ ซึ่งทำหน้าที่สงเคราะห์ผู้พ้นโทษให้กลับคืนสู่สังคมนั้น ควรจะได้ดำเนินการตามความจำเป็นเท่าที่จะทำได้ ให้เป็นที่มั่นใจว่า ผู้พ้นโทษจะได้รับเอกสารและหนังสือแจ้งรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับตัวเขา จะมีที่พักอาศัยควรแก่อัตภาพ จะมีงานอาชีพทำ จะมีเครื่องนุ่งห่มตามจำนวนอันเหมาะสมกับคืนฟ้าอากาศและฤดูกาล จะมีค่าพาหนะไปถึงที่หมายปลายทาง และค่าอาหารในระยะแรกปล่อยตัว

2.1.2 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง

(International covenant of Civil and Political Rights)

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองบัญญัติไว้เป็นหลักว่า มนุษย์ทุกคนพึงมีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ (right to life) เป็นสิทธิที่จะต้องได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายบุคคลใดจะพรากชีวิตของผู้อื่นมิได้ ดังนั้น คำพิพากษาประหารชีวิตบุคคลใดจะมีได้ ก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นกระทำความผิดอุกฉกรรจ์ตามกฎหมายที่กำหนดไว้เท่านั้น และบุคคลใดต้องคำพิพากษาประหารชีวิต บุคคลนั้นมีสิทธิที่จะได้รับการอภัยโทษหรือลดโทษ และการนิรโทษกรรม อภัย

โทษหรือการลดโทษประหารชีวิตนั้น พึงมีได้ในทุกกรณีโทษประหารชีวิตนี้จะต้องไม่ลงแก่บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี และหญิงมีครรภ์¹¹

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ยังได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการปฏิบัติและการลงโทษผู้กระทำผิดไว้ เช่นเดียวกับปฏิญญาสากลว่า ด้วยสิทธิมนุษยชน โดยกำหนดว่า บุคคลใดจะถูกปฏิบัติต่อหรือถูกลงโทษโดยการทรมาน ทารุณกรรม โหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมไม่ได้ นอกจากนี้ยังวางหลักเกณฑ์ไว้ดีกว่า บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความมั่นคงของตน บุคคลจะถูกจับกุมหรือกักขังหรือลิดรอนเสรีภาพโดยมิชอบไม่ได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจของกฎหมาย โดยต้องมีมาตรการและขั้นตอนที่โปร่งใสและถูกตรวจสอบได้โดยองค์กรอื่น และจะต้องได้รับการปล่อยชั่วคราวโดยมีหลักประกันการหลบหนีได้พอสมควร จะคุมขังบุคคลผู้กระทำผิดไว้ตลอดการพิจารณาคดีไม่ได้

ในเรื่องการปฏิบัติต่อผู้ถูกคุมขังหรือต้องโทษที่เรียกทั่วไปว่า“นักโทษ”นั้นกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ได้วางหลักเกณฑ์ทั่วไปว่าจะต้องเคารพต่อศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เช่นกัน โดยกำหนดให้แยกผู้ถูกคุมขังไว้ระหว่างการพิจารณาคดีกับผู้ต้องโทษหลังมีคำพิพากษาว่ากระทำผิดแล้ว โดยจะต้องปฏิบัติต่อผู้ถูกคุมขังให้เหมาะสม เพราะบุคคลเหล่านั้นได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ และที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ผู้ต้องหาที่เป็นเยาวชนจะต้องแยกออกจากผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ รวมทั้งจะต้องได้รับการพิจารณาคดี ที่รวดเร็ว¹² นอกจากนี้ ในเรื่องระบบการลงโทษผู้กระทำผิดหรืองานราชทัณฑ์ควรประกอบด้วยการดูแลผู้กระทำผิดโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะเปลี่ยนแปลงและฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับเข้าสู่สังคม โดยให้แยกผู้ต้องโทษที่เป็นเยาวชนออกจากผู้ต้องโทษที่เป็นผู้ใหญ่และจะต้องมีการดูแลอย่างเหมาะสมกับวัยและสถานะทางกฎหมาย¹³

การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด เน้นที่ตัวผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคลหรือจำแนกลักษณะ เพื่อหาสาเหตุการกระทำผิดและแนวทางแก้ไข ทั้งนี้เพราะสังคมจัดให้มีการลงโทษขึ้นก็เพื่อเปิดโอกาสให้สังคมได้แก้ไขผู้กระทำผิด ดังนั้น ระยะเวลาของการลงโทษขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้กระทำผิดที่จะแก้ไขตนเอง เป็นการให้โอกาสกลับตัว ให้โอกาสปรับปรุงตัว โดยทำให้ผู้กระทำผิดไม่ให้ถลำตัวลึกไปสู่การกระทำผิดมากขึ้น ทั้งนี้โดยการพยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำผิดถูกลงโทษในลักษณะที่เป็นการทำลายคุณลักษณะ หรือศักยภาพในการกลับตัวเข้าสู่สังคมของผู้กระทำผิดเอง โดยการใช้มาตรการลงโทษที่ไม่ทำให้เกิดรอยมลทินและได้รับการขัด

¹¹ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 6

¹² กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 10

¹³ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 10

นอกจากผู้กระทำผิดอื่น ๆ วิธีการดังกล่าว ได้แก่ การใช้มาตรการเลี้ยงโทษจำคุก เช่น การรอกการลงอาญาโดยมีการคุมประพฤติ การใช้โทษปรับ และการใช้มาตรการในชุมชนในระบบของบ้านกึ่งวิถี (Half Way House) เป็นต้น มาตรการดังกล่าวนี้ เรียกว่า “มาตรการไม่ควบคุมตัวอย่างเป็นทางการ” มาตรการไม่ควบคุมตัวอย่างเป็นทางการ (Non-Custodial Measures) เป็นมาตรการหนึ่ง ที่ผู้กระทำผิดสมควรจะได้รับการพิจารณาตามมติการระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง กรณี ผู้กระทำผิดที่ได้เข้าไปรับโทษในเรือนจำมาแล้วระดับหนึ่ง แล้วใช้มาตรการเลี้ยงโทษจำคุกในเรือนจำ เพื่อให้ผู้กระทำผิดได้รับผลกระทบในเรือนจำน้อยที่สุด โดยใช้วิธีการพักการลงโทษ การลดวันต้องโทษ หรือการทำงานสาธารณะและการเข้ารับการแก้ไขฟื้นฟูในศูนย์ควบคุม (Attendance Center) และบ้านกึ่งวิถี (Half Way House) เพื่อมุ่งแก้ไขสาเหตุที่ทำให้ผู้กระทำผิดมีความบกพร่องและเป็นสาเหตุให้กระทำผิดขึ้นมา ทั้งนี้เพื่อมิให้ผู้กระทำผิดได้รับผลกระทบในทางลบในเรือนจำ โดยจะได้ศึกษาถึงมาตรการไม่ควบคุมตัวอย่างไม่เป็นทางการ แห่งข้อกำหนดโตเกียว ซึ่งเป็นมาตรฐานสากลที่องค์การสหประชาชาติได้มีมติรับรองไว้ ให้นำไปปรับใช้ได้ทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่อไป

2.1.3 มาตรการไม่ควบคุมตัวอย่างเป็นทางการ แห่งข้อกำหนดโตเกียว (Non - Custodial Measures : The Toko Rubles)¹⁴

เมื่อพิจารณาจากสมมติฐานที่ว่า ผู้กระทำผิดบางรายสามารถที่จะถูกปลดปล่อยให้อยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข การเอาผู้กระทำผิดไปคุมขังในเรือนจำจะทำให้ผู้กระทำผิดปรับตัวได้ยาก และอาจมีผลในทางลบกับตัวผู้ผิดเอง ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติ สำหรับการไม่ควบคุมตัวผู้กระทำผิด (United Standard Minimum Rules for Non - Custodial Measure) หรือที่เรียกทั่วไปว่า (Tokyo Rules) เป็นกฎที่ส่งเสริมถึงมาตรการในการใช้ทางเลือกอื่นแทนการลงโทษจำคุก หรือที่เรียกว่ามาตรการไม่ควบคุมตัวอย่างเป็นทางการ โดยมาตรการนี้จะให้ความเชื่อมั่นว่า การที่ไม่ใช้โทษจำคุกเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน และเป็นประโยชน์ต่อผู้กระทำผิดและสังคมต่อไป

ปรัชญาและแนวความคิด

มาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ สำหรับการไม่ควบคุมตัวผู้กระทำผิด หรือที่เรียกว่า Tokyo Rules นี้เป็นมาตรการใช้ทางเลือกอื่นแทนการลงโทษจำคุก หรือการไม่ควบคุม

¹⁴ United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures : The Tokyo Rules.

ตัวที่เป็นทางการ ที่มีปรัชญาและแนวความคิดที่มุ่งเน้นให้มีทางเลือกอื่นเพื่อใช้ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดแทนการลงโทษจำคุก เนื่องจากโทษจำคุกนอกจากไม่มีผลต่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดแล้วยังมีปัญหาดรามามากมาย เพราะเป็นที่ทราบดีว่าข้อจำกัดคือสภาพต้องมีความเหมาะสมกับชุมชน การป้องกันอาชญากรรมความเหมาะสมในเรื่องการแก้แค้นทดแทน การยับยั้งการเกิดอาชญากรรม และเป้าหมายสุดท้ายของกระบวนการยุติธรรม คือผู้กระทำผิดอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นอันหนึ่งเดียวกัน อีกทั้งยังมีแนวความคิดที่ว่าจำนวนผู้ต้องโทษจำคุกมากขึ้น ปัญหาความแออัดในเรือนจำก็เกิดขึ้น ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การใช้เกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ด้วยเหตุนี้มาตรฐานนี้คือ Tokyo Rules ต้องอยู่บนพื้นฐานความเจตนาของปฏิญาณสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่คำนึงถึง สิทธิ เสรีภาพของบุคคลทั้งร่างกาย จิตใจ แม้จะเป็นผู้กระทำผิดก็ตาม

กฎ Tokyo นี้ได้ให้คำจำกัดความของ “มาตรการไม่ใช่เรือนจำ” ว่าเป็นการตัดสินใจเลือกใช้โดยผู้มีอำนาจ ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ที่ใช้ได้กับผู้ต้องหา จำเลย และผู้กระทำผิด โดยมีการกำหนดเงื่อนไขให้บุคคลเหล่านี้ปฏิบัติแทนการลงโทษจำคุก

การใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุก Tokyo Rules นั้น นอกจากจะเป็นการลดจำนวนผู้ต้องขัง ซึ่งทำให้การบริหารเรือนจำเป็นไปในทางที่ดีขึ้น ยังทำให้การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดเป็นไปได้เหมาะสมมากขึ้น โดยผู้กระทำผิดสามารถอยู่ใกล้ชิดชุมชนมากขึ้นอันจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับตัวของผู้กระทำผิดให้อยู่ร่วมกันกับสังคมได้อย่างปรกติ ซึ่งเป็นการช่วยลดการกระทำผิดซ้ำ ไม่ให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบ และเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมอาชญากรรม อีกด้านหนึ่งด้วย ดังนั้นจึงเป็นปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยใช้วิธีการอื่นแทนการคุมขัง (The diversion of offender) กับผู้กระทำผิดบางประเภทต้องโทษจำคุกภายหลังการพิจารณาพิพากษาคดี

เป้าหมายหลัก และขอบเขต

หลักการพื้นฐานที่ส่งเสริมใช้มาตรการ ไม่ควบคุมตัวผู้กระทำผิดโดยเบี่ยงเบนโทษจำคุก เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนในการบริหารของกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแก้ไขผู้กระทำผิด ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการสนับสนุนให้ผู้กระทำผิดรับผิดชอบต่อสังคม ภายใต้อำนาจของทางราชการ เมือง เศรษฐกิจ สังคม และทางวัฒนธรรม ของแต่ละประเทศ รวมทั้งจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของระบบกระบวนการยุติธรรมของประเทศนั้นๆ¹⁵ อย่างไรก็ตามหากมีการใช้มาตรฐานนี้เป็นเครื่องมือ ภาคีสมาชิกต้องพยายามให้มีความสมดุลระหว่างสิทธิของผู้กระทำผิด สิทธิของเหยื่อ และผลต่อสังคมเกี่ยวกับความปลอดภัยของชุมชนและการป้องกันอาชญา

¹⁵ คู่มือภาคผนวก ก.

กรรมภายในของระบบกฎหมายควบคู่ไปกับการใช้เหตุผลในนโยบายงานยุติธรรมทางอาญา การปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนความยุติธรรมในสังคม และความต้องการของผู้กระทำผิดในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด

แนวคิดและหลักการดังกล่าวข้างต้น มีมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานยุติธรรมทางอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแก้ไขผู้กระทำผิดและสนับสนุนให้ผู้กระทำผิดมีความรู้สึกนี้รับผิดชอบต่อสังคม เพื่อให้มีความเหมาะสมกับสาเหตุและความรุนแรงของการกระทำผิด ตามบุคลิกภาพและภูมิหลังของผู้กระทำผิด การคุ้มครองสังคม ซึ่งมาตรการในการไม่ควบคุมตัวอย่างเป็นทางการตามข้อกำหนดใดเกี่ยว มีดังต่อไปนี้ คือ

1. การว่ากล่าวตักเตือน (Verbal sanction)

การว่ากล่าวตักเตือน คือการตำหนิ ห้าม หรือตักเตือนผู้กระทำผิดโดยที่ผู้มีอำนาจพิจารณาว่ากล่าวนั้นมีความเห็นว่า การว่ากล่าวตักเตือนมีความเหมาะสมสามารถทำให้ผู้กระทำผิดกลับตัวได้และมีความสำนึกในสิ่งที่ผู้กระทำผิดนั้น สำหรับความเสมอภาคของทุกระบบกฎหมายที่ซึ่งผู้มีอำนาจพิจารณาว่ากล่าว อย่างน้อยที่สุดอำนาจในการลงโทษการใช้ดุลยพินิจ วิธีการว่ากล่าวตักเตือนเป็นวิธีการที่มีลักษณะการในทางปฏิบัติมากกว่าที่บัญญัติเป็นกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตามหากว่าองค์กรนิติบัญญัติของบางประเทศ เมื่อได้พิจารณาถึงวิธีการปฏิบัติตามมาตรการนี้แล้ว ก็อาจบัญญัติเป็นกฎหมายก็ได้ตามความเห็นของแต่ละประเทศ¹⁶

2. การปล่อยอย่างมีเงื่อนไข (Conditional Discharge)

เมื่อบุคคลถูกกล่าวหาก่อนจะมีการพิจารณาพิพากษาคดีต่อไป ถ้าศาลยังมีคำพิพากษา ผู้กระทำผิดอาจได้รับการปล่อยตัวอย่างมีเงื่อนไข ซึ่งศาลอาจพิจารณาอายุ ชื่อเสียง สุขภาพ ภาวะจิตใจ ความประพฤติ สภาพแวดล้อมภายใต้การควบคุมและเงื่อนไขของการปล่อยชั่วคราว¹⁷

3. การลงโทษทางสถานภาพ (Status penalties)

การลงโทษทางสถานภาพตามกฎหมาย คือการบังคับบุคคลให้ปฏิบัติตามกฎหมาย โดยยึดหลักสิทธิมนุษยชนและหน้าที่โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อม การลงโทษทางสถานภาพเป็นการจำกัดสิทธิส่วนบุคคลของผู้กระทำผิด เช่น ไม่มีสิทธิ์ในการลงคะแนนเสียง ไม่อนุญาตให้มี

¹⁶ "Selection of Non-custodial Measures in the Sentencing of Adults and in the Disposition of Juveniles." Annal Report for 1996 and Resource Material Series No.51 . UNAFEI. Fuchu ,Toko , Japan. December 1997, p.228.

¹⁷ Ibid ,UNAFEI.p.229. .

ใบขับขี่ เป็นต้น การลงโทษดังกล่าวอาจจะเป็นคำสั่งของศาล อาจเปรียบเสมือนโทษปรับ วิธีการนี้จึงไม่อาจจำกัดหรือไม่จำกัดเวลาขึ้นอยู่กับกระบวนการพิจารณา วิธีการดังกล่าวอาจจะช่วยให้ผู้กระทำผิดและครอบครัวยังคงทำงานและไม่ถูกกีดกันจากสังคม¹⁸

4. การลงโทษทางเศรษฐกิจและการปรับเป็นเงิน (Economic sanction monetary penalties)

เมื่อถูกบังคับให้ปรับศาลจะพิจารณาตามสภาพแวดล้อมของผู้กระทำผิดและสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำผิด สถานภาพทางครอบครัว อาชีพ และสุขภาพของผู้กระทำผิด ก่อนที่ศาลจะพิจารณาโทษปรับศาลจะพิจารณาถึงความสามารถในการชำระค่าปรับของผู้กระทำผิดเป็นลำดับแรก ซึ่งการชำระค่าปรับอาจจะชำระในทันทีทันใด มีระยะเวลาในการชำระค่าปรับ และเงื่อนไขการผ่อนชำระ¹⁹

5. การริบทรัพย์สินหรือคำสั่งยึดทรัพย์ (Confiscation or an expropriation order)

การริบทรัพย์สินทางอาญา เป็นกระบวนการริบทรัพย์สินซึ่งกระทำต่อตัวบุคคล เมื่อขึ้นคำฟ้องหากมีทรัพย์สินที่สมควรจะริบพนักงานอัยการก็ต้องระบุไว้ในคำฟ้องด้วยเพื่อให้ศาลสั่งยึดและริบทรัพย์สินที่นอกจากจับต้องสัมผัสได้แล้วยังหมายความถึงทรัพย์สินที่ไม่มีตัวตนในทางแพ่งก็อาจถูกริบได้ เช่น สิทธิเรียกร้องเนื่องจากการเป็นเจ้าหนี้ เป็นต้น โดยจะริบเฉพาะทรัพย์สินที่ผิดกฎหมายเท่านั้น และศาลมีภาระในการวินิจฉัย การพิสูจน์กรรมสิทธิ์ว่าได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ทั้งการริบทรัพย์สินทางแพ่ง(Civil Forfeiture) และการริบทรัพย์สินทางอาญา (Criminal Forfeiture)

6. การจ่ายค่าสินไหมทดแทนหรือคำสั่งชดใช้ความเสียหาย (Restitution to the Victim or a compensation order)

การชดใช้ความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือคำสั่งชดเชยนี้จะต้องเป็นผู้ชดใช้ค่าเสียหายให้แก่บุคคลผู้ถูกประทุษร้ายนั้นโดยตรง ซึ่งในทางปฏิบัติมักจะใช้บังคับในกรณีความผิดนั้นเป็นความอาญาที่เกี่ยวข้องกับความผิดทางแพ่งด้วย วิธีการนี้ถือเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถให้การคุ้มครองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมได้ ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยได้นำมาใช้แล้ว²⁰

7. การรอการลงโทษหรือการรอการกำหนดโทษ (Suspended or Deferred Sentence)

¹⁸ Ibid ,UNAFEL.p.229.

¹⁹ Ibid.,UNAFEL.p.230.

²⁰ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

มาตรการรอกการกำหนดโทษหรือการรอกการกำหนดโทษเป็นวิธีการหันเหผู้กระทำผิดออกจากกระบวนการยุติธรรม โดยศาลใช้ดุลยพินิจในการรอกการลงโทษผู้กระทำผิดในคดีบางประเภทเมื่อเห็นว่าการลงโทษจำคุกจะมีผลเสียดต่ตัวผู้กระทำผิดหรือต่อสังคม และจะปล่อยผู้กระทำผิดไปโดยมีเงื่อนไขให้ปฏิบัติ โดยพิจารณาถึงความรุนแรงของการกระทำผิด ความประพฤติของผู้กระทำผิด ความสำนึกผิด อายุ ประวัติอาชญากรรม การชดใช้ค่าเสียหาย การประกอบอาชีพ และปัจจัยส่วนบุคคลอื่นๆ ในขณะที่ชดใช้ก็นำถึงความปลอดภัยของสังคม ผู้พิพากษาจะต้องพิจารณาเพื่อประเมินความเป็นไปได้ในการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดอย่างรอบครอบ ระมัดระวัง การรอกการลงโทษเป็นมาตรการไม่ควบคุมผู้กระทำผิดที่เป็นทางการซึ่งให้โอกาสในการแก้ไขผู้กระทำผิดในชุมชน

8. การคุมประพฤติและการสอดส่องภายใต้การควบคุมของศาล (Probation and Judicial Supervision)

วิธีการนี้เกิดจากแนวคิดที่ว่า ผู้กระทำผิดบางคนสามารถแก้ไขฟื้นฟูได้โดยไม่ต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำ เช่น ผู้กระทำผิดที่กระทำผิดเล็กน้อยเพราะความจำเป็น หรือกระทำผิดเพราะความบกพร่องของบุคลิกภาพ เป็นต้น การคุมประพฤติจึงเป็นวิธีการหนึ่งในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดอาญา โดยให้ผู้นั้นใช้ชีวิตอยู่ในสังคมประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว และอยู่ภายใต้การสอดส่องดูแลของพนักงานคุมประพฤติเพื่อให้สามารถแก้ไขตนเองได้ โดยใช้วิธีการทางสังคมจิตวิทยา เช่น วิธีการสังคมสงเคราะห์ การให้คำปรึกษาทางจิตวิทยา การใช้กลุ่มบำบัด การฝึกอบรม เป็นต้น วิธีการนี้นอกจากจะเป็นผลดีในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดบางจำพวกแล้ว ยังช่วยให้รัฐสามารถประหยัดงบประมาณในการเลี้ยงดูผู้ต้องขังอีกด้วย²¹

9. คำสั่งให้ทำงานบริการสังคม (A Community Service Order)

การทำงานบริการสังคม (Community Service by Offenders) คือ รูปแบบการใช้แรงงานของผู้กระทำผิดที่มีความมุ่งหมาย เพื่อหลีกเลี่ยงผลเสียของการจำคุกระยะสั้น โดยการจัดให้ผู้กระทำผิดซึ่งมีกำหนดโทษน้อย ทำงานสาธารณประโยชน์ทดแทน การถูกลงโทษจำคุก หรือทำงานชดเชยการกระทำผิดของตนที่ได้ล่วงละเมิดต่อสังคม นอกเหนือจากเงื่อนไขการรายงานตัวตามปกติ เพื่อเป็นมาตรการในการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรม และจิตใจของผู้ถูกคุมความประพฤติให้ประชาชนและสังคมยอมรับว่า เขารู้สำนึกในการกระทำผิดและยังทำประโยชน์ต่อผู้อื่นได้ การ

²¹ Klans, Jon P. "Handbook on Probation- Guidelines for Probation Practitioners and Managers."

ทำงานบริการสังคมเป็นวิธีการหนึ่งที่สอดคล้องกับปรัชญาพื้นฐานของมาตรการไม่การควบคุมผู้กระทำผิดที่เป็นทางการ

10. การส่งตัวไปรักษา (Referral to an attendance center)

เป็นวิธีการใช้กับผู้กระทำผิดอาญาที่กระทำผิดอันเนื่องมาจากปัญหาสุขภาพกายและภาวะแห่งจิต ศาลอาจมีคำพิพากษาให้ส่งตัวผู้กระทำผิดไปรับการบำบัดรักษาโดยกำหนดระยะเวลาหรือจนกว่าผู้นั้นจะมีภาวะปกติ เช่น การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ซึ่งมีขั้นตอนอยู่ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนเตรียมการก่อนรักษา (Pre – Addiction) เพื่อให้ผู้รับการบำบัดเตรียมใจให้พร้อม ขั้นตอนพิษยา (Detoxification) เป็นการบำบัดรักษาอาการติดยาทางกายโดยใช้วิธีการทางการแพทย์เข้าช่วย ขั้นฟื้นฟูสมรรถภาพ (Rehabilitation) เป็นการบำบัดอาการทางใจโดยใช้วิธีการทางจิตวิทยาและสังคมสงเคราะห์เข้าช่วย และขั้นติดตามหลังการรักษา (Follow – Up) สิ่งที่สำคัญประเด็นหนึ่งที่มีส่วนช่วยในการปฏิบัติตามวิธีการนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็คือสังคมจะต้องมีความพร้อมมีหน่วยงานหรือศูนย์บำบัดรักษาทั้งทางกายและจิตรองรับอย่างเพียงพอและเหมาะสม

11. การควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัย (House Arrest)

การควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัย²² หมายถึงการใช้ที่อยู่อาศัยของบุคคลเพื่อควบคุมผู้กระทำผิด โดยที่อยู่อาศัยต้องมีลักษณะเป็นที่อยู่อาศัยชั่วคราวหรือถาวรของผู้กระทำผิดและต้องเป็นอาณาบริเวณที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัยอย่างแท้จริง การควบคุมประเภทนี้อาจจำกัดบริเวณผู้กระทำผิดไว้ในที่อยู่อาศัยห้ามออกนอกบริเวณที่จำกัด ตลอด 24 ชั่วโมง หรือบางเวลา เช่น เฉพาะยามค่ำคืน ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นชาติแรกที่น่าเอาอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ มาใช้กับการควบคุมตัวผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัย โดยจะติดอุปกรณ์นี้กับตัวของผู้กระทำผิดตลอดเวลาโดยทำเป็นเข็มขัดหรือกุญแจ(Electronic bracelet or anklet) ติดไว้กับข้อมือหรือข้อเท้าอุปกรณ์นี้จะทำงานสัมพันธ์กับตัวส่งสัญญาณ(Transmitter) ซึ่งติดไว้ในที่อยู่อาศัยผู้กระทำผิดจะออกห่างรัศมีของตัวส่งสัญญาณได้ไม่เกินกำหนด เช่น 100 – 150 ฟุต หากผู้กระทำผิดฝ่าฝืนตัวส่งสัญญาณจะส่งสัญญาณไปยังสำนักงานควบคุม การส่งสัญญาณ มี 2 ระบบคือ ส่งสัญญาณผ่านสายโทรศัพท์จากที่อยู่อาศัยของผู้กระทำผิดกับทางสำนักงานควบคุมส่งสัญญาณมาตรวจสอบที่ตัวผู้รับสัญญาณเป็นระยะคล้ายคลื่นวิทยุ จากนั้นเจ้าหน้าที่จะทำการสอบสวนหากพบว่าผู้กระทำผิดออกจากบริเวณที่อยู่อาศัยโดยตั้งใจจะนำตัวเข้ารับการรับโทษในเรือนจำ และอาจถูกเพิ่มโทษในความผิดฐานหลบหนีที่คุมขัง การควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัยเป็นบทลงโทษที่มีความยืดหยุ่นมากที่สุด ระยะของการลง

²² เบญจจะ เห่งคิษฐ์. “การคุมขังผู้ต้องโทษไว้ในที่อยู่อาศัยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์, 2532.

โทษอาจสั้นเพียงไม่กี่ชั่วโมง จนถึงนานเป็นเวลาหลายปี อาจนำมาใช้ในขั้นตอนต่างๆของกระบวนการยุติธรรม เช่น ใช้แทนโทษจำคุกโดยศาลเป็นผู้ออกคำสั่ง ใช้เป็นกลไกการปล่อยตัวจากเรือนจำอย่างมีเงื่อนไขภายใต้การคุมประพฤติของฝ่ายบริหาร หรือเป็นการลงโทษระดับกลาง (Intermediate Punishment) โดยจะมีหรือไม่มีบทลงโทษอย่างอื่นรวมด้วยก็ได้

12. วิธีการอื่นๆที่เป็นการแก้ไขโดยไม่ใช้เรือนจำ (Any other mode of non – institutional treatment)

การควบคุมและสอดส่องแบบเข้ม (Intensive Probation Supervision) เป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่ใช้ในสหรัฐอเมริกา เนื่องจากกฎหมายของรัฐส่วนใหญ่ให้ควบคุมและสอดส่องในคดีอุกฉกรรจ์ได้ ประกอบกับสภาวะการณที่เกิดความแออัดในเรือนจำจึงมีการพัฒนาระบบควบคุมสอดส่องแบบเข้มขั้นขึ้น โดยใช้วิธีการติดต่อกับผู้ถูกควบคุมอย่างใกล้ชิดเป็นกลยุทธ์หนึ่ง ในปี ค.ศ.1990 รัฐ 50 รัฐ ในสหรัฐอเมริกาดำเนินการดังกล่าวที่เรียกว่า Intensive Supervision (ISP)²³

ลักษณะของผู้กระทำผิดที่ควรใช้ Intensive Probation Supervision (Texas) ผู้กระทำผิดที่จะเข้าสู่โปรแกรมดังกล่าวจะต้องเข้าข่ายข้อหนึ่งข้อใดดังนี้

1. เคยต้องโทษมาแล้ว 1 ครั้งหรือมากกว่า
2. เคยผ่านการตัดสินมาแล้ว 1 ครั้งหรือมากกว่า
3. เป็นผู้ว่างงานเรื้อรัง
4. คิดสุราหรือยาเสพติด
5. มีปัญหาทางจิต
6. ความรุนแรงของความผิดที่กระทำอยู่ในปัจจุบัน

การฝึกแบบค่ายทหาร (Boot Camp) แนวความคิดที่อยู่เบื้องหลังของ Boot Camp คือ การข่มขู่ยับยั้ง (Deterence) และการแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation) โดยเชื่อว่า การจะให้คนไม่กล้ากระทำผิด จะต้องทำให้การจำคุกนั้นลำบากน่ากลัว ในขณะที่เดียวกันเพื่อมิให้ผู้ถูกจำคุกเคยชินกับคุกจนเป็นอุปสรรคต่อการกลับไปใช้ชีวิตในสังคม การจำคุกจึงต้องไม่นาน ดังนั้น Boot Camp

²³ จรัล บรมพันธุ์ศรี. “การคุมประพฤติกับความมั่นคงของชาติ” กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม , 2543 , หน้า 43.

จึงเป็นสถานที่ข่มขู่ในขณะที่ชุมชนเป็นสถานที่บำบัดฟื้นฟู บางที่จะเรียก Boot Camp อีกอย่างหนึ่งว่า “Shock Incarceration” คือ ทำให้ตกใจแต่ขังไม่นานหรือ “หนักแต่ไม่นาน” เดิมวิธีการนี้ใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในสถานพินิจหรือโรงเรียนคัดสันดาน แต่ต่อมาได้นำมาใช้กับผู้กระทำผิดที่คิดยาเสพติด Boot Camp ลักษณะจะคล้าย “เรือนจำ” หรือ “ค่ายทหาร” คือ มีการควบคุมอย่างเข้มงวด ต้องปฏิบัติตามระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด การฝึกหนัก ทำงานหนัก แต่มีการฝึกอาชีพ การศึกษา ตลอดจนจนถึงการเตรียมการก่อนปลดปล่อย เช่นกันผู้กระทำผิดที่ถูกส่งเข้า Boot Camp ส่วนใหญ่จะเป็นผู้กระทำผิดครั้งแรก โทษน้อย จะถูกคุมขังไว้เพียง 3 – 6 เดือน ต่อจากนั้นจะปล่อยออกไปคุมประพฤติระหว่างถูกคุมประพฤติจะมีเงื่อนไขให้ปฏิบัติตามการตรวจปัสสาวะหรือการตรวจสอบการใช้สารเสพติด การติดตามดูแลให้การช่วยเหลือให้คำปรึกษาแนะนำ ติดตามหางานให้ทำ หาสถานที่ศึกษาต่อให้ จัดหาที่พักชั่วคราวให้ เป็นต้น²⁴

Shock Probation คือ เทคนิคหนึ่งเกี่ยวกับการลงโทษ เป็นวิธีการหนึ่งในคำพิพากษาแบบแยกส่วน (Split Sentence) ที่กำหนดให้จำเลยเข้ารับโทษในเรือนจำเป็นระยะเวลาหนึ่งก่อนที่จะปล่อยเข้าสู่ระบบการควบคุมและสอดส่องด้วยเจตนาจะให้จำเลยไม่หวนมากระทำผิดอีกและเพื่อเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

รัฐที่นำร่องคือ Ohio ซึ่งร่างเป็นกฎหมายในปี ค.ศ. 1965 ใช้กับผู้กระทำผิดคืออุกฉกรรจ์โดยให้อยู่ภายในเรือนจำ 30 – 42 วัน ก่อนปล่อยเข้าสู่ระบบการควบคุมและสอดส่องพฤติกรรมปรกติ (หรือต้องจำคุกก่อนเป็นเวลา 6 เดือนสำหรับการพักการลงโทษ) หลายรัฐได้นำไปดำเนินการ ใน Ohio จำเลยที่จะได้รับการบริการด้วยวิธีนี้จะต้องยื่นคำร้องขอต่อศาล²⁵ และในรัฐ New Jersey จำเลยในคดีอุกฉกรรจ์ที่ไม่มีอาการก่อความรุนแรงเท่านั้นที่เหมาะสมต่อวิธีการนี้ และแต่ลักษณะของโปรแกรมนี้จะรองรับได้ไม่เกิน 500 คน โดยจะต้องอยู่ในเรือนจำก่อนเป็นเวลา 4 เดือน มีความประพฤติดีมีการเตรียมแผนการเพื่อการปลดปล่อยสู่ระบบคุมประพฤติซึ่งประกอบด้วยโปรแกรมรองรับตามที่เห็นจำเป็นและจะต้องมีผู้คอยให้การอุปการะขณะออกมาสู่ระบบด้วย และระยะ 6 เดือนแรกของการควบคุมและสอดส่องจะใช้วิธีการสอดส่องแบบเข้ม

การส่งตัวผู้กระทำผิดไปยังศูนย์ควบคุมตัว (Attendance Center) ซึ่งมีลักษณะคล้ายศูนย์เยาวชนแต่แตกต่างกันที่ผู้กระทำผิดจะถูกกำหนดให้มาร่วมกิจกรรมที่ศูนย์ตามที่กำหนด โดย

²⁴ วัชรวิชัย ทวีสุข. “วิธีการบำบัดฟื้นฟูผู้คิดยาเสพติด 3 รูปแบบ” วารสารราชทัณฑ์. ปีที่ 46, ฉบับที่ 3. 2541, หน้า 33.

²⁵ จรัส บุณณพันธ์ศรี .เรื่องเดียวกัน, หน้า 44.

มีจุดมุ่งหมายก็เพื่ออบรมบ่มนิสัยเด็กที่มีความประพฤติเกเร เนื่องจากมีเวลาว่างมาก โดยคัดเวลาว่างให้น้อยลงและอบรมให้ทราบกฎหมายและทรัพย์สินของผู้อื่น ในระหว่างที่อยู่ในศูนย์ควบคุมตัวดังกล่าวผู้กระทำผิดจะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ต่างๆอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะการรักษาความสะอาด ความประพฤติ และการทำงานที่ได้รับ วัตถุประสงค์หลักของการอบรมและฝึกวิชาชีพที่ศูนย์ฯก็เพื่อให้ผู้กระทำผิดใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในทางสร้างสรรค์และแนะนำให้ทราบถึงหน่วยงานต่างๆที่ตนจะใช้วิชาที่เรียนมาได้ภายหลังการปลดปล่อย

การผสมผสานวิธีการต่างๆเข้าด้วยกัน ในระบบบ้านกึ่งวิถี(Half Way House)

บ้านกึ่งวิถี (Half Way House) หมายถึง ศูนย์สำหรับผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวก่อนกำหนดที่ใช้เพื่อช่วยผู้ต้องขัง ในการปรับตัวให้กลับไปสู่ชีวิตในสังคมชุมชนหรือสถานที่ที่มุ่งถึงการปรับปรุงผู้กระทำผิด สำหรับผู้มีปัญหาบางประการเป็นพิเศษ อาทิเช่น ศูนย์บำบัดยาเสพติด หรือการคิดสุรา อาจใช้เป็นสถานที่เพื่ออยู่อาศัยซึ่งถูกใช้เป็นทางเลือกหนึ่งจากการคุมขัง สำหรับผู้ย้ายต่อการกระทำผิด ซึ่งพิจารณาแล้วว่าไม่เหมาะสมสำหรับการคุมประพฤติ²⁶

ระบบของบ้านกึ่งวิถี(Half Way House) เป็นมาตรการที่ช่วยให้ผู้กระทำผิดให้กลับไปสู่สังคม เพราะผู้ต้องขังที่ถูกจำคุกมาเป็นเวลานานอาจจะประสบปัญหาในการปรับตัวเข้ากับสังคม บ้านกึ่งวิถีจึงเป็นเสมือนกับสะพานที่เชื่อมผู้ต้องขังที่เป็นผู้กระทำผิดมาแล้วที่ใกล้พ้นโทษ หรือพ้นโทษใหม่ๆที่ยังไม่พร้อมในการกลับเข้าสู่สังคมได้มีโอกาสดปรับตัว ปรับความพร้อม การหางานทำ หาที่พัก และปรับสภาพจิตใจก่อนกลับเข้าสู่สังคม เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงปัญหาและไม่หวนกลับไปสู่การกระทำผิดขึ้นอีก การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในระบบบ้านกึ่งวิถีเป็นการลงโทษระดับกลาง(Intermediate Punishment) โดยจะมีหรือไม่มีบทลงโทษอย่างอื่นรวมด้วยก็ได้ การลงโทษเช่นนี้สามารถควบคุมผู้กระทำผิดไว้ในสถานที่ควบคุม(Site) ที่เรียกว่า “Home” ในตอนเย็นและค่ำ และในวันหยุดสุดสัปดาห์²⁷ ตลอดจนการให้ทำงานหรือฝึกหัดอาชีพเป็นระยะเวลาที่แน่นอนเฉพาะในวันทำการ(Week-Days)ก็ได้ การควบคุมตัวผู้กระทำผิดในระบบบ้านกึ่งวิถี เป็นวิธีการหนึ่งที่น่าเป็นต่อการป้องกันผลกระทบเนื่องมาจากสภาพผู้ต้องขังล้นเรือนจำพร้อมๆกับการให้โอกาสแก้ไขฟื้นฟู โดยการฝึกอบรมและพัฒนาตนเองในชุมชน เช่น ผู้กระทำผิดประทุษร้ายต่อทรัพย์สินที่มีราคาเล็กน้อยจะถูกสั่งให้ทำงานในเวลากลางวัน และให้อยู่ในบ้านกึ่งวิถีในเวลากลางคืน เป็นต้น

²⁶ Crime and Criminology “Florida State University” Ninth Edition , Sue Titus Reid : 2000 , p.446.

²⁷ “ราชทัณฑ์เตรียมระบบติดคุกวันหยุด” ไทยรัฐ. ฉบับ วันที่ 4 มกราคม 2547, หน้า 13.

โดยวิธีการนี้ผู้กระทำผิดดังกล่าวจะไม่สามารถออกไปประกอบอาชีพผิดกฎหมายตามที่ตนเอง
ถนัดได้²⁸

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่ามาตรการไม่ควบคุมผู้กระทำผิดอย่างเป็นทางการตามข้อ
กำหนดโตเกียว (The Tokyo Rules) ดังกล่าวข้างต้น มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเบี่ยงเบนการควบคุม
ผู้กระทำผิดโดยการจำคุก โดยใช้ทางเลือกอื่นแทนการจำคุก (Alternatives to imprisonment)
โดยนำมาตรการไม่ควบคุมตัวอย่างเป็นทางการ (Non – custodial Measures) มาใช้แทน ซึ่งปัจจุบัน
ในหลายประเทศได้นำมาใช้ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ในประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และญี่ปุ่นที่
ค่อนข้างประสบผลสำเร็จสามารถแก้ปัญหาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีศึกษาถึงการปฏิบัติ
ต่อผู้กระทำผิดนอกสถานที่ควบคุม หรือในชุมชน (Non-Institutional Treatment of Offenders or
Community – Based Correction) นับเป็นรูปแบบหนึ่งในการใช้ปัจจัยชุมชนและการร่วมมือ
ระหว่างชุมชน กับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม เพื่อแก้ไขปัญหาอาชญากรรมมีการนำ
มาตรการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยการไม่ควบคุมตัวอย่างเป็นทางการ ด้วยการรอกการลงอาญาด้วย
การคุมประพฤติ (Probation) และการพักการลงโทษ (Parole) ระบบดังกล่าวประสบผลดีต่อการ
แก้ไขปัญหาผู้กระทำผิดซ้ำ จึงได้เป็นที่นิยมปฏิบัติกันอย่างกว้างขวาง

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดบางประเภทที่ไม่ควรแก่การจองจำในสถาน
ที่ควบคุม และมีความมุ่งหมายเพื่อลดความเสียหายของการลงโทษจำคุกระยะสั้น กับเปิดโอกาส
ให้ผู้กระทำผิดลหุโทษหรือประมาท ปรับชีวิตในชุมชน รวมทั้งลดความแออัด ในสถานที่ควบคุม
และงบประมาณของรัฐ และเป็นผลให้มีการคิดค้นแนวทางปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด โดยไม่
ควบคุมอย่างเป็นทางการในเรือนจำและทัณฑสถานหรือชุมชนหลายรูปแบบ เช่น การรอกการ
ลงอาญาด้วย การคุมประพฤติ (Probation) การลงโทษปรับ (Fine) การชดใช้ค่าเสียหาย
(Restitution) การให้ผู้กระทำผิดทำงานสาธารณะทดแทนการลงโทษจำคุก (Community Services
by Offenders) การพักการลงโทษ (Parole) และบ้านกึ่งวิถี (Half-Way Houses or Hostels)
 เป็นต้น และต่อไปจะได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของมาตรการของบ้านกึ่งวิถี ในการไม่ควบคุม
ตัวอย่างเป็นทางการ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการใช้ระบบบ้านกึ่งวิถีต่อไป

2.2 ความสัมพันธ์ของมาตรการบ้านกึ่งวิถี ในการไม่ควบคุมตัวอย่างเป็นทางการ
วิจิตร ลุติคานนท์ เห็นว่า “...การที่รัฐจะจำคุกนักโทษนั้น ย่อมไร้ประโยชน์และกลับจะทำให้หนัก

²⁸ Norval Morris and Micheal Tonry. Between prison and probation Taward a comprehensive
punnishment system. pp.212-214.

โทษนั้นด้านต่อการลงโทษ ทำให้รัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูคุมขังนักโทษนั้น...นอกจากนี้ยังทำให้นักโทษนั้นขาดโอกาสในการประกอบอาชีพด้วย”²⁹

ทฤษฎีการแก้ไขผู้กระทำผิด ถือเป็นวัตถุประสงค์ของการลงโทษที่ใหม่ที่สุดในปัจจุบัน ได้มีผู้เสนอให้เปลี่ยนคำว่า การลงโทษ(PUNISHMENT) มาเป็นคำว่า การบำบัด (Treatment) แทนในความหมายของการลงโทษเนื่องจากมีความเชื่อว่า การทำให้นักโทษได้รับความลำบากโดยการลงโทษ ไม่สามารถทำให้ความประพฤติของนักโทษดีขึ้น หรือยับยั้งมิให้นักโทษประกอบอาชญากรรมขึ้นอีกได้ วัตถุประสงค์ของการลงโทษตามทฤษฎีดังกล่าวคำนึงถึงภาระหน้าที่ของรัฐในการแก้ไข ดัดแปลง บำบัด รักษา หรือฟื้นฟูผู้ฝ่าฝืนกฎหมายให้เปลี่ยนเป็นพลเมืองที่ปฏิบัติตามกฎหมาย³⁰

เป้าหมายของทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด คือ ประสงค์จะป้องกันไม่ให้บุคคลที่ได้กระทำผิดแล้วกลับมากระทำผิดซ้ำขึ้นอีก ไม่ได้ประสงค์ให้มีผลถึงบุคคลอื่นโดยตรงดังเช่นทฤษฎียับยั้ง วิธีการตามทฤษฎีนี้โดยย่อก็คือ นอกจากจะพยายามให้ผู้ที่ได้กระทำผิดมาแล้ว เกิดความประสงค์ที่จะยับยั้งไม่กระทำผิดซ้ำขึ้นอีกแล้ว ยังจะต้องทำให้ผู้นั้นเกิดความสามารถที่จะยับยั้งเช่นนั้นด้วย³¹ ปัญหาว่าการลงโทษด้วยวิธีการใดจึงจะให้ผลในการแก้ไขฟื้นฟูมากที่สุด กรณีนี้ Packer กล่าวว่า “อะไรคือวิธีการที่สำคัญของการลงโทษที่มีความประสงค์ในการแก้ไข ตามปัญหานี้ตอบได้ว่าสิ่งใดที่สามารถปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำผิดได้ สิ่งนั้นคือวิธีการที่ดีที่สุด เพราะผู้กระทำผิดแต่ละคนที่ได้กระทำผิด ไปย่อมมีปัญหาและนิสัยที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้นเราต้องปฏิบัติต่อแต่ละคนไม่เหมือนกัน แล้วแต่ว่าการลงโทษแบบไหนจึงเหมาะแก่ผู้กระทำผิดมากที่สุด”³² ดังนั้นวิธีการลงโทษตามทฤษฎีลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดจึงอาจกระทำได้หลายวิธีแล้วแต่ว่าวิธีการใดจะได้ผลสำหรับผู้กระทำผิดคนนั้น โดยทั่วไปแล้ว วิธีการแก้ไขฟื้นฟูที่ปฏิบัติกันในปัจจุบันมี 5 วิธีการด้วยกัน ซึ่งอาจจะใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่งหรือหลายวิธีรวมกันก็ได้ คือ³³

1. พยายามหลีกเลี่ยง ไม่ให้ผู้กระทำผิดประสบกับสิ่งที่ทำลายคุณลักษณะประจำตัวของตน ทั้งนี้เพราะว่าเมื่อผู้กระทำผิดได้รับโทษทำให้ได้รับความอับอาย และไม่สามารถกลับเข้าสู่

²⁹ สหชน รัตนไพจิตร. “ความประสงค์ของการลงโทษ : ศึกษาเฉพาะประเทศไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527, หน้า 105.

³⁰ Harry E.Allen,Paul c Friday ,Roebuck,Edward Sagarin .“An Introduction to Criminology:Crime and Punishment” New York :the Free Pree,1981 p.376.

³¹ อุททิศ แสตน โกศิก. “หลักกฎหมายอาญา:การลงโทษ” อัยการนิเทศ. เล่มที่ 28 , 2509 หน้า 3.

³² Herbert L.Packer. “The Limits of the criminal sanction” California :1968 ,p.54

³³ สหชน รัตนไพจิตร. เรื่องเดียวกัน. หน้า 61-63.

สังคมได้ตามปรกติ ดังนั้นการลงโทษจึงต้องพยายามหลีกเลี่ยงสิ่งเหล่านี้ เช่น ไม่ลงโทษด้วยวิธีการประจาน ซึ่งเป็นการประกาศให้คนอื่นรู้ว่าไม่ควรเลียนแบบอย่างผู้กระทำผิด หรือหาสถานที่ควบคุมตัวแทนโทษจำคุกที่เรียกว่า บ้านกึ่งวิถี (Half Way House)

2. พยายามหลีกเลี่ยงโทษจำคุกระยะสั้น โดยหันมาใช้วิธีการอย่างอื่นแทนและสำนักกฎหมายอาญาสมัยใหม่ได้เสนอให้ยกเลิกการลงโทษจำคุกระยะสั้นๆทั้งนี้ เพราะเหตุผล 2 ประการ คือ

2.1 การลงโทษระยะสั้นไม่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการแก้ไขฟื้นฟู เนื่องจากระยะเวลาที่อยู่ในเรือนจำน้อยเกินไป ไม่สามารถเปลี่ยนนิสัยผู้กระทำผิดให้กลายเป็นคนดีได้

2.2 การลงโทษจำคุกระยะสั้น กลับจะทำให้ผู้ถูกลงโทษกลายเป็นผู้ร้าย เพราะได้ชื่อว่าต้องโทษจำคุกมาแล้ว ทำให้กลับเข้าสู่สังคมลำบาก

เนื่องจากเหตุผล 2 ประการนี้ ดังนั้นวิธีการลงโทษตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูจึงต้องหาวิธีการอย่างอื่นแทนโทษจำคุกระยะสั้น เช่น นำเรื่องโทษกักขังหรือโทษปรับมาใช้แทนโทษจำคุกระยะสั้น³⁴ หรือให้ศาลรอการลงโทษ หรือรอการกำหนดโทษได้

3. การลงโทษต้องลงโทษให้เหมาะสมกับบุคคล เนื่องจากความหนักเบาของการลงโทษขึ้นอยู่กับระยะเวลาในการแก้ไขของแต่ละบุคคล ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความหนักเบาของการกระทำผิด ดังนั้นจึงต้องลงโทษให้เหมาะกับตัวบุคคลว่าบุคคลนั้นควรได้รับการแก้ไขเท่าไร

นอกจากนั้นยังจะต้องแยกประเภทผู้กระทำผิดโดยพลัดออกจากผู้กระทำผิดคิดนิสัยกัน เพื่อไม่ให้เรียนรู้พฤติกรรมจากผู้กระทำผิดคิดนิสัยด้วย

4. เมื่อผู้กระทำผิดได้รับการแก้ไขดีแล้วก็ไม่ต้องลงโทษ เมื่อผู้กระทำผิดได้รับโทษไปแล้วและบุคคลนั้นสามารถแก้ไขตัวเองได้แล้ว ก็ให้ระงับการลงโทษผู้นั้น ทั้งนี้เนื่องจากว่าถ้าหากลงโทษผู้นั้นต่อไปก็ไม่มีประโยชน์ขึ้นมา ดังนั้นถ้าถือตามกรณีแล้วในกรณีซึ่งผู้กระทำผิดโดยรุนแรงแต่กลับตัวแก้ไขได้เร็ว ก็อาจถูกลงโทษน้อยกว่าผู้กระทำผิดที่มีโทษเบาแต่กลับตัวแก้ไขได้ลำบากก็ได้ เช่น วิธีการพักการลงโทษ (Parole) เป็นต้น

5. ให้มีการปรับปรุงผู้ต้องโทษระหว่างถูกคุมขัง เมื่อผู้กระทำผิดได้รับการลงโทษก็ให้ปรับปรุงผู้ต้องโทษระหว่างคุมขัง โดยการฝึกหัดอาชีพ ให้การศึกษา อบรมทางศาสนาและศีลธรรมหรือให้การรักษาพยาบาล ทั้งนี้เพื่อว่าเมื่อได้รับโทษแล้ว พอพ้นโทษออกไปก็จะได้ไม่ไปกระทำผิดซ้ำอีก

³⁴ วิยะดา วัชรธรรมรัตน์. "วิธีดำเนินคดีอาญาที่ไม่เป็นทางการ" วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543 หน้า 63.

ผู้เขียนเห็นว่า วิธีการลงโทษตามทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดมีอยู่หลายวิธีการด้วยกันแต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคือวิธีการใดก็ได้ที่เหมาะสมกับผู้กระทำผิด โดยที่ทำให้ผู้กระทำผิดได้มีความยับยั้งใจว่าต่อไปจะไม่หวนมากระทำผิดซ้ำ ดังนั้น การลงโทษและวิธีการลงโทษจึงต้องพิจารณาที่ตัวบุคคลเป็นหลักว่าบุคคลนั้นเหมาะสมกับวิธีการใดการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในรูปแบบการแก้ไขฟื้นฟู ระบบราชทัณฑ์สมัยใหม่ได้นำทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดมาใช้ในการลงโทษมากขึ้น ภาระหน้าที่ของเรือนจำจึงเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมกล่าวคือ นอกเหนือจากภาระหน้าที่ในการป้องกันสังคมจากผู้กระทำผิดแล้ว เรือนจำยังมีภาระหน้าที่ในการช่วยเหลือนักโทษให้ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูจิตใจให้กลับตัวเป็นคนดี

2.2.1 ทางเลือกแทนการกักขังหรือจำคุก (Alternative to Incarceration)

ในศตวรรษที่ 20 แนวคิดเกี่ยวกับการใช้วิธีการอื่นแทนการคุมขัง(The diversion of offenders) เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้นและถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายมากขึ้นในนานาอารยประเทศ การแบ่งเบาภาระคดีออกจากเรือนจำหรือสถานที่ควบคุม และหันเหไปใช้วิธีการอื่นแทนนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาและจัดระบบวิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน(Community-based treatment) ซึ่งเป็นวิธีการที่มีมนุษยธรรมมากที่สุด เป็นที่ยอมรับของสหประชาชาติ ว่าสามารถแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมและจิตใจได้ผลดี มารองรับผู้กระทำความผิดกลุ่มที่ถูกห้ามเห ออกมา ให้มีพัฒนาการทางด้านจิตใจ สังคมและเศรษฐกิจดีขึ้น ทั้งไม่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและความปลอดภัยของสังคม

การแบ่งเบาภาระคดี (diversion) หมายถึง ความพยายามที่จะแสวงหาวิธีการ หรือช่องทางอื่นมาแบ่งเบาภาระคดีออกไปจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยยังคงความยุติธรรม และอรรถประโยชน์สูงสุดให้เกิดขึ้นกับทุกฝ่าย เพื่อให้มีทางเลือกอื่นแทนการคุมขัง³⁵ การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด โดยใช้วิธีการอื่นแทนการคุมขัง(The diversion of offenders)จะต้องพิจารณาองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการด้วยกันคือ

องค์ประกอบแรก การแบ่งเบาภาระคดี(diversion)จะต้องพิจารณาปัจจัย 3 ประการ ได้แก่

- 1) พบว่า มีข้อบกพร่องในวิธีการของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพิ่มมากขึ้น
- 2) กลับไปค้นพบความจริงที่ทราบกันดี แต่ครั้งโบราณแล้วว่าสังคมมีความสัมพันธ์ และมีผลต่อพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมและ

³⁵ Killinger G.George and Cromwell jr. F. Paul. "Programming Alternatives to Incarceration"

3) ประชาชนมีศักยภาพ และมีความต้องการที่จะมีส่วนร่วม กับภาครัฐในกิจกรรมต่าง ๆ ของบ้านเมืองเพิ่มมากขึ้น

องค์ประกอบที่สอง การใช้วิธีการอื่นปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดแทนการคุมขังจะไม่ก่อให้เกิดปัญหาใด ๆ หรือต้องมีการเตรียมพร้อมต่อปัญหาต่าง ๆ ไว้ก่อน ได้แก่ การกำหนดเกณฑ์มาตรฐาน การสนับสนุนด้านงบประมาณ สังคม และการเมือง การมีแหล่งทรัพยากรชุมชนให้การสนับสนุนที่เพียงพอ ตลอดจนมีวิธีการติดตามประเมินผลโปรแกรมการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดด้วยวิธีการต่างๆ และศึกษาความเหมาะสมสอดคล้องกับธรรมเนียมปฏิบัติของแต่ละท้องถิ่น

การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยใช้วิธีการอื่นแทนการคุมขัง สามารถนำมาใช้แบ่งเบาภาระคดี (diversion) ได้ 3 ขั้นตอนดังนี้ คือ

1) ขั้นตอนก่อนการพิจารณาพิพากษาคดี เช่น การปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการจัดการคดีอาชญากรรมไม่มีผู้เสียหาย (victimless crime) บางประเภทที่ถือว่าบุคคลเหล่านั้นเป็นผู้ป่วยต้องการบำบัดรักษามิใช่ผู้เป็นอาชญากร เช่น ผู้ติดยาเสพติด เป็นต้น การเปรียบเทียบปรับ การประกันตัวผู้ต้องหาด้วยบุคคลหรือหลักทรัพย์ในชั้นพนักงานสอบสวน และการชะลอการฟ้องในชั้นพนักงานอัยการ เป็นต้น

2) ขั้นตอนการพิจารณาพิพากษาคดี เช่น การชดเชยค่าเสียหาย การลงโทษปรับ การรอกการลงโทษ หรือรอกการกำหนดโทษ การกำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติ การทำงานบริการสังคม หรือบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ การกำหนดเขตพื้นที่ห้ามเข้า ห้ามออก และการส่งตัวไปบำบัดรักษาอาการเจ็บป่วยทางร่างกายและจิตใจ เป็นต้น

3) ขั้นตอนหลังการพิจารณาพิพากษาคดี เช่น การพักการลงโทษ การทำงานสาธารณะ การลดวันต้องโทษและการอภัยโทษ เป็นต้น

สำหรับการศึกษารั้วนี้ ผู้เขียนจะศึกษาเฉพาะ ขั้นตอนพิจารณาพิพากษาคดี และขั้นตอนหลังการพิพากษาคดี โดยใช้บ้านกึ่งวิถีแทนการคุมขังในเรือนจำ ซึ่งจะนำมาใช้กับผู้กระทำผิด เพื่อเป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดและเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้กระทำผิดก่อนกลับไปสู่สังคม

ฉะนั้น การหันเหผู้กระทำผิดออกจากกระบวนการเรือนจำนั้นอาจกล่าวว่าเป็นการหันเหบุคคลเหล่านั้นไปสู่กระบวนการอะไร (diversion to) ที่แก้ไขฟื้นฟูพวกเขาดีกว่าหันเหบุคคลเหล่านั้นออกจากกระบวนการอะไร (diversion from) โดยนำทฤษฎีที่มุ่งต่อการแก้ไขฟื้นฟูในชุมชน

ชน³⁶ (reintegration ideology) โดยจะมีศูนย์แนะแนวก่อนปลดปล่อย(Pre Release Center) เข้ามา
รองรับกระบวนการหันเหผู้กระทำผิด ก่อนที่จะกลับไปสู่ชุมชนและสังคม ต่อไป

2.2.2 ศูนย์แนะแนวก่อนการปลดปล่อย (PRE RELEASE CENTER)

การเตรียมการปลดปล่อย (PRE-RELEASE) หรือการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องขังที่จะ
ได้รับการปลดปล่อยจากเรือนจำ หรือทัณฑสถานให้สามารถปรับตัวและจิตใจ ให้กลับคืนสู่
ครอบครัว สังคม และชีวิตปกติ ตลอดจนมีอาชีพสุจริตเลี้ยงตนเองและครอบครัวต่อไปได้ ถือเป็น
เป็นการคุ้มครองป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพมากประการหนึ่ง
และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด โดย
วิธีทางทัณฑวิทยาแนวใหม่ในเรือนจำหรือทัณฑสถาน ทั้งนี้แม้เรือนจำในปัจจุบันจะได้พยายาม
หาแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดอย่างมีมนุษยธรรม เพื่อให้ฟื้นฟูแก้ไขบุคคลเหล่านั้นให้
กลับตนเป็นพลเมืองดีภายหลังจากที่พ้นโทษไปแล้วก็ตาม แต่จากสภาพแวดล้อมที่แตกต่างจาก
สังคมภายนอก การปฏิบัติตามกฎระเบียบเป็นเวลานานๆ ทำให้ผู้กระทำผิดประสบปัญหาใน
การปรับสภาพชีวิต และการกลับสู่ชีวิตปกติในสังคม

จึงต้องมีการเตรียมการปลดปล่อย เพื่อให้ผู้ต้องขังพร้อมที่จะออกไปเผชิญชีวิตกับ
สังคมภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะขององค์การสหประชาชาติ
ข้อ 60 (2) ได้บัญญัติหลักการนี้ไว้แน่ชัดว่า “ ก่อนครบกำหนดโทษ ก็ใครที่จะให้ดำเนินการเป็น
ขั้นๆตามความจำเป็น เพื่อให้เป็นที่มั่นใจว่าผู้ต้องขังมีความเคยชินกับการก้าวไปสู่ การใช้ชีวิตใน
สังคมโดยลำดับ ความมุ่งหวังนี้ จะบรรลุผลก็อยู่ที่วิธีการก่อนปล่อยซึ่งจัดขึ้น ณ ทัณฑสถานนั้นๆ
หรือแห่งอื่นที่เหมาะสม หรือการปล่อยระหว่างพิจารณาโดยให้มีการคุมประพฤติบางอย่าง ซึ่งมีไว้
เป็นการมอบหมายให้เป็นภาระของตำรวจ แต่จะต้องรวมถึงการสังคมสงเคราะห์ที่มีประสิทธิภาพ
ด้วย”³⁷ เพื่อประสิทธิผลในการเตรียมการปลดปล่อย ควรที่จะมีการเตรียมแผนการปลดปล่อย
(PRERELEASE PROGRAMS)และการให้บริการด้านติดตามสงเคราะห์ (AFTER-CARE SERVICES)
แก่ผู้ต้องขังที่ได้รับการปลดปล่อยอย่างจริงจัง เช่น กรมราชทัณฑ์ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ใช้วิธี
การปรับสภาพ 2 มิติ ประกอบด้วยการปรับทัศนคติของผู้ต้องขังให้มีความพึงพอใจต่อการใช้ชีวิต

³⁶สุพจน์ สุโรจน์. “ทฤษฎีการลงโทษและทฤษฎีวิธีการเพื่อความปลอดภัย” เอกสารการสอนชุด
วิชากฎหมายอาญา 1.เล่มที่ 2 หน้าที่ 13 .นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2536 , หน้า 521.

³⁷กรมราชทัณฑ์. ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกับข้อเสนอแนะในเรื่องที่
เกี่ยวข้องขององค์การสหประชาชาติ; กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ราชทัณฑ์, 2524 , หน้า 49.

ในสังคมอิสระกับการปรับพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้มีแบบอย่างความประพฤติที่สอดคล้องกับประชาชนส่วนใหญ่ส่วนในด้านทำให้การสงเคราะห์ผู้ต้องขังก็ได้จัดบริการศูนย์แนะแนวและจัดหางานให้แก่ผู้ต้องขังทำ เช่น กรมราชทัณฑ์แห่งมลรัฐเท็กซัส ได้ขอความร่วมมือจากอาสาสมัคร นักธุรกิจและผู้มีจิตกุศลอื่นๆ ให้ช่วยเหลือในด้านการสงเคราะห์ หางานให้ผู้ต้องขังพ้นโทษ ช่วยเหลือในด้านประกันสังคม ตลอดจนปัญหาทั่วไปของผู้ต้องขัง

การเตรียมการปลดปล่อยต้องเริ่มตั้งแต่อู่ในเรือนจำจนกระทั่งปล่อยตัว ต้องมีการจัดสวัสดิการ การให้การศึกษา การอบรมทางศาสนา การฝึกอาชีพ การนันทนาการในเรือนจำที่เหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละคน ตลอดจนเปิดโอกาสให้ญาติได้เยี่ยมผู้ต้องขัง กระบวนการเหล่านี้ นับเป็นแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง กับ ข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องขององค์การสหประชาชาติข้อ 61 ซึ่งบัญญัติว่า “การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังพึงเน้นให้เห็นว่าไม่เป็นการกีดกันผู้ต้องขังไว้นอกสังคมแต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเรื่อยไป ฉะนั้นองค์การทางสังคมต่างๆควรพร้อมที่จะสนับสนุนช่วยเหลือเจ้าพนักงานเรือนจำในการปรุงแต่งแก้ไขความประพฤติของผู้ต้องขังให้กลับเข้าสู่สังคมตามปกติ...ที่อาจเอื้ออำนวยประโยชน์ให้ผู้ต้องขังได้”

สำหรับรูปแบบและวิธีการในการเตรียมการปลดปล่อยที่เกี่ยวข้องกับบ้านกึ่งวิถี(Half Way House) มีดังนี้คือ³⁸

การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยมาตรการกึ่งควบคุมตัว (Semi-custodial penalties)

เป็นวิธีการในการเตรียมการปลดปล่อย โดยการผ่อนปรนให้ผู้กระทำผิดที่มีความประพฤติดีได้รับโทษในเรือนจำมาแล้วระยะหนึ่งได้รับการปลดปล่อยออกมาทำงานภายนอกเรือนจำ หรือมาใช้ชีวิตในชุมชนเพื่อให้ผู้กระทำผิดได้ปรับตัว และใช้ชีวิตในสังคมปกติก่อนที่จะพ้นโทษ

(ก) การให้ผู้ต้องขังทำงานภายนอกเรือนจำ (work release program)

หลักการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของประเทศอังกฤษ มีการคัดเลือกผู้ต้องขังที่เหลือโทษจำคุกเกือบครบกำหนดการปลดปล่อยอีกไม่เกิน 6 เดือน และเป็นผู้ต้องขังที่มีความประพฤติดี มีความรู้ความสามารถในวิชาชีพสูงให้ออกไปทำงานกับเอกชนภายนอกเรือนจำโดยได้รับค่าจ้างแรงงานและมีสภาพเงื่อนไขการทำงาน เกือบใกล้เคียงกับผู้ประกอบอาชีพอิสระทั่วไป เพื่อเป็นการทดสอบนิสัยการทำงานและเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังที่ใกล้จะครบกำหนดโทษ โดยทางเรือนจำได้จัดที่พักให้แก่ผู้ต้องขังเหล่านี้ ณ บริเวณภายนอกเรือนจำในรูปแบบของบ้านกึ่งวิถี(Half Way

³⁸ ประเสริฐ เมฆมณี. หลักทัณฑวิทยา. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์ , 2523, หน้า 499.

House)ซึ่งตั้งอยู่กลางเมืองและมีการคมนาคมสะดวก การให้ผู้ต้องขังทำงานภายนอกเรือนจำนี้ ให้นิยมถือปฏิบัติกันอย่างกว้างขวางในระบบราชทัณฑ์ก้าวหน้า ซึ่งได้ขยายขอบเขตการบริการแก่ผู้ต้องขังที่มีความประพฤติดี มีความสามารถในการทำงาน ได้ไปทำงานภายนอกระหว่างเวลากลางวัน และกลับมาอยู่ในเรือนจำเวลากลางคืน หรือโดยอาศัยอยู่ในสถานที่พักพิง ซึ่งทางเรือนจำจัดหาให้

ส่วนในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีการเตรียมผู้ต้องขังก่อนที่จะปลดปล่อยออกไปสู่สังคมภายนอก โดยใช้ศูนย์แก้ไขฟื้นฟูในชุมชน (community correction center) เป็นสถานที่สำหรับจัดกิจกรรมต่างๆเพื่อเตรียมผู้ต้องขังก่อนปลดปล่อย หลังจากที่ได้อาศัยผู้ต้องขังที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสม ไม่มีประวัติการกระทำผิดที่รุนแรง ไม่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ และใกล้ครบกำหนดโทษที่เหลือไม่เกิน 6 เดือนมาอยู่ที่ศูนย์แห่งนี้ มีกิจกรรมที่จัดให้จะมีมุ่งเน้นเกี่ยวกับการทำให้ผู้ต้องขังสามารถกลับเข้าสู่สังคมปกติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการปรับตัว การจัดหางาน การฝึกหัดอาชีพ เป็นต้น

การส่งผู้กระทำผิดออกไปทำงานภายนอกเรือนจำ (WOEK RELEASE PROGRAM) นั้น มิได้มีการส่งตัวผู้ต้องกระทำผิดจากเรือนจำไปสู่โรงงาน หรือบริษัท ห้างร้าน โดยตรง แต่ส่วนใหญ่แล้วผู้กระทำผิดที่เข้าเกณฑ์ที่จะได้รับการส่งตัว ไปยัง ศูนย์เตรียมการปลดปล่อย (PRE - RELEASE CENTER) เพื่อทดสอบชั่วคราวระยะเวลาหนึ่งก่อน และขณะเดียวกันก็เพื่อเตรียมหางานให้ด้วย หากมีความประพฤติเป็นที่น่าเชื่อถือ และนายจ้างยอมรับจัดเข้าทำงานแล้ว จึงจะถูกส่งตัวไปยังศูนย์สำหรับจัดให้ผู้ต้องขังออกทำงานภายนอก (WORK RELEASE CENTER) ณ ศูนย์สำหรับจัดให้ผู้ต้องขังออกทำงานภายนอกนี้ ผู้ต้องขังจะได้รับอนุญาตให้ไปทำงานในบริษัทห้างร้านต่างๆ เมื่อครบเย็นก็จะกลับมาหลับนอนที่ศูนย์ ไม่ต้องกลับเข้าไปในเรือนจำอีก โดยจะได้รับอนุญาตให้อยู่ในศูนย์แห่งนี้ โดยทำงานเข้าไปเย็นกลับจนกว่าจะพ้นโทษ ก็จะต้องออกจากศูนย์แห่งนี้ไปพักอยู่ที่อื่น ทั้งนี้ในระหว่างต้องโทษต้องไม่ทำผิดกฎระเบียบข้อบังคับของศูนย์ หรือขอการออกไปทำงานอื่นๆซึ่งหากมีการละเมิดร้ายแรงก็จะต้องถูกส่งกลับเรือนจำต่อไป นอกจากอนุญาตให้ผู้ต้องขังออกไปทำงานภายนอกเรือนจำในระหว่างต้องโทษแล้ว ยังมีโครงการที่มีลักษณะคล้ายๆกัน อยู่อีกลักษณะหนึ่งคือ การอนุญาตให้ผู้ต้องขังออกไปศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียน วิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัยภายนอกเรือนจำ ในขณะที่ต้องโทษด้วย ทั้งนี้โดยลักษณะวิธีการดำเนินการ ตลอดจนรูปแบบการดำเนินงานก็คล้ายๆ กับการปล่อยผู้ต้องขังออกไปทำงานภายนอกเรือนจำจะแตกต่างกันก็เพียงในเรื่องของการให้ออกไปศึกษาเล่าเรียนแทนการทำงานเท่านั้นเอง

วัตถุประสงค์ของการปลดปล่อยผู้ต้องขังออกไปทำงานหรือศึกษาภายนอกก็เช่นเดียวกันวัตถุประสงค์ของรูปแบบของการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนแบบอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ในเรื่องของการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้ปรับตัวเข้ากับสังคมได้ง่ายยิ่งขึ้น และสามารถที่จะมีงานทำหาเลี้ยงชีพ หรือมีการศึกษาเล่าเรียนได้ในขณะต้องโทษและภายหลังพ้นโทษ

(ข.) การให้ผู้ต้องขังใช้ชีวิตอยู่ในทัณฑนิคม (penal colonies)

เป็นสถานที่ที่มีลักษณะคล้ายหมู่บ้านทั่วไปจัดตั้งขึ้นเพื่อเปิด โอกาสให้ผู้ต้องขังสามารถนำครอบครัวไปอยู่ร่วมกันในทัณฑนิคมได้โดยให้มีที่ดินทำมาหากินทางการเกษตร และเลี้ยงสัตว์ ระบบทัณฑนิคมปฏิบัติกันในประเทศ ฟิลิปปินส์ อินเดียน ปากีสถานและเม็กซิโก โดยทางเรือนจำได้จัดสรรที่ดินพร้อมทั้งจัดหาเครื่องมือ เครื่องอุปโภค บริโภค ช่วยในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมแก่ผู้ต้องขังและอนุญาตให้นำครอบครัวมาอยู่ร่วมกัน ได้รวมทั้งมีการจัดสถานศึกษาให้แก่เด็กที่อยู่ในทัณฑนิคมด้วยเป็นการช่วยให้ผู้ต้องขังได้ใช้ชีวิตในชุมชนที่มีสัมพันธ์ภาพและความผูกพันอันดีกับครอบครัวจึงนับได้ว่าทัณฑนิคมเป็นมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนอีกรูปแบบหนึ่ง โดยการเลี้ยงใช้โทษจำคุกต่อผู้ต้องขังที่ได้รับโทษมาระยะหนึ่ง เมื่อใกล้พ้นโทษก็จะใช้ทัณฑนิคมเป็นมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในชุมชน การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในปัจจุบัน เป็นการลงโทษเพื่อแก้ไขผู้กระทำผิดให้เป็นคนดีของสังคม แต่การนำผู้กระทำผิดไปคุมขังไว้เป็นระยะเวลานานเกินกว่าความจำเป็นนั้นไม่เกิดผลดีต่อสังคมและประเทศชาติ เนื่องจากผู้กระทำผิดจะมีพฤติการณ์ต่อต้านสังคม และไม่สามารถทำ ประโยชน์ให้แก่สังคมได้อีกด้วย นอกจากนี้ การใช้เรือนจำเป็นสัญลักษณ์ของการลงโทษมาเป็นสถานที่แก้ไขผู้กระทำผิดเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เนื่องจากสภาพเรือนจำ มีความลำบากยากแค้นและความกดดันมาก (Pain of Imprisonment) เรือนจำจึงเป็นสถานที่ลงโทษมากกว่าจะเป็นสถานที่แก้ไข กรมราชทัณฑ์จึงต้องมุ่งลดจำนวนผู้ต้องขังให้เหลือน้อยที่สุดโดยไม่กระทบกระเทือนต่อความสงบสุขของสังคมและการใช้มาตรการจำคุก ควรใช้เฉพาะกับผู้กระทำผิดร้ายแรงเท่านั้นและไม่ควรนำมาใช้พร่ำเพรื่อ เนื่องจากจะเกิดผลเสียมากกว่าผลดี รวมทั้งสังคมเองจะต้องเป็นผู้รับภาระนี้ไว้

2.2.3 การอาศัยทรัพยากรในชุมชน (Community Resource)

การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน หมายถึง การใช้มาตรการในการควบคุมและการแก้ไขผู้กระทำผิด โดยการใช้ทรัพยากรชุมชนนั้น อาจเป็นไปได้ในลักษณะ เช่น การใช้บรรรยากาศและสถานที่ในชุมชนแทนการควบคุมผู้กระทำผิดในเรือนจำ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนองค์กรเอกชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขผู้กระทำผิด

โดยหลักการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน มีจุดมุ่งหมายที่จะแก้ไขฟื้นฟู บูรณาการผู้กระทำผิดให้เป็นคนดีของสังคม โดยอาศัยทรัพยากรในชุมชน ดังนั้นหลักการระหว่างการลงโทษและการควบคุมในสังคมหรือความปลอดภัยของบุคคลในสังคมยังต้องพิจารณาอยู่เสมอและ

กระบวนการราชทัณฑ์ชุมชนมีความคล้ายกันที่มีการปฏิบัติงานในชุมชนมากกว่าในเรือนจำหรือทัณฑสถาน แต่งานราชทัณฑ์ชุมชนยังคงปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเหมือนเดิมและมีได้เหมือนกระบวนการยุติธรรมชุมชนที่ทำกับชุมชนเพื่อชุมชน (Practiced with and for the Community)³⁹

ความหมายของการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน มีความหมายใกล้เคียง กับคำว่า “มาตรการไม่ควบคุมตัว” ซึ่งหมายถึงการใช้มาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดแบบอื่นๆแทน มาตรการลงโทษจำคุกผู้กระทำผิดไว้ในเรือนจำ ซึ่งอาจจะมีขึ้นก่อนที่ผู้กระทำผิดจะถูกจำคุกในเรือนจำ เช่น การปล่อยอย่างมีเงื่อนไขในชั้นของตำรวจ อัยการ และศาล หรืออาจจะมีขึ้นภายหลังจากการที่ผู้กระทำผิดได้ถูกจำคุกมาแล้วระยะหนึ่งก็ได้ เช่น การได้ปล่อยอย่างมีเงื่อนไขออกไปก่อนครบกำหนดโทษ คือ การพักการลงโทษ การลดวันต้องโทษ เป็นต้น

มาตรการไม่ควบคุมตัวอย่างเป็นทางการนี้ เป็นการหันมาปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน เป็นการเบี่ยงเบนผู้กระทำผิดให้ออกจากกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น ในการเบี่ยงเบนผู้กระทำผิดให้ออกจากกระบวนการยุติธรรม มีอยู่ 3 ระดับดังนี้ คือ⁴⁰

ระดับที่หนึ่ง การเบี่ยงเบนผู้กระทำผิดออกไปก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและถูกผลักดันออกไป เช่น ใช้ศาลหมู่บ้าน หรือการกำหนดให้มีการจัดการพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนสังคมบางประเภทภายในชุมชนของตนเองเชิงสมานฉันท์ (Restorative justice)

ระดับที่สอง กรณีที่ผู้กระทำผิดได้ผ่านขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมแล้ว ตั้งแต่ ตำรวจ อัยการ และศาล แต่ถูกเบี่ยงเบนออกไปโดยมาตรการอื่นแทน เช่น ขั้นตอนตำรวจอาจมีการไกล่เกลี่ยระหว่างผู้เสียหายกับผู้กระทำผิดหรือโทษปรับ อัยการอาจจะใช้วิธีการชะลอการฟ้องมาใช้ ศาลใช้วิธีการรอลงอาญาโดยมีการคุมประพฤติแทนการจำคุก หรือในรูปแบบของบ้านกึ่งวิद्याเข้าที่ใช่เป็นที่พักพิงและแก้ไขฟื้นฟูแทนการลงโทษในเรือนจำหรือศูนย์ควบคุมที่มีลักษณะคล้ายศูนย์เยาวชน แต่แตกต่างกันที่ผู้กระทำผิดจะถูกกำหนดให้มาร่วมกิจกรรมที่ศูนย์ตามกำหนดการควบคุมไว้ในที่อยู่อาศัยแทนการจำคุก

ระดับที่สาม เป็นการเบี่ยงเบนผู้กระทำผิดออกจากกระบวนการยุติธรรมภายหลังจากที่ผู้กระทำผิดต้องโทษมาแล้วระยะหนึ่งให้ออกไปใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัวของคน หรือภายในชุมชน

³⁹ มนตรี จันทรปรณิก. “กระบวนการยุติธรรมชุมชน” วารสารราชทัณฑ์. ปีที่ 46 , ฉบับที่ 2. 2541

⁴⁰ आयुคर्म สันทรพันธ์. “การเบี่ยงเบนผู้ต้องขังออกจากเรือนจำ” รายงานการศึกษา วิช

ของตนเองโดยการคุมประพฤติ เช่น การลดวันต้องโทษ การพักการลงโทษ การปล่อยผู้ต้องขังออกไปทำงานหรือศึกษานอกเรือนจำ ทัณฑ์นาค บ้านกึ่งวิถีขาออก เป็นต้น

มาตรการไม่ควบคุมตัวอย่างเป็นทางการต่อผู้กระทำผิดในชุมชน ได้ส่งผลให้เห็นถึงคุณค่าและประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดซึ่งมาตรการนี้จะมาจากแนวคิดเรื่องเบี่ยงเบนโทษจำคุกและทฤษฎีการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ซึ่งประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านอาชญาวิทยา ทัณฑ์วิทยาและระบบงานราชทัณฑ์จะให้ความสำคัญกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดหลังปล่อยเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เชื่อว่าจะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะป้องกันอาชญากรรมอันเกิดจากการกระทำผิดซ้ำได้ และได้พยายามส่งเสริมให้มีการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษทั้งในด้านรัฐบาลและเอกชน โดยมีแนวทางในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้พ้นโทษที่ถือปฏิบัติอยู่ในนานาอารยประเทศดังนี้⁴¹

1. การช่วยเหลือผู้พ้นโทษให้ทำงานเป็นลูกจ้างของหน่วยงานเอกชน (private employment agencies)

2. การให้ผู้พ้นโทษทำงานในหน่วยงานของรัฐ (state employment services) การรับผู้พ้นโทษเข้าทำงานในลักษณะนี้มักจะถูกกีดกันโดยข้อห้ามของกฎหมาย แต่ในทางปฏิบัติจะมีการว่าจ้างผู้พ้นโทษซึ่งมีความประพฤติดี และมีความรู้ในสาขาวิชาชีพแก่ผู้ต้องขัง เช่น ในมลรัฐฟลอริดา ไอโอวา วิสคอนซิน ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

3. การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษโดยองค์การกุศลหรือหน่วยอาสาสมัครทั่วไป (charitable organization or volunteers) โดยช่วยเหลือปรับสภาพแวดล้อม การสงเคราะห์ด้านที่อยู่อาศัย หรือจัดหางานให้ทำ

4. การช่วยเหลือผู้พ้นโทษซึ่งอยู่ในภาวะที่ควรแก่การช่วยเหลือ (want aids) เช่น การจัดที่พักพิงชั่วคราว การจัดบริการยานพาหนะเพื่อเดินทางกลับภูมิลำเนา การช่วยเหลือผู้พ้นโทษเกี่ยวกับยาเสพติด

5. การติดต่อช่วยเหลือผู้พ้นโทษเป็นส่วนบุคคลหรือการช่วยเหลือในด้านกฎหมาย (personal contacts or legal aids) เช่น การแนะแนวทางปัญหาเป็นรายบุคคล การปรับสภาพความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้พ้นโทษกับครอบครัว

⁴¹ ประเสริฐ เมฆมณี . เรื่องเดียวกัน , หน้า 568.

ดังนั้น บ้านกึ่งวิถี จึงเป็นมาตรการหนึ่งของการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนเพื่อที่จะแก้ไขฟื้นฟูบูรณาการ(Integration) ผู้กระทำผิดทั้งนี้ โดยอาศัยทรัพยากรในชุมชน(Community Resource) ทั้งหลายที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำผิดให้สังคมยอมรับได้

การอาศัยทรัพยากรในชุมชน เป็นกระบวนการในการอบรมแก้ไขผู้กระทำผิดในชุมชน อันเป็นขั้นตอนการดำเนินงานที่ต่อเนื่อง ในการที่จะทำให้ผู้กระทำผิดที่ได้ออกจากเรือนจำไปได้รับการอบรมแก้ไขในชุมชน โดยมีกระบวนการดังต่อไปนี้

1.การคัดเลือกผู้ต้องขังที่เข้าเกณฑ์ ทั้งนี้โดยการคัดเลือกผู้ต้องขังที่สมควรจะให้ได้รับการพักการลงโทษ ลดวันต้องโทษ ส่งไปอยู่บ้านกึ่งวิถี⁴²หรือกรณีอื่นการคัดเลือก นับเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก เพราะการที่จะจำแนกผู้ต้องขังไปรับการอบรมแก้ไขในชุมชน จะเป็นเงื่อนไขสำคัญของความสำเร็จของการอบรมแก้ไขในชุมชน หากคัดเลือกไม่ถูกต้องจะทำให้ผู้ต้องขังที่มีความประพฤติไม่เหมาะสมหลุดรอดไปและไปกระทำผิดซ้ำอีกอันจะส่งผลให้สังคมมองว่ามีการลดโทษ หรือปล่อยคนร้ายออกมาเป็นอันตรายต่อสังคม

2.ปล่อยแบบมีเงื่อนไข หรืออนุญาตให้ออกไปทำงานนอกเรือนจำ เช่น การปล่อยพักโทษเพื่อคุมประพฤติ หรือปล่อยให้ไปอยู่ในบ้านกึ่งวิถี หรืออนุญาตให้ออกไปทำงานภายนอกแล้วกลับเข้ามาในเวลาเย็น ซึ่งเป็นวิธีการของต่างประเทศ

3.ดำเนินการอบรมแก้ไขในชุมชน ด้วยมาตรการต่างๆ เช่น การคุมประพฤติ การอบรมแก้ไขโดยใช้กลุ่ม หรือการหางานให้ทำ หรือการฝึกอาชีพ การตรวจสอบสารเสพติด เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ นับว่าเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญอีกกิจกรรมหนึ่งในกระบวนการ เพราะการปล่อยตัวออกมาแก้ไขในชุมชนจะต้องมีการหากิจกรรมให้ผู้ต้องขังได้ปฏิบัติ เช่น การมีงานทำ การได้ฝึกอาชีพ ได้รับการศึกษา หรือการทำกิจกรรมในการสงเคราะห์ หรือบำบัด หรือการรับคำปรึกษาแนะนำเป็นกลุ่ม เป็นต้น

4.พ้นโทษเป็นขั้นตอนที่ผู้ต้องขังพ้นโทษตามกำหนดโทษตามคำพิพากษา ซึ่งหมายถึงการพ้นการคุมประพฤติไปด้วยดี หรือครบกำหนดเวลาที่อยู่ในบ้านกึ่งวิถีจนครบกำหนด

5.การสงเคราะห์หลังพ้นโทษ เป็นขั้นตอนต่อเนื่องสำหรับผู้ต้องขังบางรายที่อาจต้องได้รับการช่วยเหลือต่อเนื่องแม้จะพ้นโทษแล้ว ขั้นตอนนี้จะมีการกำหนดระยะเวลาส่วนใหญ่ไม่เกิน 6 เดือน นับแต่พ้นการคุมประพฤติแล้ว

⁴² พชรภรณ์ ศโรภาส เอกสารการสอนชุดวิชาการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด หน่วยที่ 14 :

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช , 2540 , หน้า 377.

กระบวนการในการอาศัยทรัพยากรในชุมชน (Community Resource) ดังกล่าวนี้นี้ เป็นกระบวนการตามทฤษฎี แต่ทว่าในทางปฏิบัติโดยเฉพาะประเทศไทยอาจมีการปฏิบัติไม่ครบถ้วนขั้นตอน คือยังขาดการปฏิบัติในขั้นตอนที่ 5 เรื่อง การสงเคราะห์หลังปล่อย เพราะยังขาดองค์กรเอกชนเข้ามารองรับภารกิจนี้อย่างจริงจัง และนอกจากนี้ในขั้นตอนที่ 3 เรื่อง การดำเนินการอบรมแก้ไขในชุมชนด้วยวิธีการต่างๆก็ยังคงดำเนินการอบรมแก้ไขเพียงบางวิธีการ โดยเฉพาะวิธีการกลุ่มยังมีได้นำมาใช้อย่างเป็นทางการดังนั้น บทบาทของบ้านกึ่งวิถี ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเป็นกระบวนการในการอบรมแก้ไขในชุมชน โดยเน้นวิธีการตามลักษณะกลุ่มผู้กระทำผิด มีการอาศัยทรัพยากรในชุมชนมาปรับใช้อย่างเหมาะสมและมีความกลมกลืน ตามบุคลิกภาพของผู้กระทำผิดแต่ละประเภทอีกด้วย ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

3 บทบาทของบ้านกึ่งวิถี ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด

วัตถุประสงค์ของบ้านกึ่งวิถี คือ เป็นการลดผลกระทบของระบบเรือนจำ โดยโทษจำคุกจะส่งผลกระทบในทางลบและเป็นอุปสรรคต่อการกลับเข้าสู่สังคมของผู้กระทำผิด

ประวัติความเป็นมา⁴³

เมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ.1849 มลรัฐ Massachusetts ได้ริเริ่มแผนการดำเนินการต่างๆขึ้น ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึง กับบ้านกึ่งวิถี (Half way House) ในปัจจุบัน มีการก่อสร้างบ้านไม้หลังหนึ่งขึ้นเป็นการทดลองเพื่อใช้เป็นที่พักพิงชั่วคราวแก่ผู้พ้นโทษซึ่งมักจะเป็นผู้สิ้นเนื้อประดาตัวและหางานทำยาก เนื่องจากอคติ(Prejudice)ของสังคมที่มีต่อพวกเขาอันมีผลให้ต้องหวนกลับไปกระทำผิดอีก ระหว่างที่อยู่ในบ้านกึ่งวิถีดังกล่าวนอกจากจะได้ที่พักพิงแล้ว ผู้พ้นโทษยังได้รับการปันส่วนอาหารในราคาถูก และเปิดโอกาสให้ทำมาหาเลี้ยงชีพได้จนสามารถอยู่ร่วมกันกับสังคมภายนอกได้โดยปกติสุข

ในปี ค.ศ.1848 ได้มีการเปิดดำเนินการบ้านกึ่งวิถีสำหรับผู้พ้นโทษขึ้นที่ New York City ท่ามกลางความไม่ใส่ใจ (Indifference) และการคัดค้าน (Hostility) ของสาธารณชน ส่วนหนึ่งคัดค้านมาจากสมาคมราชทัณฑ์แห่งสหรัฐอเมริกา (American Prison Association) ซึ่งแสดงความเห็นว่าจะก่อให้เกิดรอยมลทิน (Prison Stigma) และชนชั้นถาวรของประชาชนที่ไม่พึงปรารถนา (Permanent Class of Undersirable Citizens) การผลักดันที่จะก่อให้เกิดบ้านกึ่งวิถีดัง

⁴³ สมบูรณ์ ประสบเนตร. "บ้านกึ่งวิถี" วารสารมูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ ครอบรอบ 40 ปี. โรงพิมพ์ราชทัณฑ์เรือนจำคลองเปรม , 2539 , หน้า 44.

กล่าวจึงเป็นเรื่องของเอกชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเท่านั้น ได้มีการจัดตั้งบ้านกึ่งวิถีสำหรับผู้กระทำผิดที่เป็นหญิงในเมือง Boston เมื่อปี ค.ศ.1867 Ms.Maud Booth ผู้ก่อตั้ง Volunteers of America ได้เช่าตึกใหญ่แห่งหนึ่งในเมือง Manhattan เพื่อใช้เป็นบ้านกึ่งวิถีสำหรับผู้พ้นโทษจากเรือนจำ Sing-Sing ในเดือนกันยายน ค.ศ.1872

พัฒนาการของบ้านกึ่งวิถีดังกล่าวได้เกิดขึ้นระหว่างปี ค.ศ.1867 – ต้นปี ค.ศ. 1950 อันเป็นผลมาจากความตกต่ำ(Depression)การขยายการพักการลงโทษและแผนงานก่อนปลดปล่อยซึ่งต้องการให้ผู้กระทำผิดมีงานทำก่อนปลดปล่อย ในปี ค.ศ.1963 ได้มีการจัดตั้งสมาคมบ้านกึ่งวิถีระหว่างประเทศ (International Half way House) ขึ้น โดยบ้านกึ่งวิถีได้รับการพัฒนาจนถึงปัจจุบัน

บทบาทของบ้านกึ่งวิถี ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด

บ้านกึ่งวิถี(Half way House) เป็นสถานที่ที่ใช้ปัจจัยชุมชนในการราชทัณฑ์ (Community-based Correction facilities) ที่ซึ่งผู้ต้องขังถูกส่งไปไม่ว่าก่อนหรือภายหลังจากการจำคุกและไม่ว่าจะเป็นผู้ถูกคุมประพฤติหรือผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษจะถูกส่งมายังบ้านกึ่งวิถี และบ้านกึ่งวิถี มีบทบาทในการแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำผิด⁴⁴

การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในระบบของบ้านกึ่งวิถีจะทำหน้าที่ 2 บทบาทด้วยกัน โดยจะกล่าวในรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้ คือ

3.1 การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ในระบบของบ้านกึ่งวิถีขาเข้า (Half way in House)

โดยทั่วไปแล้ว บ้านกึ่งวิถีจะอยู่ภายใต้การดำเนินงานของทางราชการและเอกชน ผู้กระทำผิดที่อยู่ในบ้านดังกล่าวจะได้รับการสอดส่องดูแลน้อยที่สุด สามารถออกไปทำงานหรือเรียนหนังสือต่อในตอนกลางวัน โดยกลับมานอนในตอนกลางคืน ส่วนวันหยุดสุดสัปดาห์ก็ได้รับอนุญาตให้ออกไปอยู่กับครอบครัวได้ ผู้กระทำความผิดที่จะถูกส่งตัวมายังบ้านกึ่งวิถีดังกล่าว จะเหลือโทษตั้งแต่ 90 – 120 วัน โดยจะมีการจัดแผนงานต่างๆที่จะเอื้ออำนวยต่อการปรับตัวเข้าสู่สังคมภายนอกได้ง่ายขึ้น

ในปัจจุบัน แนวคิดในเรื่องบ้านกึ่งวิถีได้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น กล่าวคือ นอกจากจะใช้เป็นที่พักพิงของผู้พ้นโทษแล้ว ยังเป็นสถานที่สำหรับลงโทษผู้กระทำผิดด้วย โดยเป็นทางเลือกของการลงโทษ (Sentencing Alternative) อย่างหนึ่งสำหรับผู้พิพากษาด้วย ความคล่องตัวที่เด่นชัดอีกประการหนึ่งซึ่งจะมีต่อทางเลือกของการใช้โทษจำคุก (Alternative to Incarceration) ได้แก่ พัฒนาการของบ้านกึ่งวิถีซึ่งจะเป็นสถานที่ที่บรรดาผู้กระทำความผิดจะได้รับประโยชน์จากการออกไปทำงาน หรือศึกษาต่อในโลกอิสระภายนอกในขณะที่อาศัยอยู่ในชุมชนดังกล่าว

⁴⁴ Leonard Glick. *Criminology*. Community College of Philadelphia.1995 , p.12.

ต่อมาได้มีการให้ความสนใจมากขึ้นต่อบ้านกึ่งวิถีในฐานะที่เป็นศูนย์แนะแนวก่อนการปลดปล่อย (Prerelease Guidance Center) โดยกรมราชทัณฑ์ได้ก่อสร้างศูนย์ดังกล่าวขึ้นตามเมืองใหญ่ๆหลายแห่งนับแต่ปี ค.ศ.1964 เป็นต้นมา ผู้กระทำความผิดจะถูกส่งตัวจากเรือนจำไปยังศูนย์เหล่านี้เป็นเวลาหลายเดือนก่อนที่จะมีสิทธิได้รับการพิจารณาพักการลงโทษ เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ดังกล่าวจะได้รับการพิจารณาคัดเลือกเป็นพิเศษโดยมุ่งไปในเรื่องการให้การปฏิบัติ (Treatment) และการให้คำปรึกษาแนะนำ (Counseling) โดยเฉพาะผู้กระทำความผิดจะได้รับอนุญาตออกไปทำงานหรือศึกษาต่อในชุมชน โดยปราศจากการดูแลและสอดส่อง (Supervision) ของเจ้าหน้าที่ ตลอดจนได้รับอนุญาตให้เข้าร่วมในการวางแผนต่างๆ (Programs) ของบ้านกึ่งวิถีเองด้วย การดำเนินงานในเรื่องนี้ได้รับการเลียนแบบจากมลรัฐต่างๆ โดยมีทำที่ว่าจะประสบความสำเร็จในเมื่อมีจำนวนเจ้าหน้าที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และได้รับการสอดส่องดูแลอย่างเหมาะสม ศูนย์ดังกล่าวไม่เพียงแต่ใช้เป็นที่พักพิงระยะสั้นของผู้กระทำความผิดก่อนที่จะได้รับการพักการลงโทษเท่านั้น แต่ยังเป็นที่พักพิงภายนอกเรือนจำ (Noninstitutional Residence) สำหรับผู้กระทำความผิดประเภทต่างๆด้วย ณ จุดนี้เองที่ศูนย์ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดทางเลือกที่แท้จริงของการใช้โทษจำคุกในบางกรณี การที่ผู้กระทำความผิดจะต้องพำนักอยู่ในบ้านกึ่งวิถีเป็นเวลา 2 - 3 เดือน อาจเป็นเงื่อนไขอย่างหนึ่งของคำสั่งให้คุมประพฤติด้วย

นอกจากนี้ในบ้านดังกล่าวจึงอาจจะมีผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ (Parolees) ผู้ติดสุรา ผู้มีปัญหาทางจิตและผู้ต้องขังก่อนการพิจารณา (Pretrial Detainees) รวมอยู่ด้วยก็ได้ นอกจากนี้ยังมีนโยบายที่จะใช้บ้านกึ่งวิถีดังกล่าวเป็นที่พักพิงของบุคคลที่ตกทุกข์ได้ยาก อาทิ บรรดาภรรยาที่ถูกสามีทุบตีด้วย

ในปัจจุบัน มีบ้านกึ่งวิถีกว่า 400 แห่งในสหรัฐอเมริกา ใช้เป็นที่พักพิงของบุคคลโดยเฉลี่ยวันละประมาณ 10,000 คน หรือมีอัตราความจุ 30,000 - 40,000 คนต่อปี ระยะเวลาเฉลี่ยของการพำนักอยู่ในบ้านกึ่งวิถีอยู่ระหว่าง 8 - 16 สัปดาห์ บ้านกึ่งวิถีจึงนับได้ว่าเป็นทางเลือกที่บังเกิดผล (Viable Option) อย่างหนึ่งของมวลความพยายามที่จะเลิกใช้โทษจำคุกในปัจจุบัน

การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดของบ้านกึ่งวิถีเข้า (Half Way in House) เป็นทางเลือกหนึ่งของศาลที่เป็นขั้นตอนสุดท้ายก่อนการต้องขังสำหรับผู้ถูกคุมประพฤติ และของผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ (parolees) จะสิ้นสุดลง โดยที่จะไม่ใช้โทษจำคุก โดยการให้ที่พักพิง อาหาร และการสอดส่องดูแลภายใน (In-house Supervision) แก่ ผู้ถูกคุมขังก่อนการพิจารณา ผู้ถูกคุมประพฤติ ผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวจากโครงการยาเสพติดให้โทษตลอดจนสถาบัน โรคจิตและผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ โดยจะได้ทำการศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษและประเทศญี่ปุ่น ในรายละเอียดของแต่ละประเทศว่า ระบบของบ้านกึ่งวิถีของต่าง

ผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวจากโครงการยาเสพติดให้โทษตลอดจนสถาบันโรคจิตและผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ โดยจะได้ทำการศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษและประเทศญี่ปุ่น ในรายละเอียดของแต่ละประเทศว่า ระบบของบ้านกึ่งวิถีของต่างประเทศ มีบทบาทในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดและป้องกันการกระทำผิดซ้ำได้มากน้อยเพียงไรต่อไป

3.2 การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ในระบบของบ้านกึ่งวิถีขาออก (Half way out House)

สำหรับบทบาทของบ้านกึ่งวิถีขาออก(Half way out House)เป็นมาตรการเตรียมการให้ผู้ต้องขังกลับเข้าสู่สังคม โดยจัดเป็นสถานที่รองรับ ทั้งผู้พ้นโทษโดยมีเงื่อนไข เพื่อเป็นที่พักชั่วคราว และผู้ต้องขังที่ยังไม่พ้นโทษแต่ได้รับการปล่อยตัวก่อนกำหนดโทษ ให้มาอยู่ในบ้านกึ่งวิถีจนกว่าจะครบกำหนดโทษ เพื่อเป็นการเตรียมการในการกลับเข้าสู่สังคม⁴⁵ สำหรับบทบาทของบ้านกึ่งวิถีออกนั้นได้แก่ การใช้เป็นที่พำนักของผู้กระทำผิดในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างการได้รับการปลดปล่อยตัวจากเรือนจำกับการกลับไปใช้ชีวิตอิสระภายในชุมชนดังกล่าว และเป็นบทบาทที่ใช้กันมากที่สุดสำหรับบ้านกึ่งวิถี โดยบ้านกึ่งวิถีขาออก(Half Way out House) มีลักษณะโครงสร้างลดสภาพของเรือนจำลง ในบ้านกึ่งวิถีหลายแห่งนอกจากให้บริการเพื่อเตรียมการเข้าสู่สังคมให้กับผู้กระทำผิดก่อนปล่อยตัวสู่สังคมแล้วยังให้บริการที่เรียกว่า “ residential alternative” (ทางเลือกในการพักอาศัย) แทนการลงโทษจำคุกหรือการปล่อยตัว ที่เรียกว่า “ outright release” (การปล่อยตัวชั่วคราวให้ออกมาสู่ภายนอก) สำหรับผู้ที่ถูกกล่าวหาที่กำลังรอการพิจารณา หรือที่กำลังรอการพิพากษาของศาล

เหตุผลของการใช้บ้านกึ่งวิถี

เหตุผลที่สนับสนุนให้มีการใช้บ้านกึ่งวิถีแก่ผู้กระทำผิดมีอย่างน้อย 3 ประการคือ

1. การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในชุมชนได้รับการพิจารณาว่ามีมนุษยธรรมมากกว่าการใช้โทษจำคุก นอกเหนือจากการช่วยลดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากความแออัดยัดเยียดภายในเรือนจำ การสุขภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆที่เลวร้าย ตลอดจนการอนามัยซึ่งอยู่ในสภาพที่แย่เต็มที่แล้ว บ้านกึ่งวิถียังคงเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิด ได้รักษาสัมพันธ์ภาพกับครอบครัวและกลุ่มเพื่อน ตลอดจนสามารถคงอยู่ในตลาดแรงงานได้อีกด้วย ในปัจจุบัน บรรดาผู้สนับสนุนเป็นจำนวนมากต่างก็เห็นพ้องต้องกันว่า การปลดปล่อยผู้ต้องขังที่ต้องโทษระยะยาวกลับไปสู่สังคมโดยตรง นับเป็นเรื่องที่ไร้มนุษยธรรม

⁴⁵ David E. Duffee. *Corrections : Practice and Policy*. N.Y : Random House . 1989

บำบัดรักษาดังกล่าว ซึ่งแน่นอนว่า บ้านกึ่งวิถีจะกลายเป็นทางเลือกในการลงโทษที่สอดคล้องต้องกันกับความปลอดภัยของสาธารณชนด้วย

3.ความสำเร็จในการปรับตัวเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ผู้กระทำผิด จะบรรลุผลสำเร็จได้ดีแต่เฉพาะในชุมชนใดชุมชนหนึ่งเท่านั้น ณ ที่นั่น อดีตผู้กระทำผิดสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตอย่างเป็นอิสระ สามารถเสริมสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและกลุ่มเพื่อนได้อย่างแน่นแฟ้น สามารถหางานทำได้ ฯลฯ ซึ่งสิ่งต่างๆดังกล่าวสามารถหาได้จากบ้านกึ่งวิถี

กล่าวโดยสรุป บทบาทของบ้านกึ่งวิดียังครอบคลุมไปถึง เรื่องของการทำงาน การศึกษา ต่อ และการลดภาระค่าใช้จ่ายของเรือนจำโดยบรรดาผู้บริหารบ้านกึ่งวิถียอมรับในระบบมาตรการดังต่อไปนี้ คือ

- 1.เพื่อพัฒนาคุณสมบัติต่างๆ (Attributes)อันจะนำมาซึ่งการจ้างที่ดี
- 2.เพื่อให้ผู้กระทำผิดได้มีงานทำ ซึ่งสามารถจะทำงานดังกล่าวต่อไปได้ภายหลังพ้นโทษ
- 3.เพื่อสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมต่อการศึกษาอบรม
- 4.เพื่อลดการจำคุกในเรือนจำและทัณฑสถานต่างๆ
- 5.เพื่อเสนอแผนงานในเรื่องการให้ที่พักพิงอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีค่าใช้จ่ายต่อหัวน้อยกว่าการจำคุก
- 6.เพื่อให้มีผลกระทบต่อภาระลดค่าใช้จ่ายของหน่วยงานในท้องถิ่น (County)

ดังนั้น บ้านกึ่งวิถี(Half way House) จึงเป็นมาตรการที่ช่วยให้ผู้กระทำผิดให้กลับสู่สังคม เพราะผู้ต้องขังที่ถูกจำคุกมาเป็นเวลานานอาจจะประสบปัญหาในการปรับตัวเข้ากับสังคม บ้านกึ่งวิถีจึงเป็นเสมือนกับสะพานที่เชื่อมผู้ต้องขังที่เป็นผู้กระทำผิดมาแล้วที่ใกล้พ้นโทษ หรือพ้นโทษใหม่ๆที่ยังไม่พร้อมในการกลับเข้าสู่สังคมได้มีโอกาสปรับตัว ปรับความพร้อม การหางานทำ หาที่พัก และปรับสภาพจิตใจก่อนกลับเข้าสู่สังคม เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงปัญหาและไม่หวนกลับไปสู่การกระทำผิดซ้ำอีก

บทที่ 3

บทบาทของบ้านกึ่งวิถี ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด และป้องกันการกระทำผิดซ้ำของต่างประเทศ

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ ค่อนข้างจะแยกย่อยไม่สมบูรณ์ จึงทำให้ขาดตอน และขาดประสิทธิภาพ โครงการของหน่วยงานและของชุมชนยังขาดการเชื่อมต่อกัน ซึ่งระบบการพักการลงโทษอาจกล่าวได้ว่า ทำให้ผู้ได้รับการพักการลงโทษเสื่อมถอย (PAROLE SET A PAROLEE UP FOR FAILURE) เนื่องจาก เหตุ 2 ประการ¹ คือ

ประการที่หนึ่ง ผู้ได้รับการพักการลงโทษจะมีข้อห้ามที่มีความเคร่งครัดมากกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมายและมากกว่าที่ใช้กับบุคคลทั่วไปด้วย ซึ่งสิ่งดังกล่าวนี้เองเป็นสิ่งที่ไม่คุ้นเคยสำหรับบุคคลที่ไม่เคยต้องอยู่อาศัยภายใต้กฎเกณฑ์ที่เคร่งครัดมาก่อน ผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษย่อมยากลำบากในการที่จะอยู่ภายใต้เงื่อนไขต่างๆของการพักการลงโทษ

ประการที่สอง การพักการลงโทษทำให้ผู้ได้รับการพักการลงโทษ เสื่อมถอยลง เพราะว่า การควบคุมของเจ้าหน้าที่พักการลงโทษ ความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่พักการลงโทษทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ ได้รับการสอดส่องดูแลมากขึ้น ผู้ได้รับการพักการลงโทษอาจซ่อนเร้นการกระทำที่ผิดปกติให้พ้นจากสายตาของเจ้าหน้าที่พักการลงโทษ และหลายครั้งที่พยายามหลีกเลี่ยงจากบุคคลดังกล่าว แต่ก็เป็นไปได้ที่เจ้าหน้าที่พักการลงโทษจะรู้ถึงความผิดปกติดังนั้นได้ซึ่งมักจะบริหารโดยหน่วยงานที่ต่างกัน

บ้านกึ่งวิถี มีความสัมพันธ์อย่างเหนียวแน่นกับส่วนอื่น ๆ ของระบบยุติธรรมด้านคดีอาญา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งงานราชทัณฑ์ มีการประสานงานใกล้ชิดมากกว่า และยังได้เป็นส่วนหนึ่งของระบบราชทัณฑ์ หน้าที่หลักในการช่วยเหลือผู้กระทำผิด โดยมีบริการหลากหลายเตรียมไว้สนองความต้องการ เพื่อเป็นการชดเชยโครงสร้างทางโอกาสที่ผู้กระทำผิดไม่เคยได้รับมาก่อน หรือเพื่อเปิดประตูบริการที่เคยถูกปิดกั้นมาก่อนในระบบราชทัณฑ์ และได้ถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อที่จะลดการหลงใหลของคนเข้าสู่ที่คุมขังเหล่านั้น ในขณะที่ประชากรในที่คุมขังเหล่านี้ เพื่อลดภาระของเรือนจำและลดผลร้ายจากการจองจำมีความเป็นปฏิปักษ์ต่อผลประโยชน์และความรู้สึก

¹ CLEMENS BARTOLLAS, SIMON DINITZ "INTRODUCTION OF CRIMINOLOGY ORDER AND

ของผู้เสียหายจึงมักมีการกำหนดให้ผู้เสียหายเข้ามามีบทบาทร่วมด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางมาตรการให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยค่าเสียหายด้วยข้อยอมทำให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทั้งผู้เสียหายและผู้กระทำผิดด้วย ในบทที่ ๓ นี้ จะได้กล่าวถึงมาตรการทางกฎหมายที่มีเกี่ยวข้องกับระบบบ้านกึ่งวิถีของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศญี่ปุ่นเป็นลำดับต่อไป

1. ประเทศสหรัฐอเมริกา

บทบาทของบ้านกึ่งวิถีในประเทศสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับบ้านกึ่งวิถีได้เริ่มขึ้นในปี ค.ศ.1817 โดยคณะกรรมการราชทัณฑ์สถานแห่งรัฐแมสซาชูเซต (Massachusetts Prison Commission) ซึ่งเสนอว่า การสร้างที่พักอาศัยชั่วคราวสำหรับผู้กระทำผิดที่เพิ่งได้รับการปล่อยตัวนั้นเป็นวิธีการหนึ่งในการลดการกลับมากระทำผิดซ้ำ² บ้านกึ่งวิถีหรือศูนย์บำบัดชุมชนกำลังได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็ว และเป็นหนึ่งในทางเลือกแก่เจ้าหน้าที่ศาลและราชทัณฑ์ เป็นการเปิดกว้างสำหรับการบำบัดผู้กระทำผิด ทางเลือกดังกล่าวจะมีประโยชน์เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ มากกว่าวิธีการแบบเดิม³ เมื่องานราชทัณฑ์เป็นแบบใช้ชุมชนเป็นฐานมากขึ้น บ้านกึ่งวิถีจึงทางเลือกที่เป็นไปได้สำหรับเจ้าหน้าที่ศาลและราชทัณฑ์ และมีความเหมาะสมในการบำบัดผู้กระทำผิด

Donald Thalheimer กล่าวว่า “ บทบาทของบ้านกึ่งวิถีมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำผิด บ้านกึ่งวิถีที่เป็น Halfway-in houseจะมีสภาพแวดล้อมที่เข้มงวดมากกว่าการคุมประพฤติ(probation) และการพักการลงโทษ ส่วนบ้านกึ่งวิถีที่ Halfway-out house จะมีสภาพแวดล้อมที่ผ่อนคลายมากกว่าทัณฑสถาน (institution)

1.1 การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในระหว่างพิจารณาคดี

บทบาทของบ้านกึ่งวิถีเข้า (Half Way in house) นั้นจะเป็นขั้นตอนสุดท้ายก่อนการต้องขังของผู้ถูกคุมประพฤติ และของผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ (paroles) จะสิ้นสุดลง

² Howard Abadinsky. “Probation & Parole” Theory & Practice Sixth Edition , Rosenblum and Whitecomb, 1978, p 9.

³ Mandall , Wallace . “Making Corrections a Community Agency” Crime & Delinquency, Vol.17, July , 1971

กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดของระบบบ้านกึ่งวิถี(HALFWAY HOUSE) ของรัฐเคนตักกี(KENTUCKY)⁴ มีดังนี้ คือ

มาตรา 533.010 (6) ในการพิพากษาผู้กระทำผิด การเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขในคำพิพากษาแก่ผู้กระทำผิด หรือการพิพากษาผู้กระทำผิดที่ฝ่าฝืนเงื่อนไขการคุมประพฤติ หากศาลเห็นว่าจะเป็นอย่างอื่นสูงสุดต่อสังคมและต่อผู้กระทำผิด ศาลอาจกำหนดเงื่อนไขการคุมประพฤติแก่ผู้กระทำผิดประกอบกับมาตรการเชิงโทษจำคุกดังต่อไปนี้

(A) เข้าอยู่ในบ้านกึ่งวิถีไม่เกินสิบสอง (12) เดือน

(7) ในกรณีที่มาตรการเชิงโทษจำคุกที่ศาลกำหนดให้ผู้กระทำผิดไม่ประสบผลสำเร็จ โดยผู้กระทำผิดไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขในคำพิพากษาได้ ศาลอาจเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขเรื่องระยะเวลาในการใช้มาตรการการเชิงโทษจำคุกแก่ผู้กระทำผิดหรือเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขที่กำหนดไว้เดิม หรือยกเลิกการคุมประพฤติและมาตรการเชิงโทษจำคุกต่างๆ พร้อมดำเนินการส่งผู้กระทำผิดเข้าสู่เรือนจำ

(8) ในกรณีที่ศาลจะกำหนดเงื่อนไขอื่นๆเพิ่มเติมแก่ผู้กระทำผิดและผู้กระทำผิดน่าจะ สามารถปฏิบัติตามได้ เงื่อนไขที่จะกำหนดเพิ่มเติมเข้าไปควรประกอบด้วยเงื่อนไขต่อไปนี้

(A) ผู้กระทำผิดที่ถูกตัดสินให้อยู่ในบ้านกึ่งวิถีควรมีเงื่อนไขให้

1. ต้องทำงานหรือเรียนหนังสือต่อไปตามปกติ หรือต้องเข้าสู่โครงการอบรมแก้ไขผู้กระทำผิดแบบเต็มเวลา
2. ต้องจ่ายค่าชดเชยในระหว่างการถูกบังคับใช้มาตรการคุมประพฤติ
3. ห้ามติดต่อกับผู้เสียหายหรือเหยื่อจากการกระทำผิดของตน

(11) เมื่อศาลเห็นว่าจะเป็นอย่างอื่นสูงสุดทั้งต่อตัวผู้กระทำผิดและสังคม ศาลจะ กำหนดให้ผู้กระทำผิดได้รับการควบคุมดูแลในการปฏิบัติตามเงื่อนไข การคุมประพฤติจากองค์กรเอกชนได้ โดยองค์กรเอกชนที่เข้ามาทำหน้าที่ต้องคอยรายงานต่อศาลเกี่ยวกับการปฏิบัติตามเงื่อนไขการคุมประพฤติของผู้กระทำผิดโดยผู้กระทำผิดต้องรับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นขององค์กรเอกชนในการควบคุมดูแลผู้กระทำผิดเองตามความเหมาะสมด้วย

ในมาตรา 533.010 (6) กำหนดให้สามารถใช้บ้านกึ่งวิถี เพื่อเชิงโทษจำคุกให้แก่ผู้กระทำผิด ซึ่งบ้านกึ่งวิถีจะเป็นศูนย์ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนหรือศูนย์ควบคุมรูปแบบหนึ่ง

⁴ Kentucky Revised Code : <http://web.lexis-nexis.com/universe> อ้างใน บุญยฤทธิ์ คังสุวรรณ.

“ศูนย์ควบคุม : มาตรการทางเลือกในกระบวนการยุติธรรม” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2544 , หน้า 86 –89.

การควบคุมผู้กระทำผิดในบ้านกึ่งวิถีกำหนดเวลาไว้ไม่เกิน 12 เดือน และมาตรานี้ก็กำหนดให้ศาลสามารถกำหนดให้ใช้บ้านกึ่งวิถีเป็นเงื่อนไขที่ผู้กระทำผิดต้องปฏิบัติตามโดยเอกเทศไม่ต้องอิงเงื่อนไขการคุมประพฤติใช้บ้านกึ่งวิถีเป็นเงื่อนไขใหม่ในการปรับปรุงแก้ไขเงื่อนไขการคุมประพฤติเดิมของผู้กระทำผิด หรือใช้สำหรับกรณีที่ผู้กระทำผิดฝ่าฝืนเงื่อนไขการคุมประพฤติแต่ยังไม่ถึงขนาดที่ศาลจะต้องลงโทษจำคุก

กรณี ในมาตรา 533.010(8)(A) เป็นเงื่อนไขให้ผู้กระทำผิดที่อาศัยอยู่ในบ้านกึ่งวิถีสามารถออกไปทำงานหรือเรียนหนังสือได้ในตอนกลางวันและต้องกลับเข้ามาในเวลาที่กำหนดหรือต้องเข้าสู่โครงการอบรมแก้ไขผู้กระทำผิดในบ้านกึ่งวิถีแบบเต็มเวลาในกรณีที่ผู้กระทำผิดไม่มีอาชีพประจำมาก่อน ผู้กระทำผิดต้องจ่ายค่าชดเชยให้แก่ผู้เสียหายเพื่อเป็นการบรรเทาความโกรธแค้นของผู้เสียหายอันถือเป็นการพิพากษาที่คำนึงถึงประโยชน์ของผู้เสียหาย

ส่วนในมาตรา 533.010 (11) เป็นการเปิดโอกาสให้องค์กรเอกชนสามารถเข้าควบคุมดูแลผู้กระทำผิดแทนรัฐได้ตามหลักเกณฑ์ มาตรฐานและภายใต้กลไกการตรวจสอบที่รัฐกำหนดไว้ ซึ่งผู้กระทำผิดที่ได้รับการควบคุมดูแล โดยองค์กรเอกชนต้องจ่ายค่าใช้จ่ายในการอาศัยในบ้านกึ่งวิถีตามอัตราที่รัฐกำหนดไว้

มาตรา 533.015 การเลี้ยงโทษจำคุก

หากมีการบัญญัติถึงการเลี้ยงโทษจำคุกในกฎหมายอื่นให้หมายความรวมถึง ศูนย์ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน องค์กรทางศาสนา องค์กรการกุศล ศูนย์พักพิงที่ไม่มุ่งหวังผลกำไร โครงการให้คำปรึกษาและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด และโครงการอื่นๆตามที่ผู้กระทำผิดได้ร้องขอ โดยศาลอาจตัดสินหรืออนุญาตให้ผู้กระทำผิดเข้าร่วมโครงการต่างๆได้ โดยโครงการในบทบัญญัตินี้ อาจถูกนำไปใช้ในการเลี้ยงโทษจำคุกผู้กระทำผิดในชั้นก่อนการพิจารณาได้ด้วย

การพิจารณาการเลี้ยงโทษจำคุก ต้องอาศัยข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิดในรูปแบบของรายงานก่อนการพิจารณา ในมาตรา 521.050 ได้กำหนดห้ามศาลมีคำพิพากษาก่อนที่จะได้รับรายงานก่อนการพิจารณา

กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดของระบบบ้านกึ่งวิถี(HALF WAY HOUSE) ของรัฐโอไฮโอ(OHIO)⁵ มีดังนี้ คือ

มาตรา 2929.16 การลงโทษด้วยศูนย์ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน

⁵ Ohio Revised Code : <http://onlinedocs.andersonpublishing.com/revisedcode> อ้างใน บุญยฤทธิ ตั้งสุวรรณ. “ศูนย์ควบคุม : มาตรการทางเลือกในกระบวนการยุติธรรม” วิทยานพนธ์ปริญา นิตศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2544 , หน้า 94 – 97.

(A) ศาลจะกำหนดคำพิพากษาแก่ผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์ (FELONY) ที่ยังไม่จำเป็นต้องเข้ารับโทษจำคุกในเรือนจำด้วยมาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยศูนย์ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน หรือใช้มาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยศูนย์ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนประกอบกับการลงโทษได้ โดยการลงโทษด้วยศูนย์ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนประกอบไปด้วย มาตรการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้หรืออาจมีนอกเหนือจากนี้ก็ได้

(1) การเข้าไปอยู่ใน COMMUNITY-BASED CORRECTION FACILITY ในท้องที่ของผู้กระทำผิด เป็นระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือน

(2) การเข้าอยู่ใน JAIL เป็นระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือน

(3) การเข้าไปอยู่ใน HALFWAY HOUSE

(4) การเข้าอยู่ใน ALTERNATIVES RESIDENTIAL FACILITY

(B) ศาลที่กำหนดให้ผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์เข้ารับการลงโทษด้วยมาตรการศูนย์ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนมาตรานี้ อาจกำหนดให้ผู้กระทำผิดได้ออกไปภายนอกเพื่อหางานทำหรือทำงานที่มีอยู่ต่อไป เรียนหนังสือหรือฝึกอบรมในด้านต่างๆ รับการบำบัดรักษาอาการผิดปกติ โดยการออกไปภายนอกศูนย์ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนของผู้กระทำผิดตามมาตรานี้จะจำกัดระยะเวลาที่ใช้เพื่อกระทำการตามที่ได้รับอนุญาตและในระยะเวลาที่ต้องใช้ในการเดินทางหรือเหตุจำเป็นอื่นๆ ตามความเหมาะสมและตามวัตถุประสงค์ของการออกไปภายนอกศูนย์ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนเท่านั้น

มาตรา 2929.16 ศาลจะกำหนดให้บังคับใช้บ้านกึ่งวิถีเป็นศูนย์ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด โดยจะกำหนด ให้ผู้กระทำผิดไปใช้ชีวิตประจำวัน ทำงานเรียนหนังสือในสังคมปกติได้ตามความเหมาะสมของผู้กระทำผิดแต่ละคน แต่จะต้องมีระยะเวลาที่กำหนด เช่น เฉพาะเวลาที่ออกไปทำงานหรือเรียนหนังสือ เป็นต้น

HALFWAY HOUSE มีลักษณะการควบคุมผู้กระทำผิดแบบกึ่งควบคุม ที่ไม่เข้มงวด (NON-SECURE FACILITIES) โดยผู้กระทำผิดสามารถเดินออกไปภายนอกได้ตลอดช่วงระยะเวลาที่กำหนดไว้ แต่หากมีการหลบหนีไม่ยอมกลับภายในกำหนดเวลาผู้กระทำผิดก็จะถูกจับกุมและศาลก็อาจจะลงโทษจำคุกโดยไม่ใช้วิธีปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนต่อไปได้

การบังคับใช้บ้านกึ่งวิถี (HALF WAY HOUSE) ต่อผู้กระทำผิดตามมาตรานี้ ไม่ต้องนำมาเทียบเคียงเป็นเงื่อนไขในการคุมประพฤติ แต่มีสถานะเป็นโทษ (SANCTION) ชนิดหนึ่ง⁶ ที่ศาลจะ

⁶ Ohio Revised Code Annotated, Section 2929:01(E) "Sanction" means any penalty imposed upon an offender who is convicted of or pleads guilty to an offence, as punishment for the offence.

เลือกบังคับใช้กับผู้กระทำผิดตามความจำเป็นเริ่มจากการให้ผู้กระทำผิดเข้าโปรแกรมบำบัดฟื้นฟูแบบไม่ควบคุมตัว แล้วมาเป็นการคุมขังในที่อยู่อาศัยของผู้กระทำผิด การควบคุมในบ้านกึ่งวิถี การควบคุมในศูนย์ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน โดยจะกล่าวถึงบทบาทของบ้านกึ่งวิถี ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ของประเทศสหรัฐอเมริกา ในประเด็นที่สำคัญต่อไป

บทบาทของบ้านกึ่งวิถี ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด⁷ ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีดังนี้
คือ

1. ผู้ถูกปล่อยตัวตามคำสั่งและผู้ถูกปล่อยตัวชั่วคราว

ผู้ถูกปล่อยตัวตามคำสั่งและผู้ถูกปล่อยตัวชั่วคราวซึ่งเป็นบุคคลเป้าหมายของศูนย์เปลี่ยนบุคลิกและบริการต่างๆที่มีเตรียมไว้ที่มีอยู่แล้วและยังคงมีไว้บริการในศูนย์บำบัดชุมชน เหตุผลในการให้บริการประชากรกลุ่มนี้ ก็เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการปรับเปลี่ยนให้คืนสู่สังคมเสรีและเป็นกันชนต่อผลกระทบทางลบมากมายในช่วงที่ถูกคุมขังและห่างไกลจากชุมชน

จนถึงเมื่อไม่นานมานี้ ผู้ถูกปล่อยตัวชั่วคราว ตามปกติจะถูกส่งเข้าอยู่โดยตรง หลังการปล่อยตัวจากที่คุมขัง แต่สิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ที่ดั่งขึ้นโดยกฎหมายของรัฐบาลกลาง สำหรับผู้ถูกปล่อยตัวชั่วคราวเมื่อไม่นานมานี้ คือ การใช้ประโยชน์บ้านกึ่งวิถีเพื่อผู้ถูกปล่อยตัวชั่วคราวที่ ไม่มีที่พักพิงที่ปรับตัวได้ยากและบางทีเสี่ยงต่อความล้มเหลว โดยการถูกยกเลิกการปล่อยตัวชั่วคราว และจะต้องกลับสู่สถานที่คุมขัง ยังอีกทางเลือกในการส่งไปที่ศูนย์บำบัดชุมชน เพื่อรับการบำบัดและความคุมเข้มมากขึ้น ในขณะที่กักตัวอยู่ในชุมชนนั้น ซึ่งมีไว้บริการแล้วในทุกวันนี้ ในขณะที่เราไม่ได้ตระหนักถึงกฎหมายงานยุติธรรมของรัฐหรือของท้องถิ่น ซึ่งมีบทบัญญัติดังกล่าวเขียนไว้ในตัวบทหรือมาตราต่าง ๆ เจ้าหน้าที่ปล่อยตัวชั่วคราวในระดับนั้น ได้ใช้ศูนย์บำบัดชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อวัตถุประสงค์นี้เรียบร้อยแล้ว นี่เป็นทางเลือกเพิ่มเติมหนึ่ง เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับการปล่อยตัวชั่วคราว หรือการส่งตัวคืนสถานที่คุมขัง

2. การรับผู้ถูกคุมประพฤติ

“Sanction” includes any sanction imposed pursuant to any provision of sections 2929.14 to 2929.18 Of the Revised Code

⁷ John M. McCartt and Thomas Mangogna , *Guidelines and Standards for Half-Way Houses and Community Treatment Centers*. United States Dept. of Justice, L.E.A.A. Publication, May ,1973

บ้านกึ่งวิถีหลายแห่ง ได้เปิดกว้างมากขึ้นในการรับผู้ถูกคุมประพฤติ ผู้ถูกคุมประพฤติ ในความหมายของบ้านกึ่งวิถี ภายใต้สภาพแวดล้อมทั่ว ๆ ไปมี 2 ประการ

ประการที่หนึ่ง ศาลอาจพิจารณาว่าบุคคลนั้นเสี่ยงเกินไปที่จะได้รับการคุมประพฤติ โดยอยู่ในการควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่คุมประพฤติที่มีงานล้นมืออยู่แล้ว ซึ่งจะไม่มีเวลาและการเอาใจใส่อย่างเพียงพอตามที่ต้องการของผู้ถูกคุมประพฤติในอนาคต ในเวลาดังกล่าวศาลอาจยอมรับว่า บุคคลต้องสงสัยไม่ต้องการการคุมขังในที่คุมขังแบบเดิม เพราะฉะนั้น ศาลอาจเลือกที่จะกำหนดตามเงื่อนไขของการคุมประพฤติว่า บุคคลมีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเข้าโครงการบ้านกึ่งวิถีหรือศูนย์บำบัดชุมชน การกำหนดนี้จะเกิดขึ้นก่อนเวลาที่บุคคลนั้นจะถูกคุมประพฤติ ทางเลือกที่เพิ่งอธิบายนี้ได้มีการปฏิบัติอย่างไม่เป็นทางการ โดยศาลและเจ้าหน้าที่คุมประพฤติในทุก ระดับกระบวนการยุติธรรม ทั่วประเทศต่าง ๆ ทั่วสหรัฐอเมริกาในช่วงไม่กี่ปีมานี้ ผลประโยชน์ที่ได้จะขึ้นอยู่กับการดำเนินการตามนโยบายของบ้านกึ่งวิถี และพวกเขาเต็มใจรับผู้ถูกคุมประพฤติดังกล่าวหรือไม่

ประการที่สอง บุคคลอาจถูกคุมประพฤติอยู่แล้ว แต่เหมือนกับผู้ถูกปล่อยตัวชั่วคราวตามที่ได้อธิบายมาแล้ว อาจมีปัญหาการปรับตัวในชุมชนและมีความเสี่ยงต่อการถูกขกการปล่อยตัวชั่วคราว แทนที่จะยกเลิกจากการคุมประพฤติ ศาลหรือเจ้าหน้าที่คุมประพฤติอาจส่งเขา/เธอไปยังบ้านกึ่งวิถี อีกครั้งหนึ่ง จะต้องบำบัดหรือควบคุมมากขึ้น แต่ประโยชน์ของการควบคุมอยู่ในชุมชนก็ยังต้องธำรงไว้ รัฐบาลกลางยังได้ผ่านกฎหมายกำหนดขั้นตอนปฏิบัติ เพื่อให้ประโยชน์จากบ้านกึ่งวิถีสำหรับผู้ถูกคุมประพฤติในสถานการณ์ที่เพิ่งกล่าวถึงทางเลือกนี้ก็ยังถูกใช้ประโยชน์อย่างไม่เป็นทางการ โดยศาลและเจ้าหน้าที่คุมประพฤติระดับรัฐ ระดับท้องถิ่น มากมาย

3. บริการการศึกษาและตรวจรักษาโรค ที่ให้แก่ผู้กระทำผิด

บ้านกึ่งวิถีหลายแห่งทุกวันนี้ สามารถแจ้งต่อศาลว่ามีการให้บริการการศึกษาและตรวจรักษาโรค บริการดังกล่าวถูกมอบให้ก่อนศาลจะมีคำพิพากษาชี้ขาด ได้มีการกล่าวถึงแล้วว่า ศาลอาจพิจารณาบุคคลมีความเสี่ยงมากเกินไปในการถูกคุมประพฤติ และที่ยอมรับว่า บุคคลไม่ต้องการถูกคุมขัง เพราะฉะนั้น จึงกำหนดว่าให้พวกเขาเข้าโครงการบ้านกึ่งวิถีตามเงื่อนไขการคุมประพฤติ ศาลอาจสามารถบรรลุข้อสรุปตามข้อมูลที่นำเสนอในรายงานก่อนพิพากษาคดี

การบริการการศึกษาและตรวจรักษาโรค เป็นกระบวนการที่เป็นทางการมากขึ้น ในการช่วยศาลให้บรรลุการพิพากษาชี้ขาด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อการได้สวนก่อนการพิพากษาไม่สามารถให้ข้อมูลเพียงพอ เกี่ยวกับประเด็นที่น่าสงสัยเป็นพิเศษที่กล่าวหาผู้กระทำผิด ตามตัว

อย่างดังกล่าว ศาลที่ดำเนินคดี อาจสั่งให้ผู้กระทำผิดเข้าอยู่ในบ้านกึ่งวิถีหรือศูนย์บำบัดชุมชนเพื่อ “การศึกษาและสังเกตการณ์” เป็นเวลา 60-90 วัน ในช่วงเวลานี้ จะมีการระดมทดสอบโดยจิตแพทย์และนักจิตวิทยา นอกจากนั้น ยังมีการสัมภาษณ์ทางจิตบำบัดหรือทางจิตวิทยา พร้อมกับมีการประเมินผลด้วย มีการทำประวัติด้านสังคมฉบับสมบูรณ์ พร้อมกับประเมินประวัติก่อนกระทำผิด ด้วย เช่น ประวัติ การประเมินและศักยภาพด้านอาชีพ การจ้างงาน และประวัติด้านความก้าวหน้าและพฤติกรรมของบุคคลในระหว่างอยู่บ้านกึ่งวิถี การทำนายอาการโรคและคำแนะนำ จะถูกส่งให้แก่ศาลพิจารณาสำหรับการพิพากษาชี้ขาด ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของบริการการศึกษาและตรวจรักษาโรค บุคคลอาจได้รับการคุมประพฤติ จำเป็นต้องอยู่ในศูนย์บำบัดชุมชน ไม่ว่าจะโดยเงื่อนไขของการคุมประพฤติ ตามบทบัญญัติของกระบวนการพิพากษาลงโทษเป็นช่วง ๆ หรือส่งไปยังสถานที่ลงโทษที่เคร่งครัดมากขึ้น ในขณะที่บริการการศึกษาและตรวจรักษาโรค ถูกใช้ประโยชน์ในศูนย์บำบัดชุมชนเป็นส่วนใหญ่ตามระบบยุติธรรมของรัฐบาลกลาง มีแนวโน้มว่าจะมีการให้บริการดังกล่าวแก่ผู้กระทำผิดในระดับรัฐและระดับท้องถิ่น

4. ผู้กระทำผิดที่เป็น เด็กและเยาวชนที่ถูกทอดทิ้ง

บ้านกึ่งวิถี กำลังถูกใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ สำหรับเด็กที่ถูกทอดทิ้งหรือกระทำความผิด การก่อตั้งบ้านหมุ่คณะดังกล่าว ได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วมาก หลายครั้งในอดีต เด็กที่ถูกทอดทิ้งจะถูกนำไปไว้ในสถานกักกันหรือโรงเรียนฝึกอบรม รวมอยู่กับเด็กกระทำความผิด ด้วยเหตุผลง่าย ๆ เพราะไม่มีสถานที่อื่นจะกักกัน โดยไม่มีการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติเยาวชน ในทางปฏิบัติเด็กสามารถถูกคุมขังได้ ไม่มีพ่อแม่ผู้ดัมภ์ที่จะให้การดูแลเด็ก ๆ ได้อย่างเพียงพอ และผลที่ตามมา บ้านกึ่งวิถีจึง ได้ถูกตั้งขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการรีบด่วนนี้

บ้านกึ่งวิถีสำหรับเด็กกระทำความผิด ให้บริการในหลายวัตถุประสงค์ คือ

1. เป็นการเปิดโอกาสให้ศาลที่ดำเนินคดี ได้มีทางเลือกที่จะคุมขัง ในกรณีที่เด็กไม่ยอมอยู่ในการกำกับของเจ้าหน้าที่คุมประพฤติ หรือเจ้าหน้าที่ทำงานด้านสังคม เป็นการป้องกันเด็กไม่ให้ถูกส่งไปโรงเรียนฝึกอบรม ที่มักมีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่ไม่ค่อยดี ในการสนองความต้องการของเด็ก เด็กอาจเข้าอยู่ในบ้านดังกล่าวเป็นเวลานานกว่าปี โดยที่เด็ก ๆ ไม่สามารถดูแลตนเอง รักษาสุขภาพการจ้างงาน และรับผิดชอบสวัสดิภาพของตนเองได้ จึงมักมีความจำเป็นต้องอยู่ในบ้านกึ่งวิถีนานขึ้น

2. บ้านกึ่งวิถี อาจถูกใช้เป็นสถานที่สำหรับเด็กกระทำผิดแค่ช่วงสั้น ๆ ในขณะที่ชุมชนจะต้องรับผิดชอบปรากฏแห่งของปัญหา เช่น ความยากลำบากภายในครอบครัว ที่อาจสะสางได้ โดยการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิดในช่วงเวลาสั้น ๆ เป็นต้น

3. บ้านกึ่งวิถี ยังถูกใช้เป็นบ้าน “ครึ่งทางในช่วงปล่อย” สำหรับเด็กที่ถูกคุมขังอยู่ และไม่มีแผนการเกี่ยวกับบ้านที่พอจะพักพิงได้

จะเห็นได้ว่า บ้านกึ่งวิถี อาจถูกปรับใช้เป็นหนึ่งในหลายทางเลือกสำหรับเด็กที่กระทำผิด ความคิด ศูนย์ราชทัณฑ์ในชุมชนดูเหมือนจะมีความเป็นจริงเร็วมากขึ้น สำหรับเยาวชนที่กระทำผิดกว่าสำหรับผู้ใหญ่กระทำผิด แม้จะเป็นสถานที่เล็ก ๆ ซึ่งมีความปลอดภัยสูง แต่ยังคงมีการบำบัดอย่างเข้มสำหรับเด็กที่มีความก้าวร้าวมากถูกจัดตั้งขึ้นในเขตเมือง เพื่อทดแทน “โรงเรียนฝึกอบรม” ที่ตั้งอยู่ในเขตชนบท นอกเหนือจากการคุมประพฤติตามปกติ หน่วยบำบัดเข้มข้นได้ถูกจัดตั้งขึ้นสำหรับเด็ก ๆ โดยที่ยังอยู่ในบ้านของตนเอง หน่วยบำบัดเข้มข้นอาจมีอัตราส่วนของเจ้าหน้าที่ทำงานด้านสังคม หรือที่ปรึกษาด้านสังคม 1 คนต่อเด็ก 6-10 คน

การก่อตั้งบ้านกึ่งวิถีโดยมีความสัมพันธ์กับทางเลือกอื่น ๆ ดังกล่าวข้างต้น เป็นการช่วยให้ศาลที่ดำเนินคดีมีทางเลือกหลายทาง ในการโยกย้ายเด็ก จากส่วนหนึ่งของ “ระบบ” ไปยังอีกส่วนหนึ่งตามต้องการ หรือตามคำสั่งศาล และเป็นที่น่าสังเกตว่า ทางเลือกทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น มีรากฐานอยู่ในชุมชนทั้งสิ้น

5. การใช้บ้านกึ่งวิถีสำหรับบุคคลที่มีปัญหาพิเศษ

บ้านกึ่งวิถีหรือศูนย์บำบัดชุมชน ถูกใช้ประโยชน์สำหรับประชากรเป้าหมายที่มีปัญหาพิเศษ เช่น ดิคา ดิคาสุรา หรือมีปัญหาทางจิต เนื่องจากลักษณะของปัญหาที่ได้รับการบำบัดตามปกติความยาวนานในการอยู่ในศาลดังกล่าว มากขึ้นกว่าที่ใช้กับกลุ่มประชากรที่กระทำผิดทั่ว ๆ ไป มักจะนานถึง 18 เดือน บางทีศูนย์ดังกล่าวส่วนใหญ่ หลายรายใช้ประโยชน์ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งของเทคนิคชุมชนบำบัด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีของการดิคาและดิคาสุรา ศาลดังกล่าวมักมีเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์และเชี่ยวชาญในแต่ละปัญหา ในศาลดังกล่าวหลายแห่ง บุคลากรที่ได้รับการฝึกอบรมอย่างมืออาชีพ ที่ยังไม่มีประสบการณ์จริงในการแก้ปัญหา มักถูกแยกออกจากกลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญ เนื่องมาจากเรื่องปรัชญาในการบำบัด

ปัจจุบันเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการฝึกอบรมอย่างมืออาชีพ ทุกวันนี้ได้รับการยอมรับมากขึ้นให้เป็นส่วนหนึ่งในคณะบำบัด เนื่องจากลักษณะของปัญหาความยุ่งยากที่ผู้ดิคาและดิคาสุราประสบหลายรายได้ผ่านระบบยุติธรรมด้านคดีอาญา

6. บ้านกึ่งวิถีสำหรับบุคคลที่ได้รับการปล่อยตัวโดยมีประกัน ก่อนมีการพิพากษาชี้ขาด การปฏิรูปการประกันตัว ได้แพร่กระจายไปอย่างรวดเร็วทั่วสหรัฐอเมริกา การดำเนินคดีในศาลของรัฐบาลกลาง ของรัฐต่าง ๆ และของท้องถิ่น ได้มีการวางมาตรการปฏิรูปการประกันตัว แม้จะถือว่ายังบริสุทธิ์อยู่จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าผิดจริง เป็นที่ทราบกันว่า ผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาส่วนใหญ่ มาจากกลุ่มรายได้อ่อนแอ และไม่สามารถหาเงินประกัน 10% ที่กำหนดโดยศาลได้ ซึ่งปกติต้องใช้บริการนายประกันอาชีพ ผลที่ตามมา คนจนก็ยังต้องอยู่ในที่คุมขังรอคำพิพากษา ในขณะที่ผู้มีอันจะกินสามารถได้รับการปล่อยตัว

เพื่อแก้ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในเรื่องนี้ มีการกำหนดให้มี “พันธบัตรทัชมชน” ขึ้น และยังคงใช้กันอยู่ในส่วนต่าง ๆ ทั่วประเทศ ถ้าบุคคลอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด เขาอาจได้รับการปล่อยตัว เพียงแค่เซ็นชื่อและให้สัญญาว่าจะมารายงานตัวต่อศาลตามที่กำหนด บทบัญญัตินี้ได้ช่วยให้ผู้ถูกกล่าวหา ไม่ต้องหาเงินหรือทรัพย์สินมาวางในการขอประกันตัว

หนึ่งในข้อกำหนดมาตรฐานทั่วไป คือ บุคคลนั้นจะต้องมีรากฐานอยู่ในชุมชนในขณะที่เป็นผู้ถูกกล่าวหา ได้แก่ ครอบครัว เพื่อน งาน ฯลฯ อย่างไรก็ตาม ผู้ถูกกล่าวหาหลายคน มีสายสัมพันธ์กับครอบครัวที่ไม่ค่อยดี และมีประวัติการทำงานที่แย่ด้วย ซึ่งมีผลทำให้ด้อยในด้านการศึกษาและวัฒนธรรม เมื่อไม่อยู่ในเกณฑ์พื้นฐาน จึงไม่สามารถใช้ประโยชน์จากพันธบัตรทัชมชนได้ และต้องอยู่ในที่คุมขังจนกว่าจะมีคำพิพากษาชี้ขาด ผลกระทบด้านไม่ดีในเรื่องนี้ ได้รับการอธิบายจากคณะกรรมการของรัฐบาล การได้สวนของคณะกรรมการในสภาสูง และผู้ครา กฎหมายของรัฐ และเผยแพร่ผ่านนิตยสารและหนังสือด้านกฎหมาย

บ้านกึ่งวิถีควรพิจารณาความเป็นไปได้ (และบางเรื่องเป็นไปได้แล้ว) ของการให้บริการแก่บุคคล เพื่อให้เขาได้มีคุณสมบัติในการใช้พันธบัตรทัชมชนได้ อย่างน้อย การนี้ยังรวมการจัดหาที่อยู่และการกำกับดูแลก่อนมีคำพิพากษาชี้ขาด อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าผู้ถูกกล่าวหาจะมีความผิดจริงหรือไม่ ปกติพวกเขาจำเป็นต้องพึ่งบริการบ้านกึ่งวิถี ซึ่งมักอยู่ในฐานะต้องจัดไว้ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม บริการด้านการแพทย์ ทันตแพทย์ จิตแพทย์ และนักจิตวิทยา บริการให้คำปรึกษาารายบุคคลและรายกลุ่ม บริการพิจารณาและให้คำปรึกษาด้านอาชีพ เช่นเดียวกับบริการจัดงาน สามารถจะจัดไว้ให้แก่ผู้ถูกกล่าวหาที่ยังไม่ถูกพิพากษาว่าผิด แต่มีความจำเป็นต้องใช้บริการดังกล่าว ความล่าช้าที่เกิดระหว่างเวลาที่ถูกจับกุมถึงวันพิพากษาชี้ขาด มักจะยาวนาน จาก 6 เดือนถึง 1 ปี หรือนานกว่านี้ แม้จะมีการเร่งดำเนินการ และลดเวลาจากวันถูกจับกุมถึงวันพิพากษาชี้ขาด ลงเหลือ 2 - 3 เดือน ก็ยังมากพอที่จะใช้บริการทั้งหลายในช่วงเวลานี้

ถ้าผู้ถูกกล่าวหาได้รับการพิพากษาว่าไม่ผิด พวกเขาจะอยู่ในฐานะที่ดีขึ้นมากหลังจากได้รับบริการเหล่านี้ เพื่อดำเนินชีวิตที่มีความหมายและสร้างสรรค์มากขึ้น มีเหตุผลหนึ่ง วิธีการนี้

อาจได้รับการพิจารณาว่า เป็นการป้องกันอาชญากรรมตามความหมายที่แท้จริงของคำ ในกรณีผู้ถูกกล่าวหาถูกพิพากษาว่าผิด ได้มีการให้บริการหลายอย่างไปแล้ว ซึ่งอาจกระทบต่อคำพิพากษาชี้ขาดในทางคดีก็ได้ เช่น กรณี อาจถูกคุมประพฤติกว่ากว่าการคุมขัง ซึ่งบ้านกึ่งวิถีอยู่ในฐานะที่จะป้อนข้อมูลที่มีค่าแก่ศาล แม้ก่อนการไต่สวนคดีจะเริ่ม ความก้าวหน้า (หรืออาจไม่มี) ของผู้ที่ถูกพิพากษาว่าผิด สามารถจะได้รับการทบทวนในชั้นคำเนนคดีของศาล เช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่คุมประพฤติ ผู้ทำการสืบสวนสอบสวน เป็นต้น

โครงการบำบัดเพิ่มเติมหรือต่อเนื่อง อาจมีการกำหนดขึ้น ก่อนถึงเวลาพิพากษาลงโทษ และถ้าบุคคลจะต้องถูกคุมประพฤติ ให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของแผนคุมประพฤติบำบัด แต่ถ้าบุคคลจะต้องถูกคุมขัง บริการก็ต้องจัดให้ ความก้าวหน้าก็ต้องมี และข่าวสารที่ได้รับ จะต้องไม่เสียเปล่า แต่สามารถแข่งขันกันกับเจ้าหน้าที่ผู้บำบัดในสถานทีนั้น เพื่อช่วยเหลือพวกเขาให้คิดแผนไว้บำบัดผู้ให้บริการในขณะที่ถูกคุมขัง แม้ถ้าถูกคุมขัง ความจริงที่ว่าบุคคลเต็มใจรับบริการในขณะที่ใช้พันธบัตรทัณฑ์บน อาจมีผลกระทบทางบวกในแง่ที่ว่า เขาจะถูกปล่อยกลับสู่ชุมชนเร็วแค่ไหน บ้านกึ่งวิถีบางแห่ง ได้มีการทดลองในเรื่องนี้ แต่ดูเหมือนว่าจะเป็นเรื่องเหมาะสมในการใช้ประโยชน์จากบริการใหม่ ๆ ของบ้านกึ่งวิถี

7. การใช้บ้านกึ่งวิถี เพื่อเบี่ยงเบนจากระบบยุติธรรมด้านคดีอาญา

บ้านกึ่งวิถีหรือศูนย์บำบัดชุมชน สามารถใช้ประโยชน์ได้ในอนาคต ในการเบี่ยงเบนบุคคลจากระบบยุติธรรมด้านคดีอาญา คำถามในเรื่องการเบี่ยงเบน ได้มีการถกเถียงกันในวงการยุติธรรมด้านคดีอาญาเป็นบางครั้ง บางคนที่ถูกจับในอดีต และถูกลงโทษซ้ำหลายครั้งในความผิด เช่น เป็นภัยต่อสังคม ทุกวันนี้กำลังได้รับการเบี่ยงเบนจากระบบยุติธรรมด้านคดีอาญาในบางเขตอำนาจศาล

เมื่อมีการตระหนักความจริงว่า ในปี ค.ศ. 1965 หนึ่งในสามของผู้ถูกจับกุมทั้งหมดในสหรัฐอเมริกา คือ ความผิดในคดีฆาตกรรมในที่สาธารณะ ปัญหามากมายของกระบวนการดำเนินคดีกับบุคคลเหล่านี้ ผ่านระบบยุติธรรมด้านคดีอาญา สามารถจะได้รับการยกย่องชื่นชม ภาวะที่มีต่อกรมตำรวจ ศาล อัยการ เจ้าหน้าที่คุมประพฤติและปล่อยตัวชั่วคราว และเรือนจำ เช่นเดียวกับสถานที่ลงโทษอื่น ๆ มีมากมาย

ระบบยุติธรรมด้านคดีอาญา ดูเหมือนว่าจะไม่มีประสิทธิภาพในการเปลี่ยนพฤติกรรมติดสุราเรื้อรัง และแก้ปัญหาด้านการแพทย์และสังคมที่เป็นพื้นฐานของเขาโดยตรง “ระบบ” เพียงให้บริการขจัดบุคคลที่ดื่มสุรามึนเมาให้พ้นไปจากสังคม

แนวโน้มนั้นทั่ว ๆ ไป ดูเหมือนว่ากำลังดีขึ้นในสหรัฐอเมริกา ในการเข้มงวดเรื่องขอบเขตของการลงโทษในคดีอาญา โดยการยกเลิกกฎหมายบางมาตราที่มีแนวโน้มนับควบคุมพฤติกรรมให้อยู่ในทำนองคลองธรรมของบุคคล โดยดำเนินการผ่านระบบยุติธรรมด้านคดีอาญา ผู้ที่ก่อ “อาชญากรรมที่ไม่มีเหยื่อเคราะห์ร้าย” จะหายไปจากสังคมตามคำสั่งของระบบดังกล่าว

เวลา พลัง แรงงาน แหล่งเงินทุน และอื่น ๆ ได้เบี่ยงเบนไป จากการจัดการกับความผิดประเภทต่าง ๆ ที่คุกคามชุมชนมากที่สุด และกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน นั่นคือ รูปแบบต่าง ๆ ของความรุนแรงและการลักขโมย

ถ้ามีกลไกทางเลือกเกิดขึ้นมาเพื่อจัดการกับอาชญากรรมที่ไม่มีเหยื่อเคราะห์ร้าย ไม่เพียงบุคคลจะถูกเบี่ยงออกจากระบบยุติธรรมด้านคดีอาญา และเป็นภาระในการถูกรายอบบาป ซึ่งเป็นผลของกระบวนการตัดสินคดีอย่างเป็นทางการ แต่ยังเป็นโอกาสในการรับผลของการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมตามที่ต้องการได้

คณะกรรมการคุ้มครองประโยชน์ ในสภาแห่งชาติ ด้านอาชญากรรมและการกระทำผิด ได้ออกนโยบายสนับสนุนการยกเลิกกฎหมายเรื่องอาชญากรรมที่ไม่มีเหยื่อเคราะห์ร้าย มีบุคคลอีกมากที่เป็นผู้กระทำผิดทั้งระดับเยาวชนและผู้ใหญ่ ที่ควรจะถูกเบี่ยงเบนออกจากระบบยุติธรรมไปยังโครงการบำบัดอื่น ก่อนจะถึงวันตัดสินพิพากษาลงโทษ

จะเห็นได้ว่า บทบาทของบ้านกึ่งวิถีเป็นบทบาทเชิงรุก สามารถเป็นศูนย์กลางของวิธีการใหม่ทั้งหมด เพื่อช่วยเบี่ยงเบนออกจากระบบยุติธรรมด้านคดีอาญา โดยได้รับการสนับสนุนจากสภาแห่งชาติด้านอาชญากรรมและการกระทำผิด トラบเท่าที่เยาวชนยังเป็นที่น่าเป็นห่วงและได้มีการบังคับใช้กฎหมายแล้วโดยรัฐบาลกลาง เช่น การอนุญาตให้ผู้ติดยาเสพติด เลือกรูปวิธีการบำบัดตนเอง รวมทั้งผู้ติดยาที่ถูกจับกุม เข้ารับการบำบัดตามความเห็นชอบของอัยการสหรัฐอเมริกา ถ้าบุคคลผ่านการบำบัดโดยสมบูรณ์แล้ว ข้อหาอาชญากรรมที่เขาได้รับก็จะถูกระงับไปเป็นต้น

1.2 การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ภายหลังมีคำพิพากษาคดี

ระบบของรัฐบาลกลางมีข้อกำหนดสำหรับการใช้บ้านกึ่งวิถี ซึ่งปกติจะใช้กับผู้กระทำผิดที่อยู่ในระหว่างเวลาประมาณ 120-180 วันสุดท้ายของการรับโทษของผู้กระทำผิด ระบบของรัฐบาลกลางนี้ได้ถูกนำไปใช้ในบ้านกึ่งวิถีมากกว่า 250 แห่ง เพื่อให้มีสถานที่มากขึ้น แต่จากการ

การศึกษาแสดงให้เห็นว่า มีผู้กระทำผิดเพียงร้อยละ 46 เท่านั้นที่ได้รับอนุญาตให้ส่งตัวไปยังบ้านกึ่งวิถีก่อนที่จะได้รับการปล่อยตัวเป็นอิสระ⁸

ในขณะที่บ้านกึ่งวิถีที่เป็น Halfway-out house จะจัดให้มีบริการต่างๆ สำหรับผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยตัวก่อนกำหนด หรือผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ ซึ่งได้ออกจากทัณฑ์สถาน

คณะกรรมการคุมประพฤติสำหรับผู้ใหญ่แห่งมลรัฐเท็กซัสได้ให้เงินสนับสนุนการดำเนินการของบ้านกึ่งวิถีหลายแห่งทั่วมลรัฐ ซึ่งเรียกว่า “ศูนย์พักพิงเพื่อการบำบัด” (residential treatment facilities) ศูนย์พักพิงเหล่านี้จะช่วยให้ผู้กระทำผิดในคดีอุกฉกรรจ์ได้มีที่พักอาศัยในช่วงสั้น ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการบำบัดแบบต่างๆ มากกว่าการนำบุคคลดังกล่าวเข้าสู่ทัณฑ์สถาน หรือการคุมประพฤติ ผู้กระทำผิดเหล่านี้ส่วนใหญ่ต้องการที่จะได้รับการบำบัดจากสิ่งเสพติด หรือสุรา การฝึกอบรมทักษะทางวิชาชีพและการศึกษาพื้นฐาน

ศูนย์พักพิงยังมีสภาพแวดล้อมที่คล้ายกับการอยู่บ้านของตนเอง โดยจัดให้มีมาตรการทางด้านความปลอดภัยในระดับต่ำ ผู้อยู่อาศัยจะถูกแยกประเภทตามความต้องการเฉพาะของแต่ละบุคคล และจะถูกส่งไปเพื่อเข้ารับการบำบัด ซึ่งโดยทั่วไปจะรวมถึงการให้คำปรึกษา การให้การศึกษาในชั้นเรียน และการฝึกอาชีพ นอกจากนี้ผู้อยู่อาศัยในศูนย์จะรับผิดชอบร่วมกันในการดูแลรักษาสถานที่ สำหรับผู้อยู่อาศัยที่อยู่โครงการชั้นสูง ผู้อยู่อาศัยดังกล่าวจะได้รับอนุญาตให้ลงทะเบียนเข้าและออกจากศูนย์พักพิง เพื่อไปทำงานหรือฝึกงานในชุมชน

ในกรณีที่ผู้อยู่อาศัยไม่ได้รับการจ้างงาน พวกเขาจะได้รับมอบหมายให้ไปทำงานบริการสังคม และเมื่อผู้อยู่อาศัยได้มีการพัฒนาไปจนถึงระดับที่น่าพอใจตามแผนการบำบัดแล้ว พวกเขาจะได้รับการปล่อยตัวออกจากศูนย์พักพิงดังกล่าว และจัดให้อยู่ในการควบคุมดูแลของการคุมประพฤติปกติ

กรมฟื้นฟูสภาพผู้กระทำผิดของมลรัฐจอร์เจีย ได้จัดสร้างบ้านกึ่งวิถีไว้มากกว่า 12 แห่ง ซึ่งเรียกว่า “ศูนย์พักพิงเพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม”(residential diversion center) เพื่อเป็นทางเลือกแก่ผู้พิพากษาในการลงโทษสำหรับคดีที่ยังมีความกำกวม (maginal cases) กล่าวคือคดีที่มีทางเลือกระหว่างการลงโทษจำคุกและการคุมประพฤติปกติ

มลรัฐจอร์เจียได้จัดให้มีศูนย์พักพิงเพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม 2 แห่ง สำหรับผู้กระทำผิดที่เป็นสตรี ในศูนย์พักพิงได้กำหนดให้ผู้อยู่อาศัยต้องทำงาน จ่ายค่าห้องพัก ค่าอาหาร

⁸ Sue Titus Reid . “Crime and Criminology” Ninth Edition , Florida State University. : 2000 , pp.446-447.

และจ่ายค่าสินไหมทดแทนคืนให้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำของพวกเขา ผู้กระทำผิดที่อยู่ในระหว่างพิจารณาที่เป็นจำเลยสามารถเข้าร่วมในโครงการนี้ได้จะต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้-

1. เป็นบุคคลที่จะต้องได้รับโทษจำคุก
2. เป็นผู้กระทำผิดในความผิดต่อทรัพย์สินโดยไม่ใช้กำลัง (nonviolent property offender)
3. ไม่เป็นผู้กระทำผิดติดนิสัย (habitual criminal)
4. สามารถที่จะรักษางานของตนไว้ได้ (maintaining employemny)

ศูนย์พักพิงแต่ละแห่งสามารถรองรับผู้อยู่อาศัยได้ประมาณ 40-50 คน ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะต้องเข้ามาอยู่ในศูนย์ประมาณ 4-5 เดือนก่อนที่จะได้รับการปล่อยตัวไปอยู่ภายใต้การคุมประพฤติปกติ ศูนย์พักพิงดังกล่าวจะจัดให้มีการให้คำปรึกษา การให้การศึกษาขั้นพื้นฐาน การเตรียมการเพื่อการสอบเทียบชั้นมัธยมปลาย และนันทนาการ

การปล่อยตัวออกจากศูนย์พักพิงนี้จะขึ้นอยู่กับความพึงพอใจในการที่ผู้กระทำผิดได้ปฏิบัติตามสัญญาการบำบัด ทั้งนี้โดยผู้กระทำผิดจะต้องมีคุณสมบัติตามที่โครงการดังกล่าวได้กำหนดไว้ นอกจากนี้ผู้อยู่อาศัยทุกคนจะต้องรับผิดชอบในการดูแลรักษาศูนย์และได้รับอนุญาตให้เข้าเยี่ยมชมได้ในระหว่างวันหยุดสุดสัปดาห์ได้ภายในหลังจากที่ได้อยู่ในศูนย์พักพิงเป็นเวลา 4 สัปดาห์แล้ว กรณีที่ผู้อยู่อาศัยดังกล่าวไม่ปฏิบัติตามระเบียบและกฎข้อบังคับ หรือหลบหนีออกจากศูนย์พักพิงแล้ว นั่นก็หมายถึง การกลับไปรับโทษในเรือนจำอีกครั้ง

ส่วนบ้านกึ่งวิถี (Halfway house) ที่เป็นของเอกชนน่าสนใจ ก็คือ Massachusetts Halfway House, Inc (MHHI)

MHHI เป็นบริษัทเอกชนที่ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไร โดยเริ่มดำเนินการในปี ค.ศ.1965 โดยให้บริการแก่ผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ จำนวน 31 คนในศูนย์ที่มีเพียง 15 เตียงนอนเท่านั้น ในปัจจุบัน MHHI ได้ดำเนินการโครงการบ้านกึ่งวิถีใน 8 เขต ทั้งนี้โดยจัดให้บริการด้านที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้กระทำผิดที่เป็นเยาวชนและผู้ใหญ่มากกว่า 1,300 คนในแต่ละปี และเพื่อเป็นการขยายโครงการด้านที่พักอาศัยนี้ MHHI จะต้องมีข้อตกลงร่วมกันกับนายอำเภอของเมืองซัฟโฟลด์ และนอร์โฟลด์ที่จะจัดบริการดังกล่าวไว้แก่ผู้ได้รับการปลดปล่อยตัวก่อนกำหนดอันเป็นผลมาจากปัญหาการแออัดในเรือนจำของเมืองดังกล่าว

โครงการจัดที่พักอาศัยให้แก่ผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษก่อนกำหนดยังคงนำไปใช้กับผู้ต้องขังในเรือนจำของรัฐที่ได้รับการพักการลงโทษ และโครงการการจัดที่พักอาศัยสำหรับผู้ได้รับการพักการลงโทษที่ฝ่าฝืนเงื่อนไขของการพักการลงโทษ โดยได้มีการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไข

การคุมประพฤติให้เข้มงวดขึ้นโดยการใช้อุปกรณ์ของสภาพชุมชน (structured community environment) ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นทางเลือกหนึ่งแทนการนำมารับโทษในเรือนจำของรัฐ หรือเมืองที่มีปัญหาความแออัดของเรือนจำและมีค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูง

โครงการจัดที่พักอาศัยโดยปกติจะมีระยะระหว่าง 60 – 90 วัน และผู้อยู่อาศัยแต่ละคนจะมีที่ปรึกษาเป็นผู้ให้คำแนะนำในเรื่องต่างๆ โครงการนี้จะเป็นการตกลงร่วมกันเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะที่ต้องทำให้สำเร็จภายในกรอบระยะเวลาที่กำหนดไว้ สิ่งเหล่านี้จะรวมถึงกิจกรรมการฝึกอาชีพแบบเต็มเวลา การบริหารการใช้จ่ายเงิน ขั้นตอนในการเอาชนะปัญหาหนึ่งปัญหาใดเป็นการเฉพาะ เช่น การใช้ความรุนแรง (substance abuse) หรือปัญหาครอบครัว และการพัฒนาการอยู่ร่วมกันในสังคม เช่น การเข้าร่วมสมาคมอย่างเท่าเทียมกัน และการทำกิจกรรมสันทนาการต่างๆ เป็นต้น

เมื่อบุคคลเหล่านี้ได้รับการพัฒนาแล้ว กระบวนการในการแก้ไขฟื้นฟูบูรณภาพของผู้อยู่อาศัย (reintegration plan) จะได้รับการจัดทำขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรในรูปของข้อตกลงร่วมกัน สัญญานี้ก่อให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกันทั้งผู้อยู่อาศัยและเจ้าหน้าที่ ในสิ่งที่เป็นสาระสำคัญของข้อตกลงดังกล่าว รวมถึงกรอบระยะเวลาที่กำหนดไว้เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์นั้นๆ กระบวนการให้คำปรึกษาจะเป็นไปตามขั้นตอนของการบำบัดด้วยความจริง การตรวจสอบทางพฤติกรรมจะตรวจสอบถึงการได้รับการยอมรับว่า บุคคลเหล่านั้นที่เคยเป็นผู้กระทำผิดมีความรับผิดชอบ ในการกระทำของตน การมีสมาธิกับสิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และการยอมรับว่าทางเลือกที่จะนำไปสู่ความสำเร็จได้เปิดไว้ สำหรับบุคคลที่มีความตั้งใจที่จะทำให้ตนได้ไปถึงจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ผู้ให้คำปรึกษาโดยทั่วไปจะปฏิบัติตนเสมือนเป็นทนายความของผู้ที่พักอาศัยในการดำเนินการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานของชุมชน

จากการศึกษาส่วนใหญ่เมื่อเร็วๆ นี้เกี่ยวกับบ้านกึ่งวิถี ได้มีการทดสอบถึงโครงการที่ได้ออกแบบขึ้นโดยการนำเอากลุ่มผู้กระทำผิดหลายประเภทมาอยู่รวมกันในบ้านกึ่งวิถี ได้แก่ ผู้ได้รับการพักการลงโทษ ผู้ถูกคุมประพฤติ ผู้กระทำผิดที่ได้รับการปล่อยตัวก่อนกำหนดและผู้กระทำผิดอื่นๆ และจากการวิเคราะห์โครงการที่ได้รับการออกแบบเป็นการเฉพาะล่าสุดแล้ว พบว่ามีเพียงร้อยละ 30 ของผู้เข้าร่วมที่ผ่านโครงการส่งเสริมการคุมประพฤติคามาชู (Kalamazoo Probation Enhancement Program) ได้อย่างประสบความสำเร็จ

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการปล่อยตัวอย่างประสบความสำเร็จของโครงการดังกล่าวคือ

1. การมีวิญญู
2. การได้รับการศึกษา

3. การไม่มีประวัติของเยาวชนที่กระทำผิด

บ้านกึ่งวิถีหลายแห่งไม่ว่าจะดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐ เอกชนและกลุ่มบุคคล โดยทั่วไปจะจัดหาที่นอน อาหารและความช่วยเหลืออื่น ๆ ในการหางานทำ นอกจากนี้บ้านกึ่งวิถีบางแห่งจะจัดให้มีการบริการครบวงจร รวมทั้งการบำบัด ซึ่งการบำบัดนั้นจะมีวิธีการที่หลากหลาย เริ่มจากการปฏิสัมพันธ์เป็นกลุ่ม (Guided group interaction) การทำจิตบำบัด การบำบัดด้วยความจริง (reality therapy) หรือการปรับปรุงพฤติกรรม

บ้านกึ่งวิถีจึงถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญสำหรับผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว ผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ หรือผู้ถูกคุมประพฤติ ในฐานะที่เป็นทางเลือกหนึ่งของการต้องขัง บ้านกึ่งวิถีอาจถูกนำมาใช้สำหรับผู้ถูกคุมประพฤติ หรือผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษซึ่งฝ่าฝืนเงื่อนไขของการควบคุมดูแล แต่ไม่ร้ายแรงถึงกับเป็นเหตุให้บุคคลดังกล่าวต้องกลับไปรับโทษจำคุกอีก

นอกจากนี้บ้านกึ่งวิถียังเป็นที่พักอาศัยที่เป็นทางเลือกของการต้องขังในทัณฑสถาน หรือใช้สำหรับผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดที่ได้รับการปล่อยตัวในระหว่างการดำเนินกระบวนการพิจารณาทางศาล หรือผู้ที่ถูกศาลพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดแต่อยู่ในระหว่างรอการลงโทษ” หรือ สำหรับผู้ป่วยโรคจิต เด็กที่ถูกทอดทิ้ง เด็กที่กระทำผิด (สองอย่างหลัง มักจะถูกเรียกกันต่าง ๆ ว่า บ้านกึ่งวิถี บ้านหมุ่คณะ และแม้แต่ บ้านอุปถัมภ์หมุ่) ผู้กระทำความผิดทั่วไปที่เป็นผู้ใหญ่ ทั้งกระทำความผิดทั่วไปและความผิดร้ายแรง กรณี สำหรับผู้ใหญ่ที่ไม่มีบ้านซึ่งมีปัญหาทางสังคมและการปรับตัวเข้าสังคม และสำหรับผู้ที่มีปัญหาเป็นพิเศษ เช่น ดิคา ดิศุรา และปัญญาอ่อน เป็นต้น

ประเด็นก็คือ บ้านกึ่งวิถีหรือศูนย์บำบัดชุมชน แต่ละประเภทดังกล่าวข้างต้น มีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก จากอย่างอื่นที่สามารถจะรวมอยู่ในประเภทเดียวกันได้ เนื่องจากว่า เหตุผลที่หนึ่ง ที่บ้านกึ่งวิถีได้พัฒนาในลักษณะนี้ ก็เพื่อตอบสนองความต้องการหลากหลาย สำหรับประชากรและชุมชนเป้าหมายที่ต่างกัน

เหตุผลที่สอง ก็คือ ไม่มีมาตรฐานหรือแนวทางให้ปฏิบัติตาม บ้านกึ่งวิถีสะท้อนให้เห็นการบำบัดส่วนบุคคลและปรัชญาอื่น ๆ ของผู้ก่อตั้งหรือผู้อำนวยการ ในการตั้งบ้านกึ่งวิถีเมื่อ 10 หรือแม้แต่ 5 ปีที่แล้ว เป็นงานที่น่ากลัวสำหรับทุกคน ไม่ว่าจะได้รับการสนับสนุนจากเอกชนหรือรัฐ ผู้ที่รับผิดชอบงานมักจะเป็นพวกหัวก้าวหน้า กระฉับกระเฉง มีความคิดสร้างสรรค์ และมีความเป็นตัวของตัวเอง ในด้านการปฏิบัติซึ่งเป็นเรื่องใหม่ ๆ ในงานราชทัณฑ์สมัยใหม่ และต้องการบุคคลที่มีคุณสมบัติดังกล่าวข้างต้น

แม้จะได้พัฒนาจนถึงขั้นนี้แล้ว การเบี่ยงเบนที่มีมากมายอยู่ในปัจจุบัน ควรได้รับการพิจารณาให้เป็นทรัพย์สินมากกว่าจะเป็นหนี้สิน ความคิด โครงการ เป้าหมาย วิธีการบำบัด

โดยสร้างเจ้าหน้าที่และเทคนิคต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นต้องนำมาใช้ แต่ทั้งนี้ คงเป็นเพียงความต้องการที่สิ้นหวังสำหรับการพิจารณา จะพูดเรื่องนี้เพิ่มเติมในภายหลัง

บ้านกึ่งวิถีเป็นแหล่งที่มีข้อมูลมากมาย สำหรับงานวิจัยในเรื่องการแก้ไขชุมชน ที่บ้านกึ่งวิถีได้เป็นส่วนหนึ่งของงานราชทัณฑ์ ได้มีหลายอย่างที่พัฒนาขึ้นในรูปของโครงการที่ซับซ้อนมากขึ้น ช่วงระยะเวลาเข้าอยู่ในบ้านกึ่งวิถี เฉลี่ยประมาณ 30 วัน ได้ให้บริการที่ครบวงจรและสถานที่พักระหว่างทางสำหรับผู้พ้นโทษที่เข้ารับบริการ

ในทางตรงข้าม บ้านกึ่งวิถีที่มีระยะเวลาเข้าอยู่นาน 1 ปีถึง 18 เดือน อาจเหมาะสำหรับกลุ่มที่ปัญหาพิเศษ เช่น ดิคาและติคสุรา ประเภทแรกของบ้านดังกล่าว มีโครงการตามที่ได้กล่าวมาแล้วเพียงเล็กน้อยหรือไม่มีเลย

ส่วนรูปแบบบ้านกึ่งวิถีส่วนใหญ่ ใช้เทคนิค “ชุมชนบำบัด” ยกเว้น ที่เพิ่งกล่าวถึงและที่ให้บริการแก่เยาวชน ตามปกติจะมีผู้ใช้บริการอยู่ในนั้นนาน 80-120 วัน

บ้านกึ่งวิถีและศูนย์บำบัดชุมชนบางแห่งมีผู้ใช้ผู้น้อยเพียง 6-8 คน ในขณะที่บางแห่งอาจมีถึง 80 คน “จำนวนคนน้อย ๆ เป็นลักษณะที่เหมาะสมของแนวคิดบ้านกึ่งวิถี และถูกพบเกือบทุกแห่งทั่วโลก” “ผู้มีอำนาจส่วนใหญ่ยังคงยึดมั่นว่า จำนวนผู้ใช้ผู้น้อยประมาณ 20 คน กำลังเหมาะแก่การปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิด อย่างไรก็ตามไม่เป็นทางการ ที่เชื่อมโยงในหมู่ผู้ใช้ผู้น้อย”

เพราะฉะนั้น ผู้ที่ทำงานด้านราชทัณฑ์ ต้องพัฒนาความรู้และทักษะตามที่จำเป็น เพื่อแน่ใจว่าบริการเหล่านั้นเตรียมไว้บริการผู้กระทำผิด คำตอบต่อคำถามที่ว่า “ทำไมต้องมีงานราชทัณฑ์ในชุมชน” จนถึงวันนี้ควรมีความชัดเจน กฎหมายฉบับต่อไป เราต้องการให้กำหนดหน้าที่และสถานที่ตั้งของบ้านกึ่งวิถี หรือศูนย์บำบัดชุมชน โดยมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับระบบราชทัณฑ์

ผู้ถูกปล่อยตัวก่อนกำหนด เมื่อเร็ว ๆ นี้ในประเทศสหรัฐอเมริกาหลายรัฐได้มีการอนุญาตให้ปล่อยนักโทษไปยังบ้านกึ่งวิถีหรือศูนย์บำบัดชุมชน ก่อนถึงกำหนด ปล่อยตัวตามคำสั่งจริงหรือกำหนดปล่อยตัวชั่วคราวจริงระยะเวลาที่บุคคลจะได้รับการปล่อยตัวตามบทบัญญัตินี้อยู่ระหว่าง 30-120 วัน

แม้ว่ากระบวนการยุติธรรมบางแห่งอนุญาตให้ปล่อยตัวก่อนกำหนดได้มากถึง 6 เดือน ในขณะที่มีการพิจารณาการปล่อยตัวก่อนกำหนดของบุคคลดังกล่าว เจ้าหน้าที่จะย้ายจากสถานที่คุมขังแห่งหนึ่ง ไปยังอีกแห่งหนึ่ง ผู้ถูกปล่อยตัวก่อนกำหนดจะได้รับประโยชน์จากการบำบัดและควบคุมที่มีฐานในชุมชน ก่อนได้รับการปล่อยตัวตามคำสั่งหรือปล่อยตัวชั่วคราว เพราะฉะนั้น เมื่อผู้ถูกปล่อยตัวก่อนกำหนดถึงกำหนดเวลาปล่อยตัวตามคำสั่งหรือปล่อยตัวชั่วคราว เขาก็ได้มีโอกาสประสบกับปัญหามากมายในการปรับตัว และการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากร

ชุมชนที่จำเป็น เช่น การฝึกอาชีพ ได้รับการจ้างงาน ได้รับการบริการด้านจิตแพทย์และการแพทย์ การมีที่อยู่ การหวนคืนสู่ครอบครัวและพันธะอื่น ๆ ในชุมชน ที่ผู้ถูกปล่อยตัวชั่วคราวหรือผู้ถูกปล่อยตัวตามคำสั่ง เพิ่งถูกปล่อยตัวใหม่ ๆ ไปยังบ้านกึ่งวิถี กำลังเริ่มเข้าไปเกี่ยวข้องกับ บ้านกึ่งวิถี หลายแห่ง ของรัฐและเอกชน รับผู้ถูกปล่อยตัวก่อนกำหนด ทั้งจากระดับรัฐบาลกลางและระดับรัฐต่าง ๆ

บ้านกึ่งวิถี เป็นมาตรการหนึ่งของการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน เพื่อที่จะแก้ไขฟื้นฟูบูรณาการ(Integration) ผู้กระทำผิด ทั้งนี้ โดยอาศัยทรัพยากรในชุมชน (Community Resource) ทั้งหลายที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำผิดให้สังคมยอมรับได้ โดยไม่ต้องกลับไปประกอบอาชญากรรม และกระทำผิดกฎหมายให้กับสังคมอีก บ้านกึ่งวิถีจึงเป็นสถานที่เตรียมพร้อมให้กับผู้พ้นโทษหรือผู้พักการลงโทษ ให้พร้อมที่จะเป็นพลเมืองที่ดีต่อไป

1.3 การป้องกันการกระทำผิดซ้ำภายหลังพ้นโทษ

จากการศึกษาทฤษฎีอาชญาวิทยาการค้นหาค่าสาเหตุของการก่ออาชญากรรม มีทฤษฎีการตราหน้า (Labeling Theory) ที่อธิบายว่า เมื่อบุคคลผ่านเข้าไปเกี่ยวข้องกับขบวนการยุติธรรมแล้ว สถาบันเหล่านี้ รวมทั้งสังคมภายนอกเป็นผู้กำหนดว่าเขาประพฤตินั้นเป็นอาชญากร เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้กระทำผิดก็ยอมรับการตราหน้านี้ และอาจส่งผลทำให้ผู้กระทำผิดเปลี่ยนนิสัยเดิมของตนเองเป็นนิสัยที่เบี่ยงเบนตลอดไปเลยก็ได้ สำหรับในสภาพสังคมไทยบุคคลที่เคยต้องโทษมาแล้วมักถูกตราหน้าว่า เป็นคนขี้คุกขี้ตาราง ซึ่งอาจเป็นปัจจัยที่ทำให้สังคมไม่ยอมรับบุคคลเหล่านี้เข้าทำงานและจำต้องหันไปกระทำผิดซ้ำขึ้นมาอีก

สาเหตุของการกระทำผิดซ้ำเกิดจากครอบครัวขาดความอบอุ่น ต้องการประชิดทางบ้าน และเนื่องมาจากความยากจน รวมทั้งการคบเพื่อนไม่ดีถูกเพื่อนชักชวน แก่งแย่งผลประโยชน์ ต้องการเงินหรือทรัพย์สินความโลภ และการเสพยาเสพติดก็เป็นผลต่อการทำให้ผู้ต้องขังกระทำผิดซ้ำเช่นกัน

ปัจจัยทางด้านอารมณ์ก็มีผลต่อการกระทำผิดซ้ำ เช่น การถูกข่มเหงดูหมิ่นเหยียดหยาม บันดาลโทสะ และผู้เสียหายขี้ขวน เป็นต้น

นักอาชญาวิทยากลุ่มสำนักปฏิฐานนิยม (Positive school) คือ เอนริโก เฟอร์ริ(Enrico Ferri) ได้ทำการศึกษาเรื่องการจำแนกประเภทอาชญากรรม และพบว่าสาเหตุอันหนึ่งที่ทำให้ผู้กระทำผิดซ้ำคือ นิสัยของผู้กระทำผิด หรือที่เรียกกันว่า กระทำผิดติดนิสัย (Habitual Delinquency) และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ผู้พ้นโทษเมื่อพ้นโทษออกไปจะประสบกับปัญหาการหางานทำทั้งนี้เพราะมีระเบียบจำกัดสิทธิของผู้ที่เคยต้องโทษจำคุกมาก่อน ประกอบกับ

ผู้ต้องโทษส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีการศึกษาค่ำ ทั้งนี้พิจารณาได้จากลักษณะผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำพบว่า 60 เปอร์เซ็นต์ของผู้กระทำผิดซ้ำมีความรู้ในระดับ ประถมปีที่ 4 หรือ ต่ำกว่า ยิ่งทำให้บุคคลเหล่านี้คือโอกาสในการแสวงหางานทำ ไม่มีรายได้พอควรแก่การครองชีพในสังคมได้ ผู้พ้นโทษก็อาจหวนกลับมากระทำผิดซ้ำอีก ซึ่งก็จะก่อให้เกิดปัญหาสังคมไม่มีที่สิ้นสุด

การที่จะแก้ปัญหาการกระทำผิดซ้ำจะต้องอาศัยสถาบันต่างๆของสังคมเข้ามาช่วยเหลือและระดับประครองผู้พ้นโทษ โดยเริ่มจากสถาบันที่ส่งเสริมสัมพันธ์ภาพที่อบอุ่นให้เกิดขึ้น และนำหลักจิตวิทยามาใช้ในการอบรม ให้โอกาสทางการศึกษาเพื่อให้สามารถตัดสินใจปัญหาต่างๆ และไม่ให้เกิดความรู้สึกต่อการต่อต้านสังคม สามารถกลับสู่ชุมชนได้(Reintegration)กลายเป็นสมาชิกคนหนึ่งของชุมชนกลับตนเป็นพลเมืองดีและลดกระทำผิดซ้ำลงได้

พื้นฐานความคิดที่ว่า มนุษย์ทุกคนนั้นมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ถึงแม้จะเคยกระทำผิดมาแล้ว ไม่ว่าจะโดยตั้งใจหรือโดยความหลงผิดก็ตาม ประกอบกับความเชื่อที่ว่า ความสำเร็จในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด โดยใช้เรือนจำหรือทัณฑสถานนั้น อยู่ที่ผู้กระทำผิดจะสามารถกลับเข้าสู่สังคมและใช้ชีวิตได้อย่างปรกติภายหลังจากปลดปล่อยออกมา⁹

การสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น กล่าวได้ว่าเป็นการสงเคราะห์แบบบังคับ (compulsory after-care services) เนื่องจากว่า ผู้ต้องขังที่ได้รับการปลดปล่อยโดยส่วนใหญ่จะได้รับการปลดปล่อยก่อนครบกำหนดโทษตามคำพิพากษาของศาลด้วยวิธีการพักการลงโทษ(Parole)ซึ่ง ปรากฏว่า มีการพักการลงโทษแก่ผู้ต้องขังมากกว่า 60 % ของจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมดที่ได้รับการปลดปล่อย ผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยในลักษณะเช่นนี้จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด ภายใต้การดูแลเอาใจใส่ของพนักงานคุมประพฤติ และพนักงานคุมประพฤตียังทำหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆเช่น ให้ความช่วยเหลือด้านการเงินเพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพ การรักษาพยาบาล การจัดหางานให้ทำ ตลอดจนให้คำปรึกษาแนะนำในเรื่องต่างๆ เป็นต้น และเนื่องจากหน่วยงานต่างๆ ของประเทศสหรัฐอเมริกาที่รับผิดชอบงานด้านป้องกันปราบปรามอาชญากรรม ต่างตระหนักดีว่าความสำเร็จในการปฏิบัติงานจะเกิดขึ้น ไม่ได้หากปราศจากการมีส่วนร่วมของประชาชน¹⁰

⁹ The President's Commission on Law Enforcement and Administration of Justice. Task Force Report : Corrections U.S. Government Printing Office, 1967, p.60.

¹⁰ National Advisory Commission on Criminal Justice Standards and Goals, "A National Strategy to Reduce Crime" U.S. Government Printing Office, 1973 ,p.23.

ดังนั้น ในการดำเนินการสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยของประเทศสหรัฐอเมริกา จึงนำเอาชุมชนเข้ามาช่วยแก้ไขผู้กระทำผิดในรูปแบบของบ้านกึ่งวิถี (Half Way Houses) ซึ่งเริ่มดำเนินการขึ้นในปี ค.ศ.1800¹¹ เป็นต้นมา

ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทั้งที่ยังจำคุกอยู่ในเรือนจำและที่ได้รับการปลดปล่อยออกมาอย่างมีมนุษยธรรม และคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะการสงเคราะห์หลังปล่อย ที่ถือเป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของรัฐ

เนื่องจากหน่วยงานต่าง ๆ ของประเทศสหรัฐอเมริกาที่รับผิดชอบงานด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต่างตระหนักดีว่า ความสำเร็จในการปฏิบัติงานจะเกิดขึ้นไม่ได้หากปราศจากการมีส่วนร่วมประชาชน ดังนั้น การสงเคราะห์หลังปล่อยของสหรัฐอเมริกาจะมีการนำเอาชุมชนเข้ามาช่วยแก้ไขผู้กระทำผิดในรูปแบบของบ้านกึ่งวิถี

บ้านกึ่งวิถีในประเทศสหรัฐอเมริกาได้เริ่มขึ้นในปี ค.ศ.1800¹² และมีความก้าวหน้าขยายตัวและเติบโตเป็นอย่างมากในศตวรรษที่ 20 โดยบ้านกึ่งวิถีจะจัดเป็นสถานที่พักพิงชั่วคราวสำหรับผู้พ้นโทษ และมีการจัดหางานให้ผู้พ้นโทษได้ทำทั้งในบ้านกึ่งวิถีนั้น ๆ หรือไปทำตามบริษัท ห้างร้าน องค์กรรัฐวิสาหกิจอื่น ๆ ที่ยินดีรับเข้าทำงาน ตลอดจนช่วยผู้พ้นโทษให้กลับเข้ารับศึกษาในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ ในส่วนของเอกชนเองก็ยังมีสมาคมการกุศลเอกชน และองค์กรทางศาสนาต่างๆ ที่มีบทบาทอย่างกว้างขวางในการเกื้อกูล และสงเคราะห์ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้พ้นโทษ (Vocational and Reshabilitation Guidance Centres) สมาคมฮาเวิร์ด (Harvard Association) สมาคมเรือนจำอเมริกา (American Prison Association) องค์กร The Salvation Army และสมาคม Y.M.C.A. เป็นต้น โดยองค์กรเหล่านี้จะดำเนินการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้พ้นโทษในด้านอาหาร เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ที่พักอาศัยชั่วคราว ช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย จัดหางานให้ทำ ให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยแนะนำแก้ไขปัญหาต่างๆ ตลอดจนการฝึกอบรมทางศาสนา

สำหรับงานด้านสุขภาพจิต ได้มีการวางแนวทางสำหรับงานราชทัณฑ์ โดยการก่อตั้งโครงการที่มีฐานในชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่ออำนวยความสะดวกในการเปลี่ยนแปลงผู้ป่วยกลับคืนสู่สังคม และป้องกันไม่ให้พวกเขาหวนกลับไปที่เคยอีก ถ้าเป็นไปได้ บุคลากรและแหล่งทรัพยากรอื่น ๆ ที่ได้รับการฝึกอย่างเพียงพอ ซึ่งชุมชนเท่านั้นที่จะสามารถนำเสนอในระดับคุณ

¹¹ Richard P.Seiter,Ph.D.,Half Way Houses. U.S.Government Printing Office, 1977 ,p.1.

¹² Richard P.Seiter. "Halfway houses" U.S. Government Printing Office,January ,1977,p.1

ภาพหรือปริมาณใดก็ตาม ล้วนมีความสำคัญต่อกระบวนการฟื้นฟู แพทย์ ทันตแพทย์ จิตแพทย์ นักจิตวิทยา ผู้ทำงานด้านสังคม ผู้ทำงานกึ่งวิชาชีพ รวมทั้งบุคลากรตามชุมชน ครู ที่ปรึกษาด้าน อาชีพ และบุคลากรอื่นๆ มักมีไม่เพียงพอในที่ต่างๆ นอกเหนือจากเขตเมือง แหล่งทรัพยากรหรือ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น โรงเรียน หลักสูตรการฝึกอาชีพหลากหลาย และโอกาสใน การจ้างงาน ศูนย์สุขภาพจิต โอกาสในการพักผ่อนหย่อนใจ และไม่น้อยไปกว่าอย่างอื่น ครอบครัวและเพื่อน ๆ ก็ตั้งอยู่ในเขตเมืองด้วย

สัมพันธภาพของบ้านกึ่งวิถีต้องพัฒนาร่วมกับส่วนอื่นๆ ของระบบเยาวชนด้านคดี อาญา แต่ว่าแหล่งทรัพยากรและสัมพันธภาพของชุมชนอื่น ๆ อีกมากมาย ก็ต้องได้รับการพัฒนา ด้วย ในการจัดให้มีโครงการที่ประสบความสำเร็จและเป็นไปได้สำหรับผู้เข้ารับบริการ เช่นเดียวกับ การบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการที่มีฐานในชุมชน บ้านกึ่งวิถีพัฒนาสัมพันธภาพที่เข้มแข็ง กับฝ่ายอื่น ๆ ในหน่วยงานนอกระบบราชทัณฑ์ หรือระบบเยาวชนด้านคดีอาญาของรัฐและเอกชน เช่นเดียวกัน

บทบาทของบ้านกึ่งวิถีจึงมีส่วนสำคัญในการสร้างสัมพันธภาพที่เข้มแข็งต่อแหล่ง ทรัพยากรชุมชนในการฟื้นฟูด้านอาชีพของรัฐและเอกชน การแพทย์และสุขภาพจิต ศูนย์การศึกษา พื้นฐานของผู้ใหญ่และเยาวชน หน่วยงานที่ให้คำปรึกษาด้านครอบครัว และสถานที่พักผ่อน หย่อนใจ สมาคมการค้า สหภาพแรงงาน สื่อมวลชนนายจ้าง กลุ่มงานด้านพลเรือนและญาติ สนธิมิตรสหาย เช่น สโมสรไลออนส์ สโมสรโรดาร์ ศูนย์เยาวชนสหรัฐ กลุ่มประชาชนที่มีความ สนใจในงานยุติธรรมด้านคดีอาญา เช่น กลุ่มความร่วมมือในการสร้างสรรค์ชุมชนปลอดภัย และกลุ่มปรับปรุง และสมาคมเพื่อนบ้านต่าง ๆ เป็นต้น ในการประสานความร่วมมือที่จะป้องกันการ มิให้ผู้กระทำผิดหวนกลับมากระทำผิดซ้ำขึ้นมาอีก

เมื่อพิจารณาบทบาทของบ้านกึ่งวิถีเข้า(Half Way in House) ในประเทศสหรัฐอเมริกา นอกจากสามารถจะให้ป็นสถานที่สำหรับการจัดตั้งเป็นศูนย์แนะแนวก่อนปลดปล่อย (Pre Release Centers) สำหรับผู้ต้องขังที่ถูกส่งมาจากเรือนจำ ก็จะมาพักอาศัยอยู่ในศูนย์แห่งนี้ ก่อนที่ จะมีสิทธิได้รับการพิจารณาพักการลงโทษ(Parole) หรือเป็นศูนย์เตรียมการปลดปล่อยผู้ใกล้โทษ ยังจะสามารถนำมาปรับปรุงกับระบบการพิจารณาพักการลงโทษของประเทศไทย ในลักษณะ มาตรการสำหรับการปฏิบัติคือผู้ต้องขังโดยไม่ใช้เรือนจำซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการพิจารณาการพักโทษ ที่ยังอยู่ในระยะเวลาเงื่อนไข ให้เข้าสู่ระบบการแก้ไขและฟื้นฟูในบ้านกึ่งวิถีก่อนกลับสู่สังคม ต่อไป ซึ่งจะเป็นมาตรการที่เยียวยาผู้พ้นโทษ โดยดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขผู้ต้องขัง

อย่างเป็นทางการมากขึ้นและสามารถลดการกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำผิดแต่เพียงอย่างเดียว

จึงเห็นได้ว่า บ้านกึ่งวิถีเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการที่จะช่วยปรับสภาพชีวิตของผู้พ้นโทษหลังจากที่ถูกลงโทษในสถานที่ยึดกุมขังเป็นเวลานาน ให้มีความคุ้นเคยกับสภาพชีวิตสังคมภายนอกก่อนออกไปสู่การเผชิญชีวิตที่อิสระไปตามแนวทางของตนเองและจะสามารถแก้ปัญหาการกระทำผิดซ้ำได้อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

2. ประเทศอังกฤษ

บ้านกึ่งวิถี (Halfway House) หรือ บริการบ้านพักชั่วคราว(Hosetel) เป็นบริการที่มีความมุ่งหมายอย่างเดียวกัน คือ การช่วยเหลือที่พักพิงชั่วคราว (Shelter Facilities)ให้กับผู้ที่จวนจะพ้นโทษ เป็นการเตรียมการปลดปล่อยให้กับผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยแบบมีเงื่อนไข เช่น พวกที่อยู่ในระหว่างคุมประพฤติ พักการลงโทษ หรือการปลดปล่อยเด็กหรือเยาวชนจากโรงเรียนฝึกอบรมนิสิต หรือสถานบอร์สตัน ให้กับผู้พ้นโทษจากเรือนจำ ทัณฑสถาน เป็นต้น

ตามหลักการถือว่า บริการที่ให้กับผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยที่อยู่ในเงื่อนไข หรือผู้ต้องโทษที่อยู่ในระหว่างเตรียมการปลดปล่อย ซึ่งยังมีฐานะเป็นผู้ต้องโทษตามกฎหมายอยู่ ก็จะเรียกว่า “บ้านกึ่งวิถี” ส่วนบริการที่จัดให้กับผู้พ้นโทษโดยไม่มีเงื่อนไขใดๆ เรียกว่า (Hostel) แต่เท่าที่ดำเนินการอยู่ในประเทศอังกฤษแต่เดิมนั้น ปรากฏว่า จะให้บริการที่พักมักจะรับบุคคลเหล่านี้รวมๆกันไป¹³

2.1 การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในระหว่างพิจารณาคดี

บ้านกึ่งวิถีสำหรับผู้ถูกคุมประพฤติเป็นการดำเนินงานโดยคณะกรรมการคุมประพฤติ ท้องถิ่นแต่อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของกรมประพฤติและติดตามผลอย่างใกล้ชิด โดยผู้พักอาศัยส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชน มีการวางระเบียบอย่างเคร่งครัดและเข้มงวด ซึ่งเจ้าหน้าที่ประจำอยู่บ้านดังกล่าวต้องมีการคัดเลือกมาเป็นพิเศษ เพราะต้องมีความเข้าใจต่อการพัฒนาการทางพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนและต้องผ่านการฝึกอบรมก่อนมาทำงานด้วย โดยจะออกไปทำงานหรือศึกษาในตอนเช้าและตอนเย็นจะกลับมที่บ้านกึ่งวิถี ซึ่งจะกำหนดให้อยู่บ้านกึ่งวิถี คนละไม่เกิน 1 ปี

¹³ วรรณิ วิจิตรนันท์. เรื่องเดียวกัน ,หน้า 69.

บ้านกึ่งวิถี (Half Way House) จะมีสภาพแวดล้อมที่คล้ายเรือนจำ เป็นการใช้อนุเคราะห์การลงโทษกึ่งควบคุมผู้ต้องขัง (Semi - Custodial Penalties) ที่เป็นมาตรการปฏิบัติในอันที่จะใช้เรือนจำหรือทัณฑสถานให้น้อยลง(Deinstitution in Correction) โดยใช้ตัวแปรเกี่ยวกับอายุ พฤติกรรมของผู้ต้องขังและความก้าวหน้าในการศึกษาอบรม ประกอบพิจารณาการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังดังนี้

1. การส่งตัวผู้ต้องขังไปควบคุมยังศูนย์ (Attendance Center) เป็นรูปแบบมาตรการกึ่งควบคุม ที่นิยมใช้อยู่ในระบบการราชทัณฑ์แห่งประเทศอังกฤษ กล่าวคือ ศาลจะพิจารณาจัดส่งผู้ต้องขังที่ไม่ชำระค่าปรับตามกำหนดเวลาภายใน 1 เดือน ผู้กระทำผิดเงื่อนไขการพักการลงโทษ หรือผู้กระทำผิดซึ่งพิจารณาแล้วว่า อาจถูกลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน ไปควบคุม ณ ศูนย์ควบคุม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกฝนให้บุคคลเหล่านี้ รักษาระเบียบวินัยและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยการมอบหมายงานให้ทำ และฝึกวิชาชีพตามความจำเป็นอีกด้วย ระยะเวลาการควบคุมตัวอยู่ในศูนย์เป็นการควบคุม เฉพาะในช่วงเวลาเย็น หรือวันเสาร์ เฉลี่ยระยะเวลาการควบคุมประมาณ 12 - 24 ชั่วโมงต่อครั้ง

2. การควบคุมตัวให้ทำงานในศูนย์ควบคุมชั่วคราวหรือการจำคุกในวันสุดสัปดาห์ (Periodic Deter Work Center or Weekends Imprisonment) เป็นวิธีการที่นิยมใช้อย่างกว้างขวางในระบบราชทัณฑ์แห่งประเทศนิวซีแลนด์ โดยพระราชบัญญัติอาญาวิธีธรรม ค.ศ.1954 (The Criminal Justice Act of 1954) กำหนดให้ศาลมีอำนาจพิจารณา จัดส่งผู้กระทำผิดวัยหนุ่มอายุระหว่าง 15-21 ปี มีกำหนดโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี ไปควบคุมและให้การศึกษาอบรมวิชาชีพ ณ ศูนย์ควบคุม โดยกำหนดให้ผู้ถูกควบคุมไปรายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่ศูนย์ควบคุมชั่วคราว ในวันศุกร์ ไม่เกินเวลา 19.00 น. และจะอนุญาตให้กลับไปอยู่ที่อาศัยของตนเองได้ในบ่ายวันอาทิตย์ ทั้งในขณะที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานควบคุม จะต้องปฏิบัติตามระเบียบ และข้อบังคับที่ได้กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด ตลอดจน มีการนำผู้กระทำผิดไปทำงาน เช่น ด้านการคบบแตงสวน สาธารณะ การทำงานความสะอาดสถานสงเคราะห์อื่น ๆ เป็นต้น การดำเนินงานของศูนย์ให้ถือเป็นส่วนหนึ่ง แห่งบริการคุมประพฤติ ภายใต้การเสนอแนะของคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ฝ่ายราชทัณฑ์ เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่สหภาพแรงงาน ในการคัดเลือกให้ผู้ต้องขังรับจ้างทำงานภายนอกตามโครงการปลดปล่อย (Work Release Programmes) การอนุญาตให้ผู้ต้องขังรับจ้างทำงานเอกชนภายนอก นับเป็นกระบวนการส่วนหนึ่งของระบบใช้แรงงานผู้ต้องขังทำงานเอกชนภายนอกก่อนปลดปล่อย (The Private Pre-Release System and Work Release System)เป็นการคัดเลือกผู้ต้องขังที่มีคุณสมบัติเหมาะสมให้ออกไปทำงานภายนอก แต่ต้องกลับเข้าศูนย์ควบคุมหลังเลิกงานแต่ละวัน โดยได้รับค่าจ้างแรงงานจากเอกชนผู้ว่าจ้าง และต้องผ่านการ

พิจารณาจากคณะกรรมการคัดเลือกผู้ต้องขังออกทำงานภายนอกก่อนปลดปล่อย (Work Release Selection Committees) เสียก่อน และได้ยินยอมจัดให้ผู้ต้องขังพำนักอยู่ในบ้านกึ่งวิถี (Half-Way House) หรือศูนย์การทำงานก่อนปลดปล่อย (Work Release Center) แทนที่จะให้อยู่ในเรือนจำ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเตรียมการและเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังที่ผ่านการคัดเลือกให้ทำงานภายนอก ได้ฝึกหัดใช้ชีวิตในสังคมปกติเป็นสำคัญ

มาตรฐานแห่งชาติในด้านการควบคุมผู้กระทำผิดในชุมชน (National Standards for the Supervision of Offenders in the Community) ของประเทศสหราชอาณาจักร อังกฤษ ปี 2000¹⁴ ซึ่งมาตรฐานนี้จะครอบคลุมทั้งผู้ถูกคุมประพฤติ และผู้ที่ได้รับพิจารณาปล่อยตัวจากเรือนจำ

ข้อ.6 หน่วยงานคุมประพฤติจะต้องสนับสนุนและอำนวยความสะดวกเรือนจำและคณะกรรมการพักโทษในการประเมินความเสี่ยงของผู้กระทำผิดในเรื่อง

- การปล่อยตัวชั่วคราวระหว่างคังโทษ (Release on Temporary Licence) ต้องดำเนินการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อประเมินเบื้องต้นและการประเมินช่วงต่อมาเพื่อประกอบการพิจารณาอนุญาตภายใน 4 สัปดาห์

- ติดต่อสถานที่พักอาศัยภายหลังปล่อยตัวภายใน 1 วัน และประเมินผลการปล่อยตัวเสนอเรือนจำ

- จัดทำรายงานการประเมินผู้กระทำผิดขณะพักอาศัยในสถานกักกันกึ่งวิถี (Home Detention Curfew) ภายใน 10 วัน

- จัดทำรายงานประเมินการพิจารณาพักโทษ (parole assessment report) โดยการสัมภาษณ์ผู้กระทำผิด เพื่อเสนอต่อเรือนจำภายใน 13 สัปดาห์ ก่อนวันพิจารณาอนุญาตพักโทษ (The Parole eligibility Date : PED) รวมทั้งความเห็นเกี่ยวกับเงื่อนไขการอนุญาตพักโทษด้วย

- กรณีการปล่อยตัวที่มีไซ้การพักโทษ (Non-Parole Release) ให้จัดทำรายงาน พร้อมทั้งความเห็นเกี่ยวกับเงื่อนไข เสนอเรือนจำอย่างน้อย 6 สัปดาห์ก่อนปล่อยตัว

¹⁴ เทพพรหม อ่อนสีบุตร. “มาตรฐานแห่งชาติด้านการควบคุมผู้กระทำผิดในชุมชน 2000” เอกสารอัดสำเนา (แปลและเรียบเรียงจาก National Standards for the Supervision of Offenders in the Community 2000.), วารสารกรมคุมประพฤติ. ปีที่ 8, ฉบับที่ 4. 2544. หน้า 25 – 28.

- ตรวจสอบข้อกำหนดเงื่อนไขการปล่อยตัวกรณีที่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงจากผู้บริหารเรือนจำ หรือคณะกรรมการพักโทษ หากมีพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงต้องรายงานที่กำหนดใน ACPO
- กรณีที่ผู้กระทำผิดน่าจะก่อเหตุร้ายให้แจ้งกระทรวงมหาดไทยตามระเบียบ

ข้อ.10 ภายหลังจากกำหนดเงื่อนไขการคุมความประพฤติหรือการพิพากษาแบบควบคู่ (Combination Orders) หรือการปล่อยตัวก่อนครบกำหนดโทษจำคุกจะต้องกำหนดแผนการควบคุมสอดส่องภายใน 15 วัน หลังการกำหนดเงื่อนไขหรือวันปล่อยตัว สำหรับผู้กระทำผิดที่มีแนวโน้มก่อเหตุร้ายในชุมชน จะต้องกำหนดแผนปฏิบัติในการควบคุมอย่างชัดเจนภายใน 5 วัน และแผนการควบคุมจะต้องสอดคล้องกับผลการประเมินตามแบบ OASys(Offender Assessment System) และการประเมินจะต้องพิจารณาความเสี่ยงตามที่กล่าวมาแล้ว และโดยเฉพาะประเด็นดังนี้

- กรณีที่ผู้กระทำผิดมีแนวโน้มก่อเหตุร้าย หรือปรากฏความเสี่ยงต่อชุมชน จะต้องกำหนดระดับและความเข้มงวดของการควบคุมและสอดส่อง จะต้องอยู่บนพื้นฐานของตัวชี้วัดด้านความเสี่ยง และแนวโน้มการกระทำผิดซ้ำ ที่ได้จากการประเมิน เช่น การติดต่อบุคคลที่ 1 (การรายงานตัวหรือการติดตาม)จะต้องกำหนดความถี่เข้มงวดมากกว่ามาตรฐานที่กำหนด และควรประสานงานกับหน่วยงานตำรวจอย่างใกล้ชิด
- กรณีมีผู้เสียหาย จะต้องปรับทัศนคติของผู้กระทำผิดที่มีต่อผู้เสียหาย รวมทั้งการสร้าง ความเข้าใจในความแตกต่างทางเชื้อชาติ ซึ่งเป็นปัจจัยของการกระทำผิดด้วย
  - สร้างความสำนึกและตระหนักถึงผลการกระทำผิด
  - ลดแนวโน้มการกระทำผิดซ้ำ
  - กำหนดปัจจัยพื้นฐานและสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการกระทำผิด (เช่น อาชีพ การไร้อาชีพการงาน ที่อยู่อาศัย เป็นต้น)
  - กรณีการกระทำผิดที่มีผลมาจากความแตกต่างในเชื้อชาติ ให้กำหนดวิธีการปรับทัศนคติและความเชื่อ เพื่อปรับเปลี่ยนให้ลดความรุนแรงในเชื้อชาตินิยม
  - กำหนดแผนงานควบคุมและสอดส่องที่สอดคล้องกับปัญหาและมีความน่าเชื่อถือ
- กรณีผู้กระทำผิด ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ให้รับกำหนดวิธีการปรับปรุงแก้ไข
  - ประสานงานและร่วมมือกับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด
  - กรณีการพิพากษาควบคู่ (Combination Orders) ให้กำหนดขอบเขตการปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงานบริการสังคมและหน่วยงานคุมประพฤติให้ชัดเจน

- หากมีการกำหนดเงื่อนไขอื่น ก็ให้ดำเนินการบังคับควบคุมไปด้วย
- กรณีกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมก็จะต้องทำให้ครบถ้วน
- วิธีการให้ได้มาซึ่งใบอนุญาตใดๆจะต้องกำหนดเป็นมาตรการบังคับ
- ความคาดหวังและการปฏิบัติตามเงื่อนไขรายงานตัว จะต้องพยายามปฏิบัติให้ครบถ้วนและบรรลุความสำเร็จขั้นต้นก่อนการปฏิบัติและเงื่อนไขต่างๆให้ผู้กระทำผิดมีความเข้าใจที่ชัดเจน

2.2 การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดภายหลังมีคำพิพากษาคดี

ตามมาตรฐานแห่งชาติในด้านการควบคุมผู้กระทำผิดในชุมชน (National Standards for the Supervision of Offenders in the Community) ของประเทศสหราชอาณาจักร อังกฤษ ปี 2000 ได้บัญญัติ ดังนี้

ข้อ 1. การพิพากษาและการวางแผนควบคุมสอดส่อง(Sentence and Supervision Planing)

ให้จัดทำแบบประเมินผู้กระทำผิดภายหลังศาลมีคำพิพากษาทุกกรณี ทั้งกรณีที่ศาลลงโทษจำคุกหรือใช้วิธีการควบคุมในชุมชน โดยการประเมินให้ถือปฏิบัติเช่นเดียวกับขั้นตอนการสืบเสาะและพินิจ(Pre-sentence)และตามหลักเกณฑ์ของ OASys ทั้งนี้ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อกำหนดวิธีปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อควบคุมความเสี่ยงและยับยั้งการกระทำผิดซ้ำ

ข้อ 2. การพิพากษาลงโทษจำคุก (Custodial Sentences)

พนักงานคุมประพฤติประจำศาล จะต้องส่งข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิดให้เรือนจำที่รับตัว โดยให้ระบุแนวโน้มความเสี่ยงที่จะก่อเหตุร้ายต่อผู้อื่น ต่อผู้กระทำผิดเอง รวมทั้งต่อเจ้าหน้าที่ และจะต้องจัดส่งสำเนารายงานสืบเสาะ แบบสัมภาษณ์หลังพิพากษา(Post Sentence Interview : PSI) แบบ OASys รวมทั้งข้อมูลอื่นที่จำเป็นให้เรือนจำภายใน 2 วัน หลังศาลพิพากษา

หน่วยงานคุมประพฤติจะต้องติดต่อผู้เสียหายหรือครอบครัว ในกรณีความผิดเกี่ยวกับเพศหรือความผิดต่อชีวิตร่างกาย และกรณีศาลพิพากษาจำคุกตาม PC.61/95 หน่วยงานคุมประพฤติจะต้อง

- จัดให้มีการพบกันระหว่างผู้เสียหาย(หรือครอบครัว)และพนักงานคุมประพฤติหรือตัวแทน ภายใน 2 เดือน หลังศาลพิพากษา
- ปกปิดข้อมูลผู้เสียหายกรณีที่เป็นที่ต้องการของผู้เสียหาย

- ในการจัดทำรายงานก่อนปล่อยตัวผู้กระทำผิดจากเรือนจำ(pre-release reports) ให้พิจารณาความต้องการและสภาพของผู้เสียหาย ทั้งกรณีการพักการลงโทษที่รายงานเสนอต่อคณะกรรมการพักโทษ(Parole Board) หรือการจัดทำรายงานในส่วนของงานคุมประพฤติที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียหายตาม PC.61/95 โดยผู้เสียหายจะได้รับอนุญาตให้รับทราบรายงานการพักการลงโทษ(Parole Report)ในส่วนที่เป็นความเห็นของเขา

- การจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับผู้เสียหายต้องรัดกุมและแยกจากสำนวนคดีของผู้กระทำผิด

ข้อ.7 การพิพากษาควบคุมในชุมชนและการควบคุมและการสอดส่อง(Community Sentences and Supervision in the Community) โดยมี จุดมุ่งหมายของการพิพากษาควบคุมในชุมชน มีดังนี้ คือ

- ลงโทษอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ
- ลดแนวโน้มการกระทำผิดซ้ำ
- แก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด
- เพื่อให้ชุมชนได้รับการชดเชย

การควบคุมในชุมชนทั้งกรณีการปล่อยตัวหลังต้องโทษ(post-custodial licences)และการกำหนดเงื่อนไขควบคุมในชุมชนจะต้อง

- ลดพฤติกรรมการกระทำผิด
- ชักจูงโน้มน้าวให้ผู้กระทำผิดรับผิดชอบต่อการทำความผิดและผลเสียหายที่เกิดขึ้น

ขึ้น

- ป้องกันสังคม
- เสริมสร้างการรักษาวินัยและจิตสำนึก รวมทั้งพัฒนาบุคลิกภาพผู้กระทำผิด
- บูรณาการ(reintegration) ผู้กระทำผิดให้ปฏิบัติและเคารพ ต่อกฎหมาย
- ช่วยเหลือผู้กระทำผิดในการดำรงชีวิตอย่างปกติสุข จัดหางานให้กรณีว่างงานและไม่กระทบสิทธิประโยชน์ที่ผู้กระทำผิดพึงได้รับ เช่น การเรียน อาชีพการงาน การปฏิบัติศาสนกิจตามความเชื่อหรือวัฒนธรรมประเพณี

ให้ประเมินผู้กระทำผิดเป็นลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับเรื่องดังนี้

- มีแนวโน้มความเสี่ยงต่อการทำร้ายผู้เสียหายต่อชุมชน ต่อเจ้าหน้าที่และต่อตัวผู้กระทำผิดเอง

- มีสาเหตุ และรูปแบบของพฤติกรรมการกระทำผิดรวมถึงประวัติการกระทำผิดซ้ำ

- มีปัจจัยสภาพปัญหาความต้องการ สภาพแวดล้อม สภาพแวดล้อมที่จะก่อให้เกิดความเสี่ยง และแนวโน้มการกระทำผิดซ้ำ

- การพิจารณาจัดให้ทำงานบริการสังคม ต้องคำนึงถึงสุขภาพ ทักษะและความสามารถในการทำงานรวมทั้งความต้องการและต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมและการนับถือศาสนาของผู้กระทำผิด โดยต้องผ่านการประเมินความเสี่ยงก่อนที่จะเริ่มทำงาน

ข้อ.11 ผู้กระทำผิดจะต้องทราบถึงเป้าหมายของแผนการควบคุมและสอดส่อง และมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการแก้ไขฟื้นฟูตนเอง แผนการควบคุมและสอดส่องจะต้องกำหนดขอบเขตว่าให้ทำเฉพาะรายหรือแบบกลุ่ม ซึ่งรับผิดชอบโดยหน่วยงานคุมประพฤติหรือมีหน่วยงานอื่นร่วมปฏิบัติ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงหลักปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลอย่างรูปธรรม แผนการควบคุมและสอดส่องจะต้องได้รับการตรวจสอบทบทวนอย่างน้อยทุก 4 เดือน และให้มีการปรับปรุงแก้ไขได้หากมีกรณีจำเป็น

ในทุกคดีเมื่อครบกำหนดการควบคุมและการสอดส่อง ให้มีการทบทวนตรวจสอบความคืบหน้าร่วมกับผู้กระทำผิดเท่าที่จะทำได้ ในกรณีที่ศาลกำหนดให้ทำงานบริการสังคมหรือการทำงานบริการสังคมเป็นส่วนหนึ่งของเงื่อนไขในคำพิพากษาแบบควบคุม ให้คำนวณการนับชั่วโมง การทำงานบริการสังคมให้ครบ

ให้จัดทำรายงานและรวบรวมข้อมูลเสนอเรือนจำ เมื่อครบกำหนดระยะเวลาการควบคุมสอดส่อง หากเป็นไปได้ให้รายงานความคิดเห็น ทักษะของผู้กระทำผิดเกี่ยวกับการปฏิบัติตามเงื่อนไขประกอบด้วย

จากแนวมาตรฐานการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่ใช้มาตรการไม่ควบคุมตัวของสหประชาชาติ และการกำหนดมาตรฐานการควบคุมผู้กระทำผิดในชุมชนดังกล่าว

จึงเห็นได้ว่า มาตรฐานที่กำหนด สหประชาชาติจะกำหนดเป็นหลักการอย่างกว้าง ซึ่งจะไม่มีรายละเอียดถึงวิธีปฏิบัติและระยะเวลาดำเนินการ แต่เมื่อมีการจัดทำมาตรฐานของแต่ละประเทศ ก็จะมีการกำหนดรายละเอียดการปฏิบัติ ระยะเวลาที่ควรดำเนินการรวมถึงมีการอ้างบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วย โดยจะต้องคำนึงถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เกี่ยวข้อง อันประกอบด้วย ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ และเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมและยอมรับแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง และควรมีการประสานความร่วมมือกับทรัพยากรในชุมชนต่างๆ เพื่อเป็นแหล่งรองรับและให้การสนับสนุนในการแก้ไขผู้กระทำผิดด้วยมาตรการไม่ควบคุมตัวอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรมต่อไป

2.3 การป้องกันการกระทำผิดซ้ำภายหลังพ้นโทษ

การดำเนินงานสงเคราะห์หลังปล่อยของประเทศอังกฤษในปัจจุบันนี้ แยกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. การสงเคราะห์หลังปล่อยแบบบังคับ สำหรับผู้ต้องโทษ หรือพักการลงโทษ การดำเนินงานโดยกรมราชทัณฑ์ของอังกฤษในปัจจุบันนี้ ได้ใช้บ้านกึ่งวิถีเป็นสถานที่เตรียมการปลดปล่อยแก่ผู้ใกล้จะพ้นโทษ หรือผู้ที่จะได้รับพักการลงโทษ การลดวันต้องโทษ (Remission) ซึ่งอาจจะแยกประเภทของผู้รับการสงเคราะห์คือเป็นผู้ที่จะต้องอยู่ในความควบคุมดูแลและให้ความช่วยเหลือในแบบบังคับ (Compulsory After Care) ซึ่งได้แก่ ผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยอย่างมีเงื่อนไข (Release on Licence)

ตัวอย่างเช่น เด็กหรือบุคคลวัยรุ่นที่ได้รับการปลดปล่อย จากสถานพินิจเด็ก หรือทัณฑสถานสำหรับบุคคลวัยรุ่น หรือผู้ที่ศาลได้พิพากษาให้รอกการกำหนดโทษ รอกการลงอาญา โดยการคุมประพฤติ หรือที่ได้รับการปลดปล่อยจากเรือนจำและทัณฑสถาน ก่อนครบกำหนดโทษ เป็นต้น

และนำไปใช้กับกรณี ผู้ที่ได้รับการลดโทษจำคุกในเรือนจำ ผู้ที่ได้รับพักการลงโทษ และผู้ต้องโทษที่ประพฤติดีถูกคัดเลือกให้ไปอยู่ในบ้านกึ่งวิถี ที่จัดตั้งขึ้นสำหรับเตรียมการปลดปล่อย

ซึ่งมาตรฐานแห่งชาติการควบคุมผู้กระทำผิดในชุมชน (National Standards for the Supervision of Offenders in the Community) ปี 2000 มีกำหนดไว้ใน

ข้อ 4. หัวหน้าสำนักงานคุมประพฤติจะต้องทำข้อตกลงและแนวปฏิบัติ รวมทั้งขอบเขตความรับผิดชอบกับผู้บริหารเรือนจำให้ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องคำนึงถึง

- แผนปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติจะต้องสนับสนุนเรือนจำ
- แบ่งภาระหน้าที่รับผิดชอบระหว่างพนักงานคุมประพฤติที่ปฏิบัติงานภายในและภายนอกเรือนจำให้ชัดเจน

- รับผิดชอบในการประเมินความเสี่ยงของผู้กระทำผิด

ข้อ 5 พนักงานคุมประพฤติที่ปฏิบัติงานในเรือนจำและที่ปฏิบัติงานสอดคล้องเยี่ยมบ้าน จะต้องร่วมมือกับเจ้าหน้าที่เรือนจำเพื่อดำเนินการตามแผนและการปฏิบัติตามคำพิพากษาในเรื่อง

- การปฏิบัติงานเฉพาะคดีจะต้องกำหนดขอบเขตภาระหน้าที่ให้ชัดเจน
- การวางแผนปฏิบัติตามคำพิพากษาจะต้องรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิดและประเมินสภาพปัญหาและความต้องการรวมทั้งความเสี่ยงของผู้กระทำผิด (risk/needs assessment)

- แผนการปฏิบัติงานควบคุมหลังปล่อย ต้องรวบรวมเอกสารการพิจารณาปล่อยตัว กรณีที่ไม่มีการจัดทำแผนการปฏิบัติตามคำพิพากษา หรือแบบประเมิน OASys ตามกระบวนการประเมินของเรือนจำ ให้พนักงานคุมประพฤติดำเนินการให้ครบถ้วน

2. ผู้ที่อยู่ในข่ายที่จะได้รับการสงเคราะห์แบบไม่บังคับ (Voluntary After Care) อันได้แก่ ผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยแบบไม่มีเงื่อนไข (Suspended Sentence) และผู้พ้นโทษ (Discharged Prisoners) ตามคำพิพากษาของศาลแล้ว ทางการของประเทศอังกฤษได้ให้การสนับสนุนในการติดตามผลและการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ ผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยอย่างมีเงื่อนไข และผู้พ้นโทษอย่างคดียิ่ง โดยมีการคุมประพฤติและติดตามผล (Department of Probation and After Care Services) ขึ้นอยู่ในกระทรวงมหาดไทย (Home Office) ซึ่งรับผิดชอบควบคุมพิจารณาเงินอุดหนุนให้แก่องค์กรอาสาสมัครที่ดำเนินการในด้านนี้ โดยรัฐมิได้ดำเนินการเองโดยตรง

รัฐบาลอังกฤษได้ให้การสนับสนุนการดำเนินงานสงเคราะห์หลังปล่อย โดยมีสำนักงานคุมประพฤติและติดตามสงเคราะห์ผู้พ้นโทษเป็นผู้รับผิดชอบในการสอดคล้องดูแลความประพฤติและติดตามผลโดยประสานงานกับองค์กรเอกชนในส่วนที่ว่า มอบหมายให้องค์กรเอกชนรับไปดำเนินการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยในด้านที่พักชั่วคราว ให้คำปรึกษาแนะนำในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวและ การจัดหางานให้ทำโดยรัฐบาลอังกฤษจะให้ความช่วยเหลือทางการเงินครั้งหนึ่งและให้เอกชนออกเงินสมทบอีกครั้งหนึ่ง

ซึ่งปรากฏว่ามีสมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครต่างๆทั่วยุโรป อังกฤษ แคว้นเวลส์ สกอตแลนด์และไอร์แลนด์เหนือ จำนวน 267 องค์กร รวมตัวกันจัดดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยขึ้น โดยเข้าเป็นสมาชิกและได้รับการสนับสนุนจากองค์กรสงเคราะห์ผู้ได้รับการปลดปล่อยแห่งชาติ (National Association for The Care and Resettlement of Offenders) หรือเรียกกันว่า NACRO¹⁵ กล่าวคือมี NACRO เป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน และประสานระหว่างองค์กรสมาชิกต่างๆ ดังกล่าวซึ่งนับว่าองค์กรเอกชนในประเทศอังกฤษนั้นได้มีบทบาทสำคัญในการสงเคราะห์หลังปล่อย และได้รับการยอมรับสนับสนุนจากรัฐบาลโดยตรงบริการต่างๆซึ่งองค์กรเหล่านี้ได้จัดขึ้น เพื่อสงเคราะห์แก่ผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยนั้น ได้แก่

1. ให้ที่พักอาศัยชั่วคราว ในรูปของบ้านกึ่งวิถี หรือในรูปของบ้านพักชั่วคราว (รัฐบาลอังกฤษได้ให้เงินสนับสนุนแก่การให้บริการในระบบบ้านกึ่งวิถีเป็นจำนวน 2 ใน 3 ของรายจ่าย

¹⁵ เบนจิวินน์ คิวะบวร. เรื่องเดียวกัน, หน้า 40 – 41.

ส่วนอีก 1 ใน 3 ของรายจ่ายได้มาจากผู้บริจาคและผู้ที่อยู่อาศัยในบ้านกึ่งวิถี)¹⁶ ให้บริการรักษาพยาบาลทั้งทางร่างกาย และจิตใจ

2. ให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยแนะนำแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ

3. ช่วยเหลือสนับสนุนให้ผู้พ้นโทษออกไปหางานทำ หากไม่สามารถหางานได้ก็จะช่วยเหลือโดยติดต่อประสานงาน กับสำนักจัดหางานของรัฐ หรือกรมแรงงาน หรือองค์กรเอกชนอื่นๆ ให้ช่วยจัดหางานให้แก่ผู้พ้นโทษได้ทำ

4. ให้ความช่วยเหลือในด้านเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม

5. ให้การฝึกอาชีพ หรือให้การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

หลักการช่วยเหลืออยู่ในขอบเขตที่จะให้ผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยหรือผู้พ้นโทษช่วยตัวเองด้วย มิใช่ช่วยเหลือทั้งหมดและตลอดกาล แต่อยู่ในขอบเขตและเงื่อนไขเวลาจำกัดเพียงพอที่ผู้นั้นจะตั้งตัวและปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสังคมได้ใหม่

นอกจากนั้นยังส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมด้วย โดยมีความเชื่อมั่นว่า อาชญากรรมไม่ควรเป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ศาล หรือเรือนจำเท่านั้น บุคคลภายนอกควรจะมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาอาชญากรรมด้วย ที่น่าสนใจคือสมาคมสงเคราะห์ผู้กระทำผิดแห่งชาติ (National Association for the Care and Raneettlent of offender) หรือ NACRO มีดังนี้

1. การจัดหาที่อยู่อาศัย
2. การฝึกอบรมเพื่อทำงาน
3. ความสัมพันธ์กับทางเรือนจำ

โดยบ้านกึ่งวิถีจะเป็นลักษณะของอาคารภายนอกใกล้เรือนจำ หรืออาคารภายในมุมใดมุมหนึ่งของเรือนจำแต่ทางเข้าแยกกันโดยเค็ดขาดจากประตูเรือนจำ ซึ่งหากไม่สังเกตให้ดีแล้วก็ไม่มีความทราบว่าเป็นส่วนหนึ่งของเรือนจำ เพราะเจ้าหน้าที่จะไม่แต่งกายด้วยเครื่องแบบเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์แต่อย่างใด และผู้ที่พักอาศัยอยู่ก็แต่งกายเหมือนกับบุคคลธรรมดาแบบชาวบ้านในตอนกลางวันจะออกไปทำงานหรือศึกษาเล่าเรียนตอนกลางคืนก็กลับมาอนที่บ้านกึ่งวิถี

อาจกล่าวได้ว่า บ้านกึ่งวิถีซึ่งดำเนินการโดยองค์กรเอกชน หรืออาสาสมัคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ และผู้ถูกคุมประพฤติที่ ไม่มีครอบครัว ญาติพี่น้อง ญาติที่อยู่อาศัย เพื่อให้มีงานทำและที่พักอาศัยชั่วคราว เป็นองค์กรที่มีส่วนร่วมในการส่งเสริม

¹⁶ วรณี วิชิตนันท์. เรื่องเดียวกัน, หน้า 64.

สนับสนุนดูแลเอาใจใส่ให้กับอดีตผู้กระทำผิด (Ex – offender) สามารถกลับตัวเป็นคนดี พร้อมส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนสังคมได้เข้ามามีบทบาทต่อการป้องกันปัญหาอาชญากรรมแทนที่จะรอการแก้ปัญหาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว

3. ประเทศญี่ปุ่น

เป็นเวลา 120 ปี มาแล้ว ที่ประเทศญี่ปุ่นได้ออกกฎหมายที่ชื่อว่า ประมวลกฎหมายอาญา (The Code of Criminal Procedure) ซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้อาศัยหลักกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสและเยอรมันนี ซึ่งสิ่งนี้นับว่าเป็นความพยายามของประเทศญี่ปุ่นที่จะจัดการกับอิทธิพลของประเทศแถบยุโรป เพื่อป้องกันประเทศญี่ปุ่นให้พ้นจากการล่าอาณานิคม ซึ่งกฎหมายดังกล่าวมีผลทำให้กฎหมายเก่าแก่ที่ใช้กันมานานที่ชื่อว่า ระบบกฎหมาย โดกุกาวา โชกุนเนท (The Rule of The Tokugawa Shogunate) ตื่นสุดลง และฟื้นฟูให้สถาบันพระมหากษัตริย์มีอำนาจเต็มในการปกครองประเทศ ความพยายามในการปฏิวัติในครั้งนั้น เรียกว่า “การปฏิวัติเมจิ” (Meiji Restoration) นับแต่ได้เริ่มการใช้ระบบกฎหมายใหม่ตามแบบระบบกฎหมายของประเทศยุโรปแล้ว ปรากฏว่า จำนวนประชากรนักโทษในเรือนจำได้เพิ่มจำนวนสูงขึ้นจนถึง 75,612 คนในปี ค.ศ. 1885 ซึ่งนับเป็นจำนวนมากกว่าจำนวนทหารทั้งหมดทั้งกองทัพในประเทศญี่ปุ่นในขณะนั้น และมากกว่าจำนวนประชากรนักโทษในเรือนจำในปัจจุบัน ที่มีจำนวน 60,000 คน ในขณะที่จำนวนประชากรของประเทศญี่ปุ่นในปัจจุบันมีมากเป็น 2 เท่าครึ่งของประชากรในขณะนั้น

สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เกิดจากการใช้หลักกฎหมายที่เคร่งครัดตามหลัก “legality principle” ตามระบบกฎหมายในประเทศยุโรปที่บังคับให้พนักงานอัยการต้องตั้งฟ้องคดีอาญาจำเลยในทุกๆคดี แม้แต่คดีที่เป็นเด็กและเยาวชนที่สามารถพิสูจน์ได้ว่าการกระทำผิดเกิดขึ้นจริง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมในขณะนั้นจึงได้ตัดสินใจเปลี่ยนแปลงนโยบายและระบบกฎหมายดังกล่าวโดยสิ้นเชิง โดยการให้เริ่มใช้ระบบการชะลอการฟ้อง ในปี ค.ศ. 1885

3.1 การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในระหว่างการพิจารณาคดี

ภายใต้ระบบการชะลอการฟ้อง พนักงานอัยการสามารถใช้ดุลยพินิจในการตั้งไม่ฟ้องคดีบางประเภท ภายใต้หลักเกณฑ์ทางอาชญาวิทยา แม้ว่าคดีดังกล่าวจะมีหลักฐานเพียงพอในการพิสูจน์ความผิดก็ตามการให้อำนาจพนักงานอัยการ ในการใช้ดุลยพินิจในการตั้งไม่ฟ้องคดี (Discretionary non-prosecution) ได้กลายเป็นรากฐานของนโยบายด้านกระบวนการยุติธรรมทาง

อาญาของประเทศญี่ปุ่น¹⁷ และมีจำนวนคดีที่ได้รับประโยชน์จากการชะลอการฟ้องมากกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนจำเลยที่ถูกดำเนินคดีตามประมวลกฎหมายอาญาในทุกๆปี

การสั่งไม่ฟ้องคดีของพนักงานอัยการ นับว่ามีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยใช้ชุมชน (Community-based treatment) เนื่องจากการชะลอการฟ้องจำเป็นต้องมีบ้านอุปถัมภ์ หรือ บ้านกึ่งวิถี (Half Way House) เพื่อรองรับจำเลยที่ได้รับการปล่อยตัว (after-care hostels) เพื่อใช้เป็นสถานที่ในการแก้ไขฟื้นฟูจำเลยให้กลับคืนสู่สังคมและไม่หวนกลับมากระทำผิดซ้ำอีก จึงนับได้ว่า สถาบันอัยการเป็นหน่วยงานแรกในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศญี่ปุ่นที่เป็นผู้ริเริ่มในการนำภาคชุมชนเข้ามามีส่วนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด โดยชุมชนเป็นผู้สนับสนุนด้านเงินทุนในการก่อสร้างบ้านอุปถัมภ์ ซึ่งเป็นของเอกชนให้แก่จำเลย

ตามกฎหมายญี่ปุ่นนั้น ไม่มีความแตกต่างกันทางด้านตัวอักษรของคำว่า “คุมประพฤติ” และ “การพักการลงโทษ” เพราะความหมายของทั้งสองคำนี้ ก็คือ ผู้กระทำผิดที่ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูนอกเรือนจำ ภาษาญี่ปุ่น เรียกว่า Hogo-kansatsu แปลตามตัวอักษร คือ Rehabilitation Observation คือการสังเกตการณ์เพื่อการแก้ไขฟื้นฟู¹⁸

ผู้กระทำผิดที่ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูนอกเรือนจำมี 5 ประเภทคือ

1. ผู้ถูกคุมประพฤติที่เป็นเด็ก (Juvenile Probationer) ได้แก่ เด็กที่ศาลครอบครัวสั่งให้คุมประพฤติไว้
2. ผู้ถูกพักการลงโทษจากโรงเรียนฝึกอบรม (Training School Parolee) ได้แก่ เด็กที่ได้รับการปล่อยตัวจากโรงเรียนฝึกอบรม เนื่องจากได้รับการพักการลงโทษ โดยคำวินิจฉัยของคณะกรรมการพักการลงโทษ
3. ผู้ได้รับการพักการลงโทษจากเรือนจำ (Prison Parolee) ได้แก่ นักโทษที่ได้รับการพักการลงโทษและถูกปล่อยตัวออกจากเรือนจำ ตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการพักการลงโทษ
4. ผู้ถูกคุมความประพฤติผู้ใหญ่ (Adult Probationer) ได้แก่ ผู้กระทำผิดที่ศาลอาญาสั่งคุมประพฤติไว้ เนื่องจากได้รับการรอลงโทษ โดยโทษที่รอไว้นั้น จะเป็นโทษจำคุกหรือโทษปรับก็ได้

¹⁷ วัลซา ศรีพิชัย. เรื่องเดียวกัน , หน้า 88.

¹⁸ Mukai , chisugi . “ The working of the System of Adult Probation ” Paper Presented at the 14th International Training Course on the Treatment of offenders , UNAFEI , Tokyo , Japan 18 April- 8 July 1978. (Mimeographed)

5. ผู้ถูกพักการลงโทษจากสถานเฝ้าระวัง (Guidance Home Parole) ได้แก่ ผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษและถูกปล่อยตัวตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการพักการลงโทษจากสถานเฝ้าระวัง ซึ่งเป็นสถานที่ควบคุมสตรีผู้ประกอบอาชีพในทางค้าประเวณี

ในประเทศญี่ปุ่น เงื่อนไขที่จะต้องปฏิบัติในระหว่างคุมประพฤตินั้น ถูกกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการคุมประพฤติฯ มาตรา 5 ดังต่อไปนี้คือ¹⁹

บุคคลที่ถูกศาลสั่งคุมความประพฤติ จะต้องหาที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งแน่นอนทันที และแจ้งไปยังหัวหน้าสำนักงานคุมประพฤติที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่พักอาศัยนั้น อีกทั้งต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขต่อไปนี้ในระยะเวลาที่ถูกคุมความประพฤติ คือ

1. ประพฤติดี
2. แจ้งให้หัวหน้าสำนักงานคุมประพฤติทราบล่วงหน้า ในกรณีที่ย้ายที่พักอาศัยหรือในกรณีที่เดินทางท่องเที่ยวเป็นเวลานานเกินกว่า 1 เดือน

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นว่า กฎหมายมุ่งส่งเสริมเรื่องการมีที่อยู่อาศัยอันเป็นหลักแหล่งแน่นอน เนื่องจากสภาพของการควบคุมสอดส่อง ซึ่งจะต้องมีการดูแลความประพฤติของผู้ถูกคุมความประพฤติของผู้กระทำผิดอย่างสม่ำเสมอ หากผู้ถูกคุมความประพฤติประสบปัญหาจะได้เข้าไปช่วยเหลือได้ทันที

ดังนั้นหากไม่มีที่อยู่อาศัยหรือไม่ทราบว่าที่พักอาศัยอยู่แห่งใดจึงเป็นไปได้ที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้นั้น เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้ผู้ถูกคุมความประพฤติต้องหาที่พักอาศัยเป็นหลักแหล่งแน่นอนทันที ฉะนั้นในกรณีที่ผู้ถูกคุมความประพฤติไม่สามารถหาที่พักอาศัยอันเป็นหลักแหล่งได้ สำนักงานคุมประพฤติจะส่งตัวผู้ถูกคุมความประเวณีไปพักอาศัยอยู่ที่บ้านกึ่งวิถี (Half Way House)

ปัจจุบันประเทศญี่ปุ่นมีบ้านกึ่งวิถีประมาณ 100 แห่ง สำหรับผู้ใหญ่และเด็ก ดำเนินงานโดยองค์กรเอกชนทั้งสิ้น แต่อยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงยุติธรรมผ่านทางสำนักงานคุมประพฤติ (Probation Office)

นอกจากนี้ ประเทศญี่ปุ่นยังได้ออกกฎหมายสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ พ.ศ. 2493 (Law for Aftercare of Discharged Offenders of 1950) เพื่อสนับสนุนและควบคุมกิจการด้านงบประมาณสำหรับบ้านกึ่งวิถี ปัจจุบันองค์กรหรือสมาคมเอกชนที่ดำเนินงานบ้านกึ่งวิถีจะสามารถ

¹⁹ วิไล จิวังกูร. “กฎหมายคุมประพฤติผู้ใหญ่ในประเทศไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : 2532, หน้า 192 – 193.

รับเจ้าหน้าที่เข้าทำงานได้ก็ต่อเมื่อกระทรวงยุติธรรมได้ให้การรับรองบุคคลนั้นแล้ว และกฎหมายดังกล่าวจะเรียก องค์กรหรือสมาคมเอกชนที่ดำเนินการบ้านกึ่งวิถีว่า “สมาคมช่วยเหลือฟื้นฟู” (Rehabilitation Aid Association) แต่มีชื่อเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป

รูปแบบของบ้านกึ่งวิถีในประเทศญี่ปุ่นที่น่าศึกษา ก็คือ “หอพักช่วยเหลือฟื้นฟูชาวซูกุไก” (Wachukai Rehabilitation Aid Hostel) ก่อตั้ง เมื่อ พ.ศ.2455(ค.ศ.1912) ซึ่งรับผู้ถูกคุมประพฤติและผู้กระทำผิด ดังต่อไปนี้ คือ

1. ผู้ถูกคุมประพฤติที่ศาลพิพากษา ให้รอลงอาญาและผู้ถูกพักการลงโทษ
2. ผู้กระทำผิดที่ได้รับการปลดปล่อยเมื่อครบกำหนดตามคำพิพากษา
3. ผู้กระทำผิดที่ได้รับการรอลงอาญา โดยไม่มีเงื่อนไขคุมความประพฤติ
4. ผู้กระทำผิดที่ได้รับการปลดปล่อยเนื่องจากการชะลอการฟ้อง

ผู้กระทำผิดสามารถพักอาศัยในหอพักได้ไม่เกินหกเดือน นับแต่ได้รับการปล่อยตัว ยกเว้นผู้ถูกคุมประพฤติและผู้ถูกพักการลงโทษตามข้อ 1 ทั้งเป็นไปตามกฎหมายสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ พ.ศ.2493

3.2 การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดภายหลังมีคำพิพากษาคดี

ประเทศญี่ปุ่น ได้ริเริ่มการสงเคราะห์หลังปล่อยมาตั้งแต่ ในช่วงปลายศตวรรษที่ 18 โดยองค์การเอกชนเป็นผู้ก่อตั้งและดำเนินการ อันสืบเนื่องมาจากมีเหตุการณ์ที่น่าสลดใจ คือ เมื่อผู้พ้นโทษที่ได้รับการปลดปล่อยออกมาแล้ว แต่ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมรวมทั้งครอบครัวและญาติพี่น้องของตนเอง เป็นผลให้ผู้พ้นโทษได้รับความกดดันจนกระทั่งฆ่าตัวตายเป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงมีผู้ใจบุญได้ก่อตั้งมูลนิธิขึ้นในปี พ.ศ.2431²⁰ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้พ้นโทษในด้านที่อยู่อาศัย จัดหางานให้ ให้คำปรึกษาปัญหาต่างๆต่อมาได้มีการพัฒนาการดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยโดยขยายออกมาในรูปของบ้านกึ่งวิถี และสถานสงเคราะห์และฟื้นฟู

ในปี พ.ศ.2493 รัฐบาลญี่ปุ่นได้มีการปรับปรุงและพัฒนาระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรม ได้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการสงเคราะห์หลังปล่อย (The Laws for After Care of Discharged Offenders 1950)²¹ โดยให้มีการสงเคราะห์และติดตามผลผู้พ้นโทษที่

²⁰ Kazuhisa Susuki. “Half way Houses in Japan” : Rehabilitation Aid Hostels ,1978,pp.3-6.

²¹ วิไล จีรังกูร และ สุกัญญา อ่อนน่วม. “รายงานการฝึกอบรมเรื่อง การแก้ไขผู้กระทำผิดในชุมชน ณ ประเทศญี่ปุ่น” ระหว่างวันที่ 7 เมษายน – กรกฎาคม 2536 , หน้า 23.

ได้รับการปลดปล่อยจากเรือนจำหรือทัณฑสถานและให้อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานคุมประพฤติซึ่งได้จัดให้บริการต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. ให้ที่พักอาศัยชั่วคราวในรูปของบ้านกึ่งวิถี
2. ให้ความช่วยเหลือด้านวัสดุสิ่งของ เครื่องใช้เช่น เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม

อาหาร และยารักษาโรค

3. ให้คำพาหนะในการเดินทางกลับภูมิลำเนา
4. ให้เงินทุนในการประกอบอาชีพ
5. ให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยชี้แนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ

ในเวลาต่อมา ในปี พ.ศ.2538 ประเทศญี่ปุ่น ได้บัญญัติกฎหมายว่าด้วย การให้บริการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดขึ้น(The Law for Offender Rehabilitation Service 1995) แทนกฎหมายว่าด้วยการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดหลังปล่อย ซึ่งได้บัญญัติไว้ตั้งแต่ พ.ศ.2493(The Law for After Care of Discharged Offenders 1950)²² โดยมีสาระสำคัญในส่วนการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ดังนี้คือ

๑) การช่วยเหลือฟื้นฟูผู้กระทำผิดด้านที่พักอาศัย (Rehabilitation Aid Hostels)

บ้านอุปถัมภ์ช่วยเหลือฟื้นฟูผู้กระทำผิด(RAH) จะจัดหาที่พักให้แก่ ผู้กระทำผิดที่อยู่ระหว่างถูกคุมประพฤติ ที่ขาดแคลนสถานที่เหมาะสมในการพักอาศัยขั้นพื้นฐาน โดยมีหน้าที่จัดหาห้องพัก อาหาร และการแนะแนวแก่เด็กและเยาวชน ที่ถูกคุมประพฤติ พักการลงโทษ และสำหรับผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยจากการเป็นผู้ต้องขัง เป็นทางเลือกการปลดปล่อยสำหรับเด็กและเยาวชน หรือ ผู้ใหญ่ และเป็นมาตรการเหนี่ยวนำผู้กระทำผิด จะจัดหาที่กำบังอันเป็นที่พักอาศัยชั่วคราว ช่วยเหลือ บริการแบบเต็มช่วงเวลา

ที่สำคัญไปกว่านั้นจะใช้บ้านอุปถัมภ์ช่วยเหลือฟื้นฟูผู้กระทำผิด(RAH) เป็นสถานที่ยุติเรื่องราวในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ที่ศาลครอบครัว(The Family Court)ใช้เป็นข้อมูลเด็กและเยาวชน สังเกตการณ์พฤติกรรมของพวกเขาเหล่านั้น นอกจากนั้น ยังจัดหางานที่เชื่อถือได้ให้ทำงานภายในชุมชน หรือห้างร้าน บริษัท และยังมีบริการแก่ผู้กระทำผิดที่ติดสุรา ผิดทักษะทางสังคม การแนะแนวอาชีพอย่างสุจริต และให้มีการประชุมกลุ่มสังคมหรือชุมชน

²² rachatan. "Law after care discharg offenders 1950" http://rachatan_hypermart.net/japan1.htm , p.12 of 13.

ซึ่งกรมคุมประพฤติแห่งชาติจะสนับสนุนทางการเงินของ บ้านอุปถัมภ์ช่วยเหลือ
ฟื้นฟูผู้กระทำผิด (RAH) ในปี 1998 , RAH เป็นที่ขอมรับโดยทั่วไป โดยที่รับเงินช่วยเหลือ 2.6
ล้านเยน หรือประมาณ 75 เปอร์เซ็นต์ ของงบประมาณ จากกรมคุมประพฤติแห่งประเทศไทย

จนกระทั่ง ปี 1999 , มี RAH จำนวน 99 แห่ง อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของกระทรวง
ยุติธรรม แบ่งเป็น

- บ้านอุปถัมภ์ช่วยเหลือฟื้นฟูผู้กระทำผิดสำหรับเด็กและเยาวชน จำนวน 5 แห่ง
- บ้านอุปถัมภ์ช่วยเหลือฟื้นฟูผู้กระทำผิดสำหรับผู้ใหญ่ จำนวน 22 แห่ง
- บ้านอุปถัมภ์ช่วยเหลือฟื้นฟูผู้กระทำผิดทั้งเด็กและเยาวชนกับผู้ใหญ่จำนวน 72 แห่ง

นอกจากนี้ยังมี RAH อีก 89 แห่ง ช่วยในเรื่องที่พักอาศัยสำหรับบุรุษและ RAH อีก 7
แห่ง สำหรับสตรี และอีก 3 แห่งที่มีทั้งบุรุษและสตรีที่เป็นผู้กระทำผิด โดยมีปริมาณผู้เข้ารับการแก้ไข
ฟื้นฟูในปี 1990 จำนวน 2,270 คน ในจำนวน RAH 148 แห่งที่อำนวยความสะดวกตั้งแต่ 10 คน
ถึง 110 คน²³ โดยผู้ที่เข้าพักอาศัยได้จะต้องเป็นผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวออกมาแล้ว ไม่เกิน 6 เดือน

RAH บางแห่งจะมีโรงงาน ซึ่งโรงงานเหล่านี้จะเป็นแหล่งทำงานของผู้อาศัยที่ไม่
สามารถหางานหรือทำงานในสังคมได้ และบางแห่งจะมีลักษณะพิเศษออกไป เช่น อาจจะมี
สถานที่บำบัดทางจิต หรือบ้านพักคนชรา คอยเป็นแหล่งให้ความช่วยเหลือแก่คนป่วยทางจิตหรือ
คนชรา ซึ่งไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้เนื่องมาจากความเจ็บป่วยหรืออายุมากแล้ว อีกด้วย

จะเห็นได้ว่า กฎหมายฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือแก่ผู้ต้อง
ขังในระยะ 6 เดือนแรก นับตั้งแต่ที่ได้รับการปลดปล่อยจากเรือนจำหรือทัณฑสถาน โดยอยู่ใน
ความรับผิดชอบของสำนักคุมประพฤติ (Probation Office) ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบใน
การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดนอกเรือนจำ ทั้งผู้ถูกตั้งคุมประพฤติ (probationers) ที่ศาลตั้ง คุม
ประพฤติ และผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษจากเรือนจำ (prison parolees) รวมทั้งการดำเนินการ
สงเคราะห์หลังปล่อยผู้พ้นโทษจากเรือนจำ (ex-offenders) ด้วย

3.3 การป้องกันการกระทำผิดซ้ำภายหลังพ้นโทษ

ภายใต้การบริหารงานของกรมบำบัดฟื้นฟู (Rehabilitation Bureau) ในสังกัด กระทรวง
ยุติธรรม โดยมีพนักงานคุมประพฤติ (probation officers) และอาสาสมัครคุมประพฤติ (volunteer
probation officers) ในชุมชนคอยช่วยเหลือพนักงานคุมประพฤติในการสอดส่องดูแลและให้การ
ช่วยเหลือผู้กระทำผิดดังกล่าว บริการให้ความช่วยเหลือของสำนักงานคุมประพฤติ ได้แก่ การจัด

²³ www.unafei.or.i/chapter 1.pdf. The law for offenders rehabilitation service 1995. Japan ; p.12.

หาอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค จัดหาที่พักชั่วคราว (Halfway House) การเดินทางกลับภูมิลำเนา และการแนะนำด้านการประกอบอาชีพ เป็นต้น

ทั้งนี้ พนักงานคุมประพฤติจะดูแลให้ความช่วยเหลือตามความจำเป็น และความเหมาะสมเป็นรายๆไป รวมทั้งประสานขอความช่วยเหลือจากองค์กรเอกชนและอาสาสมัคร (Cooperative Volunteer Organization) ต่างๆ ดังนี้²⁴

a). สมาคมสตรีช่วยเหลือแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด (Rehabilitation Aid Women's Group) องค์กรนี้มีสมาชิกอาสาสมัครสตรี ประมาณ 199,315 คน (สำรวจเดือนเมษายน 2540) มีวัตถุประสงค์ที่จะเข้ามาช่วยเหลือแก้ไขผู้กระทำผิดและมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม โดยเป็นตัวแทนของมารดาและภรรยาในสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับอาชญากรรม ปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน สวัสดิการของผู้กระทำผิดและครอบครัว กิจกรรมขององค์กรได้แก่ การให้การสนับสนุนการเงิน สิ่งจำเป็นต่างๆแก่อาสาสมัครคุมประพฤติ บ้านพักช่วยเหลือแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด และกลุ่มสมาคมพี่สาวและพี่ชายคนโต การเยี่ยมผู้ต้องขังในเรือนจำ และการช่วยเหลือเพื่อการแก้ไขผู้กระทำผิดในรูปแบบต่างๆ

b). สมาคมพี่สาวและพี่ชายคนโต (Big Brothers and Sisters) หรือ BBS เป็นองค์กรที่มีสมาชิกอาสาสมัครเป็นคนหนุ่มสาว อายุระหว่าง 17 – 30 ปี ที่ต้องการให้ความช่วยเหลือและป้องกันปัญหาเยาวชนกระทำผิด สมาชิกจะทำหน้าที่เป็นเพื่อนที่เข้าใจปัญหาและความต้องการของเยาวชน ช่วยเหลือพนักงานคุมประพฤติและอาสาสมัครคุมประพฤติของสำนักงานคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม (จากการสำรวจ เมื่อเดือนเมษายน 2540) สมาคมดังกล่าวมีสมาชิกอาสาสมัครทั่วประเทศถึง 5,838 คน

c). ความร่วมมือกับนายจ้าง เนื่องจากผู้พ้นโทษและผู้ถูกคุมประพฤตินักจะประสบปัญหาการไม่ยอมรับเข้าทำงาน สาเหตุมาจากเคยต้องโทษมาก่อน ดังนั้น ความร่วมมือของนายจ้าง บริษัท ห้างร้านต่างๆ ประมาณ 3,300 แห่ง ร่วมกับสำนักคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม ที่ต้องการช่วยเหลือแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้เป็นคนดีและมีงานอาชีพทำ จึงได้จัดทำทะเบียนผู้กระทำผิดที่ต้องการหางานทำ เพื่อให้พนักงานคุมประพฤติดำเนินการให้ความช่วยเหลือและจัดหางานให้ทำตามความเหมาะสมต่อไป

นอกจากนี้แล้ว ในส่วนของภาคเอกชนก็ปรากฏว่า องค์กรเอกชน และอาสาสมัครในประเทศญี่ปุ่นนั้น มีบทบาทอย่างมากในการสงเคราะห์หลังปล่อย กล่าวคือ ในปัจจุบันมีอาสาสมัครคุมประพฤติทั่วประเทศถึง 47,000 คน ซึ่งประกอบด้วยบุคคลจากสาขาอาชีพเช่น ผู้นำ

²⁴ Ibid. pp.13-14.

ศาสนา นายแพทย์ วิศวกร ข้าราชการ ขาวนา ชาวประมง พ่อค้า แม่บ้าน และครู เป็นต้น โดยอาสาสมัครเหล่านี้จะทำหน้าที่ติดตามคุมประพฤติผู้ถูกคุมประพฤติในชั้นศาล ผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ และให้การสงเคราะห์แก่ผู้พ้นโทษและในปัจจุบันมีการสงเคราะห์หลังปล่อยในรูปแบบของบ้านกึ่งวิถีจำนวนถึง 105 แห่งทั่วประเทศ ที่ดำเนินการโดยองค์การเอกชนภายใต้การควบคุมของกระทรวงยุติธรรม นับว่าเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระรัฐบาลได้เป็นอย่างดี โดยบ้านอุปถัมภ์มีหน้าที่ 3 ประการคือ²⁵

(1) หน้าที่ในการจัดหาที่พักอาศัย อาหาร และให้คำปรึกษาแก่ผู้พักอาศัยที่เป็นผู้กระทำผิดอันได้แก่ เยาวชน ผู้ถูกคุมความประพฤติที่เป็นผู้ใหญ่ ผู้ถูกพักการลงโทษและผู้กระทำผิดที่ถูกปล่อยตัว

(2) การจัดหางานให้แก่ผู้กระทำผิด

(3) การให้การบำบัดรักษา เช่น การบำบัดอาการติดยา การฝึกฝนทักษะต่างๆ (social training skills) และการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการฝึกอาชีพ

แต่หน้าที่ที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้น คือการให้ที่พักอาศัยแก่นักโทษที่ถูกปล่อยตัวที่ไม่สามารถหาที่พักอาศัยได้ และนักโทษที่ได้รับการพักการลงโทษในประเทศญี่ปุ่นที่มีจำนวนถึง 30 เปอร์เซ็นต์จะเข้าสู่บ้านอุปถัมภ์

อาจกล่าวได้ว่า บ้านอุปถัมภ์เป็นหน่วยงานที่สำคัญที่ทำให้ระบบการพักการลงโทษเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังถูกออกแบบเพื่อรองรับผู้ถูกพักการลงโทษจำนวนมากที่ต้องโทษเป็นระยะเวลานาน ปัญหาเรือนจำแออัด ถือเป็นปัญหาที่สำคัญที่หลายประเทศทั่วโลกกำลังประสบอยู่รวมทั้งประเทศไทย แต่ประเทศญี่ปุ่นนั้นสามารถรักษาสมดุลของอัตราประชากรนักโทษในเรือนจำให้อยู่ในระดับต่ำกว่าที่หลายๆประเทศ โดยการระดมความร่วมมือจากหน่วยงานทุกหน่วยงาน ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ขณะเดียวกันก็ยังได้รับความร่วมมือจากภาคชุมชนที่ทำให้ัยการและผู้พิพากษาสามารถหันเหคดีที่มีต้องลงโทษจำคุก ให้กลับคืนสู่สังคมโดยใช้วิธีการส่งไม่ฟ้องคดีจำเลย การรอกการลงโทษ และวิธีการคุมประพฤติ ที่ทำให้อัตรการจำคุกลดต่ำลง จึงเป็นการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด (treatment) ซึ่งเป็นมาตรการที่ไม่ต้องพึ่งพาหรืออาศัยเรือนจำ (non-use of institution)

ความสำเร็จของการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด โดยใช้ชุมชนในประเทศญี่ปุ่นขึ้นอยู่กับความร่วมมือของพนักงานคุมประพฤติอาชีพซึ่งมีความเชี่ยวชาญการทำงานด้านการบำบัดรักษา

²⁵ วัลยา ศรีพิชย์. เรื่องเดียวกัน, หน้า 90.

และการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเป็นอย่างดี โดยอาศัยหลักวิชาการทางด้านพฤติกรรมศาสตร์และความร่วมมือของอาสาสมัครคุมประพฤติที่มีบทบาทในการจัดสรรทรัพยากรในชุมชน สิ่งที่ทำให้อัตราการจำคุกในประเทศญี่ปุ่นต่ำนั้นก็คือ การที่ระบบการพักการลงโทษที่ดีด้วยและบ้านอุปถัมภ์ ซึ่งเป็นตัวแทนของการแบ่งปันของภาคชุมชนภายใต้การควบคุมดูแลของบ้านอุปถัมภ์ นักโทษเหล่านี้จะได้รับการแก้ไขฟื้นฟูของปรัชญาในการทำงานแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดมิใช่เพื่อการลงโทษจำเลยในชุมชน และมีได้กีดกันจำเลยให้อยู่ห่างจากสังคม แต่เพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไขยกระดับความรู้สึภภาคภูมิใจในความเป็นมนุษย์ของจำเลยให้สูงขึ้น โดยการให้จำเลยรับรู้ว่า พวกเขาเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของสังคมและเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) อีกด้วย ซึ่งบ้านกึ่งวิถีมีบทบาทสำคัญในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน และเป็นอีกมิติหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในปัจจุบัน โดยในบทความต่อไปจะได้ทำการวิเคราะห์ถึงบทบาทของบ้านกึ่งวิถี ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในประเทศไทย

บทที่ 4

วิเคราะห์บทบาทของบ้านกึ่งวิถี ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในประเทศไทย

ในการวิเคราะห์บทบาทของบ้านกึ่งวิถี ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในประเทศไทย สามารถกำหนดขอบเขตแนวทางปัญหาในทางปฏิบัติ โดยเปรียบเทียบเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และญี่ปุ่น กับประเทศไทยโดยชี้ให้เห็นถึงโครงสร้างการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดของบ้านกึ่งวิถี ตามวัตถุประสงค์ของข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องที่จะนำมาใช้ กับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในประเทศไทยได้ดังนี้

1. ประเภทของบ้านกึ่งวิถี

การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในประเทศไทยในอดีต ได้มีการตราพระราชบัญญัติคัดค้านคนจรจัดและคนที่เคยต้องโทษหลายครั้ง รศ.127 ขึ้น โดยกำหนดให้ส่งตัวบุคคลเหล่านี้ไปอยู่ตามหัวเมืองและมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองเป็นผู้มีอำนาจในการควบคุมดูแลความประพฤติ ความเป็นอยู่ และจัดที่ดินทำกิน วัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ เพื่อให้บุคคลเหล่านี้มีที่ดินทำกิน มีอาชีพเป็นหลักแหล่งจะได้ไม่หันกลับไปกระทำผิดอีก นับได้ว่าเป็นการสงเคราะห์ที่มีลักษณะเป็นการบังคับกึ่งลงโทษ แต่อย่างไรก็ตามความพยายามดังกล่าวไม่ผู้ได้ผลมากนัก เนื่องจากสถานที่ที่จัดให้เข้าไปอยู่มีสภาพการทำมาหากินที่แร้นแค้น โรคภัยไข้เจ็บ ชุกชุม ขาดแคลนการรักษาโรค ขาดการได้รับการดูแลจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองผู้มีอำนาจ

เมื่อประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติได้รับเอาข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังควบคู่ไปกับพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 และได้มีการปรับปรุงวิธีปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทั้งก่อนพ้นโทษ มีการเตรียมการปล่อย โดยการอบรมผู้ต้องขังก่อนพ้นโทษ 7 วัน ในเรื่องของศาสนาและศีลธรรมโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้ต้องขังได้กลับตัวเป็นพลเมืองดี และหลังพ้นโทษได้จัดให้มีการสงเคราะห์ช่วยเหลือแก่ผู้พ้นโทษ เช่น จ่ายค่าพาหนะให้เดินทางกลับภูมิลำเนา ติดต่อญาติให้มารับตัวในวันปลดปล่อย แจกเครื่องแต่งกายกรณีไม่มีเครื่องแต่งกายให้ เป็นต้น การสงเคราะห์ลักษณะนี้เป็นการสงเคราะห์แบบไม่บังคับ ขึ้นอยู่กับความสมัครใจ และความต้องการของผู้พ้นโทษ แต่ต่อมาได้จัดให้มีการสงเคราะห์แบบบังคับขึ้น โดยนำเอาการคุมประพฤติมาใช้กับผู้ต้องขังให้ได้รับการปลดปล่อยไปก่อนครบกำหนดโทษ และต้องมีการติดตามดูแลความประพฤติให้ปฏิบัติตามเงื่อนไข

ไซ ในปี พ.ศ. 2499 จอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในสมัยนั้น ได้เห็นความสำคัญและมองเห็นความจำเป็นในการติดตามช่วยเหลือแก่ผู้ต้องขังภายหลังการปลดปล่อย ว่าจะ เป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยแก้ปัญหาอาชญากรรมได้ จึงได้มอบเงินให้ 10,000 บาท เพื่อจัดตั้งมูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ซึ่งจัดตั้งอยู่ในกรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาให้ความช่วยเหลือแก่ผู้พ้นโทษที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เช่น จัดหางานให้แก่ผู้พ้นโทษ ให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน เครื่องมือ และอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ จึงนับเป็นครั้งแรกที่สังคมและเอกชนเข้ามามีบทบาทในการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ แต่เนื่องจากการดำเนินงานมีขอบเขตจำกัด และมีเงินทุนน้อยอยู่ในเวลานั้น

เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ.2517 ได้มีการจัดตั้งบ้านกึ่งวิถี สำหรับสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ เป็นครั้งแรกในประเทศไทย โดยมูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ร่วมกับกรมราชทัณฑ์จัดตั้งขึ้น โดยใช้ชื่อว่า บ้านสวัสดิ และในปี พ.ศ.2527 ยังได้มีการจัดตั้ง บ้านกึ่งวิถี ขึ้นใช้ชื่อว่า บ้านร่มเย็น ตั้งอยู่ที่ จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อเป็นสถานที่พักพิงชั่วคราวแก่ผู้พ้นโทษที่ไม่สามารถกลับภูมิลำเนาได้ทันที ที่ได้รับการปล่อยตัว และเป็นสถานที่ฝึกอบรมและประกอบอาชีพทางด้านการเกษตรหรือช่างไม้ แก่ผู้พ้นโทษที่ยังไม่มีหลักแหล่งในการประกอบอาชีพ ต่อมาสภาสงเคราะห์แห่งประเทศไทยได้ลดบทบาทในการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษลง โดยยุบเลิกคณะกรรมการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ และให้ถือว่าการสงเคราะห์เป็นส่วนหนึ่งของการสงเคราะห์ผู้มีปัญหาทั่วไป บทบาทของบ้านร่มเย็นจึงเปลี่ยนแปลงไปเป็นการสงเคราะห์ผู้มีปัญหาทั่วไป

อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ.2539 กรมราชทัณฑ์ได้จัดตั้งบ้านกึ่งวิถีขึ้นใหม่ ตั้งอยู่ ณ บริเวณหน้าเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร ถนนนางวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ซึ่งเปิดทำการให้ผู้พ้นโทษพักอาศัยเป็นการชั่วคราว แต่ประสบปัญหาเรื่องที่พักอาศัยและการหางานทำ เพราะระยะเวลาดังกล่าวเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างการปลดปล่อย และการปรับตัวเข้าสู่สังคมภายนอก ซึ่งผู้พ้นโทษที่ไม่มีญาติมิตรและไร้ที่พึ่งพิงที่ยังหางานทำเพื่อเลี้ยงชีพยังไม่ได้ ย่อมมีโอกาสที่จะหวนกลับไปประกอบอาชญากรรมเพื่อความอยู่รอดได้มากกว่าผู้ที่ไม่ประสบปัญหา

ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์มีบ้านกึ่งวิถีอยู่มากกว่า 30 แห่ง ซึ่งมีอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ ซึ่งบ้านกึ่งวิถีในประเทศไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อการสงเคราะห์แก่ผู้พ้นโทษ และผู้พักการลงโทษ ดังนี้

1. รองรับในเรื่องอาหารและที่พักชั่วคราว
2. ให้คำพาหนะเดินทาง พร้อมทั้งเบี่ยงกลับภูมิลำเนา

3. ให้เครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็น พร้อมทั้งช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาล
4. จัดหาอาชีพให้โดยประสานงานทั้งในภาครัฐและเอกชน ตลอดจนให้ทุนประกอบ อาชีพในระยะเริ่มแรก
5. ให้คำแนะนำและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต โดยผู้รับการสงเคราะห์ต้องมีความประพฤติดี พร้อมทั้งจะกลับคนเป็นพลเมืองดีและไม่เป็นผู้เคยต้องโทษในความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ไม่เป็นโรคพิษสุราเรื้อรัง โรคติดต่อ หรือโรคที่สังคมรังเกียจในขั้นรุนแรง

จึงเห็นได้ว่า บ้านกึ่งวิถีมีความสำคัญต่อผู้กระทำผิดเป็นอย่างมาก แม้กรมราชทัณฑ์จะให้การศึกษาอบรม ตลอดจนการฝึกวิชาชีพและการพัฒนาจิตใจอย่างดีเลิศเพียงใดก็ตาม ในขณะที่ต้องโทษอยู่ แต่ถ้าผู้กระทำผิดยังไม่สามารถยืนอยู่บนลำแข้งของตนเองได้แล้ว โอกาสที่จะหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีกย่อมมีสูงมากทีเดียว จึงเป็นการสูญเสียงบประมาณที่ได้ใช้ไปในการเลี้ยงดูและการอบรมแก้ไขผู้กระทำผิดโดยไร้เหตุหรือไม่คุ้มค่า หน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชนควรร่วมมือในการอบรมแก้ไขผู้กระทำผิดอันจะนำมาซึ่งความสงบสุขของสังคมส่วนรวมในที่สุด

สำหรับบทบาทของบ้านกึ่งวิถีหรือบ้านสวัสดิ์ ในประเทศไทย เป็นลักษณะการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้พ้นโทษ ผู้พักการลงโทษ ในลักษณะการสงเคราะห์แต่เพียงด้านเดียวและเป็นการสงเคราะห์ในเบื้องต้นจากหน่วยงานของรัฐคือ บ้านสวัสดิ์หรือบ้านกึ่งวิถีขาออก(Half Way out house) เท่านั้น ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุได้เพียงเล็กน้อยและไม่ตรงตามความต้องการของผู้พ้นโทษ ทั้งยังขาดกับสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานของราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่าที่ควร

จึงทำให้ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรและการให้บริการยังขาดความชัดเจนไม่ครอบคลุมถึงกระบวนการเยียวยาแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ที่ยังอยู่ในระหว่างเงื่อนไขการพักการลงโทษ ดังที่นานาอารยประเทศที่นำมาใช้แก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนในลักษณะของบ้านกึ่งวิถีขาเข้า(Half Way in house)และในประเทศไทยยังไม่มิกฎหมายใดมารองรับ กล่าวคือ ไม่มีสภาพบังคับทางกฎหมายที่ให้ผู้พ้นโทษ ผู้พักการลงโทษ เด็กผู้พ้นการฝึกอบรมจะต้องเข้ามาขอรับบริการจากบ้านกึ่งวิถีก่อนจะออกไปสู่ระบบคุมประพฤติหรือกำหนดเงื่อนไขการพักการลงโทษต่อไป จึงทำให้การดำเนินงานบ้านกึ่งวิถีของประเทศไทยยังขาดความต่อเนื่องในระบบบริหารงานยุติธรรมทางอาญาอยู่ในขณะนี้

2. การดำเนินงานของบ้านกึ่งวิถี

เมื่อพิจารณาในแง่ตัวผู้กระทำผิดและครอบครัว การที่ผู้กระทำผิดต้องถูกจำคุกนั้นจะทำให้ผู้กระทำผิดหมดโอกาสทำมาหากินในช่วงที่ถูกคุมขังอยู่ ทำให้ผู้กระทำผิดขาดรายได้และถ้าผู้กระทำผิดเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวก็จะขาดรายได้ครอบครัวเดือดร้อนไปด้วย ในขณะที่เดียวกันครอบครัวของผู้กระทำผิดจะต้องเดินทางมาเยี่ยมเยียน ส่งอาหาร และของฝากต่างๆให้ผู้กระทำผิดในเรือนจำซึ่งเป็นการสูญเสียเศรษฐกิจนับเป็นจำนวนไม่น้อย

การดำเนินงานของบ้านกึ่งวิถีแก่ผู้กระทำผิด ได้รับการพิจารณาว่ามีมนุษยธรรมมากกว่าการใช้โทษจำคุก นอกเหนือจากการช่วยลดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากความแออัดยัดเยียดภายในเรือนจำ การสุขภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆที่เลวร้าย ตลอดจนการอนามัยซึ่งอยู่ในสภาพที่แย่เต็มที่แล้ว บ้านกึ่งวิดียังคงเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดได้รักษาสัมพันธ์กับครอบครัวและกลุ่มเพื่อน ตลอดจนสามารถคงอยู่ในตลาดแรงงานได้อีกด้วย ในปัจจุบัน บรรดาผู้สนับสนุนเป็นจำนวนมากต่างก็เห็นพ้องต้องกันว่า การปลดปล่อยผู้ต้องขังที่ต้องโทษระยะยาวกลับไปสู่สังคมโดยตรง นับเป็นเรื่องที่ไร้มนุษยธรรม

ความสำเร็จในการปรับตัวเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ผู้กระทำผิด จะบรรลุผลสำเร็จได้ดีแต่เฉพาะในชุมชนใดชุมชนหนึ่งเท่านั้น ณ ที่นั้น อดีตผู้กระทำผิดสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตอย่างเป็นอิสระ สามารถเสริมสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและกลุ่มเพื่อนได้อย่างแน่นแฟ้นสามารถหางานทำได้ ซึ่งสิ่งต่างๆดังกล่าวสามารถหาได้จากบ้านกึ่งวิถี

เป้าหมายเบื้องต้นของการใช้บ้านกึ่งวิถีดูเหมือนว่าจะมุ่งไปที่ความเคลื่อนไหวและการปรับตัวของผู้กระทำผิดให้เข้ากับสภาพความเป็นอยู่ในชุมชนที่อิสระ เป้าหมายอื่นๆมีลักษณะแตกต่างกันออกไป แต่โดยทั่วไปแล้วจะมุ่งไปเรื่องของการทำงาน การศึกษาต่อ และการลดภาระค่าใช้จ่ายของเรือนจำ อย่างไรก็ตามเป้าหมายต่างๆดังที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นสิ่งที่บรรดาผู้บริหารบ้านกึ่งวิถียอมรับ

1. เพื่อพัฒนาคุณสมบัติต่างๆ (Attributes) อันจะนำมาซึ่งการจ้างที่ดี
2. เพื่อให้ผู้กระทำผิดมีความคิดได้มีงานทำ ซึ่งสามารถจะทำงานดังกล่าวต่อไปได้ภายหลังพ้นโทษ
3. เพื่อสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมต่อการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

4. เพื่อลดการจำคุกในเรือนจำและทัณฑสถานต่างๆ
5. เพื่อเสนอแผนงานในเรื่องการให้ที่พักพิงอย่างมีประสิทธิภาพโดยมีค่าใช้จ่ายต่อหัวน้อยกว่าการจำคุกเพื่อให้มีผลกระทบต่อการใช้จ่ายของหน่วยงานในท้องถิ่น (County)

บ้านกึ่งวิถีเป็นมาตรการ ไม่ควบคุมตัวผู้กระทำผิดตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติและใน หลายประเทศได้นำมาตรการต่างๆมาใช้กับผู้ต้องโทษตามแนวความคิดพื้นฐานจากหลักอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยาแนวใหม่ ซึ่งไม่เห็นประโยชน์ของการลงโทษด้วยวิธีจำคุกผู้กระทำผิดระยะสั้น แต่จะใช้ทางเลือกอื่นแทนการจำคุก (Alternatives to imprisonment) โดยนำมาตรการเบี่ยงเบนการควบคุมผู้กระทำผิดที่เป็นทางการมาใช้แทน (Non – custodial Measures) หลักการพื้นฐานที่ส่งเสริมการใช้มาตรการ ไม่ควบคุมตัวผู้กระทำผิด เช่นเดียวกับเครื่องป้องกันขั้นต่ำสำหรับบุคคลที่ใช้วิธีการเลี้ยงโทษจำคุก มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารของกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแก้ไขผู้กระทำผิดในขณะเดียวกันก็มุ่งสนับสนุนผู้กระทำผิดให้มีความรู้ดีกับผิดชอบต่อสังคม โดยขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ รวมทั้งจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของระบบงานยุติธรรมของประเทศนั้นๆ และต้องพยายามให้มีความสมดุลระหว่างสิทธิของผู้กระทำผิด สิทธิของเหยื่อ และผลต่อสังคม

อย่างไรก็ดี การปล่อยให้ผู้กระทำผิดอยู่นอกที่คุมขังก็อาจเป็นอันตรายต่อผู้อื่นได้ เช่นการกลั่นแกล้งผู้เสียหาย การทำร้ายพยาน และอาจกระทำผิดซ้ำขึ้นอีกเนื่องจากความเข้าใจผิดว่า จะไม่ต้องถูกจำคุกทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่สังคม ในขณะที่เดียวกันก็ก่อให้เกิดผลดีต่อสังคม ผู้กระทำผิด เหยื่อและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งจากการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดทำประโยชน์ต่อสังคม อันเป็นวิธีการที่จะช่วยสร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบให้ผู้กระทำผิดได้กลับตัวเป็นพลเมืองดี ฉะนั้นผู้มีหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีหน้าที่นำหลักการนี้มาปฏิบัติจึงต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของสังคมด้วยเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

3. ขอบเขตและอำนาจหน้าที่ของบ้านกึ่งวิถี

มาตรการ ไม่ควบคุมผู้กระทำผิดอย่างเป็นทางการตามข้อกำหนดโตเกียว (THE TOKYO RULES) ดังกล่าวข้างต้น มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเบี่ยงเบนการควบคุมผู้กระทำผิดโดยการจำคุก เนื่องจากการจำคุกได้ก่อให้เกิดผลเสียหลายประการ เช่น ผู้กระทำผิดที่เคยต้องโทษจำคุกไม่สามารถกลับเข้าสู่สังคมได้ สังคมไม่มั่นใจที่จะให้ความไว้วางใจแก่อาชญากรได้ และนักโทษล้นคุก

ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของบ้านกึ่งวิถี สามารถนำข้อกำหนดโคเคียวมาปรับใช้ดังต่อไปนี้

บ้านกึ่งวิถี(Half way House) สามารถใช้กับบุคคลที่ถูกฟ้องร้องที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีหรือการดำเนินการตามคำพิพากษา คำว่าบุคคลในมาตรฐานนี้ หมายถึง ผู้กระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหา ผู้ที่อยู่ระหว่างการฟ้องร้องและผู้ที่ถูกพิพากษาแล้ว และควรคำนึงถึงการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในชุมชน หลีกเลี่ยงกระบวนการที่เป็นทางการหรือการไต่สวนของศาลให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยคำนึงถึงการคุ้มครองทางกฎหมายและหลักนิติธรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติที่นำไปสู่การลดจำนวนผู้กระทำความผิดที่ถูกควบคุมตัว¹

ผู้เขียนเห็นว่า วิธีการลงโทษตามทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดมีอยู่หลายวิธีการด้วยกันแต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคือวิธีการใดก็ได้ที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด โดยที่ทำให้ผู้กระทำความผิดมีความยับยั้งใจว่าต่อไปจะไม่หวนมากระทำความผิดซ้ำ ดังนั้น การลงโทษและวิธีการลงโทษจึงต้องพิจารณาที่ตัวบุคคลเป็นหลักว่าบุคคลนั้นเหมาะสมกับวิธีการใดการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในรูปแบบการแก้ไขฟื้นฟู ระบบราชทัณฑ์สมัยใหม่ได้นำทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดมาใช้ในการลงโทษมากขึ้น ภาระหน้าที่ของเรือนจำจึงเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมกล่าวคือ นอกเหนือจากภาระหน้าที่ในการป้องกันสังคมจากผู้กระทำความผิดแล้ว เรือนจำยังมีภาระหน้าที่ในการช่วยเหลือนักโทษให้ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูจิตใจให้กลับตัวเป็นคนดี

บ้านกึ่งวิถี(Half way House) เป็นมาตรการที่ช่วยให้ผู้กระทำความผิดให้กลับสู่สังคม เพราะผู้ต้องขังที่ถูกจำคุกมาเป็นเวลานานอาจจะประสบปัญหาในการปรับตัวเข้ากับสังคม บ้านกึ่งวิถีจึงเป็นเสมือนกับสะพานที่เชื่อมผู้ต้องขังที่เป็นผู้กระทำความผิดมาแล้วที่ใกล้พ้นโทษหรือพ้นโทษใหม่ๆที่ยังไม่พร้อมในการกลับเข้าสู่สังคมได้มีโอกาสปรับตัว ปรับความพร้อม การหางานทำ หาที่พักและปรับสภาพจิตใจก่อนกลับเข้าสู่สังคม เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงปัญหาและไม่หวนกลับไปสู่การกระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก

4.สภาพปัญหาการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดของบ้านกึ่งวิถี

ประเทศไทยนั้น ได้มีการจัดตั้งบ้านกึ่งวิถีครั้งแรก เมื่อ พ.ศ.2517 โดยมูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ ซึ่งอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของกรมราชทัณฑ์ มีชื่อว่า “บ้านสวัสดิ์” เพื่อให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้พ้นโทษที่เดือดร้อน และต้องการความช่วยเหลือโดยจัดที่พักอาศัยให้ชั่วคราว ดิ

¹ คุกคณวก ข. ข้อ 2

ต่อหางานให้ทำ จัดอาหารให้ 2 มื้อ ส่งตัวกลับภูมิลำเนา ให้ทุนประกอบอาชีพ นอกจากนี้ยังได้ให้ความสงเคราะห์แก่ผู้พันโทษ ในเรื่องเครื่องอุปโภคบริโภคตลอดจนทุนการศึกษาแก่นุศรธิดาของบุคคลดังกล่าวด้วย แต่ก็ยังประสบปัญหาเรื่องเงินทุนที่ใช้ดำเนินการไม่มากนักและการให้บริการยังคงจำกัดแต่เฉพาะเรือนจำและทัณฑสถานที่อยู่ใกล้เคียงกรุงเทพมหานครเท่านั้น ประสิทธิภาพของการให้บริการหรือการสงเคราะห์แก่ผู้ต้องขังและผู้พันโทษ ยังไม่อาจคาดหวังได้ เพราะยังขาดการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้บ้านกึ่งวิถีในอดีตรับผิดชอบของกรมราชทัณฑ์แล้ว สถาสังคมสงเคราะห์ ยังได้จัดตั้งบ้านร่วมเย็นขึ้น เมื่อ พ.ศ.2525 เพื่อสงเคราะห์ในเรื่อง ที่พักพิงชั่วคราวและการฝึกวิชาชีพด้านเกษตรกรรม หรือช่างไม้แก่ผู้พันโทษที่ยังไม่มีอาชีพ ผู้พักการลงโทษ ผู้ผ่านสถานฝึกอบรมหรือสถานกักกันหรืออื่นใด ในกระบวนการยุติธรรมรวมทั้งผู้ถูกคุมประพฤติโดยคำสั่งศาลซึ่งสมัครใจเข้าพักอาศัยในบ้านดังกล่าว ยกเว้นผู้กระทำผิด เกี่ยวกับยาเสพติดทุกประเภท แต่เนื่องจากในระยะต่อมาสถาสังคมสงเคราะห์ได้ลดบทบาทในเรื่องการสงเคราะห์ผู้พันโทษลง โดยถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการสงเคราะห์ผู้ที่มีปัญหาเดือดร้อนทั่วไป การประสานงานกับกรมราชทัณฑ์เพื่อคัดเลือกผู้พันโทษเข้ารับบริการบ้านร่วมเย็นดังกล่าว จึงเป็นอันต้องระงับไปโดยปริยาย

บทบาทของบ้านกึ่งวิถีของประเทศไทยในปัจจุบันพบว่า บ้านกึ่งวิถีของไทยอยู่ในการบริหารจัดการโดยมูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ โดยมีกรมราชทัณฑ์เป็นผู้ประสานงาน มีคณะกรรมการรวม 24 คน แบ่งออกเป็นกรรมการที่เป็นเจ้าหน้าที่ภายในจำนวน 12 คน กรรมการที่เป็นเจ้าหน้าที่ภายนอกกรมราชทัณฑ์ จำนวน 12 คน ทั้งนี้โดยมีอธิบดีกรมราชทัณฑ์เป็นประธานมูลนิธิ สำหรับในส่วนเจ้าหน้าที่ของบ้านกึ่งวิถี(บ้านสวัสดิ)จะมีผู้อำนวยการบ้านสวัสดิเป็นผู้รับผิดชอบอยู่ นอกจากนี้ยังมีพ่อบ้าน ซึ่งจะปฏิบัติหน้าที่ตลอด 24 ชั่วโมง ซึ่งจะคอยดูแลงานทั่วไปในบ้าน มีอาหาร รวมทั้งความสะอาดร่วมกับผู้ที่พักอาศัย จัดหาเสื้อผ้าและคอยช่วยเหลือในเวลาที่ผู้พักอาศัยเจ็บป่วย และคอยให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือแก้ไขในปัญหาเรื่องต่างๆ

สภาพภายในบ้านพบว่า บ้านกึ่งวิถี หรือบ้านสวัสดิ สามารถรองรับผู้ที่มาพักอาศัยได้ประมาณ 25 คน ส่วนบ้านสวัสดิ 2 ซึ่งเป็นบ้านกึ่งวิถีสำหรับทัณฑสถานวัยหนุ่มมินบุรีนั้น สามารถรองรับผู้พันโทษได้จำนวน 10 คน โดยได้ซ่อมแซมและดัดแปลงบ้านพักข้าราชการที่ว่างจำนวน 1 หลัง ซึ่งได้จัดเจ้าหน้าที่ในทัณฑสถานวัยหนุ่มมินบุรี สับเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาเป็นพ่อบ้าน เพื่อให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือปัญหาต่างๆ

เงินทุนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินงาน เนื่องจากถ้าหากไม่มีเงินทุนเพียงพอแล้วก็จะทำให้ศักยภาพในการช่วยเหลือหรือการให้บริการลดลง บ้านกึ่งวิถีของไทยอยู่ในความอนุเคราะห์หรืออุปถัมภ์จากมูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ ซึ่งสำรวจเมื่อวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ.2539 พบว่า

มีเงินอยู่ประมาณ 1,961,468.70บาท ซึ่งค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับระยะเวลาการเปิดดำเนินงานบ้านกึ่งวิถีมาเมื่อปี พ.ศ.2517 จนถึงปัจจุบัน จึงควรต้องพิจารณาว่ากรมราชทัณฑ์จะต้องแสวงหาเงินทุนอื่นๆเพิ่มเติม โดยควรให้องค์การส่วนท้องถิ่นเข้ามา มีบทบาทมากยิ่งขึ้นหรือองค์กรเอกชนช่วยเหลือเงินทุน และต้องช่วยเหลือตนเองโดยจัดกิจกรรมกับชุมชนด้วย เนื่องจากบ้านกึ่งวิถีของไทยไม่มีกิจการเป็นของตนเองเลย ต้องรอการอุดหนุนจากมูลนิธิแต่เพียงอย่างเดียว

จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้มีกิจการร่วมกับชุมชนให้ได้ ที่จะทำให้บ้านกึ่งวิถีของไทยสามารถพัฒนาไปข้างหน้าต่อไปได้ พร้อมทั้งส่งเสริมให้ชุมชนในสังคมได้เข้ามา มีบทบาทต่อการรับผิดชอบร่วมกันต่อปัญหาอาชญากรรมอีกด้วย และจะต้องปรับเปลี่ยนให้มีกิจการร่วมกับชุมชนให้ได้ จึงจะทำให้บ้านกึ่งวิถีของไทยสามารถพัฒนาไปข้างหน้าต่อไปได้ พร้อมทั้งส่งเสริมให้ชุมชนในสังคมได้เข้ามา มีบทบาทต่อการรับผิดชอบร่วมกันต่อปัญหาอาชญากรรมอีกด้วย

สำหรับบ้านกึ่งวิถีที่ให้บริการในด้านการสงเคราะห์ผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษ โดยเฉพาะซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของเอกชนนั้น ในปัจจุบันยังไม่มีการจัดตั้งขึ้น ในอดีตเคยมี “บ้านร่วมเย็น” ขึ้นอยู่ในความรับผิดชอบของสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ที่มีวัตถุประสงค์จะเป็นบ้านกึ่งวิถีในการให้ที่พักพิงชั่วคราวแก่ผู้พ้นโทษที่ไม่สามารถกลับภูมิลำเนาได้ทันทีและเป็นสถานที่ฝึกและประกอบอาชีพ ผู้พักการลงโทษ ผู้ผ่านสถานฝึกอบรมหรือสถานกักกันอื่นใด ในกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งบุคคลผู้ถูกคุมประพฤติโดยคำสั่งศาล ซึ่งสมัครเข้าพักอาศัยใช้บริการของบ้านร่วมเย็นแต่ทั้งนี้ ให้ยกเว้นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดทุกชนิด

เป็นที่น่าเสียดายว่า ต่อมาสภาสังคมสงเคราะห์ก็ได้ลดบทบาทในด้านการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษลง เนื่องจากได้มีการยุบเลิกคณะกรรมการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษและให้ถือว่า การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษเป็นส่วนหนึ่งของการสงเคราะห์ผู้ที่มีปัญหาทั่วไป และบ้านร่วมเย็นก็ให้เป็นบ้านกึ่งวิถีสำหรับสงเคราะห์บุคคลผู้มีปัญหาทั่วไปด้วย การประสานงานกับกรมราชทัณฑ์เพื่อคัดเลือกผู้พ้นโทษเข้าอาศัยในบ้านร่วมเย็นจึงเป็นอันระงับไป

จึงเห็นได้ว่า ปัญหาบทบาทของบ้านกึ่งวิถีในประเทศไทยนั้นยังขาดการเหลียวแล จากภาครัฐ อีกทั้งยังขาดการประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรภาครัฐด้วยกันอย่างต่อเนื่อง โดยที่สังคมยังเห็นว่าเป็นปัญหาที่ภาครัฐต้องดำเนินงานแต่เพียงฝ่ายเดียว จึงทำให้บทบาทของบ้านกึ่งวิถีของไทยยังไม่พัฒนาไปสู่การบริหารงานยุติธรรมได้ เนื่องจากไม่มีกฎหมายที่จะมารองรับการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ หรือผู้ที่พักการลงโทษ ขาดองค์กรที่มีเอกภาพในการกำกับดูแล และชุมชนยังไม่เข้ามา มีบทบาทในบ้านกึ่งวิถีได้โดยมีจิตสำนึกร่วมกัน ที่จะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคมไทย

รูปแบบของบ้านกึ่งวิถีซึ่งจัดกันในปัจจุบันโดยปกติแล้วจะมีการแยกเพศชายและหญิงอย่างเด็ดขาด แยกเด็ก หรือบุคคลวัยรุ่นจากผู้ใหญ่ และแยกผู้กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ หรือโรคพิษสุราเรื้อรังออกไปต่างหาก มีทั้งรูปแบบที่มีโรงงานขนาดเล็กเพื่อช่วยเหลือให้ผู้ต้องการมีงานทำขณะที่ยังหางานอื่นไม่ได้ แต่สำหรับประเทศไทยมิได้มีการแยกประเภทดังกล่าวยังให้บริการโดยรวม และเป็นกรให้การช่วยเหลือในเบื้องต้นเล็กน้อยเท่านั้น ยังไม่ได้ขยายการให้บริการครอบคลุมในขั้นตอนระหว่างพิจารณาคดีตามคำสั่งศาลในการคุมประพฤติผู้กระทำผิด แต่อย่างไร

ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า สมควรนำบ้านกึ่งวิถีมาใช้ใน 3 ขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย ดังนี้ คือ

1. ขั้นตอน การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในระหว่างพิจารณา
2. ขั้นตอน การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดภายหลังมีคำพิพากษา
3. ขั้นตอน การป้องกันการกระทำผิดซ้ำภายหลังพ้นโทษ

4.1 การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในระหว่างพิจารณาคดี

การคุ้มครองทางกฎหมาย ที่มาจำกัดความ และการใช้ประโยชน์ของมาตรการไม่ควบคุมตัวต้องบัญญัติโดยกฎหมาย การเลือกมาตรการไม่ควบคุมตัวควรอยู่บนมาตรฐานซึ่งเป็นที่ยอมรับ ทั้งในเรื่องของสาเหตุ (nature) และความรุนแรงของการกระทำผิด จุดประสงค์ของคำพิพากษา และสิทธิของเหยื่อ การใช้ดุลยพินิจของศาลหรือเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจ ควรต้องมีขั้นตอนในการดำเนินการที่เชื่อถือได้มีความรับผิดชอบและดำเนินการในหลักกฎหมาย มาตรการไม่ควบคุมตัวที่ได้กำหนดข้อผูกมัดในขั้นตอนก่อนหรือขณะที่มีการดำเนินการอย่างเป็นทางการหรือระหว่างที่มีการฟ้องร้องควรได้รับความยินยอมจากผู้กระทำผิดก่อน การตัดสินใจในการกำหนดมาตรการไม่ควบคุมตัวควรได้รับการตรวจสอบโดยศาลหรือเจ้าพนักงานที่มีอำนาจ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้กระทำผิด ผู้กระทำผิดควรมีสถานในการร้องขอหรือร้องทุกข์ต่อศาลหรือเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในสาระสำคัญที่มีผลต่อสิทธิส่วนบุคคลในมาตรการไม่ควบคุมตัวควรมีกฎที่เหมาะสมสำหรับใช้หรือจัดการกับคำร้องทุกข์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ขัดหลักมนุษยชน มาตรการไม่ควบคุมตัวไม่ควรเกี่ยวข้องกับการทดลองทางการแพทย์หรือทางจิตวิทยาหรือมีความเสี่ยงที่ก่อให้เกิดอันตรายแก่กายและจิตของผู้กระทำผิด สักดิ์ศรีของผู้กระทำผิดที่อยู่ในมาตรการไม่ควบคุมตัวควรได้รับการคุ้มครองตลอดเวลา การส่งเสริมมาตรการไม่ควบคุมตัว สิทธิของผู้กระทำผิดไม่ควรถูกจำกัดให้มากขึ้นกว่าการตัดสินใจของเจ้าพนักงานซึ่งตัดสินใจไว้แต่แรก การใช้มาตรการไม่ควบคุมตัว สิทธิของผู้กระทำผิดที่มีความเป็นส่วนตัว (right privacy) ต้องได้รับ

การยอมรับ เช่นเดียวกับสิทธิที่มีความเป็นส่วนตัวของครอบครัวผู้กระทำความผิดด้วยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้กระทำความผิดควรเก็บรักษาไว้เป็นความลับอย่างเคร่งครัดและควรปิดบังต่อบุคคลที่สาม การเข้าถึงข้อมูลบางอย่างควรมีจำกัดเฉพาะบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรง ซึ่งมีหน้าที่ต้องดำเนินการกับผู้กระทำความผิดรายนั้นหรือบุคคลที่มีอำนาจอื่นๆตามสมควร²

การดำเนินการก่อนการพิจารณาคดี ในที่ซึ่งระบบกฎหมายเหมาะสมสอดคล้องกัน ตำรวจ อัยการหรือหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ควรมีอำนาจในการปล่อยตัวผู้กระทำผิด ถ้าหากพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่จะดำเนินกับคดีนั้นด้วยวิธีการป้องกันสังคม การคุ้มครองอาชญากรรม หรือการยอมรับการสนับสนุนโดยกฎหมาย และสิทธิของเหยื่อ เป้าหมายของการตัดสินใจอยู่บนความเหมาะสมของการปล่อยตัวหรือการพิจารณาของกระบวนการ มีการพัฒนามาตรฐานให้เป็นที่ยอมรับภายในระบบกฎหมายแต่ละระบบ สำหรับคดีที่มีความสำคัญไม่มากนัก พนักงานอัยการอาจใช้มาตรการไม่ควบคุมตัวที่เหมาะสม ตาม³

การหลีกเลี่ยงการควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดี การควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดี ควรเป็นวิธีการสุดท้ายที่ใช้ในการดำเนินคดีอาญาด้วยการพิจารณาให้เหมาะสม กับการสอบสวนข้อกล่าวหาและเพื่อการคุ้มครองสังคมและเหยื่อ การเลือกที่จะควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดีควรใช้ขั้นตอนแรกๆที่สามารถกระทำได้ การควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดีไม่ควรให้นานเกินกว่าความจำเป็นโดยอยู่ภายใต้มาตรฐาน ผู้กระทำความผิดควรมีสถานในการอุทธรณ์ต่อศาล หรือหน่วยงานที่มีอำนาจอื่นๆในกรณีที่ถูกลงควบคุมตัวก่อนการพิจารณา⁴

การพิจารณาคดีและการพิพากษา ถ้ามีความเป็นไปได้ที่จะให้มี Social inquiry report อาจทำได้โดยใช้อำนาจศาล เจ้าพนักงาน หรือหน่วยงาน (agency) ที่มีอำนาจหน้าที่รายงานการสอบสวนทางสังคม (Social inquiry report) รายงานควรประกอบไปด้วยข้อมูลทางสังคมของผู้กระทำผิด ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับรูปแบบและความถี่ของการลงโทษตามคำพิพากษา รายงานต้องเป็นความจริงและไม่มีอคติ มีความเห็นที่แจ่มแจ้งชัดเจน มีข้อพิสูจน์ที่แน่ชัด⁵

การพิพากษา (Sentencing dispositions) อำนาจในการพิพากษาอาจพิพากษาโดยใช้วิธีการดังต่อไปนี้

(1) การว่ากล่าวตักเตือน

² ฎีกาผนวก ข. ข้อ 4

³ ฎีกาผนวก ข. ข้อ 5

⁴ ฎีกาผนวก ข. ข้อ 6

⁵ ฎีกาผนวก ข. ข้อ 7

- (2) การปล่อยโดยมีเงื่อนไข
- (3) การลงโทษทางสถานภาพ
- (4) การลงโทษทางเศรษฐกิจและการปรับเป็นเงิน
- (5) การริบทรัพย์สินหรือคำสั่งยึดทรัพย์
- (6) การจ่ายค่าสินไหมทดแทนหรือคำสั่งชดเชยค่าเสียหาย
- (7) การรอกการลงโทษหรือการรอกการกำหนดโทษ
- (8) การคุมประพฤติและการสอดส่องภายใต้การควบคุมของศาล
- (9) คำสั่งให้ทำงานบริการสังคม
- (10) การส่งตัวไปรับการรักษา
- (11) การควบคุมผู้กระทำผิดในที่อยู่อาศัย
- (12) การผสมผสานวิธีการต่างๆเข้าด้วยกัน ในรูปแบบของบ้านกึ่งวิถี

อำนาจของศาลที่กำหนดขอบเขตของมาตรการไม่ควบคุมตัวควรพิพากษา โดยดูความจำเป็นในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดคุ้มครองสังคม และประโยชน์ของเหยื่อ⁶

สำหรับบทบาทบ้านกึ่งวิถีในประเทศไทยยังเป็นบ้านกึ่งวิถีขาออก ที่เป็นการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้พ้นโทษอย่างเฉียว ซึ่งแตกต่างจากบ้านกึ่งวิถีของประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น ที่มีการนำมาตรการไม่ควบคุมตัวอย่างเป็นทางการ มาปรับใช้กับระบบของการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดมาใช้ในระหว่างการศึกษาคดีได้อย่างเป็นรูปธรรม

โดยในประเทศอังกฤษ คณะกรรมการคุมประพฤติท้องถิ่น ภายใต้การควบคุมดูแลและอุปถัมภ์ของกรมคุมประพฤติและติดตามอย่างใกล้ชิด (Approved Probation Hostels) เจ้าหน้าที่ประจำจะได้รับการคัดเลือกอย่างพิถีพิถันเป็นพิเศษ และจะต้องผ่านการฝึกอบรมมาก่อน ผู้ถูกคุมประพฤติส่วนใหญ่เป็นเด็กหรือบุคคลวัยรุ่น ระเบียบภายในค่อนข้างเคร่งครัด จะออกไปทำงานภายนอกตอนกลางวัน และกลับมาบ้านตอนกลางคืน โดยกำหนดให้อยู่ในบ้านกึ่งวิถีได้คนละไม่เกิน 1 ปี

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้นำมาตรการของบ้านกึ่งวิถีมาใช้ในปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดมาใช้อย่างกว้างขวาง อาทิเช่น การปล่อยอย่างมีเงื่อนไข (Conditional Discharge) เมื่อบุคคลถูกกล่าวหาก่อนจะมีการพิจารณาพิพากษาคดีต่อไป ถ้าศาลยังมีได้มีคำพิพากษา ผู้กระทำผิดอาจได้รับ การปล่อยตัวอย่างมีเงื่อนไข ซึ่งศาลอาจพิจารณาอายุ ชื่อเสียง สุขภาพ ภาวะจิตใจ ความประพฤติ สภาพแวดล้อมภายใต้การควบคุมและเงื่อนไขของการปล่อยชั่วคราว เป็นการปล่อยตัว

⁶ ฎีกาผสมวก ข. ข้อ 8

ผู้ต้องหาหรือจำเลยไปชั่วระยะเวลาหนึ่งที่มีการกำหนดในระหว่างการสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้อง หรือการพิจารณา โดยพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลแล้วแต่กรณี ไม่ว่าด้วยวิธีการ มีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันเพื่อเป็นการผ่อนคลายเป็นเรื่องการควบคุมและขัง

ในประเทศญี่ปุ่น พนักงานอัยการและผู้พิพากษาสามารถหันเหคดีที่มีต้องลงโทษจำคุก ให้กลับคืนสู่สังคม โดยใช้วิธีการส่งไม่ฟ้องคดีจำเลย การรอกการลงโทษ และวิธีการคุมประพฤติ ที่ทำให้อัตรการจำคุกลดต่ำลง จึงเป็นการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด (treatment) ซึ่งเป็นมาตรการที่ไม่ ต้องพึ่งพาหรืออาศัยเรือนจำ (non - use of institution) ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด โดยใช้ชุมชน ในประเทศญี่ปุ่นขึ้นอยู่กับความร่วมมือของพนักงานคุมประพฤติอาชีพซึ่งมีความเชี่ยวชาญ การทำงานด้านการบำบัดรักษาและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเป็นอย่างดี โดยอาศัยหลักวิชาการทาง ด้านพฤติกรรมศาสตร์และความร่วมมือของอาสาสมัครคุมประพฤติที่มีบทบาทในการจัดสรร ทรัพยากรในชุมชน สิ่งที่ทำให้อัตรการจำคุกในประเทศญี่ปุ่นดำนั้นก็คือ การที่ระบบการพักการ ลงโทษที่ดีช่วยและบ้านอุปถัมภ์ซึ่งเป็นตัวแทนของการแบ่งปันของภาคชุมชน

การปล่อยชั่วคราวจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของจำเลยก่อนที่ศาลจะ วินิจฉัยถึงความผิดของจำเลยทำให้ไม่ต้องถูกคุมขังปะปนกับอาชญากรอาชีพ หรือ การรอกการ ลงโทษหรือการรอกการกำหนดโทษ (Suspended or Deferred Sentence) โดยศาลใช้ดุลยพินิจ ในการรอกการลงโทษผู้กระทำผิดในคดีบางประเภทเมื่อเห็นว่าการลงโทษจำคุกจะมีผลเสียต่อตัวผู้ กระทำผิดหรือต่อสังคม และจะปล่อยผู้กระทำผิด ไปโดยมีเงื่อนไขให้ปฏิบัติ โดยพิจารณาถึงความ รุนแรงของการกระทำผิด ความประพฤติของผู้กระทำผิด ความสำนึกผิด อายุ ประวัติอาชญา กรรม การชดใช้ค่าเสียหาย การประกอบอาชีพ และปัจจัยส่วนบุคคลอื่นๆ ในขณะเดียวกันก็ คำนึงถึงความปลอดภัยของสังคม

ผู้พิพากษาจะต้องพิจารณาเพื่อประเมินความเป็นไปได้ในการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิด อย่างรอบคอบระมัดระวัง การรอกการลงโทษเป็นมาตรการไม่ควบคุมผู้กระทำผิดที่เป็นทางการซึ่ง ให้โอกาสในการแก้ไขผู้กระทำผิดในชุมชน เป็นมาตรการรอกการกำหนดโทษหรือการรอกการ กำหนดโทษเป็นวิธีการหันเหผู้กระทำผิดออกจากกระบวนการยุติธรรม

หากเป็นเด็กและเยาวชนที่มีความประพฤติเกเร เนื่องจากมีเวลาว่างมาก โดยตัดเวลา ว่างให้น้อยลงและอบรมให้เคารพกฎหมายและทรัพย์สินของผู้อื่นโดย การส่งตัวผู้กระทำผิดไปยัง ศูนย์ควบคุมตัว (Attendance Center) หรือบ้านกึ่งวิถีเข้า (Half way in house) โดยจะใช้ในการ ควบคุมผู้ต้องขังที่ไม่ชำระค่าปรับตามกำหนดเวลาภายใน 1 เดือน ผู้กระทำผิดเงื่อนไขการพักการ ลงโทษ หรือผู้กระทำผิดซึ่งศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า อาจถูกลงโทษจำคุกเกิน 3 เดือน ซึ่งการควบ

คุมผู้ต้องขังไว้ในศูนย์นี้มักจะควบคุมในช่วงเย็นหรือวันหยุด และมอบงานให้ทำหรือว่าฝึกวิชาชีพตามความถนัด

บ้านกึ่งวิถีขาเข้า(Half way in house)นี้ สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับประเทศไทยได้ 3 กลุ่มใหญ่ๆได้แก่

1. ผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนที่ศาลเห็นสมควรส่งเข้าสถานฝึกอบรม โดยกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำและขั้นสูงไว้ ซึ่งภายในระยะเวลาขั้นต่ำ ขั้นสูง ศาลอาจปล่อยตัวไปโดยมีเงื่อนไขคุมประพฤติ
2. เด็กหรือเยาวชนที่ศาลส่งเข้าสถานฝึกและอบรม เมื่อครบกำหนดปล่อยตัวแล้ว ศาลเห็นสมควรให้วางเงื่อนไขคุมประพฤติต่อไปอีกระยะหนึ่ง
3. ผู้กระทำผิดที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก ซึ่งเป็นนักโทษเด็ดขาด ที่รับโทษมาแล้วตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 มาตรา 32 โดยอาจได้รับการปล่อยตัวก่อนครบกำหนดโทษภายใต้เงื่อนไขของการพักการลงโทษ หรือลดวันต้องโทษจำคุก

ปัจจุบันประเทศไทยมีสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านกาญจนาภิเษก ตั้งอยู่ที่ หมู่ 2 ตำบลคลองโยง อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วยบ้านพัก จำนวน 20 หลัง รองรับให้บริการเด็กและเยาวชนได้ถึง 400 คนต่อปี เปิดดำเนินการตั้งแต่เดือนตุลาคม 2545 ขณะนี้มีเด็กที่เข้ารับการอบรม จำนวน 60 คน และจะเปิดเป็นทางการประมาณเดือนพฤษภาคม 2546 โดยเป็นลักษณะบ้านกึ่งวิถีขาเข้า (Half way in house) หรือ ศูนย์ควบคุมตัว(Attendance Center) กล่าวคือ เป็นสถานที่ที่สร้างเพื่อเป็นต้นแบบของการบำบัด แก้ไข และฟื้นฟู เยาวชนชายที่มีอายุ 7 ปีขึ้นไป ถึง 18 ปี ซึ่งผ่านการคัดเลือกมาจากสถานพินิจทั่วประเทศ การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูจะเป็นไปตามแผนการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูในรายงานการจำแนกประเภท หรือจากการศึกษาและวางแผนเพิ่มเติมของนักจิตวิทยา และนักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งในระหว่างกระบวนการบำบัดได้ออกแบบการระบายความเครียดและความกดดันให้กับเด็กและเยาวชนที่อดอัดใจ ไม่รู้จะหันหน้าไปทางไหน อีกทั้งมีการพัฒนาอาชีพ อีกด้วย

ในการคุมประพฤติ ได้มีการรวมงานด้านการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน และขยายงานเพิ่มขึ้น ซึ่งบ้านกึ่งวิถีขาเข้า(Half way in house)มีบทบาทในการกันคนที่กระทำผิดที่ไม่มีสันดานเป็นผู้ร้ายออกไปจากระบบเรือนจำ ให้ระบบเรือนจำเป็นที่ขังผู้ร้ายที่สำคัญจริงๆ ในอนาคตระบบการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนมากขึ้น ซึ่งหมายถึง เทคโนโลยีจะเข้ามาควบคุมพฤติกรรมผู้กระทำผิด แทนการใช้กำแพง ในต่างประเทศได้มีการคุมประพฤติโดยใช้บริษัทเอกชน

ชนและองค์กรสงเคราะห์เอกชนดำเนินการ โดยมีการจัดทำกิจกรรมบ้านกึ่งวิถี หรือศูนย์ Day Care ต่างๆ

ผู้เขียนเห็นว่า ปัจจุบันรูปแบบของบ้านกึ่งวิถีเข้า(Half way in house) นอกจากสามารถรองรับการชะลอการฟ้องของพนักงานอัยการเพื่อการคุมประพฤติภายใต้การควบคุมและสอดส่อง หากผลของการคุมประพฤติเป็นที่พอใจ คำฟ้องนั้นจะถูกถอนออกมา โดยใช้บ้านกึ่งวิถีเข้า(Half way in house) เป็นสถานที่รองรับผู้ต้องหาที่ไม่มีลักษณะจะก่อเหตุร้ายใดๆแก่ชุมชน และมีความเชื่อถือว่าจะไปพบศาลตามนัดทุกครั้ง ผู้กระทำผิดนั้นก็ได้รับการปล่อยก่อนการพิจารณา โดยศาล เงื่อนไขของการหันเหผู้ถูกกล่าวหาจะต้องให้ความยินยอม ต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามเงื่อนไขเพื่อควบคุมสอดส่องของพนักงานอัยการ และต้องชดใช้ค่าเสียหายให้กับเหยื่ออาชญากรรม ความยินยอมนั้นต้องได้รับจากเหยื่ออาชญากรรม จากพนักงานอัยการและจากศาล ระยะเวลาของการควบคุมและการสอดส่องจะต้องมีระยะเวลาดังแต่ 90 วันถึง 6 เดือน ผู้ที่ประสบความสำเร็จในการควบคุมและสอดส่องจะได้รับการปล่อยตัวไป ผู้ที่ล้มเหลวจะถูกส่งเข้าสู่การฟ้องร้องต่อไป

นอกจากนี้บ้านกึ่งวิถีเข้า(Half way in house)ยังเป็นสถานที่สำหรับการจัดตั้งเป็นศูนย์เนะแนวก่อนปลดปล่อย (Pre Release Centers) สำหรับผู้ต้องขังที่ถูกส่งมาจากเรือนจำ ก็จะมาพักอาศัยอยู่ในศูนย์แห่งนี้ ก่อนที่จะมีสิทธิได้รับการพิจารณาพักการลงโทษ(Parole)

4.2 การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดภายหลังจากศาลมีคำพิพากษาคดี

การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดภายหลังจากศาลมีคำพิพากษาตามข้อกำหนดโคเทียว ในส่วน ขั้นตอนหลังการพิพากษา ได้วางหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้ คือ

การกำหนดหลังการพิพากษา ผู้ที่มีอำนาจควรกำหนดขอบเขต (range) ของทางเลือกหลังการพิพากษาไว้อย่างกว้าง ๆ ในอันที่จะเบี่ยงเบนการจำคุก และช่วยผู้กระทำผิดให้ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้ ข้อกำหนดหลังคำพิพากษาอาจรวมถึง

- (1) การลาพักชั่วคราว หรือจัดให้มีบ้านพักที่ดูแลได้
- (2) การจัดให้ทำงาน หรือให้การศึกษา
- (3) การปล่อยตัวโดยมีเงื่อนไขต่างๆ
- (4) การอภัยโทษ
- (5) การอภัยโทษเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา

การกำหนดในขั้นตอนหลังการพิพากษา ยกเว้นกรณีอภัยโทษ(Pardon) ควรกระทำโดยอำนาจศาลหรือผู้มีอำนาจหน้าที่ (Competent independent authority) โดยคำนึงถึงประโยชน์

ของผู้กระทำผิด และ ควรปล่อยตัวผู้กระทำผิดออกจากที่คุมขังไปสู่โปรแกรมไม่ควบคุมตัวให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ นอกจากนี้ การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดภายหลังพิพากษา โดยการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยอาศัยชุมชน (community base treatment) ในระบบบ้านกึ่งวิถี มุ่งเน้นการแก้ไขเป็นหลัก และเชื่อว่าผู้กระทำผิดหรืออาชญากรสามารถแก้ไขกลับมาเป็นคนที่มีความประพฤติดี และเคารพกฎหมายได้ ตามแนวคิดของสำนักปฏิฐานนิยมมองว่า “การกระทำผิดของผู้กระทำผิดไม่ใช่ความผิดของเขา แต่เพราะความยากจน ความไม่เป็นธรรมในสังคม (social injustice) และการเหยียดสีผิว” จากปัญหาสังคมดังกล่าวทำให้ผู้กระทำผิดถูกกดดัน และต้องการต่อต้านกับสิ่งที่เผชิญอยู่จึงจำเป็นต้องทำผิด โดยไม่มีทางเลือก

การจัดการกับปัญหาอาชญากรรมต้องดูที่สาเหตุการเกิดอาชญากรรม ไม่ควรแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ และจำเป็นต้องแก้ปัญหาที่ต้นตอของสาเหตุ งบประมาณต้องทุ่มให้การจัดการกับปัญหาของสังคม ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือสาธารณะ (public assistance) โอกาสทางการศึกษา (opportunity education) และการอบรมหรือฝึกอาชีพ (job training) เมื่อผู้กระทำผิดอยู่ในสภาพของสังคมที่ขัดแย้ง และประกอบอาชญากรรม จึงจำเป็นต้องแก้ไขเขา รักษาเขา ไม่ใช่ลงโทษเขาเหล่านั้น การปฏิบัติควรเน้นเรื่องการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยา การใช้วิธีปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยอาศัยชุมชน (community base treatment) มีการคุมประพฤติ การพักการลงโทษ การใช้บ้านกึ่งวิถีให้มากขึ้นและโครงการอื่นๆที่เน้นเรื่องของการแก้ไขฟื้นฟู มองผู้กระทำผิดเหมือนผู้ป่วย (patient) โดยยึดผู้กระทำผิดเป็นศูนย์กลาง (offender-center) ระยะเวลาขึ้นอยู่กับการปรับตัวของผู้กระทำผิด

ผู้เขียนเห็นว่า การเตรียมการก่อนปลดปล่อยเป็นกระบวนการที่สำคัญที่สุดในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง เนื่องจากเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จหรือล้มเหลวของการดำเนินการที่ผ่านมาทั้งหมดในปัจจุบันการเตรียมการก่อนปลดปล่อยของกรมราชทัณฑ์ยังไม่เป็นรูปธรรม เนื่องจากยังประสบปัญหาหลายประการ กรมราชทัณฑ์ควรจะทำโครงการส่งผู้ต้องขังก่อนพ้นโทษออกไปทำงานภายนอกโดยไม่ต้องมีผู้คุม (WORK RELEASE) เพื่อให้ผู้ต้องขังเหล่านี้ได้มีโอกาสปรับตัว และมีความผูกพันกับนายจ้าง ก่อนพ้นโทษจริง การดำเนินการอาจใช้บ้านสวัสดิ์ หรือบ้านกึ่งวิถี (HALF WAY HOUSE) มาจัดตั้งเป็นศูนย์เตรียมการปลดปล่อย (WORK RELEASE CENTER) โดยการคัดเลือกผู้ต้องขังที่เหลือโทษจำคุกต่อไปไม่เกิน 2 ปี มาอยู่ในบ้านกึ่งวิถี (HALF WAY HOUSE) ในตอนกลางคืน ส่วนในเวลากลางวันก็ให้ออกไปทำงานตามสถานที่กรมราชทัณฑ์กำหนด ซึ่งอาจเป็นโรงงานหรือการประกอบอาชีพรักษาความปลอดภัยซึ่งขณะนี้มีความต้องการอัตรากำลัง

ด้านนี้มาก การเดินทางไปและกลับเรือนจำอาจจัดรถไปรับส่ง ส่วนค่าแรงที่ได้รับจะหักเป็นค่าดำเนินการส่วนหนึ่ง ฝากไว้ให้ผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษส่วนหนึ่งและที่เหลือมอบให้เป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัวผู้ต้องขัง นอกจากนี้กรมราชทัณฑ์ยังอาจส่งผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษมาอยู่ในบ้านกึ่งวิถี (HALF WAY HOUSE) ได้อีก เนื่องจากปัจจุบันตามกฎหมายราชทัณฑ์ อนุมัติให้ผู้ต้องขังได้รับการพักการลงโทษไม่เกิน 1 ใน 3 ของกำหนดโทษ

แต่ในทางปฏิบัติกรมราชทัณฑ์ได้กำหนดระยะเวลาที่จะได้รับการพักการลงโทษไว้เพียงไม่เกิน 2 - 4 ปี กรมราชทัณฑ์ควรเห็นความสำคัญของการเตรียมการปลดปล่อย โดยอาจอนุมัติให้ผู้ต้องขังได้รับการพักการลงโทษได้ถึง 1 ใน 3 ของกำหนดโทษ แต่ต้องมาอยู่ในบ้านกึ่งวิถี (HALF WAY HOUSE) เพื่อเตรียมการปลดปล่อยจนเหลือโทษจำคุกต่อไปไม่เกิน 1 ปี จึงจะให้ออกไปอยู่กับครอบครัว หรือสังคมที่อิสระต่อไป วิธีการนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์หลายประการ อาทิ เช่น ลดความแออัดในเรือนจำ ช่วยในการปรับตัวของผู้ต้องขัง ก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ช่วยให้ผู้ต้องขังมีงานทำและมีเงินติดตัวภายหลังพ้นโทษ อีกด้วย

สมควรที่จะนำมาตรการของบ้านกึ่งวิถี มาปรับกับการพิจารณาพักการลงโทษของประเทศไทย ในลักษณะมาตรการสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ได้รับการพิจารณาพักการลงโทษ ที่ยังอยู่ในระยะเวลาของเงื่อนไขการพักการลงโทษ ให้เข้าสู่ระบบการแก้ไขฟื้นฟูในบ้านกึ่งวิถีก่อนกลับไปสู่สังคมต่อไป ซึ่งเป็นมาตรการที่เอื้อยหาผู้พ้นโทษ โดยดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขผู้ต้องขังอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นและสามารถลดการกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำผิดแต่เพียงอย่างเดียว

ดังนั้น บ้านกึ่งวิถี(HALF WAY HOUSE) เป็นเครื่องมืออันสำคัญในการปรับสภาพชีวิตของผู้พ้นโทษหลังจากที่ถูกจองจำภายในสถานที่คุมขังเป็นเวลานาน ให้มีความคุ้นเคยกับสภาพชีวิตสังคมภายนอกก่อนออกไปสู่การเผชิญชีวิตที่อิสระไปตามแนวทางของตนเองและจะสามารถแก้ปัญหาการกระทำผิดซ้ำได้อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

4.2.1 รูปแบบเรือนจำเปิด

รูปแบบทัณฑสถานเปิดมีวัตถุประสงค์ที่จะนำหลักการลงโทษเป็นรายบุคคลเพื่อปรับเข้ากับสังคม โดยเชื่อว่าระบบนี้จะช่วยลดความเสียหาย หรือผลเสียหายของการลงโทษจำคุกในลักษณะต่างๆอันเป็นอุปสรรคต่อการกลับตัวให้กับสังคมภายนอกหลังการปลดปล่อยเนื่องจาก

กรมราชทัณฑ์ประสบปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำตลอดมา เรือนจำและทัณฑสถานมีจำนวนไม่เพียงพอกับจำนวนผู้ต้องขังที่เพิ่มขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการแก้ไขโดยเร่งด่วน เพราะปัญหาดังกล่าวทำให้สภาพความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

ในเวลาต่อมา กรมราชทัณฑ์ริเริ่มจัดตั้งเรือนจำชั่วคราว และประกาศแปรสภาพเป็นทัณฑสถานเปิด ตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 867/2504 ลง วันที่ 13 มิถุนายน 2504 ประกาศตั้งเรือนจำชั่วคราวห้วยโป่ง จังหวัดระยอง เป็นทัณฑสถานเปิดแห่งแรกของประเทศไทย เรียกชื่อว่า “ทัณฑสถานเปิดห้วยโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง” และได้เปิดขึ้นอีกหลายแห่ง การคัดเลือกผู้ต้องขังเข้าไปอยู่ในทัณฑสถานเปิดนั้น โดยทั่วไปแล้วจะมีหลักเกณฑ์ประกอบการพิจารณาดังนี้

1. เป็นนักโทษเด็ดขาดชั้นดีขึ้นไป
2. เป็นผู้กระทำผิดครั้งแรก
3. ไม่เป็นผู้ต้องขังในคดีอาชญากรรม
4. ได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี
5. เป็นผู้มีคุณสมบัติในขณะต้องโทษ
6. มีอาชีพเดิมทางการเกษตรกรรม ร่างกายแข็งแรง
7. อยู่ในเงื่อนไขที่จะได้รับการพิจารณาให้การพักการลงโทษ

เมื่อทัณฑสถานเปิดได้คัดเลือกผู้ต้องขังที่เหมาะสมมารับการฝึกอาชีพในทัณฑสถานแล้ว ผู้ต้องขังจะได้รับการผ่อนคลายการควบคุม ให้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่คล้ายคลึงกับสภาพการดำเนินชีวิตภายนอก การฝึกอาชีพของทัณฑสถานเปิดแต่ละแห่งจะถูกจัดไว้ให้เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่ เจ้าหน้าที่จะใช้จิตวิทยาในการควบคุมดูแลผู้ต้องขังตลอดจนให้การอบรมผู้ต้องขังให้รู้จักรักษาระเบียบวินัยและควบคุมจิตใจตนเองได้ ทั้งนี้ เพื่อฝึกความรับผิดชอบต่อตนเองและหมู่คณะ สร้างความพร้อมให้ผู้ต้องขังในการเตรียมตัวสู่สังคมภายนอกภายหลังพ้นโทษ

อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินงานทัณฑสถานเปิดให้บรรลุเป้าหมายนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบหลายประการ อันได้แก่ บุคคลากร งบประมาณ ความร่วมมือของผู้ต้องขัง เป็นต้น หากองค์ประกอบส่วนหนึ่งส่วนใดบกพร่อง ก็จะเป็นอุปสรรคที่จะทำให้การดำเนินงานไม่อาจบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งได้

ซึ่งทัณฑสถานเปิดในประเทศไทย มีปัญหาและอุปสรรค เนื่องมาจากการคัดเลือกยังเป็นไปในรูปแบบการบริหารงานเรือนจำที่ค่อนข้างมีระเบียบและกฎเกณฑ์ที่เคร่งครัดมุ่งเน้นเฉพาะผู้

ใกล้ทันโทษและการดำเนินงานยังคงเป็นของเรือนจำเพียงฝ่ายเดียว โดยเฉพาะทัณฑสถานเปิดยังคงสภาพเดิมในระบบการราชทัณฑ์อยู่ ไม่สามารถดำเนินงานอย่างเป็นเอกเทศ ยังขึ้นกับเรือนจำกลาง หรือเรือนจำจังหวัดอยู่ อีกทั้งทำให้ประชาชนยังคงไม่มั่นใจในความปลอดภัยอยู่เช่นเดิม จึงทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดอย่างกลมกลืนค่อนข้างน้อย และยังไม่สามารถสนองความต้องการด้วยบริการที่หลากหลายจึงทำให้ขาดประสิทธิภาพ โดยคุณภาพที่เพียงพอกับผู้ต้องขังได้ จึงไม่ได้รับการตอบสนองในภาคชุมชนเท่าที่ควร

4.2.2 การอาศัยทรัพยากรในชุมชน รูปแบบโครงการต่างๆ

ในปัจจุบัน ได้ริเริ่มนำชุมชนระดับท้องถิ่นโดยนำศาสนาเข้ามาและใช้วัดต่างๆ ให้ความร่วมมือจัดตั้งบ้านกึ่งวิถีในชุมชน การดำเนินงานบ้านกึ่งวิถีได้มีเรือนจำและทัณฑสถานที่มีการดำเนินการจัดตั้งบ้านกึ่งวิถี จำนวน 10 แห่ง หรือขอความร่วมมือจากเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ ให้ใช้วัดเป็นที่พักพิงชั่วคราวแก่ผู้พ้นโทษ จำนวน 18 แห่ง ให้บริการแก่ผู้ที่ได้รับพระราชทานอภัยโทษ รวมทั้งผู้ที่พ้นโทษที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในระยะแรกที่พ้นโทษ เป็นการให้การสงเคราะห์ด้านที่พักอาศัยชั่วคราว ค่าพาหนะเดินทางกลับบ้านพร้อมเบี่ยงเลี้ยง ให้ทุนประกอบอาชีพ ให้คำปรึกษา ติดต่องานให้ทำ เป็นต้น

แต่ในขณะเดียวกันบทบาทของบ้านกึ่งวิถีในประเทศไทย ได้มีการพัฒนาในองค์กรระหว่างภาครัฐ ร่วมกันอย่างเป็นระบบพหุภาคีขึ้น ตัวอย่างกรณีที่กรมราชทัณฑ์ได้ร่วมกับฝ่ายทหาร จัดโครงการสำหรับผู้ที่ได้รับพักการลงโทษพิเศษ ที่มีชื่อว่า “ค่ายวิวัฒน์พลเมือง” หรือ “เกษตรโยธิน” ที่เป็นนักโทษคดีอาชญากรรมของกลางในคดีมีไม่มาก หรือเป็นเพียงผู้เสพและมีความประพฤติดี พอดีแก่ได้ ได้รับโทษมาแล้ว ๑ ใน ๓ ของโทษที่ได้รับ ประมาณห้าพันคน เข้าค่ายทหาร ๖ เดือน พอครบกำหนดจะใช้วิธีคุมประพฤติ ปล่อยให้กลับไปสู่บ้านได้โดยมีเงื่อนไขว่า ต้องมารายงานตัวกับกรมราชทัณฑ์ทุกเดือน เป็นต้น อันเป็นแนวทางที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในเบื้องต้นเท่านั้น

แต่จะต้องผลักดันให้ประชาชนในชุมชนแห่งท้องถิ่นนั้นมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดมากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลให้เป็นการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการแก้ปัญหาอาชญากรรมที่ต้นเหตุอย่างแท้จริง

4.2.3 สถิติผู้พักการลงโทษ

การพักการลงโทษเป็นวิธีการในการเลี้ยงโทษจำคุกอีกวิธีหนึ่ง ผู้กระทำผิดที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก ซึ่งเป็นนักโทษเด็ดขาดที่รับโทษมาแล้วตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 มาตรา 32 โดยอาจได้รับการปล่อยตัวก่อนครบกำหนดโทษภายใต้เงื่อนไขของการพักการลงโทษ หรือลดวันต้องโทษจำคุก โดยหันมาปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนแทนการจำคุก แต่มาตรการดังกล่าวเป็นมาตรการผสม คือ มีทั้งการลงโทษจำคุก และต่อมาจึงปลดปล่อยออก หันมาปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนแทนการจำคุกส่วนที่เหลือ

วิธีการพักการลงโทษนี้ไม่ใช่การลดโทษ เป็นเพียงปล่อยไปก่อนครบกำหนดโทษแบบมีเงื่อนไข หลังจากพ้นโทษจะมีกิจกรรมในเรื่องการช่วยเหลือ คือ การสงเคราะห์หลังปล่อย นั่นก็คือ บ้านกึ่งวิถี(Half way house) เนื่องจากการปลดปล่อยผู้ต้องขังโดยวิธีการพักการลงโทษ เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างกระชั้นชิด คือ จากการถูกจำกัดอิสรภาพทุกอย่างมาเป็นการมีชีวิตอยู่โดยเสรี ทำให้ผู้ต้องขังบางคนมีความรู้สึกสับสนยุ่งยาก ไม่ทราบว่าจะปฏิบัติตนอย่างไรเมื่อได้รับอิสระ

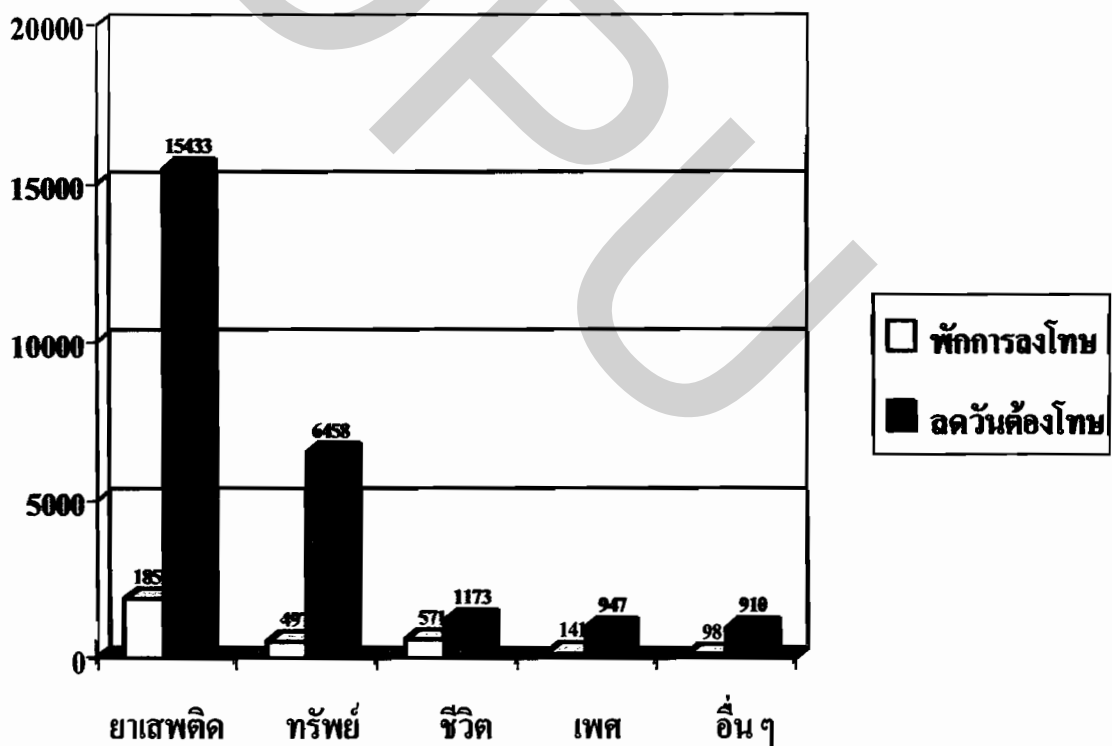
ซึ่งวิธีการแก้ไขจึงต้องหันมาเน้นในส่วนเกี่ยวกับการปลดปล่อยว่าจะทำอย่างไร จึงจะทำให้ผู้ต้องขังมาแล้วกลับเข้าสู่สังคมได้ โดยปฏิบัติตามกฎหมายหรือเงื่อนไขของสังคมโดยไม่กระทำผิดซ้ำขึ้นมาอีก จึงมีการเตรียมการฝึกอบรมต่างๆ เช่น การฝึกอบรมวิชาชีพในระยะสั้นโดยให้ประกาศนียบัตร การให้การศึกษา การช่วยเหลือในเรื่องคำแนะนำ แหล่งงานต่างๆ รวมทั้งจัดหาเงินบางส่วนที่ได้จากการฝึกวิชาชีพ จากการทำงาน โดยให้มีการทดลองให้กลับเข้าสู่สังคม คือ การพักการลงโทษ โดยมีเงื่อนไขการคุมความประพฤติ นักโทษที่มีความประพฤติดี จำคุก 2 ใน 3 ส่วนแล้วก็มีสิทธิจะขอพักการลงโทษ โดยมีพนักงานคุมประพฤติคอยตรวจสอบดูแล ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่ทดลองให้ผู้พ้นโทษสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้อย่างกลมกลืน

จากนี้ต่อไป จะนำสถิติของผู้ถูกคุมประพฤติ โดยการพักการลงโทษ ของผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ จำแนกตามความคิด นำมาวิเคราะห์ เปรียบเทียบกับการลดวันต้องโทษ ประจำปีงบประมาณ 2545 ของกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม

เพื่อให้เห็นว่า กรมราชทัณฑ์ได้ดำเนินการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน หลังจากมีการจำแนกความคิดแล้ว จะสามารถนำไปสู่มาตรการคุมประพฤติโดยชุมชนในระบบบ้านกึ่งวิถีได้มากน้อยเพียงใดและเพราะเหตุใด จึงมีความจำเป็นที่จะให้มีการคุมประพฤติก่อนที่จะได้รับการพักการลงโทษ โดยมีเงื่อนไข ก่อนที่จะปลดปล่อยออกไปสู่สังคม

สถิติผู้ถูกคุมประพฤติ จำแนกตามความผิด ประจำปีงบประมาณ 2545

ประเภทความผิด	พักการลงโทษ		ลดวันต้องโทษ		รวม/ราย
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ	
พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ	1,859	10.75	15,433	89.25	17,292
ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์	497	7.5	6,458	92.85	6,955
ความผิดเกี่ยวกับชีวิต	571	32.74	1,173	67.26	1,744
ความผิดเกี่ยวกับเพศ	141	12.96	947	87.04	1,088
ความผิดอื่น ๆ (หน่วงเหนี่ยว)	98	9.72	910	90.28	1,008
กักขัง พรากผู้เยาว์					
รวม	3,166	11.27	24,921	88.73	28,087

ที่มา : กลุ่มงานพัฒนา ระบบทัณฑปฏิบัติ สำนักทัณฑปฏิบัติ กรมราชทัณฑ์

**สถิติเปรียบเทียบการใช้งบประมาณโครงการคุมประพฤติ
กับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำรอบ 8 ปี
ตั้งแต่ปี งบประมาณ 2538 – 2545**

ปี งบประมาณ	จำนวนผู้ถูกคุมประพฤติ		จำนวนวัน ที่ได้รับการ คุมประพฤติ	งบประมาณ ค่าอาหารที่ใช้ เลี้ยงดูผู้ต้องขัง (1)	งบประมาณ โครงการ คุมประพฤติ (2)	โครงการคุมประพฤติ สามารถประหยัด งบประมาณค่าอาหาร (1) - (2) = 3
	ลด วันต้องโทษ	พัก การลงโทษ				
2538	17,460	2,109	1,883,085	43,310,955	5,865,500	37,445,455
	รวม	19,569 คน				
2539	17,543	802	1,254,422	36,799,116	7,136,200	29,662,916
	รวม	18,345 คน				
2540	18,670	1,114	1,814,017	48,978,459	8,914,200	40,064,259
	รวม	19,784 คน				
2541	17,671	1,016	1,739,005	46,953,135	6,968,400	39,984,735
	รวม	18,687 คน				
2542	23,056	1,071	2,137,744	57,719,088	6,968,200	50,750,888
	รวม	24,127 คน				
2543	18,618	703	1,665,760	48,307,040	6,717,100	41,589,940
	รวม	19,321 คน				
2544	25,981	1,847	2,938,870	91,879,630	6,652,400	85,227,230
	รวม	27,828 คน				
2545	24,921	3,166	3,893,195	112,902,655	5,100,800	107,801,855
	รวม	28,087 คน				

- หมายเหตุ - เดือนมิถุนายน 2539 มีพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ
- เดือนธันวาคม 2542 มีพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ
- ค่าอาหารสำหรับผู้ต้องขังวันละ 27 บาท/คน ตั้งแต่ตุลาคม 2539
- ค่าอาหารสำหรับผู้ต้องขังวันละ 29 บาท/คน ตั้งแต่ตุลาคม 2542

ที่มา : กลุ่มงานพัฒนาระบบทัณฑปฏิบัติ สำนักทัณฑปฏิบัติ กรมราชทัณฑ์

จากสถิติข้อมูลของกรมราชทัณฑ์ ในข้อ 4.2.3 นั้น จะเห็นได้ว่า ในประเทศไทยได้มีการจำแนกผู้กระทำผิดที่ได้รับการพักการลงโทษ ปี 2545 จำนวน 3,166 ราย คิดเป็น 11.27 เปอร์เซ็นต์ เมื่อเปรียบเทียบกับการลดวันต้องโทษในปีเดียวกันเป็นจำนวนถึง 24,921 รายคิดเป็น 88.73 เปอร์เซ็นต์ ของผู้ถูกคุมประพฤตินทั้งหมด นั้น

จะเห็นได้ว่า กรมราชทัณฑ์มุ่งเน้นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดแต่ภายในเรือนจำ เท่านั้น ยังให้ความสำคัญกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดภายนอกเรือนจำน้อยเกินไป สาเหตุอาจเนื่องมาจากความแออัดของจำนวนผู้ต้องขังที่มีจำนวนถึง สองแสนกว่าคน กรมราชทัณฑ์จึงมุ่งแต่เพียงการลดจำนวนผู้ต้องขังเท่านั้นเพราะเป็นมาตรการที่รวดเร็วกว่า และมีขั้นตอนทางกฎหมายน้อยกว่าการพักการลงโทษ อีกทั้งสามารถตอบสนองนโยบายการบริหารงานเรือนจำได้ทันกับสถานการณ์ปัจจุบันมากกว่า แต่กรมราชทัณฑ์จะต้องคำนึงถึงผลกระทบทางสังคมที่จะต้องหวาดระแวงถึงความปลอดภัยเพราะว่าผู้กระทำผิดนั้นยังมิได้มีการเตรียมการก่อนปล่อยอย่างมีประสิทธิภาพอย่างเพียงพอและตรงกับความต้องการเท่าที่ควร และเป็นโอกาสไม่เปิดโอกาสให้สังคมเข้ามาเยียวยาแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดภายหลังพิพากษาโดยใช้วิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน โดยการพักการลงโทษที่สามารถกระทำได้อย่างยั่งยืนมากกว่าการลดวันต้องโทษ และสามารถป้องกันการกระทำผิดซ้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพได้มากกว่า แต่สถานการณ์เรือนจำในปัจจุบัน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการพักโทษแก่ผู้ต้องขังที่มีคุณสมบัติครบถ้วน และเป็นที่ไว้วางใจได้ ให้ได้รับสิทธิในการพิจารณาพักการลงโทษต่อไป เนื่องจากจะเป็นการลดจำนวนผู้ต้องขังได้ในระดับหนึ่งแล้ว ยังเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูอีกด้วย แม้ว่าขณะนี้จะประสบปัญหาการขาดแคลนอัตรากำลังเจ้าหน้าที่และพนักงานคุมประพฤติน อยู่ก็ตาม

แต่สาเหตุสำคัญที่ทำให้ระบบการพักการลงโทษของประเทศไทย ยังไม่บรรลุเป้าหมายเท่าที่ควรเนื่องจากมีสาเหตุหรือปัจจัยสำคัญหลายประการที่เป็นอุปสรรคขัดขวางต่อการดำเนินงานการพักการลงโทษก็คือ

1. ระบบราชการ ซึ่งผู้มีอำนาจการตัดสินใจอยู่ส่วนกลาง มีขั้นตอนหลายขั้นตอนทำให้การดำเนินงานการพักการลงโทษเกิดความล่าช้า และกรณีเป็นเสนอความเห็นต้องทบทวนหลายครั้งเพื่อให้ผู้มีอำนาจยอมรับหลักการจนกว่าจะเข้าใจและยอมรับแนวความคิดต้องใช้นานเกินความจำเป็น ซึ่งบางครั้งผู้ต้องขังต้องสละสิทธิ์ในการพักการลงโทษ และขอออกไปทำงานสาธารณะหรือขอรับการปล่อยตัวลดวันต้องโทษจำคุกแทน

2. ขาดอัตรากำลังพนักงานคุมประพฤติน เจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติงานควบคุมสอดส่องผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษของกรมราชทัณฑ์ส่วนใหญ่ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่เรือนจำและทัณฑ

สถาน ซึ่งผ่านหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานคุมประพฤติ เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองประจำท้องที่ รวมทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คอยดูแลสอดส่องดูแลความประพฤติและให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแล้วรายงานต่อนายอำเภอท้องที่ เพื่อแจ้งให้ผู้บัญชาการเรือนจำทราบเดือนละครั้งเป็นอย่างน้อย และผู้บัญชาการเรือนจำก็จะรายงานให้กรมราชทัณฑ์ทราบต่อไป การให้เจ้าพนักงานเรือนจำหรือทัณฑสถานและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองท้องที่ดังกล่าว ซึ่งมีใช้พนักงานคุมประพฤติ โดยเฉพาะ มาทำหน้าที่ควบคุมสอดส่องช่วยเหลือผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษย่อมไม่มีประสิทธิภาพและไม่เข้าใจถึงวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินงานสอดส่องช่วยเหลือผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษอย่างแท้จริง

3. ผู้ต้องขังที่มีโทษระยะสั้น ไม่มีโอกาสได้พักการลงโทษจากหลักการพักการลงโทษ

4. ผู้ต้องขังที่จะได้รับการพักการลงโทษจะต้องเหลือกำหนดโทษจำคุกต่อไป อย่างน้อยสุด 6 เดือนเพื่อจะได้มีเวลาเพียงพอสำหรับการคุมประพฤติ ซึ่งทำให้ผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษต่ำกว่า 1 ปี จะไม่ได้รับการพิจารณาให้พักการลงโทษเลย และปรากฏว่าผู้ต้องขังที่คงโทษจำคุกเพียง 1 ปี หรือต่ำกว่า 1 ปี นั้นมักจะเป็นผู้กระทำความผิดเล็กน้อยไม่ร้ายแรง ดังนั้นจึงมีผลต่อความรู้สึกและไม่เป็นธรรมต่อผู้ต้องขังอีกทั้งทำให้เกิดปัญหาผู้ต้องขังต้นเรือนจำเนื่องจากมิได้จำแนกผู้ต้องขังอย่างเป็นระบบในการแก้ไขฟื้นฟูในเรือนจำ ย่อมมีโอกาสมากให้ผู้ต้องขังได้รับพฤติกรรมทางอาชญากรรมได้โดยง่าย และรัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามากขึ้น

5. การพิจารณาการพักการลงโทษ ยังเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรือนจำหรือทัณฑสถาน ซึ่งยังไม่สามารถที่จะบรรลุเป้าหมายของการพักการลงโทษ ได้เท่าที่ควรเนื่องจากยังให้ความสำคัญถึงในความเสี่ยงของเหยื่ออาชญากรรม หรือความรู้สึกของสังคม รวมทั้งการสำนึกในการกระทำความผิดที่ผู้กระทำความผิดได้ก่อขึ้นเป็นหลักในการพิจารณาในการพักการลงโทษน้อยมาก

6. ปัญหาขาดการประสานความร่วมมือจากกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พนักงานอัยการ ศาล เพราะในทางปฏิบัติแล้ว ก่อนที่จะได้รับการอนุมัติให้พักการลงโทษนั้น คณะกรรมการพิจารณาการพักการลงโทษจะต้องพิจารณาถึงประวัติการกระทำผิดจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติและสำเนาคำพิพากษาของศาลมาประกอบการพิจารณาซึ่งเป็นเรื่องสำคัญมาก รวมถึงความเห็นของพนักงานอัยการที่จะพิจารณาในการกั้นกรงผลกระทบต่อผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในมาตรการชะลอการฟ้อง และ ควรเพิ่มคณะกรรมการที่เป็นผู้เสียหายที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมโดยสามารถเข้าร่วมในการพิจารณาการอนุมัติการพักการลงโทษเพื่อปรับกระบวนการทัศนในการให้ข้อภัยต่อผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ รวมทั้งผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ ได้แสดงให้ปรากฏต่อคณะกรรมการพักการลงโทษถึงการรู้สำนึกในความผิดของตน

และสามารถกำหนดถึงเงื่อนไขในการพักการลงโทษร่วมกันว่าจะปฏิบัติตามเจตนารมณ์ที่ได้แสดงไว้ต่อกันได้อย่างสมานฉันท์และกลมกลืนอย่างมากขึ้นอีกด้วย

ฉะนั้น เพื่อเป็นการเชื่อมต่อในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาภายหลังพ้นโทษด้วย โดยสามารถใช้บ้านกึ่งวิถี(Half way house) ในการไม่ควบคุมอย่างเป็นทางการต่อผู้กระทำผิดที่ได้รับการพักการลงโทษ ภายในเงื่อนไขของการพักการลงโทษ(Length of Parole) เพื่อเป็นมาตรการในการเตรียมความพร้อมก่อนปลดปล่อยกลับเข้าสู่สังคม ต่อไป

4.3 ปัญหาการสงเคราะห์ผู้กระทำผิด ภายหลังพ้นโทษในประเทศไทย

เมื่อผู้กระทำผิดตกเข้ามาอยู่ในที่คุมขัง ผู้กระทำผิดก็มักจะมีความรู้สึกต่อต้านกับกฎหมาย ต่อผู้รักษากฎหมายต่อตำรวจ ต่อศาล และต่อที่คุมขัง เจ้าหน้าที่ การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในชุมชน โดยอาศัยรูปแบบของบ้านกึ่งวิถี ซึ่งบ้านกึ่งวิถีของประเทศไทยในปัจจุบันพบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ไม่ค่อยจะมีผู้พ้นโทษมาใช้บริการเท่าที่ควร อาจจะเนื่องมาจาก ความรู้สึกของผู้ต้องขังมีความต้องการจะ ไปจากเรือนจำให้ไกลที่สุด และมักจะหันหลังให้กับความช่วยเหลือของกรมราชทัณฑ์ที่เป็นหน่วยงานของราชการ เนื่องจากว่า ผู้ต้องโทษซึ่งกำลังจะพ้นโทษส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจ หรือมีความรู้เกี่ยวกับบ้านกึ่งวิถีหรือบ้านสวัสดิ์คืออย่างเพียงพอเนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์ อีกทั้งสภาพความจริงในปัจจุบันยังเป็นช่วยเหลือในทางด้านสงเคราะห์ช่วยเหลือในเบื้องต้นได้เพียงเล็กน้อย ไม่เป็นไปตามความต้องการของผู้พ้นโทษอย่างแท้จริงและมิได้เป็นการแก้ไขฟื้นฟูโดยชุมชนอย่างจริงจัง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้พ้นโทษต้องกลับไปเผชิญชีวิตอยู่ในสังคมตามลำพัง โดยจะหวังพึ่งญาติมิตร บางส่วนก็ต้องผิดหวัง เพราะญาติมิตรและสังคมไม่ยอมรับการกลับไปสู่สังคมของพวกเขาเหล่านั้น จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ผลักดันให้ต้องกลับไปประกอบอาชญากรรมและกระทำผิดซ้ำขึ้นมาอีก อันเป็นปัญหาสังคมในปัจจุบันรวมทั้งปัญหานักโทษล้นคุกทำให้รัฐบาลต้องสิ้นเปลืองงบประมาณกับการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษ ไปมากแล้ว

การสงเคราะห์ภายหลังปลดปล่อย มีประโยชน์ดังนี้

- 1.เป็นการป้องกันอาชญากรรมจากการกระทำผิดซ้ำ (recidivism)
- 2.เป็นการตัดความกังวลใจของผู้พ้นโทษ ที่มีผลจากการได้รับโทษหรือการถูกตัดขาดจากสังคม
- 3.เป็นการใช้มาตรการทางกฎหมายป้องกันอาชญากรรม โดยใช้ปัจจัยทางชุมชนในการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือแก่ผู้ต้องขัง
- 4.เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้พ้นโทษได้กลับตัวเป็นพลเมืองดีของสังคมต่อไป

5.เป็นการปฏิบัติตามหลักมนุษยชน และหลักเมตตาธรรมที่สอดคล้องในหลักทางศาสนา ที่เป็นที่มาแห่งความเจริญทางอารยธรรมแห่งสังคมมนุษย์

6.เป็นการเสริมสร้างความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของประชาชนในสังคม

7.เป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ เมื่อปัญหาการกระทำผิดลดลง ย่อมส่งผลไปถึงเศรษฐกิจที่ดี

ผู้เขียนเห็นว่า สมควรหามาตรการที่สามารถคัดเลือกและพิจารณาผู้ที่เหมาะสมและสมควรให้ได้รับการพิจารณาการพักโทษในรูปของคณะกรรมการพักการลงโทษอันประกอบด้วยบุคคลจากหลายฝ่าย ทั้งในระดับชุมชน และระดับจังหวัด รวมทั้งผู้เสียหายและเหยื่ออาชญากรรมด้วย แล้วให้บุคคลในกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบร่วมพิจารณาอีกครั้ง

ขณะนี้ประเทศไทยได้มีการปฏิรูประบบราชการโดยจัดโครงสร้างหน่วยงานราชการใหม่เพื่อให้มีการประสานนโยบายร่วมกัน และจะทำให้ข้อมูลต่างๆมีความต่อเนื่องสอดคล้องอย่างเป็นระบบในอนาคต และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานของบ้านกึ่งวิถี ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด โดยจะต้องเน้น ในกลุ่มเป้าหมายที่มีความสมัครใจที่ขอรับการช่วยเหลือและแก้ไขฟื้นฟูทางกายภาพ จิตใจ พร้อมทั้งจะนำเข้าสู่ชุมชนและจะต้องติดตามประเมินผลการสงเคราะห์โดยมีการจัดทำแผนงานในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในบ้านกึ่งวิถี ที่มีมาตรฐานมากขึ้นตามข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องที่นานาประเทศให้การยอมรับและนำไปปรับใช้กับกฎหมายภายในที่ให้การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ โดยการไม่ควบคุมตัวผู้ต้องขังอย่างเป็นทางการ โดยต้องผลักดันกฎหมายให้เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม และให้ชุมชนมีความเข้าใจในบทบาทของบ้านกึ่งวิถีและเข้ามาดำเนินการร่วมกันในเชิงระบบการบริหารงานยุติธรรมทางอาญามากยิ่งขึ้น

โดยสามารถนำหน่วยงานต่างๆมาร่วมประสานแผนงานนโยบายและร่วมกันทำงาน โดยรูปของคณะกรรมการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษแห่งชาติที่มาจากกรมประชาสงเคราะห์ กรมคุมประพฤติ และหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมโดยตรงคือ ตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ โดยนำองค์กรเอกชน และผู้นำชุมชนระดับท้องถิ่น มาร่วมมือกัน ย่อมจะเป็นการทำงานที่เป็นระบบและครบวงจรต่อการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหลังปลดปล่อยให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นและยังเป็นการแก้ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ลดการกระทำผิดซ้ำ และเป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดโดยชุมชนของตนเอง ช่วยประหยัดงบประมาณในการเลี้ยงดูผู้ต้องขังของรัฐบาล และเป็นมาตรการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในชุมชนโดยไม่ควบคุมตัวอย่างเป็นทางการ

4.3.1 การพิจารณากลุ่มเป้าหมายผู้กระทำผิด

วิธีการของมาตรการไม่ควบคุมตัวโดยการสอดส่อง (supervision) มีเป้าหมายของการสอดส่องคือการลดจำนวนผู้กระทำผิดซ้ำและช่วยเหลือผู้กระทำผิดให้ปรับตัวอยู่ในสังคมได้ ในแนวทางที่ว่าผู้กระทำผิดมีเท่าที่จะหวนไปกระทำผิดอีกน้อยที่สุด มาตรการไม่ควบคุมตัวกำหนดให้เป็นการสอดส่อง ควรดำเนินการโดยผู้มีอำนาจหน้าที่ภายใต้เงื่อนไขโดยกฎหมาย ภายใต้ขอบเขตของมาตรการไม่ควบคุมตัว ประเภทของการสอดส่องและการแก้ไขที่เหมาะสมที่สุดควรกำหนดให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล โดยมุ่งที่จะช่วยเหลือผู้กระทำผิด การสอดส่องและการแก้ไขควรมีการทบทวนและปรับปรุงเป็นระยะๆตามความจำเป็น ผู้กระทำความผิดควรได้รับการช่วยเหลือตามความจำเป็น ทางด้านจิตวิทยาสังคมและวัตถุ และมีโอกาสที่จะประสานกับชุมชนและอยู่ในสังคมอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ระหว่างดำเนินการ (duration) การใช้มาตรการไม่ควบคุมตัวไม่ควรตั้งระยะเวลามากเกินไปกว่าที่กฎหมายกำหนด การดำเนินการ อาจทำให้เสร็จสิ้นก่อนถึงกำหนดสิ้นสุดของการใช้มาตรการถ้าการแก้ไขผู้กระทำผิดได้รับผลเป็นที่น่าพอใจ

เงื่อนไข ผู้มีอำนาจหน้าที่จะกำหนดเงื่อนไข ควรต้องทำเพื่อความต้องการของสังคม ความต้องการและสิทธิของผู้กระทำผิดและของเหยื่อ เงื่อนไขที่ใช้ควรปฏิบัติได้จริง แน่ใจมีความเป็นไปได้ และควรมีเป้าหมายอยู่ที่การลดซ้ำของผู้กระทำผิดที่จะกระทำผิดซ้ำอีก และเพิ่มโอกาสของผู้กระทำผิดในการใช้ชีวิตอย่างเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (social integration) ความต้องการของเหยื่อ ในระยะเริ่มต้นของการใช้มาตรการไม่ควบคุมตัวผู้กระทำผิดควรได้รับการอธิบาย(ด้วยวาจาและลายลักษณ์อักษร)เกี่ยวกับเงื่อนไขของมาตรการ รวมทั้งหน้าที่และสิทธิของผู้กระทำผิด เงื่อนไขอาจเปลี่ยนแปลงได้โดยผู้มีอำนาจหน้าที่ภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมาย ซึ่งตราไว้เป็นพระราชบัญญัติ โดยขึ้นอยู่กับพัฒนาการของผู้กระทำความผิด⁸

การคุมประพฤติและการสอดส่องภายใต้การควบคุมของศาล (Probation and Judicial Supervision) เป็นวิธีการหนึ่งในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดอาญา โดยให้ผู้นั้นใช้ชีวิตอยู่ในสังคม ประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว และอยู่ภายใต้การสอดส่องดูแลของพนักงานคุมประพฤติเพื่อให้สามารถแก้ไขตนเองได้ โดยใช้วิธีการทางสังคมจิตวิทยา เช่น วิธีการสังคมสังเคราะห์ การให้คำปรึกษาทางจิตวิทยา การใช้กลุ่มบำบัด การฝึกอบรม เป็นต้น

⁸ คู่มือแผนก ข. ข้อ 10 - 12

วิธีการนี้เกิดจากแนวคิดที่ว่า ผู้กระทำผิดบางคนสามารถแก้ไขฟื้นฟูได้โดยไม่ต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำ กรณีที่เป็น ผู้กระทำผิดที่กระทำผิดเล็กน้อยเพราะความจำเป็น หรือกระทำผิดเพราะความบกพร่องของบุคลิกภาพ

ปัจจุบัน กรมคุมประพฤติมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการสืบเสาะและพินิจผู้กระทำผิดใน 2 ขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม คือ

1. ขั้นตอนของศาล ก่อนพิจารณาคดี เป็นการสืบเสาะและพินิจจำเลยตามคำสั่งศาล เพื่อศาลจะได้ใช้ข้อมูลและความเห็นของพนักงานคุมประพฤติในรายงานสืบเสาะและพินิจประกอบดุลยพินิจในการพิพากษา เพื่อลงโทษจำเลยแต่ละรายอย่างเหมาะสมต่อไป ในอนาคตหากกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย ใช้มาตรการชะลอการฟ้อง กรมคุมประพฤติต้องรับผิดชอบการสืบเสาะในขั้นตอนของการชะลอการฟ้องด้วย เป็นการสืบเสาะและพินิจตามคำสั่งของพนักงานอัยการ เพื่อประกอบดุลยพินิจในการสั่งใช้มาตรการชะลอการฟ้องผู้กระทำผิด โดยใช้ระบบของบ้านกึ่งวิถีขาเข้า(half way in house) นอกจากนี้สามารถจะรองรับการชะลอการฟ้องของพนักงานอัยการเพื่อการคุมประพฤติภายใต้การควบคุมและสอดส่อง หากผลของการคุมประพฤติเป็นที่พอใจ คำฟ้องนั้นจะถูกถอนออกมา โดยใช้บ้านกึ่งวิถีขาเข้า(half way in house) เป็นสถานที่รองรับผู้ต้องหาที่ไม่มีลักษณะจะก่อเหตุร้ายใดๆแก่ชุมชน และมีความเชื่อถือว่าจะไปพบศาลตามนัดทุกครั้ง ผู้กระทำผิดนั้นก็ได้รับการปล่อยก่อนการพิจารณา โดยศาล เงื่อนไขของการหันเหผู้ถูกกล่าวหาจะต้องให้ความยินยอม ต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามเงื่อนไขเพื่อควบคุมสอดส่องของพนักงานอัยการ และต้องชดใช้ค่าเสียหายให้กับเหยื่ออาชญากรรม ความยินยอมนั้นต้องได้รับจากเหยื่ออาชญากรรม จากพนักงานอัยการและจากศาลระยะเวลาของการควบคุมและการสอดส่องจะต้องมีระยะเวลาตั้งแต่ 90 วันถึง 6 เดือน ผู้ที่ประสบความสำเร็จในการควบคุมและสอดส่องจะได้รับการปล่อยตัวไป ผู้ที่ล้มเหลวจะถูกส่งเข้าสู่การฟ้องร้องต่อไป

2. ขั้นตอนของราชทัณฑ์ หลังจากถูกลงโทษจำคุกมาแล้วระยะหนึ่ง ในกรณีที่นักโทษเค็ดขาดต้องโทษในเรือนจำมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของกำหนดโทษตามหมายศาลในขณะนั้น หรือไม่น้อยกว่า 10 ปี ในกรณีที่ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิตและสามารถพิสูจน์ได้ว่าเขาเหล่านั้นสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยไม่เป็นอันตรายต่อสังคม จะได้พิจารณาให้พักการลงโทษ ในขั้นตอนนี้พนักงานคุมประพฤติต้องสืบเสาะข้อมูลทางสังคม เพื่อประกอบดุลยพินิจของคณะกรรมการพักการลงโทษว่า ผู้ต้องขังรายนั้นๆสมควรได้รับการพักการลงโทษหรือไม่ โดยอาจอนุมัติให้ผู้ต้องขังได้รับการพักการลงโทษได้ถึง 1 ใน 3 ของกำหนดโทษ แต่ต้องมาอยู่ในบ้านกึ่งวิถี (HALF WAY HOUSE) เพื่อเตรียมการปลดปล่อยจนเหลือโทษจำคุกต่อไปไม่เกิน 1 ปี จึงจะให้ออกไปอยู่กับครอบครัว หรือสังคมที่อิสระต่อไป สมควรที่จะนำมาตรการของบ้านกึ่งวิถีขาออก

(HALF WAY OUT HOUSE) มาปรับกับการพิจารณาพักการลงโทษของประเทศไทย ในลักษณะ มาตรการสำหรับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน สำหรับผู้ที่ได้รับการพิจารณาพักการลงโทษ ที่ยังอยู่ในระยะเวลาของเงื่อนไขการพักการลงโทษ ให้เข้าสู่ระบบการแก้ไขฟื้นฟูในบ้านกึ่งวิถี ก่อนกลับไปสู่สังคมต่อไป

4.3.2 การติดตามประเมินผลผู้กระทำผิด

การที่องค์การสหประชาชาติ ได้ประกาศงานไว้อย่างชัดเจนไว้ใน ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้อง (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoner and Related Recommendations) ซึ่งบัญญัติหลักการนี้ไว้ว่า “ก่อนครบกำหนดโทษ ขอบที่จะดำเนินการเป็นขั้นๆตามจำเป็น เพื่อให้เป็นที่มั่นใจว่า ผู้ต้องขัง มีความเคยชินกับการก้าวไปสู่การใช้ชีวิตในสังคมตามลำดับ ความมุ่งหวังนี้จะบรรลุผลก็อยู่ที่วิธีการปลดปล่อยซึ่งจัดขึ้น ณ ทัณฑสถานนั้น หรือแห่งอื่นที่เหมาะสมหรือการปล่อยระหว่างพิจารณา โดยให้การคุมประพฤติบางอย่าง ซึ่งมีใช่เป็นการมอบหมายให้เป็นภาระของตำรวจ แต่ต้องรวมถึงการสังคมสงเคราะห์ที่มีประสิทธิภาพด้วย”

และในข้อ 11 ก็ได้บัญญัติว่า “ ภาระของสังคมมิได้ยุติลงไปในทันทีที่ผู้กระทำผิดพ้นโทษ ฉะนั้น ควรมีองค์การรัฐบาลหรือเอกชนที่สามารถให้ความช่วยเหลือภายหลังการปลดปล่อยอย่างมีประสิทธิภาพ ในทางที่จะลดความรังเกียจต่อผู้กระทำผิด เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขฟื้นฟูจิตใจ และกลับเข้าสู่สังคมได้โดยปกติ”

จากข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติที่กล่าวข้างต้นนี้ การลงโทษในปัจจุบัน เป็นการลงโทษที่มุ่งก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตัวผู้พ้นโทษและสังคม ซึ่งรัฐนั้นจะต้องเตรียมการในการฝึกอบรม ปรับปรุงแก้ไขผู้ต้องโทษโดยมุ่งหวังให้กลับตนเป็นพลเมืองดีในอนาคต โดยจะต้องมีขั้นตอนติดตามผล(follow up)ที่พร้อมจะช่วยเหลือแนะนำแนวทางที่ถูกต้องให้แก่ผู้พ้นโทษ ซึ่งการสงเคราะห์โดยทั่วไปจะเป็นการสงเคราะห์ทางวัตถุ หรือการช่วยเหลือในกรณีที่พ้นโทษมีปัญหาเค็ดรื้อนเฉพาะหน้าในวันพ้นโทษ เช่น ไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีที่พักพิง ไม่มีอาหาร ไม่มีเครื่องนุ่งห่ม และไม่มีงานทำ เป็นต้น ซึ่งการสงเคราะห์ประเภทนี้เป็นบทบาทของบ้านกึ่งวิถีในปัจจุบัน

สิทธิของผู้กระทำผิดในการที่จะดำรงชีวิตอย่างเป็นอิสระได้และสามารถเสริมสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและกลุ่มเพื่อนในสังคมได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการดำเนินงานในการรองรับให้ผู้พ้นโทษได้พึงพิง ในระหว่างที่ได้รับการปลดปล่อยจากเรือนจำในระยะแรก ซึ่งจากการศึกษาวิจัยในต่างประเทศพบว่า ช่วงระยะเวลา 90 วันแรก หลังจากผู้กระทำผิดได้รับการปล่อย

ตัวจากเรือนจำ เป็นช่วงเวลาที่เสี่ยงต่อความล้มเหลวในการปรับตัวของบุคคลเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้ต้องขังที่ถูกจำคุกเป็นเวลานานๆ ส่วนใหญ่จะมีความกังวลใจและความกลัวในการกลับคืนสู่สังคมภายนอกอีกครั้ง หลังจากที่ผู้ต้องโทษจำคุกได้รับการปลดปล่อยแล้ว พวกเขาต้องการความช่วยเหลือในระยะแรก เนื่องจากยังไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ทันทีซึ่งเรียกว่า เป็นช่วงของการสับสนในวัฒนธรรม (Culture Shock) ดังนั้น สังคมจึงจำเป็นต้องมีหน่วยงานรองรับในเมืองต้น เพื่อป้องกันมิให้ผู้พ้นโทษหวนกลับมาประกอบอาชญากรรมซ้ำอีก

โดยอาจให้ความหมายของการสงเคราะห์ภายหลังปลดปล่อย^๑ ได้ดังนี้ คือ

“การให้โอกาสผู้พ้นโทษกลับไปใช้ชีวิตในชุมชนและให้ความช่วยเหลือทาง ด้านวัตถุ จิตใจ อาทิเช่น การช่วยเหลือในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความต้องการพื้นฐาน เครื่องนุ่งห่ม ที่พักอาศัย การรักษาพยาบาล ตลอดจนการจัดหาเอกสารต่าง ๆ ที่จำเป็น รวมทั้งให้คำปรึกษา แนะนำ และ ให้ความเป็นเพื่อน เป็นต้น”

การสงเคราะห์ภายหลังปลดปล่อย เป็นวิธีการที่ให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดที่ได้รับการดูแลสงเคราะห์ภายหลังจากที่เขาได้รับการปลดปล่อยแล้ว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้พ้นโทษได้มีโอกาสดำเนินชีวิตเป็นพลเมืองดี สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงชีวิตตนเองและครอบครัวต่อไป

การสงเคราะห์ในชุมชนภายหลังปลดปล่อย แบ่งได้เป็น 2 ประเภท

1) การสงเคราะห์แบบสมัครใจ (voluntary after-care)

การสงเคราะห์ประเภทนี้ จัดให้โดยไม่มีบังคับขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้พ้นโทษเองโดยให้แก่ผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยอย่างไม่มีเงื่อนไข ได้แก่ ผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยเมื่อครบกำหนดโทษตามคำพิพากษาของศาล (discharged prisoners)และผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยเนื่องจากได้รับการพระราชทานอภัยโทษ (pardon)

2) การสงเคราะห์แบบบังคับ (compulsory after-care)

เป็นการสงเคราะห์แบบมีเงื่อนไข ให้แก่ผู้ต้องขังที่ได้รับการปลดปล่อยอย่างมีเงื่อนไข ได้แก่ ผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยก่อนครบกำหนดโทษตามคำพิพากษาของศาล โดยได้รับการพักการลงโทษ (parole) หรือการลดวันต้องโทษจำคุก (good-time allowance) เป็นต้น การสงเคราะห์ประเภทนี้ จึงเป็นการสงเคราะห์ติดตามดูแลหรือที่เรียกว่า การคุมประพฤติให้ผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้โดยเคร่งครัด

^๑ จากการประชุมสหประชาชาติ ครั้งที่ 2 เกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมและการแก้ไขผู้กระทำความผิด กรุงลอนดอน ในปี ค.ศ.1960

เมื่อพิจารณาการให้การสงเคราะห์ทั้งสองประการดังกล่าว มิได้มีความแตกต่างทั้งใน
ด้านบริการที่จัดให้ หรือคุณภาพบริการแต่จะมีข้อแตกต่างอยู่ที่ว่า การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษแบบ
บังคับ หากมิได้ปฏิบัติตามคำสั่งศาลหรือเงื่อนไขที่ตกลงไว้ก็สามารถจะถูกเรียกตัวกลับมาอยู่ใน
เรือนจำหรือทัณฑสถานตามเดิมอีกได้ ในขณะที่การสงเคราะห์แบบไม่บังคับมิได้เป็นเช่นนั้น

ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า ยังขาดการสงเคราะห์ทางด้านจิตใจ คือ ต้องสร้างความเชื่อมั่น
ศรัทธาให้กับสังคมโดยให้ผู้พ้นโทษเกิดศรัทธาที่จะแก้ไขตนเองและกลับตนเป็นพลเมืองดีให้ได้

การให้การสงเคราะห์นั้น ควรเริ่มต้นตั้งแต่ผู้ต้องโทษอย่างก้าวแรกเข้ามาในเรือนจำ
มิใช่เมื่ออย่างออกไปจากเรือนจำหรือทัณฑสถาน ซึ่งภาครัฐจะต้องมีการจัดระบบในเรื่องของการ
จําแนกลักษณะผู้ต้องขังและการเตรียมปลดปล่อยที่มีประสิทธิภาพ จัดระบบบุคลากรที่มีความ
มุ่งมั่นในการอบรมแก้ไขและที่สำคัญที่สุด ทั้งภาครัฐและเอกชน จะต้องไม่ทำงานในลักษณะของ
การ “สงเคราะห์” หรือ “ช่วยเหลือ” แต่จะต้องทำอย่างเป็นระบบ โดยเน้นในการพัฒนาและการ
ควบคุมดูแล แทนการแจกสิ่งของ หรือการให้บริการเพียงผ่าน ๆ ไป

ฉะนั้น จะเห็นได้ว่าการสงเคราะห์ภายหลังปล่อยที่สมบูรณ์ จะต้องให้ผู้พ้นโทษได้รับอิ
สรภาพ และมีเสรีภาพเหมือนกับพลเมืองดีโดยทั่วไป เป็นการสงเคราะห์ภายนอก เช่นการสร้าง
เสริมความสามารถแก้ไขปรับปรุงบุคลิกภาพที่บกพร่อง เป็นต้น และให้การสงเคราะห์ภายในจิต
ใจ เช่น มีการพัฒนาจิตใจ มีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะกลับตนเป็นพลเมืองดีของสังคม มีกำลังใจใน
ตัวเอง ที่จะดำเนินชีวิตต่อไปอย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่นในสังคม ตามแนวความคิดที่ว่า เป็นการ
ไม่ยุติธรรมต่อผู้พ้นโทษที่ยังคงไว้ซึ่งการสูญเสียสิทธิทั้งปวงทั้งที่ได้รับโทษต่อการกระทำของเขา
แล้ว และเมื่อการลงโทษสิ้นสุดลง เครื่องหมายหรือการตราหน้าว่าเป็นผู้กระทำผิดควรจะลบล้าง
ไปด้วย การทำให้กลับคืนดี(Legal rehabilitation) หรือการทำให้สิทธิที่สูญเสียไป โดยผลของ
การได้รับการลงโทษตามคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกกลับคืนมา จึงอยู่ในกระบวนการของการ
สงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยด้วย

การติดตามผลการสงเคราะห์ในประเทศไทย พบว่า องค์กรในหน่วยงานกระบวนการ
ยุติธรรมมีการแยกส่วนกันอยู่คนละหน่วยงาน แต่ทุกหน่วยงานควรมีเป้าหมายในการทำงานร่วม
มือกัน การอำนวยความสะดวกตามกฎหมายและการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม ซึ่งใน
ปัจจุบันนี้ได้มีแผนวิจัยแม่บทกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อกำหนดให้หน่วยงานในกระบวน
การยุติธรรมทางอาญาส่วนต่างๆของประเทศไทย ได้มีการทำงานเป็นองค์กรรวมมากขึ้น มีการ
กำหนดนโยบาย ระเบียบชาติในการบริหารงานยุติธรรมร่วมกัน และมีภาครวบรวมข้อมูลอำนาจ

(Check and Balance)ที่เหมาะสมระหว่างองค์กรของกระบวนการยุติธรรมมากยิ่งขึ้น แต่จะต้องมีการพัฒนาที่เท่าทันต่อภารกิจการบริหารงานยุติธรรมทางอาญาในอนาคตต่อไป

ฉะนั้น ภารกิจของบ้านกึ่งวิถี(Half way house)นั้น ควรมีนโยบายหลักที่สำคัญในการลดปัญหาอาชญากรรมและผลกระทบจากการกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษไปแล้วและที่กำลังจะพ้นโทษในอนาคตอันใกล้อีกด้วยและควรให้เป็นหน้าที่ชุมชน องค์กรอิสระ องค์กรเอกชนภายใต้การกำกับดูแลของกรมคุมประพฤติดีกว่าจะให้มาอยู่ในความดูแลของราชทัณฑ์ เพราะหลักการนั้นคือ แต่ในทางปฏิบัติไม่ได้รับความสนใจจากผู้ต้องขัง ชุมชน และกระบวนการยุติธรรมเท่าที่ควร

4.3.3 สถิติผู้ได้รับการสงเคราะห์ภายหลังพ้นโทษ

สถิติผู้รับการสงเคราะห์ภายหลังพ้นโทษ ของบ้านสวัสดิ์ ปี 2545 (ม.ค.45- ธ.ค.45)

1. การสงเคราะห์ค่าพาหนะ และค่าเบี้ยเลี้ยงผู้พ้นโทษ เป็นเงิน จำนวน 62,472 บาท	จำนวน 517 ราย
2. ค่าอาหารผู้พ้นโทษที่พักบ้านสวัสดิ์ เป็นเงิน จำนวน 11,225 บาท	จำนวน 44 ราย
3. ค่าพาหนะ และค่าเบี้ยเลี้ยงผู้พ้นโทษแก่เรือนจำ และ ทักษสถาน 13 แห่ง เป็นเงิน จำนวน 37,269 บาท	จำนวน 240 ราย
4. การสงเคราะห์เงินทุนประกอบอาชีพ เป็นเงิน จำนวน 85,000 บาท	จำนวน 14 ราย
5. การบริการจัดหางานทำ	จำนวน 25 ราย
6. การให้คำปรึกษาแก่ผู้พ้นโทษ	จำนวน 350 ราย

ที่มาข้อมูล : กลุ่มงานบ้านกึ่งวิถี (บ้านสวัสดิ์) กลุ่มงานสังคมสงเคราะห์ กรมราชทัณฑ์

การดำเนินงานบ้านกึ่งวิถี(บ้านสวัสดิ์) กรมราชทัณฑ์ มีนโยบายที่จะดำเนินการให้มีการขยายงานบ้านกึ่งวิถีมากยิ่งขึ้น ในการสงเคราะห์ในด้านต่างๆ อาทิเช่น ที่พักอาศัยชั่วคราว อาหาร ค่าพาหนะ เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม เงินประกอบอาชีพ การให้คำแนะนำปรึกษา อันเป็นรูปแบบ การให้ความช่วยเหลือ ประคับประคอง ผู้พ้นโทษที่มีความเดือดร้อน ให้สามารถช่วยเหลือ

ตนเองได้ ไม่หวนกลับไปกระทำผิดอีก เพื่อเป็นการลดปัญหาอาชญากรรมที่เกิดจากการกระทำผิดซ้ำ และเป็นการสนับสนุนให้มีการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังแบบครบวงจรในกระบวนการบริหารงานยุติธรรมทางอาญา แต่จะเห็นได้ว่า ความพยายามของกรมราชทัณฑ์ได้เล็งเห็นความสำคัญภารกิจแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด แต่ด้วยข้อจำกัดด้านกฎหมายที่จะมารองรับการดำเนินงานของบ้านกึ่งวิถี ยังเป็นการให้บริการเพียงเบื้องต้นเท่านั้น ยังไม่มีการประสานกับองค์กรบริหารงานยุติธรรมทางอาญาและภาคชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

5. ปัญหาการขาดสภาพบังคับทางกฎหมาย ในประเทศไทย

สำหรับประเทศไทยนั้น จากการศึกษาของ เบ็ญจวัฒน์ ศิวะบวร¹⁰ ได้กล่าวถึง ปัญหาที่เกิดจากผลของการลงโทษจำคุกของผู้ต้องโทษว่า การลงโทษจำคุกเป็นการสร้างมลทิน ให้กับผู้ต้องโทษ และมีผลต่อบุคคลเหล่านั้นเมื่อกลับสู่สังคม หรือเมื่อพ้นโทษไปแล้ว ทั้งนี้เนื่องจากการที่ถูกจองจำอยู่ในเรือนจำนาน ๆ นั้น ผู้ต้องโทษต้องขาดการติดต่อกับญาติพี่น้อง และอาจกลายเป็นคนไร้ญาติขาดมิตรในที่สุด และจากสภาพเรือนจำ ซึ่งแตกต่างจากสภาพแวดล้อมภายนอก ผู้ต้องโทษต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของเรือนจำอย่างเคร่งครัด ตลอดจนถูกจำกัดเสรีภาพทั้งร่างกายและจิตใจหลายประการ จึงทำให้ผู้ต้องโทษส่วนใหญ่สูญเสียลักษณะธรรมชาติไป เช่น การสังสรรค์และการติดต่อกันระหว่างบุคคล (NORMAL HUMAN CONTACT) จึงทำให้ผู้พ้นโทษจำคุกต้องประสบปัญหาต่างๆ ดังนี้

1. ปัญหาด้านสังคม

ผู้พ้นโทษจำคุกประสบกับปัญหาสังคมไม่ยอมรับ และมองว่าเป็นบุคคลที่เสื่อมเกียรติ ไร้คุณค่าของความเป็นมนุษย์ ผู้พ้นโทษจึงมีความรู้สึกที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม ในเมื่อผู้พ้นโทษดำรงชีวิตอยู่ในสังคมไม่ได้ จึงทำให้เกิดค่านิยมว่า คนชั่วด้วยกันเท่านั้นที่จะต้อนรับและให้อภัยเขาได้ จึงเป็นแรงผลักดันให้เขาเหล่านั้นต้องกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

2. ปัญหาการทำงาน

ในปัจจุบัน ผู้พ้นโทษมักจะถูกจำกัดสิทธิในการประกอบอาชีพ เนื่องจากมีข้อจำกัดทางกฎหมาย (Legal status barriers) ที่หน่วยงานทั้งหลายไม่พึงปรารถนา กีดกัน ทำให้ไม่สามารถที่จะหาอาชีพสุจริตทำได้ นอกจากอาชีพที่ต้องใช้แรงงาน การทำงานโดยสุจริตนั้นเป็น

¹⁰เบ็ญจวัฒน์ ศิวะบวร . “การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษในประเทศไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2527, หน้า 117.

การเสริมสร้างพฤติกรรมที่ดี ทำให้มีความหวังและมีจุดหมายในชีวิต ซึ่งรัฐควรสนับสนุนมากกว่า ที่จะออกกฎหมายมาจำกัดสิทธิผู้พ้นโทษ อย่างน้อยถ้าไม่สนับสนุน ก็อย่ามาจำกัดสิทธิ

3. ปัญหาการตรวจสอบประวัติบุคคล

ระเบียบการปฏิบัติราชการรวมทั้งหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ในการรับสมัครเข้าทำงาน จะต้องนำลายพิมพ์นิ้วมือไปทำการตรวจสอบที่กองทะเบียนประวัติอาชญากรก่อน ซึ่งในประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ดังนั้น จึงเป็นอุปสรรคของผู้พ้นโทษจำคุกในการกลับคืนสู่สังคม ที่มักจะถูกรวบรวมประวัติส่วนตัวได้โดยง่ายและเมื่อตรวจสอบประวัติแล้วผลปรากฏว่า ผู้สมัครเข้ารับราชการ หรือทำงานในหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ที่เคยมีประวัติในการต้องโทษจำคุกมาก่อน จะมิได้รับการพิจารณาให้เข้าทำงาน ทั้งนี้เพราะมีกฎหมายบัญญัติกำหนดคุณสมบัติเอาไว้ และภาคเอกชนก็ถือแบบปฏิบัติเช่นเดียวกับราชการโดยเคร่งครัด เป็นเหตุให้ผู้พ้นโทษประสบปัญหาในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมด้วยความไม่เป็นธรรม เป็นที่มาของการทุจริตประพฤติกมิชอบของข้าราชการด้วย เห็นว่า ถ้ามีระบบแก้ไขฟื้นฟู คืนคนดีสู่สังคมแล้ว ไม่ควรนำประวัติมากีดกันการเข้าทำงานอีกต่อไป เว้นแต่ กรณีกระทำผิดซ้ำ หรือกระทำผิดคดีฉ้อโกง

5.1 การขาดสภาพบังคับทางกฎหมาย

การที่มีกฎหมายจำกัดสิทธิบางประการของผู้พ้นโทษจำคุก เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการกระทำผิดซ้ำ (Recidivism) อันเป็นผลสืบเนื่องมาจาก การที่สังคมประทัประตราให้พวกเขา และได้กีดกัน ไม่ยอมคบค้าสมาคมให้อยู่ในสังคมของคนดี ทำให้เขาหมกมุ่นใจที่จะกลับความประพฤติของตนเสียใหม่และหันไปคบค้ากับสมาคมของคนชั่วสมคบกัน กลับมาทำร้ายสังคมของคนดีในที่สุด¹¹ ซึ่งกระบวนการนี้ เรียกว่า “กระบวนการประทัประตรา” (The process of stigmatization) เป็นเรื่องที่น่าคิดอย่างยิ่ง แม้หน่วยงานราชทัณฑ์ จะได้พยายามแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับคืนสู่สังคม ไม่ให้กลับไปก่อความเดือดร้อนให้กับประชาชนในสังคมอีก

แต่ยังปรากฏว่า มีปัญหาการกระทำผิดซ้ำอยู่อีกจำนวนไม่น้อย ซึ่งอัตราการกระทำผิดซ้ำของจำนวนผู้ต้องขังเด็ดขาดยังมีอัตราสูงกว่ามาตรฐานสากล ซึ่งกำหนดไว้ไม่เกินร้อยละ 10 อยู่มาก แสดงให้เห็นว่า แนวนโยบายการฟื้นฟูผู้ต้องโทษ เพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำยังไม่อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ ทั้งที่กรมราชทัณฑ์ก็ได้ดำเนินการฟื้นฟูผู้ต้องโทษในทุกๆ ด้านแล้ว

เมื่อสาเหตุในการกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษจากเรือนจำหรือทัณฑสถาน มิได้เกิดการตัวผู้พ้นโทษแต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นเพราะมาตรการในการปรับปรุงแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดนั้น

¹¹ รมช. พ. ศ. ๒๕๒๕. “เขาจะเป็นคนดีได้อย่างไร” บทสัมภาษณ์. เล่มที่ 28, 2514, หน้า 811-815.

ล้มเหลว จึงควรทบทวนการออกกฎหมายในการจำกัดสิทธิของผู้พันโทเสียใหม่ และควรหาวิธีที่จะป้องกันและบรรเทาผลกระทบที่เกิดจากการต้องโทษจำคุก เพื่อให้ผู้พันโทใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ

ผู้เขียนเห็นว่า ในอดีตมีพระราชบัญญัติสงเคราะห์บุคคลผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ ผู้พันโท และเด็กผู้พันการฝึกอบรม พ.ศ.๒๔๕๖ ซึ่งถือว่าเป็นประโยชน์ต่อบุคคลผู้พันโท ซึ่งเป็นวิธีการที่เหมาะสมในการที่จะบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ที่ได้รับการปลดปล่อย ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ ผู้พันโท หรือเด็กผู้พันการฝึกอบรม “โดยมีหลักการอยู่ที่ การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมอยู่ที่การแก้ไขบุคคลซึ่งทำความผิดมาแล้วให้สำนึกผิดโดยวิธีแก้ไขสมมติฐานของความผิดประกอบเหตุผลอื่นๆ หรือจัดให้ผู้กระทำผิดที่พันโทแล้วมีอาชีพเป็นปึกแผ่น โดยช่วยประคับประคองอุปการะให้ได้ประกอบอาชีพโดยชอบ คอยดักเตือนให้ประพฤติตนเป็นพลเมืองดี การช่วยเหลือนี้ต้องประสานงานกันหลายสาขา และรัฐบาลจำเป็นต้องดำเนินสงเคราะห์ในขั้นต้น จึงสมควรที่จะจัดตั้งสถานสงเคราะห์ของรัฐบาลขึ้น โดยความมุ่งหมายในการให้ความอุปการะและจัดหาเลี้ยงชีพให้แก่ ผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ ผู้พันโท และเด็กผู้พันการฝึกอบรมตามคำสั่งศาล ซึ่งทางการเรือนจำทัณฑสถาน และสถานฝึกอบรมได้ดำเนินการฝึกอบรมไว้ในเบื้องต้นให้สัมฤทธิ์ผล ให้มีทางทำมาหาเลี้ยงชีพตามควรแก่อัตภาพ เพื่อให้ผู้นั้นได้กลับตนเป็นพลเมืองดี ไม่ไปก่อเหตุร้ายให้เป็นภัยแก่สังคมอีก”¹²

อาจกล่าวได้ว่า โดยกฎหมายฉบับนี้มีความล้ำสมัยในยุคนั้น แต่ได้มีผลใช้บังคับได้ไม่นาน ก็ได้เกิดการปฏิรูประบบการปกครองของประเทศ อีกทั้งทัศนคติของสังคมในยุคนั้น ยังไม่พร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือผู้กระทำผิดที่พันโท ในกฎหมายนี้มีความมุ่งหมายในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เป็น ผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ ผู้พันโท และเด็กผู้พันการฝึกอบรมตามคำสั่งศาล ได้มีการกำหนดให้มีสถานฝึกอบรมที่เป็นลักษณะของบ้านกึ่งวิถีเข้า(Half way in house) และสถานสงเคราะห์ที่เป็นลักษณะของบ้านกึ่งวิถีออก(Half way out house)ไปพร้อมๆกัน อีกด้วย

¹² หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติสงเคราะห์บุคคลผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ ผู้พันโท และเด็กผู้พันการฝึกอบรม พ.ศ.๒๔๕๖

แนวคิดและเหตุผลของการปรับปรุงพระราชบัญญัติสงเคราะห์บุคคลผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ ผู้พ้นโทษ และเด็กผู้พ้นการฝึกอบรม พ.ศ.๒๔๕๙ เพื่อนำกลับมาใช้ใหม่

รัฐบาลไทยในขณะนั้น ซึ่งมีจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีการยกร่างกฎหมายและประกาศใช้เป็นพระราชบัญญัติขึ้นมา โดยมีแนวคิด เพื่อเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยจากเรือนจำในเบื้องต้น ซึ่งนับว่า เป็นแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับข้อกำหนดขั้นต่ำ สำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกับข้อเสนอแนะของสหประชาชาติ ข้อ 80 ที่บัญญัติว่า “นับแต่วาระแรกที่ต้องคำพิพากษา ควรจะได้พิจารณาถึงอนาคตของผู้ต้องขังภายหลังพ้นโทษ และจะต้องส่งเสริมช่วยเหลือให้ผู้ต้องขังดำรงไว้ซึ่งหรือสร้างเสริมสัมพันธภาพส่วนบุคคล หรือกับสังคมภายนอกเรือนจำ ในอันที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด แก่ครอบครัวของผู้ต้องขัง รวมทั้งการแก้ไขปรับปรุงความประพฤติกู้กลับคืนสู่สังคมปกติต่อไป”

แนวความคิดและเหตุผลของพระราชบัญญัตินี้ จึงเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยให้มีอาชีพหรือรายได้สำหรับเลี้ยงตนเองหรือครอบครัว และยังเป็นประโยชน์ต่อสังคมอีกด้วย ในแง่ของความปลอดภัยจากการที่ผู้พ้นโทษจะไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

บุคคลผู้ที่ได้รับประโยชน์ตามพระราชบัญญัตินี้ ในมาตรา 3 มี 4 ประเภท คือ

- (1) นักโทษเด็ดขาดซึ่งถูกปล่อยพ้นโทษ ซึ่งหมายถึง ผู้กระทำผิดที่ศาลได้พิพากษาลงโทษจำคุก และได้รับโทษครบกำหนดแล้ว
- (2) นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการพักการลงโทษ
- (3) เด็กหรือเยาวชนที่ศาลส่งตัวมารับการฝึกอบรม ณ สถานฝึก และอบรมของกรมราชทัณฑ์ ซึ่งพ้นกำหนดการฝึกอบรม
- (4) ผู้ต้องกักกันซึ่งถูกปล่อยพ้นโทษ โทษกักกันในอดีต ถือว่าเป็นโทษสถานหนึ่ง

ตามพระราชบัญญัติกักกันผู้มีสันดานเป็นผู้ร้าย พ.ศ. 2497¹³ ซึ่งต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงการกักกันมาเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัย ตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2499¹⁴

¹³จิตติ ดิงศภัทย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1 ตอนที่ 2. กรุงเทพฯ: 2518, หน้า 1023.

¹⁴ราชกิจจานุเบกษา 73, 15 พ.ย.2499, หน้า 1.

แต่ทั้งนี้บุคคลที่จะได้รับประโยชน์ตามพระราชบัญญัตินี้ นอกจากจะต้องเป็นบุคคล ทั้ง 4 ประเภทตามที่กล่าวมาแล้ว ยังจะต้องเป็นผู้ที่ถูกศาลพิพากษาให้ลงโทษในฐานความผิดที่ กฎหมายดังกล่าวกำหนดไว้ด้วย ตามมาตรา 3 วรรค 2 ซึ่งบัญญัติว่า “ โดยเป็นผู้ใดต้องคำพิพากษา ให้ลงโทษในความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญา ฐานสมคบกันเป็นอั้งยี่และช่องโจรผู้ร้าย ตาม มาตรา 177 มาตรา 178 และมาตรา 180 ถึงมาตรา 182 ฐานกระทำให้เกิดกษัตริย์แก่สาธารณชน และกระทำให้สาธารณชนปราศจากความสะดวกในการไปมาและการส่งข่าวและของถึงกัน ตาม มาตรา 185 มาตรา 186 และมาตรา 190 ถึงมาตรา 193 ฐานปลอมแปลงเงินตามมาตรา 202 ถึง มาตรา 209 ฐานประทุษร้ายต่อชีวิต ตามมาตรา 249 ถึงมาตรา 251 ฐานกระทำให้เสื่อมเสียอิศระ ภาพ ตามมาตรา 270 มาตรา 272 และมาตรา 274 ถึงมาตรา 277 ฐานประทุษร้ายแก่ทรัพย์ ตาม มาตรา 288 ถึงมาตรา 303 มาตรา 306 และมาตรา 319”

ลักษณะและขอบเขตของการสงเคราะห์ตามพระราชบัญญัติฯ

มาตรา 4 ได้บัญญัติว่า “ ให้จัดตั้งสถานสงเคราะห์ เพื่อให้ความสงเคราะห์แก่บุคคลผู้ อยู่ในข่ายรับการสงเคราะห์ โดยการช่วยเหลือเพื่อให้มีที่อยู่อาศัย มีการทำมาหาเลี้ยงชีพในทางที่ ชอบ ตามควรแก่อัธยาศัยเพื่อสวัสดิภาพแห่งสังคม”

เมื่อผู้พ้นโทษไม่ประสงค์จะกลับภูมิลำเนา แต่สมัครใจที่จะประกอบอาชีพ กรม ราชทัณฑ์ก็จะติดต่อขอให้กรมแรงงานจัดหางานให้ทำ และหากผู้ต้องขังคนใดมีความตั้งใจที่จะมี ที่ดินไว้เป็นกรรมสิทธิ์สำหรับใช้ประกอบอาชีพทางการเกษตรเมื่อพ้นโทษ กรมราชทัณฑ์ก็จะติด ต่อไปยังกรมประชาสงเคราะห์เพื่อขอให้ช่วยเหลือรับเข้าเป็นสมาชิกในนิคมสร้างตนเอง ดังนั้น จะเห็นว่าหน่วยงานที่จะรับผิดชอบในการให้สงเคราะห์แก่บุคคลที่อยู่ในข่ายให้ความสงเคราะห์ นั้น ก็คือ กรมประชาสงเคราะห์ ซึ่งจะได้รับการติดต่อจากกรมราชทัณฑ์ ส่วนในเรื่องของ จัดตั้ง สถานสงเคราะห์นั้น ให้ประกาศโดยพระราชกฤษฎีกา (ตามมาตรา 4 วรรค 2)

ในปี พ.ศ. 2499 กรมราชทัณฑ์ได้จัดตั้งมูลนิธิขึ้นเป็นแบบองค์การกึ่งราชการ (Semi official) เรียกชื่อว่า “มูลนิธิพิบูลสงเคราะห์” ตามตราสารของมูลนิธิมีจุดประสงค์เพื่อจัดสวัสดิ การแก่บรรดาผู้ต้องขัง และผู้พ้นโทษ แต่เนื่องจากมีทุนน้อย การปฏิบัติงานก็ได้เพียงร่วมงานกับ กรมราชทัณฑ์ ในส่วนที่เกี่ยวกับการสงเคราะห์เท่านั้น จึงเป็นผลให้การดำเนินงานไม่บรรลุผล ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

มาตรา 9 ของพระราชบัญญัติสงเคราะห์บุคคลฯดังกล่าวนี้ ได้บัญญัติว่า “ให้กรม ประชาสงเคราะห์ ผูกจัดหา หรือกำหนดงานให้ผู้ที่ได้รับการสงเคราะห์ประกอบ โดยคำนึงถึง ความสามารถและความเหมาะสมของผู้นั้น เพื่อให้ผู้นั้นพึงยึดเป็นอาชีพในภายหน้า”

จากการที่ผู้ต้องขังได้รับการแก้ไขฟื้นฟูลักษณะนิสัย ความประพฤติรวมทั้งได้รับการฝึกอาชีพในเรือนจำแล้วนั้น ผู้ต้องขังย่อมมีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพติดตัวมาบ้าง ดังนั้นกรมประชาสงเคราะห์ในฐานะผู้ที่รับผิดชอบในงานสงเคราะห์บุคคลเหล่านี้ตามพระราชบัญญัตินี้ จึงมีหน้าที่ที่จะต้องพิจารณาถึงความสามารถในการประกอบอาชีพ เพื่อที่จะให้การฝึกหรือจัดหางานที่เหมาะสมให้กับบุคคลที่อยู่ในข่ายที่จะได้รับการสงเคราะห์ได้ทำ นอกจากนี้บุคคลผู้ที่ได้รับการสงเคราะห์ จะได้รับเครื่องนุ่งห่มและเครื่องยังชีพที่จำเป็น รวมทั้งอาจได้รับอนุญาตจากกรมประชาสงเคราะห์ให้หาประโยชน์ในที่ดินแปลงใดแปลงหนึ่ง ซึ่งจัดไว้เพื่อการนั้นเป็นการชั่วคราว หรือทำงานหาประโยชน์อย่างอื่น โดยมีเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใดตามสมควร และอาจได้รับเครื่องมือเครื่องใช้ และเครื่องอุปโภคอื่นที่ใช้ในการประกอบอาชีพตามความจำเป็น (ตามมาตรา 11)

อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่า ตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้ที่ได้รับการสงเคราะห์อาจได้รับอนุญาตจากกรมประชาสงเคราะห์ให้นำคู่สมรสหรือบุคคลอื่นที่สมควรไปอยู่ด้วยได้ (ตามมาตรา 10)

มาตรา 5 บัญญัติว่า “เมื่ออธิบดีกรมราชทัณฑ์เห็นว่า บุคคลผู้อยู่ในข่ายรับการสงเคราะห์ ผู้ใดจะเป็นผู้ไม่มีอาชีพหรือรายได้ เพื่อส่งให้ผู้นั้นได้รับการสงเคราะห์ โดยจัดให้ไปอยู่ในสถานสงเคราะห์ได้ไม่เกินห้าปี...”

ซึ่งตามมาตรา 5 นี้อธิบดีกรมราชทัณฑ์ มีอำนาจในการพิจารณาว่า ผู้ใดสมควรที่จะได้รับการสงเคราะห์ ทั้งนี้ จะต้องมีการสอบสวนตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ผู้ที่มีหน้าที่ในการสอบสวนนี้ จะมีอำนาจอย่างพนักงานสอบสวนตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ตามมาตรา 5 วรรค 2)

และตามมาตรา 7 ได้กำหนดระยะเวลาที่จะให้การสงเคราะห์ อธิบดีกรมราชทัณฑ์จะเป็นผู้กำหนดโดยมีระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี และจัดให้ไปอยู่ในสถานสงเคราะห์ได้ก่อนวันที่ผู้อยู่ในข่ายได้รับการสงเคราะห์จะถูกปล่อยก่อนพ้นโทษ หรือพ้นกำหนดการฝึกอบรมไม่เกิน 15 วัน และในเวลาใดๆ ไม่เกินกำหนด 1 ปี นับแต่วันดังกล่าวนั้น

ในกรณีผู้ถูกส่งให้ได้รับการสงเคราะห์ ไม่พอใจคำสั่งของอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ผู้นั้นย่อมมีสิทธิ ที่จะยื่นอุทธรณ์คำสั่งของอธิบดีกรมราชทัณฑ์ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เพื่อสั่งให้เพิกถอนคำสั่งอธิบดีกรมราชทัณฑ์ได้ ภายในกำหนด 60 วัน นับแต่วันทราบคำสั่งโดยแสดงหลักฐานต่อรัฐมนตรีว่า คำสั่งของอธิบดีกรมราชทัณฑ์ไม่ถูกต้อง ในระหว่างอุทธรณ์คำสั่งให้ส่งผู้นั้น ไปตามคำสั่งอธิบดีกรมราชทัณฑ์ก่อน รัฐมนตรีจะมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาคำอุทธรณ์ซึ่งประกอบด้วย

1. อธิบดีกรมตำรวจ หรือผู้แทน
2. อธิบดีกรมมหาดไทย หรือผู้แทน
3. อธิบดีกรมอัยการ หรือผู้แทน

ซึ่งคณะกรรมการเหล่านี้ ถูกกำหนดให้เป็นเจ้าพนักงานตามความหมายของกฎหมายลักษณะอาญา และให้มีอำนาจอย่างพนักงานสอบสวนตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพียงเท่าที่เกี่ยวกับอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ เพื่อประโยชน์ในการสอบสวนพิจารณาหลักฐานและคำอุทธรณ์นั้น

ในเรื่องของการกำหนดอัตราเบี้ยเลี้ยง เพื่อประโยชน์ของผู้ที่ได้รับการสงเคราะห์และผู้ที่ได้รับอนุญาตให้อยู่ด้วยนั้น เป็นหน้าที่ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้กำหนด

จากการศึกษาถึงปัญหาบทบาทของบ้านกึ่งวิถีและการสงเคราะห์ผู้พันโทษ จะพบว่า มีเหตุผลสำคัญยิ่งประการหนึ่ง ก็คือ การใช้ระบบสงเคราะห์หลังพันโทษ ถ้าเป็นการบังคับ แม้จะเพื่อวัตถุประสงค์ช่วยให้ผู้กระทำผิดไม่เกิดสภาพสับสนทางวัฒนธรรม (Shock culture) ก็มีผลเท่ากับยืดระยะเวลาในการได้รับอิสระของผู้กระทำผิดออกไป และเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การดำเนินงานของบ้านสวัสดิหรือบ้านกึ่งวิถี ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องจากการขาดความร่วมมือในการดำเนินงาน ทั้งจากตัวผู้พันโทษเอง จากเจ้าหน้าที่ รวมทั้งกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเอง อีกด้วย ซึ่งประเด็นดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่า เมื่อได้ทำการศึกษาดังกล่าวถึงบทบาทของบ้านกึ่งวิถี ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนแล้ว สามารถที่จะนำไปสู่ข้อเสนอแนะที่ว่า ระบบบ้านกึ่งวิถีสมควรจะให้กับผู้กระทำผิดที่ยังไม่พันโทษ และผู้กระทำผิดจะได้รับประโยชน์จากมาตรการเบี่ยงเบน โดยใช้ได้ผลดีเฉพาะกรณีผู้ที่มีศรัทธาและสมควรเป็นอย่างยิ่งที่จะมีกฎหมายมาเป็นเครื่องมือรองรับให้มีการดำเนินงานของบ้านกึ่งวิถี ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อพิจารณาถึงพระราชบัญญัติดังกล่าว จะเห็นว่า เป็นกฎหมายที่สมควรนำกลับมาใช้ใหม่ เพื่อแก้ไขบุคคลซึ่งกระทำความผิดมาแล้วให้สำนึกผิดในการกระทำ โดยวิธีการแก้ไขสมมติฐานของความผิดประกอบด้วยเหตุผลอื่นๆ หรือจัดให้ผู้กระทำผิดที่พันโทษแล้วมีอาชีพเป็นปึกแผ่น ซึ่งนับว่าเป็นหลักการที่ดี

5.2 ร่างพระราชบัญญัติสงเคราะห์บุคคลผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ ผู้พันโทษและเด็กผู้พันการฝึกอบรม พ.ศ. ...

ข้อเสนอเบื้องต้นของการนำพระราชบัญญัติสงเคราะห์ ผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ ผู้พันโทษและเด็กผู้พันการฝึกอบรม พ.ศ. ... มีดังนี้

หมวดที่ 1 บทนิยาม ได้แก่ ผู้กระทำผิดที่อยู่ในข่ายรับการสงเคราะห์ อันได้แก่ นักโทษเด็ดขาดซึ่งถูกปล่อยพ้นโทษ นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการพักการลงโทษ เด็กหรือเยาวชนที่ศาลส่งตัวมารับการฝึกอบรม ณ สถานที่ฝึกและอบรมของกรมคุมประพฤติ ซึ่งจะ ไม่รวมถึงผู้ต้องกักกันซึ่งถูกปล่อยพ้นโทษ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 39

นอกจากนี้ยังมีคำต้องนิยามความหมายอีก คือ

รัฐมนตรี ให้หมายถึง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

พนักงานเจ้าหน้าที่ ให้หมายถึง พนักงานคุมประพฤติ พนักงานพักการลงโทษ และอาสาสมัครคุมประพฤติ

สถานสงเคราะห์ ให้หมายถึง ศูนย์เตรียมการปลดปล่อยของภาครัฐ และเอกชน บ้านกึ่งวิถีและอื่น ๆ...

หมวดที่ 2 บทบัญญัติในการพิจารณาให้บำนาญแก่ผู้กระทำผิด ได้แก่ การกำหนดให้ผู้มีหน้าที่ในการสอบสวนผู้กระทำผิด โดยมีอำนาจอย่างพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง จากนั้นจึงเป็นการให้อำนาจพนักงานอัยการ ในการสั่งการชะลอการฟ้องให้ผู้กระทำผิด ได้รับความช่วยเหลือ โดยจัดให้ไปสถานสงเคราะห์หรือบ้านกึ่งวิถี โดยมีกำหนดระยะเวลาที่สมควร แต่ไม่เกินหนึ่งปี หากผู้ถูกตั้งให้ได้รับการบริการไม่พอใจคำสั่งดังกล่าว ผู้นั้นมีสิทธิยื่นอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อคณะกรรมการสงเคราะห์แห่งชาติ เพื่อสั่งให้เพิกถอนคำสั่งดังกล่าวได้ นอกจากนี้ คู่สมรสหรือ บุคคลอื่นที่สมควรของผู้พ้นโทษ มีสิทธิได้รับการพิจารณาให้เข้ามาอยู่ในสถานสงเคราะห์ด้วย

หมวดที่ 3 บทบัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ ได้แก่ การกำหนดว่าบุคคลที่สมควรได้รับการสงเคราะห์ จะต้องเป็นบุคคลที่ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษในความผิดฐานใดบ้าง ผู้เขียนเห็นว่า จะต้องเป็นผู้ที่กระทำผิดโดยพลั้งพลาด หรือกระทำผิดเป็นครั้งแรกเท่านั้น นอกจากความผิดลหุโทษ ซึ่งไม่ผลกระทบใดๆทางกฎหมายเมื่อพ้นโทษออกมาแล้ว ความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ก็ถือว่าเป็นความผิดร้ายแรงและเป็นอันตรายต่อสังคม ไม่สมควรให้ได้รับการสงเคราะห์ตามพระราชบัญญัตินี้

หมวดที่ 4 บทบัญญัติเกี่ยวกับการสงเคราะห์ ได้แก่ การจัดหา การฝึกงานให้ผู้ได้รับการสงเคราะห์ โดยคำนึงถึงความสามารถ และความเหมาะสม เพื่อให้ยึดเป็นอาชีพในภายหน้า นอกจากนี้ ในรายละเอียดในการช่วยเหลือ ในปัจจัยต่างๆที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ รวมทั้งเบี้ยเลี้ยง ให้ตามอัตราที่เหมาะสม

หมวดที่ 5 บทบัญญัติที่เกี่ยวกับการวางระเบียบวินัยในสถานสงเคราะห์ ได้แก่ การออกข้อบังคับในการวางระเบียบ ข้อกำหนด ภายสถานสงเคราะห์

หมวดที่ 6 บทบัญญัติที่เกี่ยวกับการสิ้นสุดในการให้การสงเคราะห์ ได้แก่ กรณีผู้พันโทษจำคุกโดยสามารถทำมาหาเลี้ยงชีพและมีรายได้เลี้ยงตนเอง สามารถดำรงชีพในสังคมสามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขการพักการลงโทษครบตามกำหนด โดยเจ้าพนักงานตามกฎหมายนี้หรือผู้ที่เชื่อถือได้รับรอง บุคคลนั้นก็สามารออกจากสถานสงเคราะห์นั้นได้

หมวดที่ 7 บทบัญญัติที่เกี่ยวกับการจัดทำแผน โครงการต่างๆ จะต้องผสมผสานให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานและการแก้ไขฟื้นฟูผู้พักการลงโทษ พร้อมทั้งจะให้การช่วยเหลือ และ สนับสนุนเมื่อพ้นการพักโทษจากบ้านกึ่งวิถีไปแล้ว โดยมีระยะเวลาในการฝึกอบรม อย่างน้อย 6 เดือน แต่ไม่เกิน 1 ปี และควรกำหนดให้บ้านกึ่งวิถี เป็นศูนย์เตรียมการปลดปล่อยสำหรับผู้พันโทษ และเป็นศูนย์กลางในการสนับสนุนการทำงานให้แก่ชุมชน

การนำพระราชบัญญัติสงเคราะห์ บุคคลผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ ผู้พันโทษและเด็กผู้พันการฝึกอบรม พ.ศ.2479 กลับมาใช้ใหม่นั้น เพราะเหตุว่า การที่ผู้พันโทษจำคุกจะต้องออกจากเรือนจำหรือทัณฑสถานทันที ย่อมเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้พันโทษจะเกิดความสับสน อีกทั้งจะต้องได้รับความกดดันจากสังคมที่ไม่ยอมรับอีก ดังนั้น การนำพระราชบัญญัตินี้มาใช้ใหม่ จะเป็นการช่วยประคับประคอง อุปการะให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมภายนอกได้ดี จนสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

6. เปรียบเทียบบทบาทของบ้านกึ่งวิถี ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด

การจัดการกับปัญหาอาชญากรรมต้องดูที่สาเหตุการเกิดอาชญากรรม ไม่ควรแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ และจำเป็นต้องแก้ปัญหาที่ต้นตอของสาเหตุ งบประมาณต้องทุ่มให้การจัดการกับปัญหาของสังคม ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือสาธารณะ(public assistance)โอกาสทางการศึกษา(opportunity education) และการอบรมหรือฝึกอาชีพ(job training) เมื่อผู้กระทำผิดอยู่ในสภาพของสังคมที่ขัดแย้ง และประกอบอาชญากรรม จึงจำเป็นต้องแก้ไขเขา รักษาเขา ไม่ใช่ลงโทษเขาเหล่านั้น การปฏิบัติควรเน้นเรื่องการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยา การใช้วิธีปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยอาศัยชุมชน(communitry base treatment) มีการคุมประพฤติ การพักการลงโทษ การใช้บ้านกึ่งวิถีให้มากขึ้นและโครงการอื่นๆที่เน้นเรื่องของการแก้ไขฟื้นฟู มองผู้กระทำผิดเหมือนผู้ป่วย(patient)โดยยึดผู้กระทำผิดเป็นศูนย์กลาง(offender-center)ระยะเวลาขึ้นอยู่กับปรับตัวของผู้กระทำผิด โดยจะได้ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของบ้านกึ่งวิถี ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเป็นลำดับต่อไป

6.1 เปรียบเทียบบทบาทของบ้านกึ่งวิถี ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดของประเทศสหรัฐอเมริกากับประเทศไทย

ประเทศสหรัฐอเมริกา

บทบาทของบ้านกึ่งวิถี ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดของประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นสถานที่ที่ใช้ปัจจัยทางชุมชนในการราชทัณฑ์ (Community – based Correction facilities) ที่ซึ่งผู้ต้องขังถูกส่งไปไม่ว่าก่อนหรือภายหลังจากการจำคุก และไม่ว่าจะเป็นผู้ถูกคุมประพฤติ หรือผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษจะถูกส่งมายังบ้านกึ่งวิถีและบ้านกึ่งวิถีมีบทบาทในการแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำผิด และบ้านกึ่งวิถีมีบทบาทในฐานะเป็นศูนย์แนะแนวก่อนปล่อย (Prerelease Guidance Center) โดยกรมราชทัณฑ์ได้ก่อสร้างศูนย์ดังกล่าวขึ้นตามเมืองใหญ่ๆหลายแห่ง ผู้กระทำผิดจะถูกส่งตัวจากเรือนจำไปยังศูนย์เหล่านี้เป็นเวลาหลายเดือนก่อนที่จะมีสิทธิได้รับการพิจารณาพักการลงโทษ

การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในระหว่างพิจารณา

บทบาทของบ้านกึ่งวิถีขาเข้า (Half Way in house) มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดในระบบบริหารงานยุติธรรมทางอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานราชทัณฑ์ โดยมีหน้าที่หลักในการช่วยเหลือผู้กระทำผิด มีมาตรการเพื่อหลีกเลี่ยงผลร้ายของเรือนจำ ต่อผู้กระทำผิด ดังต่อไปนี้คือ

1. ผู้ถูกปล่อยตัวตามคำสั่งและปล่อยตัวชั่วคราวของศาล ในระหว่าง 30 – 120 วัน
2. ผู้ถูกคุมประพฤติ
3. ให้บริการการศึกษาและตรวจรักษาโรคต่อผู้กระทำผิด
4. เด็กและเยาวชนที่ถูกทอดทิ้งที่เป็นผู้กระทำผิด
5. บุคคลที่มีปัญหาพิเศษ เช่น ผู้ที่ติดยาเสพติด ผู้ที่ติดสุรา ผู้ป่วยทางจิต เป็นต้น
6. บุคคลที่ได้รับการปล่อยตัวโดยมีประกัน ก่อนมีการพิพากษาชี้ขาด
7. เพื่อเบี่ยงเบนจากระบบยุติธรรมด้านคดีอาญา ในอันที่จะลดผลลบทาง

บุคลิกภาพเรือนจำ

ดังนั้น บ้านกึ่งวิถีขาเข้า (Half Way in house) จึงดูแลผู้กระทำผิดตั้งแต่เพิ่งจะได้รับโทษในฐานะที่เป็นทางเลือกหนึ่งของการรับโทษในทัณฑสถาน และจะเป็นขั้นตอนสุดท้ายก่อนผู้ต้องขังของผู้ถูกคุมประพฤติ และของผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษจะสิ้นสุดลง ใช้เป็นทางเลือกหนึ่งในการลงโทษของศาลที่จะกำหนดเงื่อนไขก่อนเวลาที่จะคุมประพฤติ สำหรับผู้ที่มีปัญหาการปรับตัวในชุมชนและมีความเสี่ยงต่อการถูกยกเลิกต่อการปล่อยตัวชั่วคราว และยังใช้เป็นทางเลือกของผู้พิพากษาในการลงโทษสำหรับคดีที่ยังมีความกำกวม (marginal cases) กล่าวคือ คดีที่มีทางเลือกระหว่างการลงโทษจำคุกและการคุมประพฤติปกติอีกด้วย

บ้านกึ่งวิถีเข้า(Half Way in house) จึงเหมาะสำหรับผู้กระทำผิดครั้งแรก ไม่เป็นผู้กระทำผิดโดยสันดาน และยังเหมาะสำหรับผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนที่ไม่มีที่อยู่อันเป็นหลักแหล่งแน่นอนอีกด้วย

การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ภายหลังมีคำพิพากษา

บทบาทของบ้านกึ่งวิถีออก (Half Way out House) เป็นมาตรการอีกประการหนึ่งที่ใช้สำหรับเตรียมการให้ผู้ต้องขังกลับเข้าสู่สังคม โดยจัดเป็นสถานที่รองรับ ทั้งผู้พ้นโทษที่มีเงื่อนไข เพื่อเป็นที่พักชั่วคราว และผู้ต้องขังที่ยังไม่พ้นโทษแต่ได้รับการปล่อยตัวก่อนกำหนดโทษ ให้มาอยู่ในบ้านกึ่งวิถีจนกว่าจะครบกำหนดโทษ เพื่อเป็นการเตรียมการในการกลับเข้าสู่สังคม บ้านกึ่งวิถีออกจึงเป็นสะพานเชื่อมผู้ต้องขังที่เป็นผู้กระทำผิดมาแล้วที่ใกล้พ้นโทษ หรือพ้นโทษใหม่ๆที่ยังไม่พร้อมในการกลับเข้าสู่สังคม ได้มีโอกาสปรับตัว ปรับความพร้อม การหางานทำ หาที่พัก และปรับสภาพจิตใจก่อนกลับเข้าสู่สังคม เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงปัญหาและไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

บ้านกึ่งวิถีออกมีลักษณะเป็นศูนย์ชุมชนบำบัด ให้บริการที่ครบวงจรและสถานที่พัก โดยช่วงระยะเวลาที่เข้าอยู่ เฉลี่ยประมาณ 30 วัน สำหรับกลุ่มเด็กและเยาวชน ประมาณ 80 - 120 วัน และ 12 เดือนถึง 18 เดือน สำหรับกลุ่มผู้ที่มีปัญหาพิเศษ เช่น ผู้ติดยาเสพติดและติดสุรา เป็นต้น โดยจำนวนผู้เข้ารับบริการประมาณ 20 คนจะมีความเหมาะสมต่อการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

การป้องกันการกระทำผิดซ้ำภายหลังพ้นโทษ

มาตรการของบ้านกึ่งวิถีในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนเพื่อที่จะแก้ไขฟื้นฟูบูรณาการ (Intergration)ผู้กระทำผิด โดยอาศัยทรัพยากรในชุมชน (Community Resource)ทั้งหลายที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำผิดและให้สังคมยอมรับได้ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ถึงแม้จะเคยกระทำผิดมาแล้ว ไม่ว่าจะโดยตั้งใจหรือโดยหลงผิดก็ตาม ประกอบกับความเชื่อที่ว่า ความสำเร็จในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด อยู่ที่ผู้กระทำผิดจะสามารถกลับเข้าสู่สังคมและใช้ชีวิตได้อย่างปกติภายหลังปล่อยออกมา

การป้องกันการกระทำผิดซ้ำภายหลังพ้นโทษในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้นำเอาชุมชนเข้ามาช่วยแก้ไขผู้กระทำผิดในรูปแบบของบ้านกึ่งวิถี เป็นสถานที่พักพิงชั่วคราว และมีการโดยใช้ปัจจัยของสภาพชุมชน เช่น จัดหางานให้ทำทั้งในบ้านกึ่งวิถีเอง และไปทำตาม บริษัท ห้างร้าน

องค์การรัฐวิสาหกิจอื่นๆที่ยินดีรับเข้าทำงาน ตลอดจนให้กลับเข้ารับการศึกษาในสถาบันการศึกษาต่างๆ เป็นต้น

ส่วนการติดตามและประเมินผลต่อการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดจะอยู่ในอำนาจของกรมคุมประพฤติ ทั้งนี้จะเป็นการช่วยเหลือในด้านต่างๆ เช่น การเงินเพื่อการประกอบอาชีพ การรักษาพยาบาล การจัดหางานให้ทำ ตลอดจนให้คำปรึกษาปัญหาต่างๆ มีหน่วยงานในการติดตามและประเมินผลต่อผู้กระทำผิดนั้นจะอยู่ในระบบงานเดียวกัน ทำให้ง่ายต่อการติดตามหาตัวผู้กระทำผิด

การที่จะแก้ปัญหาการกระทำผิดซ้ำ ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้อาศัยสถาบันต่างๆ ของสังคมเข้ามาช่วยเหลือ และประคับประคองผู้พ้นโทษ โดยเริ่มจากสถาบันที่ส่งเสริมสัมพันธภาพที่อบอุ่นให้เกิดขึ้นและนำเอาหลักจิตวิทยาไปใช้ในการอบรม ให้โอกาสทางการศึกษา เพื่อให้สามารถตัดสินใจปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตัวของผู้กระทำผิดเอง และไม่ให้เกิดความรู้สึกต่อการต่อต้านสังคมในเวลาเดียวกันด้วย จึงจะสามารถให้ผู้กระทำผิดสามารถกลับเข้าสู่ชุมชนได้ จนกลายเป็นสมาชิกคนหนึ่งของชุมชน โดยสามารถกลับตนเป็นพลเมืองดีและลดการกระทำผิดซ้ำลงได้อย่างเป็นรูปธรรม

ส่วนในประเทศไทย

สำหรับบทบาทของบ้านกึ่งวิถี หรือบ้านสวัสดิ์ ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดนั้น แต่เดิมได้เห็นความสำคัญในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน แต่เนื่องจาก กรมราชทัณฑ์ไม่มีกระบวนการที่ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด อย่างเป็นระบบครบวงจรเหมือนประเทศสหรัฐอเมริกาและยังต้องดำเนินงานอย่างโดดเดี่ยวแต่เพียงฝ่ายเดียว โดยยังไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นๆ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเท่าที่ควร อันได้แก่ ตำรวจ อัยการ และศาล อีกทั้งภาคชุมชนเองยังไม่ให้ความสำคัญในการที่จะร่วมมือในการที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ปล่อยให้เป็นที่พึ่งของรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว

การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในระหว่างพิจารณา

การใช้บ้านกึ่งวิถีเพื่อรองรับผู้กระทำผิดที่เตรียมการปลดปล่อยจากเรือนจำในช่วงระหว่างที่กำลังปรับสภาพชีวิตให้กับสังคมปกติ การเข้าอยู่อาศัยในบ้านกึ่งวิถีในระยะเวลาหนึ่งก่อนที่จะได้รับการปลดปล่อยจากเรือนจำจริงๆ จะช่วยขจัดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการปรับตัวเข้ากับสังคมปกติของผู้ต้องขังภายหลังจากถูกคุมขังเป็นเวลานานได้ แต่แนวคิดในสมัยต่อมาก็คำนึงถึงผลกระทบจากการคุมขังในเรือนจำที่ส่งผลร้ายนอกเหนือจากวัตถุประสงค์การลงโทษหลายประการ จึงมีการริเริ่มใช้ศูนย์ควบคุมในลักษณะบ้านกึ่งวิถีขาเข้า (Half way in house) เพื่อปรับ

สภาพและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมปกติในขั้นตอนก่อนหว่างพิจารณาและขั้นตอนหลังมีคำพิพากษา ก่อนเข้ารับการคุมขังในเรือนจำ จนเมื่อผู้กระทำผิดได้รับการแก้ไขฟื้นฟูที่เหมาะสมอย่างเพียงพอในระหว่างที่ใช้ชีวิตในชุมชนภายใต้การควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่คุมประพฤติจนสามารถจัดปัญหาอันเป็นสาเหตุของการกระทำผิดได้แล้ว ผู้กระทำผิดก็จะสามารถกลับเข้าสู่สังคมปกติได้ต่อไป โดยไม่ต้องได้รับผลกระทบจากการคุมขังในเรือนจำโดยไม่จำเป็น

สำหรับประเทศไทย การแก้ไขฟื้นฟูระหว่างพิจารณา หน่วยงานภาครัฐยังต้องเป็นฝ่ายดำเนินการเพียงฝ่ายเดียว โดยมุ่งเน้นการจำแนกผู้กระทำผิดแล้วนำไปบำบัดฟื้นฟูในลักษณะรูปแบบต่างๆ เช่น ผู้ที่ได้รับรองโทษที่เป็นผู้ใหญ่ โดยวิธีการคุมประพฤติ ส่วนเยาวชนที่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดก็จะบังคับบำบัดตามกฎหมาย หรือเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้กระทำผิดจะได้รับการคัดเลือกรับเข้าจากสถานพินิจทั่วประเทศให้มาได้รับการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูในบ้านกาญจนาภิเษก ซึ่งเป็นต้นแบบลักษณะศูนย์ควบคุมตัว อาศัยกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูอย่างเป็นระบบแต่ก็สามารถรองรับได้เพียงเด็กชายเท่านั้น และยังไม่ครอบคลุมผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ รวมทั้งการอาศัยทรัพยากรบุคคลที่เป็นมืออาชีพ เข้ามาทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบอย่างเช่นประเทศสหรัฐอเมริกา ปัจจุบันบ้านกึ่งวิถีหรือบ้านสวัสดิ์ของประเทศไทย ยังไม่มีบทบาทในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในระหว่างพิจารณา

การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ภายหลังมีคำพิพากษา

การพักการลงโทษเป็นวิธีการในการเลี้ยงโทษจำคุกอีกวิธีหนึ่ง โดยหันมาปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนแทนการจำคุก แต่มาตรการดังกล่าวเป็นมาตรการผสม คือ มีทั้งการลงโทษจำคุก และต่อมาจึงปลดปล่อยออก แบบมีเงื่อนไข แต่ในทางปฏิบัติกรมราชทัณฑ์ได้กำหนดระยะเวลาที่จะได้รับการพักการลงโทษไว้เพียงไม่เกิน 2 - 4 ปี เนื่องจากในระบบการพักการลงโทษ ผู้กระทำผิดจำเป็นที่จะต้องมีการพักอาศัที่เป็นหลักแหล่งแน่นอน หรือมีครอบครัวที่ยอมรับที่จะให้พักอาศัยภายหลังจากได้รับการพักการลงโทษ เพื่อที่จะต้องเข้าสู่ระบบการคุมประพฤติภายใต้เงื่อนไขการพักการลงโทษ ส่วนผู้กระทำผิดเล็กน้อยหรือผู้ที่ถูกคุมขังระหว่างพิจารณายังถูกปล่อยให้อยู่ปะปนกับผู้กระทำโดยสันดานอยู่อีกเป็นจำนวนมาก กรมราชทัณฑ์ควรพัฒนา ระบบการพักการลงโทษให้สอดคล้องกับ ข้อกำหนดโตเกียว คือ จะต้องดำเนินการตามข้อที่ 9 โดยการกำหนดในขั้นตอนหลังการพิพากษา ยกเว้นกรณีอภัยโทษ(Pardon) ควรกระทำโดยอำนาจศาล หรือผู้มีอำนาจหน้าที่ (Competent independent authority) โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้กระทำผิด และ ควรปล่อยตัวผู้กระทำผิดออกจากที่คุมขังไปสู่โปรแกรมไม่ควบคุมตัวให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

โดยกรมราชทัณฑ์อาจจะทำโครงการส่งผู้ต้องขังก่อนพ้นโทษออกไปทำงานภายนอก โดยไม่ต้องมีผู้คุม (WORK RELEASE) เพื่อให้ผู้ต้องขังเหล่านี้ได้มีโอกาสปรับตัวและมีความผูกพันกับนายจ้าง ก่อนพ้นโทษจริง การดำเนินการอาจใช้บ้านสวัสดิ หรือบ้านกึ่งวิถี (HALF WAY HOUSE) มาจัดตั้งเป็นศูนย์เตรียมการปลดปล่อย (WORK RELEASE CENTER) โดยการคัดเลือกผู้ต้องขังที่เหลือโทษจำคุกต่อไปไม่เกิน 2 ปี มาอยู่ในบ้านกึ่งวิถี (HALF WAY HOUSE) ในตอนกลางคืน ส่วนในเวลากลางวันก็ให้ออกไปทำงานตามสถานที่ที่กรมราชทัณฑ์กำหนด กรมราชทัณฑ์ควรเห็นความสำคัญของการเตรียมการปลดปล่อย โดยอาจอนุมัติให้ผู้ต้องขังได้รับการพักการลงโทษได้ถึง 1 ใน 3 ของกำหนดโทษ แต่ต้องมาอยู่ในบ้านกึ่งวิถี (HALF WAY HOUSE) เพื่อเตรียมการปลดปล่อยจนเหลือโทษจำคุกต่อไปไม่เกิน 1 ปี จึงจะให้ออกไปอยู่กับครอบครัว หรือสังคมที่อิสระต่อไป วิธีการนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์หลายประการ อาทิเช่น ลดความแออัดในเรือนจำ ช่วยในการปรับตัวของผู้ต้องขัง ก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ช่วยให้ผู้ต้องขังมีงานทำและมีเงินติดตัวภายหลังพ้นโทษ อีกด้วย

หลังจากพ้นโทษควรมีกิจกรรมในเรื่องการช่วยเหลือ คือ การสงเคราะห์หลังปล่อย อันเป็นวิธีการที่ให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดให้ได้รับการดูแลสงเคราะห์ภายหลังจากที่เขาได้รับการปลดปล่อยแล้ว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้พ้นโทษได้มีโอกาสกลับตนเป็นพลเมืองดี สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงชีวิตตนเองและครอบครัวต่อไป

ปัจจุบัน ประเทศไทยได้มีความพยายามที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในชุมชน ภายหลังจากศาลมีคำพิพากษาแล้ว แต่ทั้งนี้ก็เป็นที่จะต้องทำการคัดเลือกผู้กระทำความผิดเพื่อต้องการให้สังคมหรือชุมชนมีความรู้ถึงความปลอดภัยเสียก่อน แล้วจึงนำผู้กระทำความผิดไปรับการแก้ไขฟื้นฟูในทัณฑสถานเปิดของกรมราชทัณฑ์ต่อไป

ซึ่งกรณี ทัณฑสถานเปิดในประเทศไทย ยังมีปัญหาและอุปสรรค เนื่องจาก การคัดเลือกยังเป็นไปในรูปแบบการบริหารงานเรือนจำที่ค่อนข้างมีระเบียบ และกฎเกณฑ์ที่เคร่งครัดมุ่งเน้นเฉพาะผู้ใกล้พ้นโทษและการดำเนินงานยังคงเป็นของเรือนจำเพียงฝ่ายเดียว โดยเฉพาะ ทัณฑสถานเปิดยังคงสภาพเดิมในระบบการราชทัณฑ์อยู่ ไม่สามารถดำเนินงานอย่างเป็นเอกเทศ ยังขึ้นกับเรือนจำกลางหรือเรือนจำจังหวัดอยู่ อีกทั้งทำให้ประชาชนยังคงไม่มั่นใจในความปลอดภัยอยู่เช่นเดิม จึงทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดอย่างกลมกลืนค่อนข้างน้อย และยังไม่สามารถสนองความต้องการด้วยบริการที่หลากหลายจึงทำให้ขาดประสิทธิภาพ โดยคุณภาพที่เพียงพอกับผู้ต้องขังได้ จึงไม่ได้รับการตอบสนองในภาคชุมชนเท่าที่ควร

การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในชุมชน โดยเป็นมาตรการเบี่ยงเบนผู้กระทำความผิดออกจากเรือนจำ ในการที่จะต้องการลดความแออัดของเรือนจำ จึงมีโครงการรูปแบบต่างๆ ในการปฏิบัติ

ต่อผู้กระทำผิดในชุมชน โดยนำผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษพิเศษที่ได้รับการจำแนกประเภทผู้กระทำผิดมาอย่างคึกคักมาแล้วมาบำบัดฟื้นฟูโดยอาศัยทรัพยากรในชุมชน อาทิ เช่น โครงการค่ายวิวัฒน์พลเมือง โดยกรมคุมประพฤติร่วมกับฝ่ายทหาร ในการแก้ไขฟื้นฟูและบำบัดผู้ติดยาเสพติด โครงการเกษตรโยธิน โดยกรมราชทัณฑ์ร่วมกับฝ่ายทหาร ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่ได้รับการพักการลงโทษให้มีความรู้ในทักษะอาชีพด้านการเกษตรเพื่อนำไปประกอบอาชีพเลี้ยงตนเอง ก่อนที่จะปลดปล่อยสู่สังคม แต่ยังไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้กระทำผิด ภาคเอกชนหรือชุมชนควรเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้มากยิ่งขึ้นกว่านี้

การป้องกันการกระทำผิดซ้ำภายหลังพ้นโทษ

การติดตามผลการสงเคราะห์ในประเทศไทย พบว่า องค์กรในหน่วยงานกระบวนการยุติธรรมมีการแยกส่วนกันอยู่คนละหน่วยงาน แต่ทุกหน่วยงานควรมีเป้าหมายในการทำงานร่วมมือกัน การอำนวยความสะดวก ยุติธรรมตามกฎหมายและการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม แต่จากสภาพของปัญหาในปัจจุบันพบว่า ต่างฝ่ายต่างก็ทำงานของตนไป เปรียบเสมือนอาณาจักรของตน จึงส่งผลให้การบริหารงานขาดเอกภาพ ขาดนโยบายระดับชาติในการบริหารงานยุติธรรม ขาดการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจ (Check and Balance) ที่เหมาะสมระหว่างองค์กรของกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนขาดการพัฒนาที่เท่าทันต่อภาระกิจการบริหารงานยุติธรรมทางอาญาในยุคปัจจุบัน

6.2 เปรียบเทียบบทบาทของบ้านกึ่งวิถี ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดของประเทศอังกฤษ กับประเทศไทย

ประเทศอังกฤษ

บ้านกึ่งวิถี (Halfway House) ของประเทศอังกฤษ หรือ บริการบ้านพักชั่วคราว (Hosetel) เป็นบริการที่มีความมุ่งหมายอย่างเดียวกัน คือ การช่วยเหลือที่พักพิงชั่วคราว (Shelter Facilities) ให้กับผู้ที่จนจะพ้นโทษ เป็นการเตรียมการปลดปล่อยให้กับผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยแบบมีเงื่อนไข เช่น พวกที่อยู่ในระหว่างคุมประพฤติ พักการลงโทษ หรือการปลดปล่อยเด็กหรือเยาวชนจากโรงเรียนฝึกอบรมนิสิต ที่อยู่ในเงื่อนไข หรือผู้ต้องโทษที่อยู่ในระหว่างเตรียมการปลดปล่อย ซึ่งยังมีฐานะเป็นผู้ต้องโทษตามกฎหมายอยู่ ก็จะเรียกว่า “บ้านกึ่งวิถี” ส่วนบริการที่จัดให้กับผู้พ้นโทษโดยไม่มีเงื่อนไขใดๆ เรียกว่า (Hostel) แต่เท่าที่ดำเนินการอยู่ในประเทศอังกฤษแต่เดิมนั้น ปรากฏว่า จะให้บริการที่พักมักจะรับบุคคลเหล่านี้รวมๆกัน ไป ให้กับผู้พ้นโทษจากเรือนจำทัณฑสถาน หรือสถานบอร์สตัน

การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในระหว่างพิจารณา

บ้านกึ่งวิถี(Half way house)ของประเทศอังกฤษจะมีสภาพแวดล้อมที่คล้ายเรือนจำ เป็นมาตรการกึ่งควบคุมตัว (Semi-Custodial Penalties)ที่เป็นมาตรการปฏิบัติในอันที่ไม่ใช่เรือนจำ หรือทัณฑสถานให้น้อยลง(Deinstitution in Correction) โดยใช้ตัวแปรเกี่ยวกับอายุ พฤติกรรมของผู้กระทำผิดและความก้าวหน้าในการศึกษาอบรม ประกอบการพิจารณาต่อผู้กระทำผิด

บ้านกึ่งวิถีสำหรับผู้ถูกคุมประพฤติ เป็นการดำเนินงานโดยคณะกรรมการคุมประพฤติท้องถิ่นแต่อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของกรมประพฤติและติดตามผลอย่างใกล้ชิด โดยผู้พักอาศัยส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชน มีการวางระเบียบอย่างเคร่งครัดและเข้มงวด ซึ่งเจ้าหน้าที่ประจำอยู่บ้านดังกล่าวต้องมีการคัดเลือกมาเป็นพิเศษ เพราะต้องมีความเข้าใจต่อการพัฒนาการทางพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนและต้องผ่านการฝึกอบรมก่อนมาทำงานด้วย โดยจะออกไปทำงานหรือศึกษาในตอนเช้าและตอนเย็นจะกลับมที่บ้านกึ่งวิถี ซึ่งจะกำหนดให้อยู่บ้านกึ่งวิถีคนละไม่เกิน 1 ปี

บทบาทของบ้านกึ่งวิถี จะให้บริการให้กับผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยที่อยู่ในเงื่อนไข การคุมประพฤติ มีมาตรฐานแห่งชาติในด้านการควบคุมผู้กระทำผิดในชุมชน (National Standards for the Supervision of Offenders in the Community) ปี 2000 ได้มีการกำหนดว่า ภายหลังจากกำหนดเงื่อนไขการคุมประพฤติ สำหรับผู้กระทำผิดที่มีแนวโน้มก่อเหตุร้ายในชุมชน จะต้องกำหนดแผนปฏิบัติในการควบคุมอย่างชัดเจน และมีแผนการควบคุมสอดคล้องกับผลการประเมินตามแบบ OASys กรณีที่ผู้กระทำผิดมีแนวโน้มก่อเหตุร้าย หรือปรากฏความเสี่ยงต่อชุมชน จะต้องกำหนดระดับและความเข้มข้นของการควบคุมและสอดคล้อง จะต้องอยู่บนพื้นฐานของตัวชี้วัด ด้านความเสี่ยง และแนวโน้มการกระทำผิดซ้ำ หรือการพิพากษาแบบควบคู่(Combination Orders) จะต้องกำหนดขอบเขตการปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงานบริการสังคมและหน่วยงานคุมประพฤติให้ชัดเจน หรือการกำหนดเงื่อนไขจะต้องดำเนินการบังคับควบคู่กันไปด้วย หรือปล่อยตัวชั่วคราวระหว่างต้องโทษ จะต้องมีส่วนที่พักอาศัยภายหลังปล่อยตัว

การคุมประพฤติจะดำเนินการโดยคณะกรรมการคุมประพฤติท้องถิ่น แต่อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของกรมประพฤติและติดตามผลอย่างใกล้ชิด โดยผู้พักอาศัยส่วนใหญ่เป็นเด็กและวัยรุ่น โดยมีการวางระเบียบอย่างเคร่งครัดและเข้มงวด ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่ประจำอยู่บ้านกึ่งวิถีต้องมีการคัดเลือกมาเป็นพิเศษ เพราะต้องมีความเข้าใจต่อการพัฒนาการทางพฤติกรรมของวัยรุ่น และจะต้องผ่านการฝึกอบรมมาก่อนปฏิบัติงาน

การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ภายหลังมีคำพิพากษา

บ้านกึ่งวิถีสำหรับผู้ต้องโทษหรือพักการลงโทษ การดำเนินงานโดยกรมราชทัณฑ์ของอังกฤษ โดยใช้เป็นสถานที่เตรียมการปลดปล่อยแก่ผู้ใกล้จะพ้นโทษ หรือผู้ที่ จะได้รับการพักโทษ การลดวันต้องโทษ(Remission) ประเทศอังกฤษจะเน้นที่ผู้กระทำผิดในครั้งแรก

ในประเทศอังกฤษ จะมีการใช้มาตรการกึ่งควบคุม โดยการส่งผู้ต้องขังไปควบคุมยังศูนย์(Attendance Center)ที่นิยมใช้กันในระบบการราชทัณฑ์ของประเทศไทย โดยศาลจะพิจารณาจัดส่งผู้ต้องขังที่ไม่ชำระค่าปรับตามกำหนดเวลาภายใน 1 เดือน ผู้กระทำผิดเงื่อนไขการพักการลงโทษ หรือผู้กระทำผิดซึ่งพิจารณาแล้วว่า อาจถูกลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน โดยมีวัตถุประสงค์แก้ไขฟื้นฟูให้บุคคลเหล่านี้ รักษาระเบียบวินัยและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มอบหมายงานให้ทำ และฝึกอาชีพตามความจำเป็นอีกด้วย เพื่อเป็นการเตรียมการ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดที่ผ่านการคัดเลือกให้ทำงานภายนอก ได้ฝึกหัดใช้ชีวิตในสังคมปกติเป็นสำคัญ

ตามมาตรฐานแห่งชาติในด้านการควบคุมผู้กระทำผิดในชุมชน นั้นได้กำหนดไว้ว่า กรณีการปล่อยตัวหลังต้องโทษ และการกำหนดเงื่อนไขควบคุมในชุมชนจะต้องลดพฤติกรรมการกระทำผิด ในอันที่จะให้ผู้กระทำผิดรับผิดชอบต่อการกระทำผิดและผลเสียหายที่เกิดขึ้น เสริมสร้างการรักษาวินัยและจิตสำนึก รวมทั้งพัฒนาบุคลิกภาพผู้กระทำผิด บูรณาการ(reintegration)ผู้กระทำผิดให้ปฏิบัติและเคารพต่อกฎหมาย มีการจัดทำแบบประเมินผู้กระทำผิดเป็นลายลักษณ์อักษรภายหลังศาลมีคำพิพากษาทุกกรณี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อกำหนดวิธีปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อควบคุมความเสี่ยง และยับยั้งการกระทำผิดซ้ำ

การป้องกันการกระทำผิดซ้ำภายหลังพ้นโทษ

ในประเทศอังกฤษ ให้ความสนใจเรื่อง การติดตามสงเคราะห์ผู้พ้นโทษจะดำเนินงานอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับนโยบายการลงโทษแห่งชาติ ซึ่งถือว่าการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษเป็นมาตรการสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการฟื้นฟูแก้ไขผู้กระทำผิด โดยมีกรมคุมประพฤติ ซึ่งสังกัดกระทรวงไทยจะเป็นศูนย์กลางในการประสานงานระหว่าง ศาล ราชทัณฑ์ และองค์กรอาสาสมัคร เอกชนต่าง ๆ พร้อมกันนี้ก็เป็นหน่วยงานในการติดตามการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดอีกด้วย จึงนับได้ว่าแม้จะอยู่ต่างกระทรวงกัน แต่เมื่อมีการร่วมมือและประสานนโยบายร่วมกัน ก็ย่อมทำให้การบริหารงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญาขับเคลื่อนไปอย่างมีประสิทธิภาพได้

บทบาทขององค์กรเอกชน หรืออาสาสมัคร ในการดำเนินงานของบ้านกึ่งวิถีในประเทศไทย อังกฤษ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ และผู้ถูกคุมประพฤติที่ไม่มีครอบครัว ญาติพี่น้อง ขาดที่อยู่อาศัย เพื่อให้มีงานทำและที่พักอาศัยชั่วคราว ในประเทศอังกฤษมีองค์กร

กรที่น่าสนใจคือ สมาคมสงเคราะห์ผู้กระทำผิดแห่งชาติ(National Association for the case an Resettlement of Offender) หรือ NACRO โดยเป็นองค์กรที่มีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนดูแลเอาใจใส่ให้กับอดีตผู้กระทำผิด (Ex - offender)สามารถกลับตัวเป็นคนดี พร้อมส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนสังคมได้เข้ามามีบทบาทต่อการป้องกันปัญหาอาชญากรรมแทนที่จะรอการแก้ปัญหาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว

การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในระหว่างพิจารณาของประเทศไทย

การที่ศาลรอการลงโทษและการรอการกำหนดโทษ ประกอบกับมาตรการการคุมประพฤติ ตามหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา(ฉบับที่ ๑๕) พ.ศ.๒๕๔๕ มาตรา ๘ ยกเลิกความในวรรคแรกของ มาตรา ๕๖ ซึ่งมีลักษณะเป็นการเลี้ยงโทษจำคุกให้แก่ผู้กระทำผิดที่ศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินสามปี และไม่เคยรับโทษจำคุกมาก่อนหรือเคยรับโทษจำคุกมาก่อนแต่เป็นความผิดที่กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ โดยศาลจะพิจารณาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำผิดในด้านต่างๆตามแนวทางที่กฎหมายกฎหมายกำหนด หากเห็นเป็นการสมควรศาลก็จะรอการกำหนดโทษผู้กระทำผิดหรือกำหนดโทษไว้ก่อนแล้ว รอการลงโทษที่กำหนดที่กำหนดไว้ แล้วจะมีเงื่อนไขคุมประพฤติให้ผู้กระทำผิดต้องปฏิบัติตามด้วยหรือไม่ก็ได้ ส่วนมาตรา ๕๖ วรรคสอง ให้ศาลสามารถใช้มาตรการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนในลักษณะการให้ทำงานสาธารณะประโยชน์และมาตรการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดแบบก้าวหน้าอื่นๆเพิ่มเติมได้

เนื่องจาก ศาลจะใช้เพียงการรอการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษโดยอาจกำหนดเงื่อนไขการคุมประพฤติแก่ผู้กระทำผิดด้วยหรือไม่ก็ได้ และการตัดสินลงโทษจำคุกผู้กระทำผิดเท่านั้น ทั้งๆที่รู้ว่า เป็นการกำหนดโทษที่ยังไม่เหมาะสมกับตัวผู้กระทำผิดอย่างแท้จริง ยังมีได้พิจารณาหลักการไม่คุมตัวอย่างเป็นทางการ ต่อผู้กระทำผิดในชุมชนในลักษณะ “แบบกึ่งควบคุม”ที่เป็นลักษณะของบ้านกึ่งวิถีขาเข้า (Half way in house) ที่สามารถนำมาตรการลงโทษระดับกลาง (Intermediate Sanction) มาใช้กับผู้กระทำผิดที่แม้จะไม่มีพฤติกรรมร้ายแรง แต่ก็มีความเสี่ยงที่จะกระทำผิดขึ้นอีก หรือใช้กับผู้กระทำผิดที่ไม่เหมาะสมกับการใช้มาตรการคุมประพฤติปกติในการควบคุมดูแลและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด มาตรการของบ้านกึ่งวิถีขาเข้า(Half way in house) หรือศูนย์ควบคุมตัว ที่มีความเข้มงวดในการควบคุมสอดส่องและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่ไม่ร้ายแรงแต่ยังมีโอกาสที่จะกระทำผิดซ้ำอีกหากไม่มีมาตรการควบคุมดูแลอย่างเพียงพอ หรือผู้กระทำผิดที่มีสาเหตุการกระทำผิดมาจากปัญหาสภาพแวดล้อม สภาพที่อยู่อาศัย หรือสภาพครอบครัวที่ไม่เหมาะสม

หากศาลสามารถเลือกบังคับใช้มาตรการของบ้านกึ่งวิถี เป็นเงื่อนไขหนึ่งที่ศาลอาจกำหนดให้ผู้กระทำผิดต้องปฏิบัติตามได้ ย่อมส่งผลให้ศาลสามารถใช้ดุลยพินิจกำหนดมาตรการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำในชั้นตอนต่างๆของกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเหมาะสมกับระดับความจำเป็นในการควบคุมดูแลผู้กระทำผิดแต่ละคนในมาตรการเลี้ยงโทษจำคุกได้ดียิ่งขึ้น

การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ภายหลังมีคำพิพากษา

ในปัจจุบัน การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดภายหลังมีคำพิพากษาโดยการพักการลงโทษ จะพยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำผิดประสบกับสิ่งที่จะทำให้ลายคุณลักษณะประจำตัวของตน และพยายามหลีกเลี่ยงการโทษจำคุกกระชั้น เนื่องจากการลงโทษจำคุกกระชั้นไม่ทำให้บรรลुวัตถุประสงค์ในการแก้ไขฟื้นฟู เพราะไม่สามารถเปลี่ยนพฤติกรรมผู้กระทำผิด เพื่อให้เหมาะสมกับบุคคลแต่ละคน มีการแยกประเภทผู้กระทำผิดโดยพลังพลาดออกจากผู้กระทำผิดที่คิดนิสัย และเมื่อผู้กระทำผิดได้รับการแก้ไขดีแล้ว ก็ไม่ต้องรับโทษ

จากสถิติข้อมูลของกรมราชทัณฑ์ ในข้อ 4.2.3 นั้น จะเห็นได้ว่า ในประเทศไทยได้มีการจำแนกผู้กระทำผิดที่ได้รับการพักการลงโทษ ปี 2545 จำนวน 3,166 ราย คิดเป็น 11.27 เปอร์เซ็นต์ เมื่อเปรียบเทียบกับการลดวันต้องโทษ ในปีเดียวกัน เป็นจำนวนถึง 24,921 ราย คิดเป็น 88.73 เปอร์เซ็นต์ ของผู้ถูกคุมประพฤติทั้งหมด นั้น

พิเคราะห์แล้วเห็นได้ว่า กรมราชทัณฑ์มุ่งเน้นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดแต่ภายในเรือนจำเท่านั้น ยังให้ความสำคัญกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดภายนอกเรือนจำน้อยเกินไป

สาเหตุที่นำระบบการพักการลงโทษมาใช้้น้อยมาก เนื่องจาก การพิจารณาการพักการลงโทษ ยังเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรือนจำหรือทัณฑสถานซึ่งยังไม่สามารถที่จะบรรลุเป้าหมายของการพักการลงโทษได้เท่าที่ควรเนื่องจากยังให้ความสำคัญ ถึงในความเสี่ยงของเหยื่ออาชญากรรม หรือความรู้สึกรังเกียจของสังคม รวมทั้งการสำนึกในการกระทำผิดที่ผู้กระทำผิดได้ก่อขึ้นเป็นหลักในการพิจารณาในการพักการลงโทษน้อยมาก ยังขาดการประสานความร่วมมือจากกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พนักงานอัยการ ศาล เพราะในทางปฏิบัติแล้ว ก่อนที่จะได้รับการอนุมัติให้พักการลงโทษนั้น คณะกรรมการพิจารณาการพักการลงโทษจะต้องพิจารณาถึงประวัติการกระทำผิดจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติและสำเนาคำพิพากษาของศาลมาประกอบการพิจารณาซึ่งเป็นเรื่องสำคัญมาก

รวมถึงความเห็นของพนักงานอัยการที่จะพิจารณาในการกั้นกรองผลกระทบ ต่อผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในมาตรการชะลอการฟ้อง และ ควรเพิ่มคณะกรรมการที่เป็นผู้เสียหายที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมโดยสามารถเข้าร่วมในการพิจารณาการอนุมัติการพักการลงโทษเพื่อ

ปรับกระบวนการทัศนในการให้อภัยต่อผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ รวมทั้งผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษได้แสดงให้เห็นปรากฏต่อคณะกรรมการพักการลงโทษถึงการรู้สำนึกในความผิดของตน และสามารถกำหนดถึงเงื่อนไขในการพักการลงโทษร่วมกันว่าจะปฏิบัติตามเจตนารมณ์ที่ได้แสดงไว้ต่อกัน ได้อย่างสมานฉันท์และกลมกลืนอย่างมากขึ้นอีกด้วย

เมื่อเปรียบเทียบกับ มาตรฐานแห่งชาติในด้านการควบคุมผู้กระทำผิดในชุมชน ของประเทศอังกฤษ ปี 2000 ที่ครอบคลุมทั้งผู้ถูกคุมประพฤติ และผู้ที่ได้รับการพิจารณาปล่อยตัวจากเรือนจำ อาทิ เช่น ในข้อ 6 ได้กำหนดการปล่อยตัวชั่วคราวระหว่างต้องโทษ ต้องจัดหาที่พักอาศัย และจัดทำรายงานการประเมินผู้กระทำผิดขณะพักอาศัยในสถานกักกันกึ่งวิถี (Home Detention Curfew) ภายใน 10 วันและจัดทำรายงานประเมินการพิจารณาพักการลงโทษ (parole assessment report) โดยการสัมภาษณ์ผู้กระทำผิด เพื่อเสนอต่อเรือนจำภายใน 13 ตัปดาห์ ก่อนวันพิจารณาอนุญาตพักการลงโทษ(The Parole eligibility Date : PED) รวมทั้งความเห็นเกี่ยวกับเงื่อนไขการอนุญาตพักการลงโทษเป็นการเฉพาะบุคคล

อาจกล่าวได้ว่า การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ภายหลังมีคำพิพากษา ยกเว้นการอภัยโทษ ควรกระทำโดยศาล หรือผู้มีอำนาจหน้าที่ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้กระทำผิด และควรปล่อยตัวผู้กระทำผิดออกจากที่คุมขัง ไปสู่โปรแกรมไม่ควบคุมให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ตามข้อกำหนดโตเกียว ข้อ.9

การป้องกันการกระทำผิดซ้ำภายหลังพ้นโทษ

ประเทศอังกฤษได้ให้การสนับสนุนการดำเนินงานสงเคราะห์หลังปล่อย โดยมีสำนักงานคุมประพฤติและติดตามสงเคราะห์ผู้พ้นโทษเป็นผู้รับผิดชอบในการสอดส่องดูแลความประพฤติและติดตามผลโดยประสานงานกับองค์การเอกชนในส่วนที่ว่า มอบหมายให้องค์กรเอกชนรับไปดำเนินการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยในด้านที่พักชั่วคราว ให้คำปรึกษาแนะนำในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวและ การจัดหางานให้ทำโดยรัฐบาลอังกฤษจะให้ความช่วยเหลือทางการเงินครั้งหนึ่งและให้เอกชนออกเงินสมทบอีกครั้งหนึ่ง หลักการช่วยเหลืออยู่ในขอบเขตที่จะให้ผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยหรือผู้พ้นโทษช่วยตัวเองด้วย มิใช่ช่วยเหลือทั้งหมดและตลอดกาล แต่อยู่ในขอบเขตและเงื่อนไขจำกัดเพียงพอนั้นจะตั้งตัวและปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสังคมได้ใหม่

นอกจากนั้นยังส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมด้วย โดยมีความเชื่อมั่นว่า อาชญากรรมไม่ควรเป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ศาล หรือเรือนจำเท่านั้น บุคคลภายนอกควรจะมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาอาชญากรรมด้วย

บ้านกึ่งวิถีซึ่งดำเนินการโดยองค์กรเอกชน หรืออาสาสมัคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ และผู้ถูกคุมประพฤติที่ไม่มีครอบครัว ญาติพี่น้อง ขาดที่อยู่อาศัย เพื่อให้มีงานทำและที่พักอาศัยชั่วคราว เป็นองค์กรที่มีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนดูแลเอาใจใส่ให้กับอดีตผู้กระทำผิด (Ex - offender) สามารถกลับตัวเป็นคนดี พร้อมส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนสังคมได้เข้ามามีบทบาทต่อการป้องกันปัญหาอาชญากรรมแทนที่จะรอการแก้ปัญหาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว

6.3 เปรียบเทียบบทบาทของบ้านกึ่งวิถี ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดของประเทศญี่ปุ่น กับประเทศไทย

ประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นนั้นสามารถรักษาสมดุลของอัตราประชากรนักโทษในเรือนจำให้อยู่ในระดับต่ำกว่าที่หลายๆประเทศ โดยการระดมความร่วมมือจากหน่วยงานทุกหน่วยงาน ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ขณะเดียวกันก็ยังได้รับความร่วมมือจากภาคชุมชนที่ทำให้อัยการและผู้พิพากษาสามารถหันเหคดีที่มีต้องลงโทษจำคุก ให้กลับคืนสู่สังคม โดยใช้วิธีการส่งไม่ฟ้องคดี จำเลย การรอกการลงโทษ และวิธีการคุมประพฤติ ที่ทำให้อัตรการจำคุกลดต่ำลง จึงเป็นการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด (treatment) ซึ่งเป็นมาตรการที่ไม่ต้องพึ่งพาหรืออาศัยเรือนจำ (non - use of institution)

สิ่งที่ทำให้อัตรการจำคุกในประเทศญี่ปุ่นต่ำนั้นก็คือ การที่ระบบการพักการลงโทษที่ดี กล่าวคือ นักโทษที่ได้รับการพักการลงโทษในประเทศญี่ปุ่นที่มีจำนวนถึง 30 เปอร์เซ็นต์จะเข้าสู่บ้านกึ่งวิถี(Half way house) หรือบ้านอุปถัมภ์ซึ่งเป็นตัวแทนของการแบ่งปันของภาคชุมชนภายใต้การควบคุมดูแลของบ้านอุปถัมภ์

การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในระหว่างพิจารณา

พนักงานอัยการสามารถใช้ดุลยพินิจในการส่งไม่ฟ้องคดี อันเป็นการชะลอการฟ้องแล้วจะต้องมีบ้านอุปถัมภ์ หรือบ้านกึ่งวิถี(Half Way House)เป็นสถานที่รองรับจำเลยที่ได้รับการปล่อยตัว เพื่อใช้เป็นสถานที่ในการแก้ไขฟื้นฟูจำเลย โดยนำภาคชุมชนเข้ามามีส่วนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดภายนอกเรือนจำ และต้องยังใช้สำหรับผู้ที่ถูกคุมประพฤติที่เป็นเด็กที่ศาลครอบครัวสั่งให้คุมประพฤติไว้ ผู้ถูกพักการลงโทษจากโรงเรียนฝึกอบรมเป็นเด็กที่ได้รับการปล่อยตัวจากโรงเรียนฝึกอบรม เนื่องจากได้รับการพักการลงโทษ หรือผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษจาก

เรือนจำ โดยคำวินิจฉัยของคณะกรรมการพักการลงโทษ ผู้ถูกคุมประพฤตินี้เป็นผู้ใหญ่ ที่ศาลอาญาสั่งคุมประพฤตินี้ไว้ เนื่องจาก ได้รับการรอกการลงโทษ โดยโทษที่รอไว้จะเป็นโทษจำคุกหรือปรับ รวมทั้งสตรีผู้กระทำผิดฐานค้าประเวณี ที่ได้รับการพักการลงโทษและถูกปล่อยตัวตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการพักการลงโทษจากสถานแนะแนวสตรี โดยมาตรา 5 ในพระราชบัญญัติการคุมประพฤตินี้ กำหนดให้ บุคคลที่ศาลสั่งคุมประพฤตินี้จะต้องหาที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งแน่นอนทันที ทั้งนี้สำนักงานคุมประพฤตินี้จะส่งตัวผู้ถูกคุมประพฤตินี้ไปพักอาศัยอยู่ที่บ้านกึ่งวิถี(Half Way house)

การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ภายหลังกักขัง

ประเทศญี่ปุ่น มีกฎหมายว่าด้วยการให้บริการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่ชื่อ The Law for Offender Rehabilitation Service 1995 มีสาระสำคัญในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในด้านที่พักอาศัยชั่วคราว การให้คำปรึกษา การฝึกหัดอาชีพ รวมการให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ต้องขังในระยะเวลา 6 เดือนแรก นับแต่ที่ได้รับการปลดปล่อยจากเรือนจำหรือทัณฑสถาน โดยอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักคุมประพฤตินี้ที่รับผิดชอบในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดภายนอกเรือนจำ

นักโทษที่ถูกปล่อยตัวที่ไม่สามารถหาที่พักอาศัยได้ และนักโทษที่ได้รับการพักการลงโทษในประเทศญี่ปุ่นที่มีจำนวนถึง 30 เปอร์เซ็นต์จะเข้าสู่บ้านอุปถัมภ์ จึงเห็นได้ว่าบ้านอุปถัมภ์นับว่าเป็นหน่วยงานที่สำคัญที่ทำให้ระบบการพักโทษเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังถูกออกแบบเพื่อรองรับผู้ถูกพักการลงโทษจำนวนมากที่ต้องโทษเป็นระยะเวลานาน

สิ่งที่ทำให้อัตราการจำคุกในประเทศญี่ปุ่นต่ำนั้นก็คือ การที่ระบบการพักการลงโทษที่ดีด้วยและบ้านอุปถัมภ์ซึ่งเป็นตัวแทนของการแบ่งปันของภาคชุมชนในญี่ปุ่นบ้านกึ่งวิถี KEIWA-EN จะรับเข้าพักอาศัยเฉพาะเยาวชนชาย ซึ่งอายุต่ำกว่า 23 ปีเท่านั้น บ้านกึ่งวิถี JISAIKAIจะรับเฉพาะชายสูงอายุ ส่วนบ้านกึ่งวิถี ARAYAWA-RYO จะรับเฉพาะหญิง

การป้องกันการกระทำผิดซ้ำภายหลังกักขัง

ประเทศญี่ปุ่นจะเป็นการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด (treatment) ที่เป็นมาตรการไม่ต้องพึ่งพาหรืออาศัยเรือนจำ (non-use of institution) ความสำเร็จของการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด โดยใช้ชุมชนในประเทศญี่ปุ่นขึ้นอยู่กับความร่วมมือของพนักงานคุมประพฤติอาชีพซึ่งมีความเชี่ยวชาญการทำงานด้านการบำบัดรักษาและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเป็นอย่างดี โดยอาศัยหลักวิชาการทางด้านพฤติกรรมศาสตร์และความร่วมมือของอาสาสมัครคุมประพฤติที่มีบทบาทในการจัดสรรทรัพยากรในชุมชนโดยจะคัดเลือกมาจากผู้ที่สูงอายุหรือข้าราชการที่เกษียณอายุ ตลอดจนผู้นำชุมชนมาเป็นเจ้าหน้าที่ของบ้านกึ่งวิถีอีกด้วย ภายใต้การควบคุมดูแลของบ้านอุปถัมภ์ นักโทษเหล่านี้

จะได้รับการแก้ไขฟื้นฟูของปรัชญาในการทำงานแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดมิใช่เพื่อการลงโทษจำเลย
ในชุมชน และมีได้กักกันจำเลยให้อยู่ห่างจากสังคม แต่เพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไข ยกระดับความรู้
สีกภาคภูมิใจในความเป็นมนุษย์ของจำเลยให้สูงขึ้น โดยการให้จำเลยรับรู้ว่า พวกเขาเป็น
ทรัพยากรที่มีคุณค่าของสังคมจึงถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

บ้านกึ่งวิถีมีการจัดตั้งบ้านอุปถัมภ์ในชุมชนให้ช่วยเหลือและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด
(Rehabilitation aid Hostels) บ้านอุปถัมภ์ในการช่วยเหลือและการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดใน
ประเทศญี่ปุ่น มีประวัติความเป็นมายาวนาน ปัจจุบันมีจำนวนบ้านอุปถัมภ์ถึง 101 แห่ง โดยบ้าน
อุปถัมภ์เหล่านี้สร้างโดยประชาชนหรือองค์กรเอกชน

การติดตามและการประเมินผล ส่วนระบบการติดตามหลังปล่อยในประเทศญี่ปุ่นก็
เช่นกัน มีระบบงานเดียวกันคือ สังกัดกระทรวงยุติธรรมซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการติดตามทั้งหมด
โดยมีหน่วยงาน Rehabilitation Bureau เป็นผู้รับผิดชอบในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน

ส่วนในประเทศญี่ปุ่นปรากฏว่า มีกฎหมายว่าด้วย การให้บริการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำ
ผิด ค.ศ.1995 อันถือได้ว่าเป็นการสนับสนุนและควบคุมกิจบ้านกึ่งวิถีทั้งหมด สำหรับเจ้าหน้าที่ที่
ทำงานในบ้านกึ่งวิถีจะต้องได้รับคำรับรองอย่างเป็นทางการจากกระทรวงยุติธรรมเสียก่อน จึงนับ
ได้ว่าเป็นการดำเนินงานที่ก่อให้เกิดความน่าเชื่อถืออย่างยิ่งสำหรับงานบ้านกึ่งวิถีในญี่ปุ่น

ส่วนในประเทศไทย

สำหรับบทบาทของบ้านกึ่งวิถี หรือบ้านสวัสดิ์ ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดนั้น แต่
เดิมได้เห็นความสำคัญในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน แต่เนื่องจาก กรมราชทัณฑ์ไม่มี
กระบวนการที่ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด อย่างเป็นระบบครบวงจรเหมือนประเทศญี่ปุ่นและยังต้อง
ดำเนินงานอย่างโดดเดี่ยวแต่เพียงฝ่ายเดียว โดยยังไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นๆใน
กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเท่าที่ควร อันได้แก่ ตำรวจ อัยการ และศาล อีกทั้งภาคชุมชนเอง
ยังไม่ให้ความสำคัญในการที่จะร่วมมือในการที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ปล่อยให้เป็นที่ของ
รัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว

การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในระหว่างพิจารณา

บทบาทบ้านกึ่งวิถีเข้า (half way in house) อาจนำไปใช้ในขั้นตอนระหว่างพิจารณานอกจากสามารถจะรองรับการชะลอการฟ้องของพนักงานอัยการเพื่อการคุมประพฤติภายใต้การ
ควบคุมและสอดส่อง หากผลของการคุมประพฤติเป็นที่พอใจ คำฟ้องนั้นจะถูกถอนออกมา โดยใช้
บ้านกึ่งวิถีเข้า (half way in house) เป็นสถานที่รองรับผู้ต้องหาที่ไม่มีลักษณะจะก่อเหตุร้ายใดๆ

แก่ชุมชน และมีความเชื่อถือว่าจะไปพบศาลตามนัดทุกครั้ง ผู้กระทำผิดนั้นก็ได้รับการปล่อยก่อนการพิจารณา โดยศาล เงื่อนไขของการหันเหผู้ถูกกล่าวหาจะต้องให้ความยินยอม ต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามเงื่อนไขเพื่อควบคุมสอดส่องของพนักงานอัยการ และต้องชดใช้ค่าเสียหายให้กับเหยื่ออาชญากรรม ความยินยอมนั้นต้องได้รับจากเหยื่ออาชญากรรม จากพนักงานอัยการและจากศาล ระยะเวลาของการควบคุมและการสอดส่องจะต้องมีระยะเวลาตั้งแต่ 90 วันถึง 6 เดือน ผู้ที่ประสบความสำเร็จในการควบคุมและสอดส่องจะได้รับการปล่อยตัวไป ผู้ที่ล้มเหลวจะถูกส่งเข้าสู่การฟ้องร้องต่อไป

แต่ประเทศไทย ศาลจะใช้เพียงการรอกการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษโดยอาจกำหนดเงื่อนไขการคุมประพฤติแก่ผู้กระทำผิดด้วยหรือไม่ก็ได้ และการตัดสินลงโทษจำคุกผู้กระทำผิดเท่านั้น ทั้งๆที่รู้ว่า เป็นการกำหนดโทษที่ยังไม่เหมาะสมกับตัวผู้กระทำผิดอย่างแท้จริง ยังมีได้พิจารณาหลักการไม่คุมตัวอย่างเป็นทางการ ต่อผู้กระทำผิดในชุมชนในลักษณะ “แบบกึ่งควบคุม” ที่เป็นลักษณะของบ้านกึ่งวิถีเข้า (Half way in house) ที่สามารถใช้การลงโทษระดับกลาง (Intermediate Sanction) ในการลงโทษผู้กระทำผิดที่แม้จะไม่มีพฤติกรรมร้ายแรง แต่ก็มีความเสี่ยงที่จะกระทำผิดขึ้นอีก หรือใช้กับผู้กระทำผิดที่ไม่เหมาะสมกับการใช้มาตรการคุมประพฤติปกติในการควบคุมดูแลและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด มาตรการของบ้านกึ่งวิถีเข้า (Half way in house) หรือศูนย์ควบคุมตัว ที่มีความเข้มงวดในการควบคุมสอดส่องและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่ไม่ร้ายแรงแต่ยังมีโอกาสที่จะกระทำผิดซ้ำอีกหากไม่มีมาตรการควบคุมดูแลอย่างเพียงพอ หรือผู้กระทำผิดที่มีสาเหตุการกระทำผิดมาจากปัญหาสภาพแวดล้อม สภาพที่อยู่อาศัย หรือสภาพครอบครัวที่ไม่เหมาะสม

การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ภายหลังมีคำพิพากษา

ประเทศไทยสามารถนำหลักการแก้ไขฟื้นฟูต่อผู้กระทำผิด ภายหลังจากมีคำพิพากษา โดยศาลสามารถเลือกบังคับใช้มาตรการของบ้านกึ่งวิถี เป็นเงื่อนไขหนึ่งที่ศาลอาจกำหนดให้ผู้กระทำผิดต้องปฏิบัติตามได้ ย่อมส่งผลให้ศาลสามารถใส่ดุลยพินิจกำหนดมาตรการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด โดยไม่ใช้เรือนจำในขั้นตอนต่างๆของกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเหมาะสมกับระดับความจำเป็นในการควบคุมดูแลผู้กระทำผิดแต่ละคนที่ศาลจะเล็งโทษจำคุกได้ดียิ่งขึ้น โดยใช้ศูนย์แนะแนวก่อนปลดปล่อย (Pre Release Centers) สำหรับผู้ต้องขังที่ถูกส่งมาจากเรือนจำ ก็จะมาพักอาศัยอยู่ในศูนย์แห่งนี้ ก่อนที่จะมีสิทธิได้รับการพิจารณาพักการลงโทษ (Parole) หรือเป็นศูนย์เตรียมการปลดปล่อยผู้ใกล้โทษ ยังจะสามารถนำมาปรับกับการพิจารณาพักการลงโทษของประเทศไทย ในลักษณะมาตรการสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยไม่ใช้เรือนจำซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับ

การพิจารณาการพักโทษที่ยังอยู่ในระยะเวลาเงื่อนไข ให้เข้าสู่ระบบการแก้ไขและฟื้นฟูในบ้าน กึ่งวิถีก่อนกลับสู่สังคมต่อไป ซึ่งจะเป็นมาตรการที่เยียวยาผู้พ้นโทษ โดยดึงชุมชนเข้ามามีส่วน ร่วมในการแก้ไขผู้ต้องขังอย่างเป็นทางการมากขึ้นและสามารถลดการกระทำผิดซ้ำของผู้พ้น โทษได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำผิดแต่เพียงอย่างเดียว

การป้องกันการกระทำผิดซ้ำภายหลังพ้นโทษ

การดำเนินงานบ้านกึ่งวิถีหรือบ้านสวัสดิ์ โดยวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานแล้วเป็น การช่วยเหลือแก่กลุ่มผู้พ้นโทษที่ไร้ญาติ ขาดที่พักอาศัย ซึ่งเมื่อบุคคลเหล่านี้ออกไปสู่สังคมอีกไม่ ชั่ว ก็จะมากระทำผิดซ้ำอีก จึงนับได้ว่าวัตถุประสงค์ดังกล่าวของบ้านกึ่งวิถีจัดตั้งเป็นที่พักพิงอาศัย แก่ผู้พ้นโทษซึ่งขาดที่พักอาศัย ไม่มีญาติ เป็นต้น ซึ่งบ้านกึ่งวิถีจะบริการอาหารให้ฟรี จัดหางาน ให้ทำ เพื่อจะได้มีรายได้เพื่อเลี้ยงตนเองต่อไป ต่อมาเมื่อกิจการบ้านกึ่งวิถีเจริญก้าวหน้ามากขึ้น ก็ มีการขยายวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายเป็นอย่างอื่น เช่น การแก้ไขทัศนคติหรือการบำบัด รักษาผู้พ้นโทษที่ติดยาเสพติด ตลอดจนคนวิกลจริต การกำหนดวัตถุประสงค์ของบ้านกึ่งวิถี นั้น เป็นสิ่งจำเป็นอันแรก เนื่องจากจะเป็นการประเมินได้ว่า สมควรที่จะมีการจัดตั้งบ้านกึ่งวิถีในชุมชนนี้หรือไม่ เมื่อจัดตั้งบ้านแล้วจะให้บริการแก่ใครและให้บริการอย่างไร นอกจากนี้ยังเป็น ประโยชน์ต่อการจะช่วยระดมทรัพยากรให้ชุมชนมาช่วยเหลือกิจกรรมของบ้านได้อีกด้วย

ในการช่วยเหลือหรือการกำหนดเป้าหมายนั้น ของไทยมีการให้บริการที่มุ่งเน้นต่อผู้ พ้นโทษและมีการขยายให้บริการแก่ผู้ได้รับการพักการลงโทษ โดยการคุมประพฤติก็ตาม อาจกล่าวได้ว่า บ้านกึ่งวิถีของไทยอยู่ในช่วงเริ่มต้นที่จะดำเนินงานเท่านั้นและเป็นการให้ บริการเฉพาะกลุ่มผู้ต้องโทษชายเท่านั้น ยังสามารถขยายการให้บริการแก่กลุ่มอื่นๆ เช่น ผู้ต้องขัง หญิง หรือผู้ต้องขังที่ติดยาเสพติดได้และก็ยังเป็นศักยภาพให้บริการของบ้านได้อีกด้วย ส่วนกลุ่ม เป้าหมายปรากฏว่ายังไม่ความชัดเจน ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการให้บริการแก่ผู้พ้นโทษโดยไม่ได้ จำกัดช่วงอายุ หรือความผิด โดยการให้การช่วยเหลือดังกล่าวอาจไม่เหมาะสมตามที่กลุ่มเป้าหมาย แต่ละกลุ่มต้องการ จึงควรที่จะกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจนลงไปว่า ควรจะให้ความช่วยเหลือ กลุ่มใด เพศใดบ้าง ช่วงอายุเท่าใด เพื่อให้เกิดภาพของการทำงานที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยจะเป็น ประโยชน์แก่การสงเคราะห์ช่วยเหลือ ดังนั้น บ้านกึ่งวิถีของไทยจึงควรกำหนดคุณสมบัติ ตลอดจน กำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน ซึ่งจะสะดวกแก่การคัดเลือกคุณลักษณะการเข้าพักอาศัยใน บ้านกึ่งวิถี

7. ผลที่ได้รับหากนำบ้านกึ่งวิถีมาใช้ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในประเทศไทย

บ้านกึ่งวิถีของไทยเมื่อเปรียบเทียบกับในเครื่องมือ หรือหลักประกันในการก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงาน หรือช่วยส่งเสริมให้หน่วยงานเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการขยายงานแล้ว พบว่า ยังขาดสิ่งที่จะนำทางและการควบคุมการสงเคราะห์หลังปลดปล่อยอย่างได้ผล สิ่งนั้นคือ กฎหมายที่จะออกมาเพื่อรองรับ ครั้งหนึ่งในประเทศไทยเคยออกพระราชบัญญัติสงเคราะห์บุคคลที่ได้รับการพักการลงโทษ ผู้พ้นโทษ และเด็กผู้พ้นจากการฝึกอบรม ซึ่งกฎหมายนี้ออกเมื่อ พ.ศ. 2497 ในรัฐบาลของจอมพลแปลก พิบูลสงคราม แต่กฎหมายฉบับนี้ถูกละเลยมิได้นำมาปฏิบัติ ต่อผู้กระทำผิดดังกล่าว

ดังนั้น กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยจะมีการขับเคลื่อนทั้งระบบควรประสานความร่วมมือในการผลักดันให้เกิดกฎหมาย ในการสงเคราะห์ต่อผู้พ้นโทษจากเรือนจำหรือทัณฑสถาน เพื่อให้ได้รับการรับรองคุ้มครองในสิทธิที่จะอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ซึ่งเป็นปัญหาของบ้านกึ่งวิถีของไทยที่ยังขาดทิศทางในการดำเนินงาน

จึงสมควรแยกงานบ้านกึ่งวิถีออกจากกรมราชทัณฑ์ และควรอยู่ในกำกับดูแลของกรมคุมประพฤติ และส่งเสริมให้องค์กรเอกชน หรือชุมชนอันเป็นภูมิสำเนาที่ผู้กระทำผิดสมัครใจขอรับการช่วยเหลือโดยเข้ามาดำเนินกิจการบ้านกึ่งวิถีได้ โดยรัฐบาลอาจให้งบประมาณสนับสนุนในช่วงเริ่มต้นและยังเป็นการสลายความคิดในทางลบแก่ผู้เคยต้องโทษได้ ซึ่งปัจจุบันสังคมยังหันหลังให้กับพวกเขาอยู่ โดยไม่เห็นความสำคัญในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนที่นานาประเทศให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง และควรมีการจัดตั้งสมาคมบ้านกึ่งวิถีแห่งประเทศไทยเพื่อกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของบ้านกึ่งวิถี โดยส่งเสริมในการขยายงานบ้านกึ่งวิถีในระดับภูมิภาค และในระดับท้องถิ่นหรือชุมชนต่อไป

แต่เมื่อพิจารณาแล้ว จึงเห็นได้ว่า ระบบการพักการลงโทษ ของประเทศไทยยังคงเป็นดำเนินการในรูปแบบบริหารงานเรือนจำ โดยเน้นการระบายนักโทษเพื่อแก้ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำอย่างเร่งด่วน ขาดการศึกษาวิจัยอย่างชัดเจนถึงผลดี ผลเสีย และผลกระทบที่อาจได้รับ และในระบบการพักการลงโทษเองยังมีความเชื่อซ้ำอยู่ภายในระบบของกฎหมายตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.๒๔๗๕ ที่ไม่สามารถจะพิจารณาผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษได้เพิ่มขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพได้เท่าที่ควร ซึ่งยังจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขในเรื่อง คณะกรรมการพักการลงโทษ เงื่อนไขการพักการลงโทษ รวมถึงจะต้องมีกฎหมายออกมารองรับผู้พ้นโทษ ผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ ให้ต้องมารับบริการบ้านกึ่งวิถีก่อนภายใต้เงื่อนไขการพักการลงโทษ และการกำหนดให้บ้านกึ่งวิถี เป็นสถานบำบัดฟื้นฟูแก่ผู้กระทำผิดก่อนพักการลงโทษ โดยจะต้องมี

กฎหมายสงเคราะห์ผู้พันโทษ จากการพักการลงโทษ เพื่อรองรับการดำเนินงานในบ้านกึ่งวิถีในอนาคตต่อไป

ผู้เขียนหนังสือความจำเป็นที่จะต้องมีกฎหมายขึ้นมารองรับหน่วยงานบ้านกึ่งวิถี เพื่อให้ผู้พันโทษจากการพักการลงโทษ ได้เข้ามารับบริการในระหว่างอยู่ในเงื่อนไขการพักโทษ ก่อนครบกำหนดเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษก่อนกลับคืนสู่สังคม เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหากระทำผิดซ้ำขึ้นมาอีก

ข้อเสนอเบื้องต้นในมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับบ้านกึ่งวิถี มีดังนี้

(ก) **กลุ่มเป้าหมาย** คือ ผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษเป็นหลัก เนื่องจาก มีการคัดเลือกมาเพราะเชื่อได้ว่าสามารถแก้ไขปรับปรุงตัวเอง ให้กลับเป็นพลเมืองดีได้ง่ายและมีกฎหมายรองรับมาก่อนปล่อยให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขภายในระยะกำหนด หรือผู้พันโทษ เด็ก หรือเยาวชน ที่มีแนวโน้มว่าจะหันไปกระทำผิดซ้ำอีก หากกลับไปสู่สภาพแวดล้อมเดิม

(ข) **การกำหนดลักษณะการดำเนินงาน** ควรจัดทำแผนอย่างเป็นระบบ โดยผสมผสานให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานและการแก้ไขฟื้นฟูผู้พักการลงโทษ พร้อมทั้งให้การช่วยเหลือ และ สนับสนุนเมื่อพ้นการพักโทษจากบ้านกึ่งวิถีไปแล้วโดยมีระยะเวลาในการฝึกอบรมอย่างน้อย 6 เดือน แต่ไม่เกิน 1 ปี และควรกำหนดให้บ้านกึ่งวิถีเป็นศูนย์กลางในการสนับสนุนการทำงานให้แก่ชุมชน

(ค) **การสนับสนุนในการให้บริการของบ้านกึ่งวิถี** เมื่อผู้ที่พักการลงโทษได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขครบกำหนด ระยะเวลาหรือผลการแก้ไขฟื้นฟูมีความก้าวหน้าในระดับที่น่าพอใจตามโปรแกรมของบ้านกึ่งวิถี และมีอาชีพเป็นหลักแหล่ง เลี้ยงชีพได้ โดยมีเจ้าหน้าที่ของบ้านกึ่งวิถีเป็นผู้รับรอง

7.1 ผลิตของบ้านกึ่งวิถี ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในประเทศไทย

1. ใช้เป็นทางเลือกหนึ่ง ในการลงโทษของศาลที่ไม่ใช้โทษจำคุกแนวใหม่ที่สามารถปรับใช้กับผู้ต้องขังได้อย่างเหมาะสมต่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดโดยใช้ชุมชน และการสอดส่องดูแลภายใน (In-house Supervision) แก่ผู้ถูกคุมขังก่อนพิจารณา ผู้ถูกคุมความประพฤติ ผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวจากโครงการบำบัดยาเสพติดให้โทษ ตลอดจนสถาบันจิตเวช และผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ ซึ่งบทบาทดังกล่าวนี้ ประเทศไทยยังมิได้มีการนำมาใช้ คงมีเพียงแต่บทบาทบ้านกึ่งวิถีขากเท่านั้น

2. เป็นมาตรการที่มีความยืดหยุ่น สามารถใช้ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด โดยไม่ใช่เรือนจำและทัณฑสถาน(non-institutional treatment of prisoners) ที่เป็นรูปแบบผู้ต้องขังที่มีความประพฤติดี ด้วยกระบวนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำ เช่น การพักการลงโทษ (parole) โดยการใช้ปัจเจกชุมชนต่างๆในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด (community-based corrections) รวมทั้งเป็นการร่วมมือจากชุมชนในการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดให้สามารถฟื้นฟูให้เป็นพลเมืองดีเร็วยิ่งขึ้น

3. สามารถนำมาปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ให้เป็นผู้ที่พักการลงโทษสามารถดำรงชีพโดยสุจริตในสังคม ช่วยลดปัญหาของการกระทำผิดซ้ำได้เป็นอย่างดี

4. ลดปัญหาเรือนจำแออัด

5. สามารถลดภาระของรัฐในการที่จะต้องเลี้ยงดูผู้ต้องขังในเรือนจำ เป็นการประหยัดงบประมาณมากกว่า และสามารถลดบุคลากรในการควบคุมได้

6. เป็นการกระตุ้นให้ภาคชุมชนเข้ามามีบทบาทในกระบวนการยุติธรรมมากยิ่งขึ้น

7. เป็นการระบายนักโทษให้สามารถแก้ไขฟื้นฟูได้อย่างต่อเนื่อง และสามารถทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในส่วนราชทัณฑ์สามารถขับเคลื่อนต่อไปได้ โดยให้มีกฎหมายรองรับผู้พ้นโทษและแก้ปัญหานักโทษล้นเรือนจำได้อย่างเป็นระบบ

7.2 ผลเสียที่อาจได้รับหากมีการนำบ้านกึ่งวิถี มาใช้ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด

1. จะใช้ได้ผลน้อยกว่าผู้ต้องขังที่เป็นผู้กระทำผิดคดีฉ้อโกง
2. อาจทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึกว่า รัฐกำลังสร้างรูปแบบการลงโทษขึ้นใหม่และอาจทำให้ความรู้สึกในความปลอดภัยน้อยลงไป

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

จากแนวคิดด้านงานราชทัณฑ์ ระหว่างแนวคิดดั้งเดิม (Classical idea) กับแนวคิดปฏิฐานนิยม (Positive Idea) ที่แนวคิดดั้งเดิมนั้นมุ่งเน้นเกี่ยวกับตัวอาชญากรรมและการลงโทษ โดยสนับสนุนกิจการตำรวจและศาล ให้มีการจับกุมตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องศาลเพื่อลงโทษ แต่ในขณะที่ทางปฏิฐานนิยมเน้นไปที่ตัวผู้กระทำผิด และการแก้ไขฟื้นฟูจิตใจผู้กระทำผิดให้ทำหน้าที่ที่สมบูรณ์ในสังคม แต่ในปัจจุบันเกิดปัญหากับงานราชทัณฑ์ขึ้นมาแล้วจากจำนวนผู้ต้องขังเพิ่มเกินกว่าที่จะรองรับในการแก้ไขต่อไปได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ต้องขังซึ่งกระทำผิดไม่ร้ายแรง และเป็นการกระทำผิดครั้งแรก เมื่อได้เบี่ยงเบนพวกเขาเหล่านั้นออกมาจากเรือนจำโดยนำมาตรการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนมาใช้ ย่อมเป็นผลดีต่อผู้กระทำผิดในการกลับคืนเข้าสู่สังคมภายหลังการปลดปล่อย

การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนเป็นการใช้มาตรการในการไม่ควบคุมตัวอย่างเป็นทางการและการแก้ไขต่อผู้กระทำผิดในรูปแบบของบ้านกึ่งวิถี(Half way house)โดยอาศัยทรัพยากรในชุมชนเข้าช่วยในการแก้ไขผู้กระทำผิด การใช้ทรัพยากรชุมชนนั้นอาจกระทำได้โดยการใช้บรรยากาศและสถานที่ในชุมชนแทนการควบคุมตัวผู้กระทำผิดในเรือนจำ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขผู้กระทำผิด ซึ่งการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนจึงเป็นส่วนหนึ่งของการเบี่ยงเบนผู้กระทำผิดออกจากเรือนจำ

ในการศึกษารุ่นนี้ เป็นศึกษาระณผู้กระทำผิดได้เข้ามาในกระบวนการยุติธรรมแล้วเบี่ยงเบนออกไป โดยใช้มาตรการแก้ไขผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ เน้นเฉพาะบ้านกึ่งวิถี (Half way house) ตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ แห่งข้อกำหนดโตเกียว เพื่อนำมาปรับใช้ที่เหมาะสมกับบ้านสวัสดิ์หรือบ้านกึ่งวิถีของประเทศไทย บ้านกึ่งวิถีมีลักษณะเช่นเดียวกับบ้านที่อยู่อาศัยโดยทั่วไป มีอยู่ 2 รูปแบบ คือ บ้านกึ่งวิถีขาเข้า(Half way in house) และบ้านกึ่งวิถีขาออก(Half way out house)

บ้านกึ่งวิถีขาเข้า (Half way in house) เป็นบ้านที่อยู่กึ่งทางระหว่างเรือนจำกับสังคม เป็นบ้านพักหรือศูนย์พักพิงสำหรับผู้ศาลสั่งให้พักอยู่ในบ้านกึ่งวิถี

บ้านกึ่งวิถีขาออก(Half way out house) เป็นบ้านที่ใช้สำหรับการสงเคราะห์ ช่วยเหลือเตรียมความพร้อมก่อนกลับสู่สังคม มีลักษณะเป็นบ้านพักหรือศูนย์พักพิงที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนสำหรับผู้ต้องขังที่ใกล้พ้นโทษหรือพ้นโทษแล้ว ส่วนเป้าหมายต่างๆที่กำหนดขึ้นแตกต่างกันออก

ไป ที่เป็นหลักการในเบื้องต้นเป็นการปรับสภาพผู้กระทำผิดเข้ากับสังคม เหตุผลที่มีบ้านกึ่งวิถี เนื่องจากการลงโทษจำคุกก่อให้เกิดรอยมลทิน ตลอดจนทำลายบุคลิกภาพด้านต่างๆแต่ผู้ต้องขัง บ้านกึ่งวิถีจึงเป็นแนวทางของการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนอย่างเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มากกว่าการลงโทษจำคุก เป็นการนำชุมชนเข้ามาสนับสนุนในการแก้ไขฟื้นฟู โดยถือว่าเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของคนในชุมชนต่อปัญหาอาชญากรรม นอกจากนี้ยังช่วยลดงบประมาณของประเทศหรือภาระเลี้ยงดูผู้กระทำผิดลงได้อีกด้วย

ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้นำมาตรการของบ้านกึ่งวิถีมาใช้ในปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด มาใช้อย่างกว้างขวาง อาทิเช่น การปล่อยอย่างมีเงื่อนไข (Conditional Discharge) เมื่อบุคคลถูกกล่าวหาก่อนจะมีการพิจารณาพิพากษาคดีต่อไป ถ้าศาลยังมีได้มีคำพิพากษา ผู้กระทำผิดอาจได้รับการปล่อยตัวอย่างมีเงื่อนไข ภายใต้การควบคุมและเงื่อนไขของการปล่อยชั่วคราว เป็นการปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไปชั่วระยะเวลาหนึ่งที่มีการกำหนดในระหว่างการสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้อง หรือการพิจารณา โดยพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และยังใช้เป็นทางเลือกของผู้พิพากษาในการลงโทษสำหรับคดีที่ยังมีความกำกวม (marginal cases) กล่าวคือ คดีที่มีทางเลือกระหว่างการลงโทษจำคุกและการคุมประพฤติปกติอีกด้วย ไม่ว่าจะด้วยวิธีการมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน เพื่อเป็นการผ่อนคลายเป็นเรื่องการควบคุมและขัง และประเมินความเป็นไปได้ในการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดอย่างรอบครอบระมัดระวัง ด้วยการรอการลงโทษอันเป็นมาตรการไม่ควบคุมผู้กระทำผิดที่เป็นทางการซึ่งให้โอกาสในการแก้ไขผู้กระทำผิดในชุมชน เป็นวิธีการหันเหผู้กระทำผิดออกจากกระบวนการยุติธรรม โดยการส่งตัวผู้กระทำผิดไปยังศูนย์ควบคุมตัว (Attendance Center) ศูนย์ควบคุมนี้จะใช้ในการควบคุมผู้ต้องขังที่ไม่ชำระค่าปรับตามกำหนดเวลาภายใน 1 เดือน ผู้กระทำผิดเงื่อนไขการพักการลงโทษ หรือผู้กระทำผิดซึ่งศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า อาจถูกลงโทษจำคุกเกิน 3 เดือน ซึ่งการควบคุมผู้ต้องขังไว้ในศูนย์นี้มักจะควบคุมในช่วงเย็นหรือวันหยุด และมอบงานให้ทำหรือว่าฝึกวิชาชีพตามความถนัด

บ้านกึ่งวิถีในอังกฤษ กฎหมายอาญาของอังกฤษมีการใช้ลงโทษอื่นแทนการลงโทษจำคุก คือ ให้ทำงานสาธารณะ หรือทำงานบริการสังคม และการเข้ารับการอบรมโดยใช้สถานที่ของบ้านกึ่งวิถีซึ่งมีความแตกต่างจากสภาพเรือนจำอย่างสิ้นเชิง และตั้งอยู่ในชุมชน ได้รับเงินอุดหนุนจากกระทรวงมหาดไทย ทั้งนี้มีองค์กรเอกชน NACRO เป็นผู้ดำเนินการงานตลอดจนการป้องกันอาชญากรรมในระดับชาติ โดยในประเทศอังกฤษ มีมาตรฐานแห่งชาติในด้านการควบคุมผู้กระทำผิดในชุมชน (National Standards for the Supervision of Offenders in the Community) ปี 2000 ซึ่งมาตรฐานนี้จะครอบคลุมทั้งผู้ถูกคุมประพฤติและผู้ที่ได้รับพิจารณาปล่อยตัวจากเรือนจำ มีคณะกรรมการคุมประพฤติท้องถิ่น ภายใต้การควบคุมดูแลและอุปถัมภ์ของกรมคุมประพฤติและ

ติดตามอย่างใกล้ชิด (Approved Probation Hostels) เจ้าหน้าที่ประจำจะได้รับการคัดเลือกอย่าง พิถีพิถันเป็นพิเศษ และจะต้องผ่านการฝึกอบรมมาก่อน ผู้ถูกคุมประพฤติส่วนใหญ่เป็นเด็กหรือ บุคคลวัยรุ่น ระเบียบภายในค่อนข้างเคร่งครัด จะออกไปทำงานภายนอกตอนกลางวัน และกลับมา บ้านตอนกลางคืน โดยกำหนดให้อยู่ในบ้านกึ่งวิถีได้คนละไม่เกิน 1 ปี และประเทศอังกฤษมี บ้านวิถีอยู่ 3 ประเภท ดังนี้ คือ

1.บ้านกึ่งวิถีสำหรับผู้ต้องโทษหรือผิดการลงโทษ ดำเนินงานโดยกรมราชทัณฑ์ โดยเป็นที่เตรียมการปลดปล่อยก่อนพ้นโทษ

2.บ้านกึ่งวิถีสำหรับผู้ถูกคุมประพฤติ ดูแลโดยคณะกรรมการคุมประพฤติท้องถิ่น ในความควบคุมดูแลของกรมประพฤติ

3.บ้านกึ่งวิถีที่อยู่ในการดำเนินงานโดยองค์กรอาสาสมัคร มีวัตถุประสงค์ในการ ช่วยเหลือแก่ผู้พ้นโทษ ผู้ถูกคุมประพฤติที่ไม่มีครอบครัว

บ้านกึ่งวิถีในญี่ปุ่น พนักงานอัยการและผู้พิพากษาสามารถหันเหคดีที่มีต้องลงโทษ จำคุก ให้กลับคืนสู่สังคม โดยใช้วิธีการสั่งไม่ฟ้องคดีจำเลย การรอกการลงโทษ และวิธีการคุม ประพฤติ ที่ทำให้อัตรการจำคุกลดต่ำลง จึงเป็นการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด (treatment) ซึ่งเป็นมาตร การที่ไม่ต้องพึ่งพาหรืออาศัยเรือนจำ (non – use of institution) ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด โดย ใช้ชุมชน โดยมีพนักงานคุมประพฤติอาชีพซึ่งมีความเชี่ยวชาญการทำงานด้านการบำบัดรักษาและ การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเป็นอย่างดี และยังครอบคลุมถึงการสงเคราะห์หลังปลดปล่อยในการช่วย เหลือดูแลผู้พ้นโทษมีการดำเนินงานโดยองค์กรของชุมชน ในรูปของคณะกรรมการหมู่บ้านที่เป็น อาสาสมัคร เนื่องจากมีกฎหมายว่าด้วย การให้บริการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดขึ้น(The Law for Offender Rehabilitation Service 1995) ซึ่งเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการดำเนินงานสงเคราะห์หลัง ปลดปล่อยแก่ผู้กระทำผิดอย่างได้ผลดี และชุมชนในประเทศญี่ปุ่นมีส่วนอย่างยิ่งต่อการแก้ไขปัญหา ของอาชญากรรมของประเทศ

ดังนั้น บ้านกึ่งวิถีเข้า(Half way in house)เป็นมาตรการหนึ่งของการปฏิบัติต่อผู้ กระทำผิดในชุมชนเพื่อที่จะแก้ไขฟื้นฟูบูรณาการ(Integration)ผู้กระทำผิดทั้งนี้โดยอาศัยทรัพยากร ในชุมชน(Community Resource) ทั้งหลายที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของ ผู้กระทำผิดให้สังคมยอมรับได้ โดยไม่ต้องกลับไปประกอบอาชญากรรมและกระทำผิดกฎหมาย ให้กับสังคมอีก และ บ้านกึ่งวิถีขาออก(Half way out house) ยังเป็นสถานที่เตรียมพร้อมให้กับผู้ พ้นโทษหรือผู้พักการลงโทษ ให้พร้อมที่จะเป็นพลเมืองที่ดีต่อไป

จากการศึกษา บทบาทของบ้านสวัสดิ์ หรือบ้านกึ่งวิถีของไทย พบว่า เป็นการใช้ระบบการสงเคราะห์ภายหลังพ้นโทษแม้จะมีวัตถุประสงค์ช่วยให้ผู้กระทำผิดไม่ให้เกิดการสบสนทางวัฒนธรรม(Shock culture) แต่ก็มีผลเท่ากับยี่คระยะเวลาในการได้รับอิสระของผู้กระทำผิดออกไปถึงแม้จะใช้ความสมัครใจของผู้กระทำผิด แต่ไม่ค่อยมีผู้กระทำผิดมาใช้บริการเท่าที่ควร เนื่องจากมีความรู้สึกฝังใจที่ไม่ดีจากเรือนจำ จึงหันหลังไม่กลับมาขอความช่วยเหลือ อีกทั้งขาดการพัฒนาขาดการประชาสัมพันธ์ การกำหนดเป้าหมายยังไม่ชัดเจนในเรื่องของคุณสมบัติของผู้ใช้บริการ ด้านเงินทุนของประเทศไทยยังมีเงินทุนในการดำเนินงานข้งน้อยอยู่ และรัฐบาลไม่เห็นความสำคัญในการดำเนินงานของบ้านกึ่งวิถีเท่าที่ควร โดยที่บ้านกึ่งวิถีของประเทศไทยมีลักษณะเป็นบ้านกึ่งวิถีขาออก(Half way out house)เท่านั้น ยังไม่มีการนำระบบบ้านกึ่งวิถีขาเข้า(Half way in house)มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในชั้นก่อนการพิจารณาของศาล หรือในระหว่างการพิจารณาของศาล และภายหลังจากมีคำพิพากษาของศาล สำหรับคดีที่อยู่ระหว่างพิจารณาซึ่งผู้กระทำผิดยังต้องถูกคุมขังในชั้นศาลแต่ยังต้องถูกควบคุมในเรือนจำไว้ก่อนเนื่องจากไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราว

ซึ่งศาลสามารถใช้บ้านกึ่งวิถีขาเข้า(Half way in house)เป็นทางเลือกหนึ่งที่จะใช้กับคดีที่ผู้กระทำผิดไม่สมควรที่จะรอการลงโทษ แต่ก็ไม่ถึงขนาดที่จะต้องนำไปจำคุกในเรือนจำหรือทัณฑสถาน และยังสามารถนำมาใช้แก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดภายใต้เงื่อนไขการพักการลงโทษก่อนที่จะปลดปล่อยผู้กระทำผิดกลับไปสู่สังคม เนื่องจากการปลดปล่อยผู้กระทำผิดในช่วงระยะ 90 วันแรกนั้น เป็นการขากที่ผู้กระทำผิดจะสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ ผู้กระทำผิดอาจจะกลับเข้าไปสู่สภาพแวดล้อมเดิม ซึ่งเป็นสาเหตุที่จะหวนกลับมากระทำผิดซ้ำขึ้นมาได้สูง

แต่ในต่างประเทศพบว่า บ้านกึ่งวิถีมีลักษณะเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานยุติธรรมทางอาญา และเป็นทางเลือกหนึ่งในการลงโทษระดับกลาง(Intermediate Sanctions)เป็นการไม่ควบคุมตัวอย่างเป็นทางการ โดยใช้ทรัพยากรในชุมชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดอย่างเป็นระบบ และมีส่วนรับผิดชอบร่วมกันทั้งนี้จะคำนึงถึงสิทธิของผู้กระทำผิด สิทธิของผู้เสียหาย รวมทั้งความปลอดภัยของสังคมได้อย่างกลมกลืนและเป็นมาตรการในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยควรมานำมาตรการบ้านกึ่งวิद्याเข้า (Half way in house) มาปรับใช้ก่อนที่จะมีการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ภายใต้การควบคุมและเงื่อนไขของการปล่อยชั่วคราว ซึ่งเป็นการปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไปชั่วระยะเวลาหนึ่งที่มีการกำหนดในระหว่างการสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้อง ในชั้นพนักงานสอบสวน และชั้นพนักงานอัยการ โดยการชะลอการฟ้อง

2. คดีที่ยังมีความกำกวม (maginal cases) บ้านกึ่งวิद्याเข้า (Half way in house) เป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับผู้พิพากษาจะใช้กับคดีที่ผู้กระทำผิดไม่สมควรที่จะรอการลงโทษ แต่ก็ไม่ถึงขนาดที่จะต้องนำไปจำคุกในเรือนจำหรือทัณฑสถานเปิด และยังสามารถใช้กับผู้ต้องกักขัง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๖

3. บ้านกึ่งวิद्याออก (Half way out house) ใช้สำหรับการสงเคราะห์ช่วยเหลือเตรียมความพร้อมก่อนกลับสู่สังคม โดยเป็นสถานรองรับการส่งต่อจากทัณฑสถานเปิดได้

4. บ้านกึ่งวิद्याควรตั้งในชุมชนพร้อมทั้งรูปแบบจะต้องกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยจัดให้สภาพบรรยากาศให้มีความอบอุ่น สอดคล้องและเอื้อต่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด

5. ควรเปลี่ยนแปลงเจ้าหน้าที่จากเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์มาเป็นองค์กรเอกชนหรืออาสาสมัครต่างๆ ในอันที่จะเป็นมิตรที่ดีต่อกัน

6. รัฐบาลควรมีงบประมาณมาอุดหนุนบ้านกึ่งวิद्याอย่างเพียงพอและบ้านกึ่งวิद्याควรต้องมีกิจการเพื่อหารายได้เป็นของตนเองสนับสนุนอีกด้านหนึ่งไปพร้อมกัน

7. ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำได้ทราบอย่างทั่วถึง เพื่อให้ผู้ต้องขังมีความรู้ความเข้าใจ การดำเนินงานของบ้านกึ่งวิद्याและเป็นสร้างความรู้สึที่ดีว่าสังคมไม่ได้ทอดทิ้งพวกเขาเหล่านั้นเมื่อกลับออกมาสู่สังคม

8. คณะกรรมการพักการลงโทษ ควรเพิ่มผู้เสียหายและผู้แทนชุมชนเข้ามาร่วมในการพิจารณาการพักการลงโทษ

9. ให้มีการพิจารณาคัดเลือกผู้ที่มีสมัครใจที่จะขอรับการพักการลงโทษ โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องเข้ามาอยู่ในบ้านกึ่งวิद्याจนกว่า จะครบกำหนดเงื่อนไขการพักการลงโทษ หรือสามารถจะปฏิบัติได้บรรลุผลตามโปรแกรมนั้นได้ก่อนครบกำหนดการพักการลงโทษ ก็สามารถกลับไปสู่ชุมชนได้

10.ควรผลักดันกฎหมายสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ ผู้พักการลงโทษและเด็กผู้พ้นจากการฝึกอบรม ในอันที่จะประสานประโยชน์ต่อการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดอย่างมีประสิทธิภาพ ตามมาตรการการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน โดยการไม่ควบคุมตัวอย่างเป็นทางการตามข้อกำหนดโตเกียว เพื่อเป็นการแก้ปัญหาการดำเนินงานของบ้านกึ่งวิถีของประเทศไทยอย่างเป็นรูปธรรม และมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น อีกทั้งเป็นการส่งเสริมศักดิ์ศรีผู้กระทำผิดให้ได้รับการยอมรับจากสังคมมากยิ่งขึ้น

11.สมควรที่จะจัดทำร่าง มาตรฐานแห่งชาติในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน โดยมีหลักการตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติสำหรับการไม่ควบคุมตัว และส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

กรม
การ
การ
การ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- คณิต ฅ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์นิติธรรม , 2537
- คณิต ฅ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์วิญญูชน , 2546
- จิตติ ดิงศภัทย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา.ภาค 1 ตอนที่ 2 .กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ศ., 2518
- ชาย เสวิกุล. อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา.กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ศ. , 2517
- ประเสริฐ เมฆมณี. คำอธิบายเปรียบเทียบพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ เรียงมาตรากับกฎกระทรวง และมาตรฐานทั่วไปในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง. กรุงเทพมหานคร:บพิศการพิมพ์ , 2536
- ประเสริฐ เมฆมณี . ทัณฑวิทยา. กรุงเทพมหานคร:ม.ป.ศ. , 2523
- ณรงค์ ใจหาญ. หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2541
- พัชรกรณีย์ ศโรภาส. “การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด”เอกสารการสอนชุดวิชา หน่วยที่ 14. กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช , 2540
- สัญญา ธรรมศักดิ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพมหานคร : สำนักศึกษาอบรมกฎหมาย แห่งเนติบัณฑิตสภา , 2536

สุพจน์ สุโรจน์. “ทฤษฎีการลงโทษและทฤษฎีเพื่อความปลอดภัย.” ชุดวิชากฎหมายอาญา 1 เล่ม
ที่ 2 หน่วยที่ 13.นนทบุรี :มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช , 2536

นัทธี จิตสว่าง. หลักทฤษฎีอาชญาวิทยาและการวิเคราะห์ระบบงานราชทัณฑ์. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ศ. ,
2540

อัมณพ ชูบำรุง. ทฤษฎีอาชญาวิทยา. กรุงเทพมหานคร:ม.ป.ศ. , 2537

อัมณพ ชูบำรุง. อาชญาวิทยาและอาชญากรรม. กรุงเทพมหานคร :ม.ป.ศ. , 2532

วารสาร

จรัล นุรณพันธุ์ศรี. “การคุมประพฤติกับความมั่นคงของชาติ” วารสารกรมประพฤติ. กระทรวง
ยุติธรรม , 2543

ณัฐศิษย์ ทวีสุข. “วิธีการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด 3 รูปแบบ” วารสารราชทัณฑ์.ปีที่ 46 ,
ฉบับที่ 3 . 2541

เทพพรหม อ่อนสีบุตร. “มาตรฐานแห่งชาติด้านการควบคุมผู้กระทำผิดในชุมชน 2000”
วารสารกรมคุมประพฤติ. ปีที่ 8 , ฉบับที่ 4 . 2544

นัทธี จิตสว่าง. “แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ” วารสาร
ราชทัณฑ์. ปีที่ 29, มกราคม-กุมภาพันธ์ 2524

นันทิ จิตสว่าง. “เลิกสงเคราะห์ผู้พ้นโทษกันเสียที...แล้วหันมาปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดหลังปล่อย”
วารสารราชทัณฑ์. ปีที่ 41, ฉบับที่ 1 . 2536

ประธาน วัฒนวานิชย์. “การปฏิรูประบบการลงโทษ แนวทางสหวิทยาการโดยเน้นทางด้าน
อาชญาวิทยา” บทบัณฑิตย.เล่ม 54 , ตอน 4. ธันวาคม 2541

ภูวดล ภูธานี. “บ้านกึ่งวิถี” วารสารราชทัณฑ์. ปีที่ 47 , 2522

มนตรี จันทรปรณิก. “กระบวนการยุติธรรมชุมชน” วารสารราชทัณฑ์. ปีที่ 46, ฉบับที่ 2. มีนาคม
– เมษายน 2541

รณยุทธ ศรียงค์. “เขาจะเป็นคนดีได้อย่างไร” บทสัมภาษณ์. เล่มที่ 28 , 2514

วัลยา ศรีพยัคฆ์. “บทบาทของชุมชนในการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด
ในประเทศญี่ปุ่น” วารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิตย์. ปีที่ 2 , ฉบับที่ 1. มกราคม-มิถุนายน
2545

สมบูรณ์ ประสบเนตร. “บ้านกึ่งวิถี”วารสารมูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ ครอบคลุม 40 ปี . 2539

สมบูรณ์ ประสบเนตร. “มาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช่เรือนจำ” วารสาร
ราชทัณฑ์.ปีที่ 27, กรกฎาคม-สิงหาคม 2522

อุทิศ แสน โกศิก. “หลักกฎหมายอาญา.การลงโทษ”อัยการนิเทศ.เล่ม 28. 2509

เอกสารอื่นๆ

ไคอิชิ ไอซาวา. “ทางเลือกแทนการลงโทษจำคุก” เอกสารสัมมนา. เรื่อง การประสานความ
ร่วมมือในการแก้ไขผู้กระทำผิดในชุมชนยุค 2000. วันที่ 21 –22 กุมภาพันธ์ 2543

วิไล จีรังกูร และ สุกัญญา อ่อนน่วม.รายงานการฝึกอบรมเรื่อง“ การแก้ไขผู้กระทำผิดในชุมชน”
ณ ประเทศญี่ปุ่น , 2536

อายุตม์ สินธพพันธุ์. “การเบี่ยงเบนผู้ต้องขังออกจากเรือนจำ” หลักสูตร ปรัชญาคุณปฏิบัติบัณฑิต สาขา
อาชญวิทยา การบริหารยุติธรรมและสังคม คณะสังคมศาสตร์และ
มนุษยศาสตร์.มหาวิทยาลัยมหิดล , 2544

วิทยานิพนธ์

บุญยฤทธิ ตั้งสุวรรณ. “ศูนย์ควบคุม : มาตรการทางเลือกในกระบวนการยุติธรรม” วิทยานิพนธ์
ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2544

เบญจจะ เพ็งดิษฐ์. “การคุมขังผู้ต้องโทษไว้ในที่อยู่อาศัยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์”
วิทยานิพนธ์ ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532

เบญจวัฒน์ สีวะบรร. “การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษในประเทศไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคม
สงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527

รวีวัฒน์ ชวนมณีนันท์. “มาตรการหลีกเลี่ยงการควบคุมผู้กระทำผิด ตามข้อกำหนดโตเกียว : การ
นำมาใช้ในประเทศไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ธุรกิจบัณฑิตย์ , 2544

วรรณ วิชิตนันท์. “ความจำเป็นของการปรับปรุงและขยายงานบ้านกึ่งวิถี(บ้านสวัสดิ์)” วิทยา
นิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2522

วิไล จีวังกูร. “กฎหมายคุมประพฤติผู้ใหญ่ในประเทศไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหา
บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2532

สหธน รัตนไพจิตร. “ความประสงค์ของการลงโทษอาญา:ศึกษาเฉพาะประเทศไทยสมัยใช้
กฎหมายลักษณะอาญา และประมวลกฎหมายอาญา” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2527

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

กฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479

ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง กับ ข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องของ
องค์การสหประชาชาติ , กรุงเทพมหานคร , 2524

คำสั่งคำร้องที่ 86/2500

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479

พระราชบัญญัติสงเคราะห์บุคคลผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ ผู้พ้นโทษ และเด็กผู้พ้นการฝึกอบรม
พ.ศ. 2497

ราชกิจจานุเบกษา 73 , 15 พฤศจิกายน พ.ศ

ภาษาอังกฤษ

Books

Bowker Lee H. **Correction: The Science and the Art** .New York. Macmillan Publishing Co. Inc., 1982.

Clemmens Bar Tollas Simondiniz. **Introdution of Criminology Order and Disurdor**. New York. Happer and Row,Publishers. , 1989.

Duffee David E. . **Correction : Practice and Policy** . New York. Random House , 1989.

Glick Leonard. **Criminology : Community College of Philadelphia**. Asimon and Suhuster Copany Need home Hights.,1995.

Hartjen Clay ton A. **Crime and Criminalization**. New York : Praeger Publishers ING,1978.

Killinger G George. and Cromwell jr.F Paul. **Programming Alternatives to Incaration**. **Correction in the Community** :Minnessota. West publishing , 1977.

Klans John P. **International Training Workshop on Probation**. Malta. UN Interregional Crime and Justice Research Institute(UNICRI) , 1997.

Mccartt John M. and Magogna Thomas. **Guidelines and Standards for Half-Way Houses and Community Treatment Centers** , United States Dept.of Justies. , 1973.

Mukai , Chisugi. **The working of the system of Adult Probation**. Tokyo.UNAFEI. , 1978.

Mandall , Wellace. **Crime and Delinquency Making Corrections a Community Agency**. , 1971.

Morris Norval and Tonry Micheal . **Between prison and probation Taward a comprehensive punishment system**.New Jersey. Prentic – Hall , Inc., 1977.

Packer Herbert L. **The Limits of the Criminal Sanction**. California. Stand ford University :The Free Press ,1968.

Packer Herbert L. **The Justification for Punishment , In Justice, Punishment , Treament , The Correction Process ,ed** .New York :The Free Press ,1973.

Reckless Walter C. , **The Crime Problem**. New Jersey. Prentice – Hall. , 1973.

Seiter Richard et.al. **Half way House**. Washington D.C. Government Printing Office ,1977.

Sagarin Edward .**An Introdition to Criminology .Crime and punishment**. New York : The Free Press , 1981.

Susuki Kazuhisa . **Half way House Rehabilitation Aid Hostels**. Japan. Lawyer Association 1978.

Weston Paul and Well Kenneth , **The Adminitration of Justic** : New Jersey. EnglewoodCliffs.,1973.

LAW

Abadinsky Howard . **Probation and Parole**. New Jersey.Prentice Hall. , 1991.

Barry Patrick . **The Organization of After-Care** : London , 1966.

Callison , Harber G. **Introduction to Community-Based Correction** : New York. Law Application to Criminal Proceeding , 1984.

Kentucky Revised Code : <http://web.lexis-nexis.com/universe>

Law aftercare discharg. Offenders 1950. <http://Rachatan.hypemart.net/Japan.htm> .

National Advisory Commission on Criminal Justice Standards and Goals. **A National Strategy to Reduce Crime**. U.S. Government Printing office , 1973.

Ohio Revised Code : <http://onlinedocs.andersonpublishing.com/revisedcode>

Packer , Jeffreys. **Criminal Sentencing Policy for Organization**. The Unifying Approach of Optimal penalties . American Criminal Law Review 26 , 1989.

Sue Titus Reid. Ninth Edition. **Crime and Criminology**. Florida , 2000.The American Correction Association , Manual of Correctional Standards , Washington D.C,1966.

Selection of Non-custodial Measures in the sentencing of adults and in the Disposition of Juveniles. Tokyo ,1977.

The President's Commission on Law Enforcement and Administration of Justice , **Task Force Report** : U.S. Government Printing office , 1967.

The Law for offenders rehabilitation service 1995 , **Japan** , 1995.

Internet

United Nations Standard Minimum Rules for Non - custodial Measures (The Tokyo Rules).

<http://www.unhcr.ch/html/menu3/b/h-comp46.htm>.

D
P
U

Draft

ภาคผนวก

ภาคผนวก

มาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ

เรื่องทั่วไป

มาตรฐานนี้ถือตามเจตนารมณ์ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องสิทธิทางการเมืองและสิทธิพลเมือง แม้ว่าในบางประเทศสิทธิของบุคคลตามที่กำหนดไว้ในสิทธิมนุษยชนจะขัดกับกฎหมายของประเทศนั้นๆ

มาตรฐานนี้ถือตามเจตนารมณ์เช่นเดียวกับมาตรฐานขั้นต่ำสุด สำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ที่ได้มีมติรับรองในการประชุมองค์การสหประชาชาติด้านการป้องกันอาชญากรรม และการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดครั้งที่ 1 และมีความสำคัญในการนำมาตรฐานดังกล่าวไปกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติในประเทศต่างๆ

ขกเลิกมติข้อที่ 8 ของการประชุมองค์การสหประชาชาติ ด้านการป้องกันอาชญากรรม และการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดครั้งที่ 6 เรื่องทางเลือกในการไม่ใช่โทษจำคุก

ขกเลิกมติข้อที่ 16 ของการประชุมองค์การสหประชาชาติ ด้านการป้องกันอาชญากรรม และการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดครั้งที่ 7 เรื่องการลดจำนวนผู้ต้องขังทางเลือกในการไม่ใช่โทษจำคุก และบูรณภาพทางสังคมของผู้กระทำผิด

ขกเลิก Section ที่ 11 ของการประชุม Economic and Social Council ครั้งที่ 10 เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 1986 เรื่องการไม่ใช่โทษจำคุก ซึ่งมอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการจัดทำรายการเรื่องการไม่ใช่โทษจำคุก พอใช้ในการประชุมองค์การสหประชาชาติด้านการป้องกันอาชญากรรม และปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดครั้งที่ 8 และการศึกษาเพื่อใช้ในการกำหนดหลักการเบื้องต้นเรื่อง การไม่ใช่โทษจำคุก

ด้วยตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาแนวทาง และกลยุทธ์ในระดับท้องถิ่น ประเทศ และภูมิภาค ในเรื่องการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช่เรือนจำ และความจำเป็นของการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ ความสำคัญของเรื่องนี้ปรากฏอยู่ในรายงานของคณะกรรมการป้องกันและควบคุมอาชญากรรม สมัยประชุมที่ 4 เกี่ยวกับวิธีและมาตรการที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการป้องกันอาชญากรรมและการปรับปรุงการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด

ด้วยความเชื่อมั่นว่าการไม่ใช่โทษจำคุกเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพ ในการใช้ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน และเป็นประโยชน์สูงสุดทั้งต่อผู้กระทำผิดและสังคม

เป็นที่ทราบกันว่าข้อกำหนดของอิสราฟต้องมีความเหมาะสม ในมุมมองด้านความปลอดภัยของชุมชน การป้องกันอาชญากรรม ความเหมาะสมในเรื่องการแก้แค้นทดแทน การยับยั้งการเกิดอาชญากรรมและเป้าหมายสุดท้ายของระบบงานยุติธรรมทางอาญาคือ การให้ผู้กระทำผิดอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ด้วยตระหนักว่าจำนวนผู้ต้องขังที่เพิ่มมากขึ้น และความแออัดในเรือนจำในหลายประเทศ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การใช้เกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นไปอย่างยากลำบากงานนี้สำเร็จได้โดยคณะกรรมการป้องกันและความควบคุมอาชญากรรม ผู้เตรียมการประชุมองค์การสหประชาชาติด้านการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดใน topic ที่ 2 เรื่องนโยบายของงานยุติธรรมทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาของวิธีการไม่ใช่โทษจำคุก การลงโทษด้วยวิธีการอื่นๆและมาตรการที่เป็นทางเลือก และโดยผู้เตรียมการประชุมครั้งที่ 8 นี้

ขอขอบคุณ the United Asia and Far East Institute for the Prevention of Crime and the Treatment of Offender (UNAFEI) ที่ช่วยให้การพัฒนามาตรฐานขั้นต่ำสำหรับมาตรการไม่ควบคุมตัวผู้กระทำผิดเป็นผลสำเร็จ รวมทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชนต่างๆ โดยเฉพาะ International Penal and Penitentiary Foundation ที่ช่วยในการเตรียมงาน

1. ให้รับมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติสำหรับมาตรการการไม่ควบคุมตัวบันทึกไว้ในเอกสารการลงมติ และคณะกรรมการป้องกันและความควบคุมอาชญากรรมเห็นพ้องต้องกันว่า ให้เรียกมาตรฐานขั้นต้นนี้ว่า "The Tokyo Rules"
2. มีการสนับสนุนใช้ The Tokyo Rules ในระดับประเทศ ภูมิภาค และระหว่างภูมิภาค โดยคำนึงถึงนโยบายการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของประเทศนั้นๆ
3. ขอให้ชาติสมาชิกนำ The Tokyo Rules ไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบายในการปฏิบัติงาน
4. ขอเชิญชวนให้ชาติสมาชิกให้ความสนใจกับ The Tokyo Rules โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย อัยการ ผู้พิพากษา พนักงานคุมประพฤติ นักกฎหมาย เขื่ออาชญากรรม ผู้กระทำผิด ผู้ที่ทำงานด้าน SOCIAL SERVICE และ NGO ในการนำมาตรการนี้ไปใช้ประโยชน์รวมทั้งผู้บริการ ผู้ที่มีหน้าที่ออกกฎหมายและประชาชนทั่วไป
5. ขอให้ชาติสมาชิกรายงานถึงการนำ The Tokyo Rules ทุกๆ 5 ปี เริ่มตั้งแต่ปี 1994 เป็นต้นไป
6. ผลักดันให้คณะกรรมการระดับภูมิภาค สถาบันขององค์การสหประชาชาติที่เกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด โดยเฉพาะองค์กรและหน่วยงาน

ต่างๆในระบบงานสหประชาชาติรวมทั้งองค์การระหว่างประเทศ และองค์การภาคเอกชนในฐานะเป็นที่ปรึกษาร่วมกับ Economic and Social Council ได้นำ The Tokyo Rules ไปใช้ในเป็นผล

7. ขอให้คณะกรรมการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมให้ความสนใจในการใช้มตินี้ให้เป็นผลสำเร็จ

8. ขอให้ฝ่ายเลขานุการจัดทำคำอธิบาย The Tokyo Rules เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการป้องกันและควบคุมอาชญากรรม ในสมัยการประชุมที่ 12 เพื่ออนุมัติและเผยแพร่ต่อไป การให้ความสนใจเป็นพิเศษในเรื่องการคุ้มครองที่ขอบด้วยกฎหมาย การนำมาตรฐานนี้ไปใช้ให้เป็นผลสำเร็จและการพัฒนาแนวทางในการทำงานเดียวกันนี้ในระดับภูมิภาค

9. ขอเชิญชวนให้สถาบันของสหประชาชาติที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดได้ช่วยเหลือฝ่ายเลขานุการในภารกิจดังกล่าวด้วย

10. ขอสนับสนุนให้องค์การระหว่างประเทศและองค์การภาคเอกชนและองค์การต่างๆที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนในการเริ่มต้นนี้

11. ให้ฝ่ายเลขานุการดำเนินการตามขั้นตอนที่เหมาะสมในการเผยแพร่ The Tokyo Rules ให้กว้างขวาง รวมทั้งการนำเสนอต่อรัฐบาล องค์การระหว่างประเทศ องค์การเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

12. ขอให้ฝ่ายเลขานุการเตรียมจัดทำรายงานเกี่ยวกับการใช้ The Tokyo Rules ทุกๆ 5 ปีเริ่มตั้งแต่ปี 1994 เพื่อนำมาเสนอต่อคณะกรรมการป้องกัน และควบคุมอาชญากรรม

13. ขอให้ฝ่ายเลขานุการช่วยเหลือชาติสมาชิก (กรณีร้องขอ) ในการนำ The Tokyo Rules ไปใช้ให้เป็นผล และรายงานต่อคณะกรรมการป้องกัน และ ควบคุมอาชญากรรมตามระเบียบ

14. ให้เสนอมติและเนื้อหาสาระของมาตรฐานนี้ต่อองค์การอื่นๆของสหประชาชาติที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งให้รวมอยู่เป็นส่วนหนึ่งของหลักสิทธิมนุษยชนด้วย

มาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ
สำหรับมาตรการไม่ควบคุมตัวผู้กระทำความผิด การประชุมครั้งที่ 68 วันที่ 14 ธันวาคม 1990

หลักการทั่วไป

1. เป้าหมายหลัก

1.1 มาตรฐานขั้นต่ำเป็นการกำหนดหลักการพื้นฐานที่ส่งเสริมการใช้มาตรการไม่ควบคุมตัวผู้กระทำความผิด เช่นเดียวกับเครื่องป้องกันขั้นต่ำสำหรับบุคคลที่ใช้วิธีการเลี้ยงโทษจำคุก

1.2 มาตรฐานนี้มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารของกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแก้ไขผู้กระทำความผิดในขณะเดียวกันก็มุ่งสนับสนุนผู้กระทำความผิดให้มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคม

1.3 การใช้มาตรฐานนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ รวมทั้งจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของระบบงานยุติธรรมของประเทศนั้นๆ

1.4 เมื่อใช้มาตรฐานนี้เป็นเครื่องมือ ชาตินิยมต้องพยายามให้มีความสมดุลระหว่างสิทธิของผู้กระทำความผิด สิทธิของเหยื่อ และผลต่อสังคม

2. ขอบเขตของมาตรการไม่ควบคุมตัวผู้กระทำความผิด

2.1 ข้อกำหนดของมาตรฐานนี้ต้องประยุกต์ใช้กับบุคคลที่ถูกฟ้องร้อง อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีหรือการดำเนินการตามคำพิพากษา คำว่าบุคคลในมาตรฐานนี้ หมายถึง ผู้กระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหา ผู้ที่อยู่ระหว่างการฟ้องร้องและผู้ที่ถูกพิพากษาแล้ว

2.2 การประยุกต์ใช้มาตรฐานนี้ต้องกระทำโดยปราศจากการแบ่งแยกในเรื่องของเชื้อชาติ สีผิว เพศ อายุ ภาษา ศาสนา การเมืองหรือความเห็นอื่นๆ สัญชาติหรือพื้นฐานทางสังคม (Social origin) คุณสมบัติ กำเนิด หรือสถานภาพอื่นๆ

2.3 เพื่อให้มีความเหมาะสมกับสาเหตุและความรุนแรงของการกระทำความผิด ตามบุคลิกภาพและภูมิหลังของผู้กระทำความผิด การคุ้มครองสังคม และหลีกเลี่ยงการใช้โทษจำคุกโดยไม่จำเป็น ระบบงานยุติธรรมต้องกำหนดขอบเขตกว้างๆของมาตรการไม่ควบคุมตัว และต้องกำหนดในแนวทางที่สามารถพิพากษาได้

2.4 การพัฒนามาตรการไม่ควบคุมตัวด้วยวิธีใหม่ๆควรต้องมีการดูแลโดยใกล้ชิด และมีการประเมินผลอย่างเป็นระบบ

2.5 ควรคำนึงถึงการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน หลีกเลี่ยงกระบวนการที่เป็นทางการหรือการไต่สวนของศาลให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยคำนึงถึงการคุ้มครองทางกฎหมาย และหลักนิติธรรม

2.6 มาตรการไม่ควบคุมตัวผู้กระทำผิดควรใช้ให้สอดคล้องกับหลักการที่ว่าให้มีการแทรกแซงน้อยที่สุด

2.7 การใช้มาตรการไม่ควบคุมตัวควรเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติการที่นำไปสู่การลดจำนวนผู้กระทำผิดที่ถูกควบคุมตัว

3. การคุ้มครองทางกฎหมาย

3.1 ที่มาจำกัดความ และการใช้ประโยชน์ของมาตรการไม่ควบคุมตัวต้องบัญญัติโดยกฎหมาย

3.2 การเลือกมาตรการไม่ควบคุมตัวควรอยู่บนมาตรฐานซึ่งเป็นที่ยอมรับ ทั้งในเรื่องของสาเหตุ (nature) และความรุนแรงของการกระทำผิด จุดประสงค์ของคำพิพากษา และสิทธิของเหยื่อ

3.3 การใช้ดุลยพินิจของศาลหรือเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจ ควรต้องมีขั้นตอนในการดำเนินการที่เชื่อถือได้มีความรับผิดชอบและดำเนินการในหลักกฎหมาย

3.4 มาตรการไม่ควบคุมตัวที่ได้กำหนดข้อผูกมัดในขั้นตอนก่อนหรือขณะที่มีการดำเนินการอย่างเป็นทางการ หรือระหว่างที่มีการฟ้องร้องควรได้รับความยินยอมจากผู้กระทำผิดก่อน

3.5 การตัดสินใจในการกำหนดมาตรการไม่ควบคุมตัวควรได้รับการตรวจสอบโดยศาลหรือเจ้าพนักงานที่มีอำนาจ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้กระทำผิด

3.6 ผู้กระทำผิดควรมีสิทธิในการร้องขอหรือร้องทุกข์ต่อศาลหรือพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจในสาระสำคัญที่มีผลต่อสิทธิส่วนบุคคลในมาตรการไม่ควบคุมตัว

3.7 ควรมีกฎไกที่เหมาะสมสำหรับใช้หรือจัดการกับคำร้องทุกข์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ยึดหลักมนุษยชน

3.8 มาตรการไม่ควบคุมตัวไม่ควรเกี่ยวข้องกับการทดลองทางการแพทย์หรือทางจิตวิทยาหรือมีความเสี่ยงที่ก่อให้เกิดอันตรายแก่กายและจิตของผู้กระทำผิด

3.9 สักดิ์ศรีของผู้กระทำผิดที่อยู่ในมาตรการไม่ควบคุมตัวควรได้รับการคุ้มครองตลอดเวลา

3.10 การส่งเสริมมาตรการไม่ควบคุมตัว สิทธิของผู้กระทำผิดไม่ควรถูกจำกัดให้มากขึ้นกว่าการตัดสินใจของผู้มีอำนาจซึ่งตัดสินไว้แต่แรก

3.11 การใช้มาตรการไม่ควบคุมตัว สิทธิของผู้กระทำผิดที่มีความเป็นส่วนตัว (right privacy) ต้องได้รับการยอมรับ เช่นเดียวกับสิทธิที่มีความเป็นส่วนตัวของครอบครัวผู้กระทำความผิดด้วย

3.12 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้กระทำผิดควรเก็บรักษาไว้เป็นความลับอย่างเคร่งครัด และควรปิดบังต่อบุคคลที่สาม การเข้าถึงข้อมูลบางอย่างควรมีจำกัดเฉพาะบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรง ซึ่งมีหน้าที่ต้องดำเนินการกับผู้กระทำความผิดรายนั้นหรือบุคคลที่มีอำนาจอื่นๆตามสมควร

4. ข้อยกเว้น

4.1 สิ่งที่ไม่ได้กล่าวไว้ในกฎนี้ควรแปรความให้นอกเหนือไปจากเจตจำนงของมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners) มาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการบริหารงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน (The United Nations minimum Rules for the Administration of Juvenile justice {The Beijing Rules} หลักการสำหรับการคุ้มครองบุคคลที่ถูกกักขัง (the Body of Principles for the Protection of All Persons under Any Form of Detention) หรือการเลี้ยงโทษจำคุกหรือเรื่องมีเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนอื่นๆและมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับของนานาชาติ และรวมถึงการแก้ไขผู้กระทำผิดและการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนก่อนการพิจารณา

5. การดำเนินการก่อนการพิจารณาคดี

5.1 ในที่ซึ่งระบบกฎหมายเหมาะสมสอดคล้องกัน ตำรวจ อัยการหรือหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ควรมีอำนาจในการปล่อยตัวผู้กระทำผิด ถ้าหากพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่จะดำเนินกับคดีนั้นด้วยวิธีการป้องกันสังคม การคุ้มครองอาชญากรรม หรือการยอมรับการสนับสนุนโดยกฎหมาย และสิทธิของเหยื่อ เป้าหมายของการตัดสินใจอยู่บนความเหมาะสม

สมของการปล่อยตัวหรือการพิจารณาของกระบวนการ มีการพัฒนามาตรฐานให้เป็นที่ยอมรับภายในระบบกฎหมายแต่ละระบบ สำหรับคดีที่มีความสำคัญไม่มากนัก พนักงานอัยการอาจใช้มาตรการไม่ควบคุมตัวที่เหมาะสม

6. การหลีกเลี่ยงการควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดี

6.1 การควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดีควรเป็นวิธีการสุดท้ายที่ใช้ในการดำเนินคดีอาญาด้วยการพิจารณาให้เหมาะสมกับการสอบสวนข้อกล่าวหาและเพื่อการคุ้มครองสังคมและเหยื่อ

6.2 การเลือกที่จะควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดีควรใช้ขั้นตอนแรกๆที่สามารถกระทำได้ การควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดีไม่ควรให้นานเกินกว่าความจำเป็นโดยอยู่ภายใต้มาตรฐานข้อ 5.1 และควรจัดการอย่างมีมนุษยธรรมและยอมรับในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

6.3 ผู้กระทำความผิดควรมีสิทธิในการอุทธรณ์ต่อศาลหรือหน่วยงานที่มีอำนาจอื่นๆในกรณีที่ถูกควบคุมตัวก่อนการพิจารณา

ขั้นตอนการพิจารณาคดีและการพิพากษา

7. รายงานการสอบสวนทางสังคม (Social inquiry report)

ถ้ามีความเป็นไปได้ที่จะให้มี Social inquiry report อาจทำได้โดยใช้อำนาจศาล เจ้าพนักงาน หรือหน่วยงาน (agency) ที่มีอำนาจหน้าที่รายงานควรประกอบไปด้วยข้อมูลทางสังคมของผู้กระทำผิด ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับรูปแบบและความถี่ของการลงโทษตามคำพิพากษา รายงานต้องเป็นความจริงและไม่มียอคติ มีความเห็นที่แจ่มแจ้งชัดเจน มีข้อพิสูจน์ที่แน่ชัด

8. การพิพากษา (Sentencing dispositions)

8.1 อำนาจของศาลที่กำหนดขอบเขตของมาตรการไม่ควบคุมตัวควรพิพากษา โดยดูความจำเป็นในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด การคุ้มครองสังคม และประโยชน์ของเหยื่อ

8.2 อำนาจในการพิพากษาอาจพิพากษาโดยใช้วิธีการดังต่อไปนี้

- (1) การว่ากล่าวตักเตือน
- (2) การปล่อยโดยมีเงื่อนไข
- (3) การลงโทษทางสถานภาพ
- (4) การลงโทษทางเศรษฐกิจและการปรับเป็นเงิน
- (5) การริบทรัพย์สินหรือคำสั่งยึดทรัพย์
- (6) การจำคุกหรือกักขังหรือคำสั่งชดใช้ค่าเสียหาย
- (7) การรอกการลงโทษหรือการรอกการกำหนดโทษ
- (8) การคุมประพฤติและการสอดส่องภายใต้การควบคุมของศาล
- (9) คำสั่งให้ทำงานบริการสังคม
- (10) การส่งตัวไปปรับการรักษา
- (11) การควบคุมผู้กระทำความผิดในที่อยู่อาศัย
- (12) การผสมผสานวิธีการต่างๆเข้าด้วยกัน

ขั้นตอนหลังการพิพากษา

9. การกำหนดหลังการพิพากษา

9.1 ผู้ที่มีอำนาจควรกำหนดขอบเขต (range) ของทางเลือกหลังการพิพากษาไว้อย่างกว้างๆ ในอันที่จะเบี่ยงเบนการจำคุก และช่วยผู้กระทำความผิดให้ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้

9.2 ข้อกำหนดหลังคำพิพากษาอาจรวมถึง

- (1) การลาพักชั่วคราว หรือจัดให้มีบ้านพักที่ดูแลได้
- (2) การจัดให้ทำงาน หรือให้การศึกษา
- (3) การปล่อยตัวโดยมีเงื่อนไขต่างๆ
- (4) การอภัยโทษ
- (5) การอภัยโทษเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา

9.3 การกำหนดในขั้นตอนหลังการพิพากษา ยกเว้นกรณีอภัยโทษ(Pardon) ควรกระทำโดยอำนาจศาลหรือผู้มีอำนาจหน้าที่ (Competent independent authority) โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้กระทำความผิด

9.4 ควรปล่อยตัวผู้กระทำความผิดออกจากที่คุมขังไปสู่โปรแกรมไม่ควบคุมตัวให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

วิธีการของมาตรการไม่ควบคุมตัว

10. การสอดส่อง (supervision)

10.1 เป้าหมายของการสอดส่องคือการลดจำนวนผู้กระทำผิดซ้ำ และช่วยเหลือผู้กระทำผิดให้ปรับตัวอยู่ในสังคมได้ ในแนวทางที่ว่าผู้กระทำผิดมีเท่าที่ จะหวนไปกระทำผิดอีกน้อยที่สุด

10.2 ถ้ามาตรการไม่ควบคุมตัวกำหนดให้เป็นการสอดส่อง ควรดำเนินการโดยผู้มีอำนาจหน้าที่ภายใต้เงื่อนไขโดยกฎหมาย

10.3 ภายใต้ขอบเขตของมาตรการไม่ควบคุมตัว ประเภทของการสอดส่องและการแก้ไขที่เหมาะสมที่สุดควรกำหนดให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล โดยมุ่งที่จะช่วยเหลือผู้กระทำผิด การสอดส่องและการแก้ไขควรมีการทบทวนและปรับปรุงเป็นระยะๆตามความจำเป็น

10.4 ผู้กระทำผิดควรได้รับการช่วยเหลือตามความจำเป็น ทางด้านจิตวิทยาสังคม และวัตถุ และมีโอกาสที่จะประสานกับชุมชนและอยู่ในสังคมอย่างเป็นทางการอันหนึ่งอันเดียวกัน

11. ระหว่างการดำเนินการ (duration)

11.1 ระหว่างการใช้มาตรการไม่ควบคุมตัวไม่ควรตั้งระยะเวลาเกินไปกว่าที่กฎหมายกำหนด

11.2 การดำเนินการ อาจทำให้เสร็จสิ้นก่อนถึงกำหนดสิ้นสุดของการใช้มาตรการถ้าการแก้ไขผู้กระทำผิด ได้รับผลเป็นที่น่าพอใจ

12. เงื่อนไข

12.1 ถ้าผู้มีอำนาจหน้าที่จะกำหนดเงื่อนไข ควรต้องทำเพื่อความต้องการของสังคม ความต้องการและสิทธิของผู้กระทำผิดและของเหยื่อ

12.2 เงื่อนไขที่ใช้ควรปฏิบัติได้จริง แน่นนอน มีความเป็นไปได้ และควรมีเป้าหมายอยู่ที่การลดทอนของผู้กระทำผิดที่จะกระทำผิดซ้ำอีก และเพิ่มโอกาสของผู้กระทำผิดในการใช้ชีวิตอย่างเป็นทางการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (social integration) ความต้องการของเหยื่อ

12.3 ในระยะเริ่มต้นของการใช้มาตรการไม่ควบคุมตัวผู้กระทำผิดควรได้รับการอธิบาย(ด้วยวาจาและลายลักษณ์อักษร)เกี่ยวกับเงื่อนไขของมาตรการ รวมทั้งหน้าที่และสิทธิของผู้กระทำผิด

12.4 เงื่อนไขอาจเปลี่ยนแปลงได้โดยผู้มีอำนาจหน้าที่ภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมาย ซึ่งตราไว้เป็นพระราชบัญญัติ โดยขึ้นอยู่กับการพัฒนาการของผู้กระทำผิด

D
P
U

พระราชบัญญัติ
สงเคราะห์บุคคลผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ ผู้พ้นโทษ
และเด็กผู้พ้นการฝึกอบรม พ.ศ. ๒๕๕๗

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๗
เป็นปีที่ ๕ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดยที่เป็นการสมควรสงเคราะห์บุคคลผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ ผู้พ้นโทษ และเด็กผู้พ้นการฝึกอบรมให้มีอาชีพหรือรายได้สำหรับบำรุงเลี้ยงคนและครอบครัวให้มีความเป็นอยู่ด้วยดี ตามสมควรแก่อัศภาพ เพื่อสวัสดิภาพแห่งสังคม

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติสงเคราะห์บุคคลผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ ผู้พ้นโทษ และเด็กผู้พ้นการฝึกอบรม พ.ศ. ๒๕๕๗”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“บุคคลผู้อยู่ในข่ายรับความสงเคราะห์” หมายความว่า

- (๑) นักโทษเด็ดขาดซึ่งถูกปล่อยพ้นโทษ
- (๒) นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการพักการลงโทษ
- (๓) ผู้ต้องกักกันซึ่งถูกปล่อยพ้นโทษ

(๔) เด็กหรือเยาวชนที่ศาลส่งตัวรับมาฝึกและอบรม ณ สถานฝึกและอบรมของกรมราชทัณฑ์ ซึ่งพันกำหนดการฝึกอบรม

โดยเป็นผู้ได้ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษในความผิดตามกฎหมายลักษณะอาชญาฐานสมคบกันเป็นอั้งยี่และช่องโจรผู้ร้ายตามมาตรา ๑๗๗ มาตรา ๑๗๘ และมาตรา ๑๘๐ ถึงมาตรา ๑๘๒ ฐานกระทำให้เกิดภัยอันตรายแก่สาธารณชน และกระทำให้สาธารณชนปราศจากความสะดวกในการไปมา และการส่งข่าวและของถึงกันตามมาตรา ๑๘๕ มาตรา ๑๘๖ และมาตรา ๑๘๐ ถึงมาตรา ๑๘๓ ฐานปลอมแปลงเงินตราตามมาตรา ๒๐๒ ถึงมาตรา ๒๐๕ ฐานประทุษร้ายต่อชีวิตตามมาตรา ๒๔๕ ถึงมาตรา ๒๕๑ ฐานกระทำให้เสื่อมเสียอิสรภาพตามมาตรา ๒๗๐ มาตรา ๒๗๒ และมาตรา ๒๗๔ ถึงมาตรา ๓๐๓ มาตรา ๓๐๖ และมาตรา ๓๑๕

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้มีหน้าที่ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“สถานสงเคราะห์” หมายความว่า สถานที่ซึ่งจัดตั้งขึ้น ตามความในพระราชบัญญัตินี้ มาตรา ๔ ให้จัดตั้งสถานสงเคราะห์เพื่อให้ความสงเคราะห์แก่บุคคลผู้อยู่ในข่ายรับความสงเคราะห์ โดยการช่วยเหลือเพื่อให้มีที่อยู่อาศัย มีการทำมาหาเลี้ยงชีพในทางที่ชอบตามควรแก่อัธยาศัย เพื่อสวัสดิภาพแห่งสังคม

สถานสงเคราะห์จะจัดตั้งขึ้น ณ ที่ใด มีอาณาเขตเพียงใด ให้ประกาศโดยพระราชกฤษฎีกาสถานสงเคราะห์ให้อยู่ในบังคับบัญชาของกรมประชาสงเคราะห์

มาตรา ๕ เมื่ออธิบดีกรมราชทัณฑ์เห็นว่า บุคคลผู้อยู่ในข่ายรับความสงเคราะห์ผู้ใดจะเป็นผู้ไม่มีอาชีพหรือรายได้เพื่อดำรงชีพพอสมควร แก่อัธยาศัยก็ดี จะไม่มีที่อยู่อาศัยก็ดี ทั้งผู้นั้นไม่มีที่อยู่อาศัยก็ดี ทั้งผู้นั้นไม่มีผู้อุปการอันสมควร ให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์มีอำนาจสั่งให้ผู้นั้นได้รับความสงเคราะห์ โดยจัดให้ไปอยู่ในสถานสงเคราะห์ได้ไม่เกินห้าปี

ก่อนที่จะมีการส่งตามความในมาตรา ๕ ให้มีการสอบสวนตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ให้ผู้มีหน้าที่ทำการสอบสวนตามความในวรรคนี้ มีอำนาจอย่างพนักงานสอบสวน ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา ๖ ผู้ถูกสั่งให้ได้รับความสงเคราะห์ตามความในมาตรา ๕ ผู้ใดไม่พอใจคำสั่งอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ผู้นั้นมีสิทธิที่จะยื่นอุทธรณ์คำสั่งของอธิบดีกรมราชทัณฑ์ต่อรัฐมนตรี เพื่อขอให้สั่งให้เพิกถอน คำสั่งอธิบดีกรมราชทัณฑ์ได้ภายในกำหนดหกสิบวันนับแต่วันทราบคำสั่ง โดยแสดงหลักฐานต่อรัฐมนตรีว่า คำสั่งของอธิบดีกรมราชทัณฑ์ไม่ถูกต้องตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕ ในระหว่างอุทธรณ์คำสั่ง ให้ส่งผู้นั้นไปตามคำสั่งของอธิบดีกรมราชทัณฑ์ก่อน

ให้รัฐมนตรี มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นพิจารณาคำอุทธรณ์ประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้คือ

๑. อธิบดีกรมตำรวจ หรือผู้แทน
๒. อธิบดีกรมมหาดไทย หรือผู้แทน
๓. อธิบดีกรมอัยการ หรือผู้แทน

ให้คณะกรรมการนี้เป็นเจ้าพนักงานตามความหมายของกฎหมายลักษณะอาญา และให้มีอำนาจอย่างพนักงานสอบสวนตามที่บัญญัติในกฎหมายว่าด้วยกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพียงเท่าที่เกี่ยวกับอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการเพื่อประโยชน์ในการสอบสวนพิจารณาหลักฐานและคำอุทธรณ์นั้น

ให้คณะกรรมการทำการสอบสวนและรายงานรัฐมนตรี และให้รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งได้ตามที่เห็นสมควรภายในกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันยื่นคำอุทธรณ์ คำสั่งของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด

มาตรา ๘ การสั่งให้บุคคลได้รับความสงเคราะห์ตามความในมาตรา ๕ นั้น ให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์มีอำนาจสั่งให้ไปรับความสงเคราะห์และจัดให้ไปอยู่ในสถานสงเคราะห์ได้ก่อนวันที่ผู้อยู่ในขังได้รับความสงเคราะห์จะถูกลบชื่อพ้นโทษหรือพ้นกำหนดการฝึกอบรมไม่เกินสิบห้าวัน และในเวลาใดๆ ไม่เกินกำหนดหนึ่งปี นับแต่วันดังกล่าวนี้

เพื่อประโยชน์แก่การวินิจฉัยสั่งของอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่จะสอบสวน และเสนอรายงานถึงความจำเป็นไปของผู้อยู่ในขังได้รับความสงเคราะห์นั้นตามระยะเวลาที่เห็นสมควร และเพื่อการนี้ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจเรียกให้ผู้อยู่ในขังได้รับความสงเคราะห์รายงานตัวได้เป็นครั้งคราวแต่ต้องไม่เกินเดือนละหนึ่งครั้ง

มาตรา ๙ ผู้ถูกสั่งให้ได้รับการสงเคราะห์ที่จัดให้ไปอยู่ในสถานสงเคราะห์นั้น ให้อยู่ในความดูแลของกรมประชาสงเคราะห์ และต้องปฏิบัติตามข้อบังคับของสถานสงเคราะห์นั้น

มาตรา ๑๐ ให้กรมประชาสงเคราะห์ ฝึก จัดหา หรือกำหนดงานให้ผู้ที่ได้รับการสงเคราะห์ประกอบ โดยคำนึงถึงความสามารถและความเหมาะสมของผู้นั้น เพื่อให้ผู้นั้นพึงยึดเป็นอาชีพในภายหน้า

มาตรา ๑๑ ผู้ที่ได้รับการสงเคราะห์อาจได้รับอนุญาตจากกรมประชาสงเคราะห์ให้นำคู่สมรสหรือบุคคลอื่นที่สมควร ไปอยู่ด้วยได้บุคคลที่ได้รับการอนุญาตให้อยู่ด้วยดังกล่าวในวรรคก่อน เมื่อขณะอยู่ในสถานสงเคราะห์ต้องประกอบการทำงานตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ และปฏิบัติตามข้อบังคับของสถานสงเคราะห์นั้น

มาตรา ๑๑ ผู้ที่ได้รับความสงเคราะห์ และผู้ที่ได้รับอนุญาตให้อยู่ด้วยจะได้รับเครื่องนุ่งห่มและเครื่องยังชีพอย่างอื่นที่จำเป็นมีปริมาณพอควร ทั้งอาจได้รับอนุญาตจากกรมประชาสงเคราะห์ให้หาประโยชน์ในที่ดินแปลงใดแปลงหนึ่ง ซึ่งได้จัดไว้ เพื่อการนั้นเป็นการชั่วคราวหรือทำงานหาประโยชน์อย่างอื่น โดยมีเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใดตามสมควร และอาจได้รับเครื่องมือเครื่องใช้และเครื่องอุปโภคอย่างอื่นตามความจำเป็น

กรมประชาสงเคราะห์ อาจหักส่วนหนึ่ง จากเงินรายได้ในผลงานที่ผู้นั้นประกอบ เพื่อชดเชยค่าเครื่องมือ เครื่องใช้ และอุปกรณ์ตามที่กล่าวในวรรคก่อน

มาตรา ๑๒ ให้รัฐมนตรีกำหนดอัตราเบี้ยเลี้ยง หรือประโยชน์ใดๆ ให้แก่ผู้ที่ได้รับความสงเคราะห์และผู้ที่ได้รับอนุญาตให้อยู่ด้วยตามที่เห็นสมควร

มาตรา ๑๓ ให้อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ มีอำนาจออกข้อบังคับวางระเบียบและวินัยแห่งความประพฤติของผู้ที่ได้รับการสงเคราะห์ และผู้ที่ได้รับอนุญาตให้อยู่ด้วย

โทษทางวินัยพึงทำได้ดังต่อไปนี้

๑. กักขังไม่เกิน ๑ เดือน
๒. ตัดหรือลดประโยชน์ทั้งหมดหรือบางส่วน

ก่อนจะลงโทษทางวินัย ให้มีการสอบสวนความผิดตามสมควรแก่กรณี และต้องได้รับอนุมัติจากอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ หรือผู้ที่อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ได้มอบหมาย

มาตรา ๑๔ ถ้าปรากฏภายหลังว่า ผู้ที่ได้รับความสงเคราะห์สามารถหาที่อยู่อาศัย หรืออาชีพที่จะประกอบได้เป็นหลักฐาน และมีรายได้เพียงพอโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมสถานสงเคราะห์ หรือผู้ที่พึงเชื่อถือได้รับรอง อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์จะสั่งให้ผู้นั้นออกจากสถานสงเคราะห์ก่อนกำหนดก็ได้

มาตรา ๑๕ ถ้าผู้ที่ได้รับการสงเคราะห์และผู้ที่ได้รับอนุญาตให้อยู่ด้วยกระทำความผิดอาญาขึ้นภายในเขตของสถานสงเคราะห์ หรือที่อื่นใด ซึ่งอยู่ภายใต้ความควบคุมของอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ ตามพระราชบัญญัตินี้ และความผิดนั้นเป็นเพียงความผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิดที่มีกำหนดโทษชั้นลหุโทษ หรือฐานนำเข้ามาหรือออกไป ซึ่งสิ่งของต้องห้ามอันเป็นความผิดตามมาตรา ๑๗ หรือฐานประทุษร้ายต่อทรัพย์สินของสถานสงเคราะห์ หรือฐานพยายามจะหลบหนีแทนที่จะดำเนินการให้มีการสอบสวนหรือฟ้องร้องตามประมวลกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความ อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์มีอำนาจลงโทษฐานผิดวินัยได้

ความในวรรคก่อนนี้ ไม่ตัดสิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีอาญาหรือคดีแพ่งดังบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ

มาตรา ๑๖ ผู้ที่ถูกสั่งให้ได้รับการสงเคราะห์ ผู้ใดจงใจหลีกเลี่ยงจากการจัดให้ไปอยู่ในสถานสงเคราะห์ หรือผู้ที่ได้รับความสงเคราะห์ผู้ใดหลบหนีจากสถานสงเคราะห์ มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือทั้งปรับทั้งจำ

มาตรา ๑๗ ผู้ใดเข้าไปในสถานสงเคราะห์โดยมิได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือนำสิ่งของต้องห้ามตามที่ระบุในกฎกระทรวง เข้ามาหรือออกไปจากสถานสงเคราะห์ มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

มาตรา ๑๘ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออก กฎกระทรวง เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้
ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

(๑๑ ร.จ.๑๑๘๕ ตอนที่ ๕๖ ลงวันที่ ๗ กันยายน ๒๔๙๗)

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติ ฉบับนี้ คือ หลักการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม อยู่ที่การแก้ไขบุคคลซึ่งทำความผิดมาแล้วให้สำนึกผิด โดยวิธีแก้ไขสมรรถนะของความผิดประกอบกับเหตุผลอื่นๆ หรือจัดให้ผู้กระทำผิดที่พ้นโทษแล้วมีอาชีพเป็นปึกแผ่น โดยช่วยประดับประดาอุปการะ ให้ได้ประกอบอาชีพโดยชอบ คอยดูแลตักเตือนให้ประพฤติตนเป็นพลเมืองดี การช่วยเหลือนี้ต้องประสานงานกันหลายสาขา และรัฐบาลจำเป็นต้องจัดดำเนินการสงเคราะห์ในขั้นต้น จึงสมควรจะจัดตั้งสถานสงเคราะห์ของรัฐบาลขึ้น โดยความมุ่งหมายในการที่จะให้ความอุปการะและจัดหาอาชีพให้แก่ ผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ ผู้พ้นโทษ และเด็กผู้พ้นการฝึกอบรมตามคำสั่งศาล ซึ่งทางการเรือนจำ ททัณฑ์สถานและสถานฝึกอบรม ได้ดำเนินการอบรมไว้แล้วในเบื้องต้น ให้สัมฤทธิ์ผลพอให้มีทางทำมาหาเลี้ยงชีพตามสมควรแก่อัธยาศัย เพื่อให้ผู้นั้นได้กลับคนเป็นพลเมืองดีไม่ไปก่อเหตุร้ายให้เป็นภัยแก่สังคมชั้นอื่น

ประวัติผู้เขียน

- พ.ศ.๒๕๔๒   นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง รุ่นที่ ๒๕
- พ.ศ.๒๕๔๓   นายทหารพระธรรมนูญ สำนักตุลาการทหาร กรมพระธรรมนูญ
สำนักปลัดกระทรวงกลาโหม
- พ.ศ.๒๕๔๔   นายทหารพระธรรมนูญ กองพระธรรมนูญ กรมสารบรรณทหารบก
กองทัพบก
- พ.ศ.๒๕๔๖   นายทหารพระธรรมนูญ กรมทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยานที่ ๑ กองพลทหาร
ปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน หน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก
- พ.ศ.๒๕๔๗   นายทหารพระธรรมนูญ กรมทหารราบที่ ๑ มหาดเล็กรักษาพระองค์
กองทัพบก